

Urednik

IVAN ŠKUNCA

Likovna oprema IVAN BALAŽEVIĆ

JOHN JAKES

SJEVER I JUG

Drugi svezak

S engleskoga preveo VELIMIR ĐURETIĆ

»OTOKAR KERŠOVANI« OPATIJA

Naslov izvornika :

John Jakes NORTH AND SOUTH

Published by Dell Publishing Co , Inc and Harcourt Brace Jovanovich, Inc

Copyright © 1982 by John Jakes

DRUGI DIO

PRIJATELJI I NEPRIJATELJI

Ljudska bića možda nisu postojana, ali čovjekova priroda nikada ne laže.

Svoje svjedočenje protiv robovlasništva izrekla je ona vriskom još od prvog dana kada je to čudovište začeto; i tako dugo dok ono ne nestane među prokletstvima svemira, tragat će svijetom za njim, zadajući mu udarce i utiskujući mu pečat svoje osude.

Theodore Dwight Weld American Slavery As It Is 1839. god.

Georgea su kod kuće svečano dočekali božičnim domjenkom. To mu je omogućilo da vidi sve promjene koje su se zbile u obitelji za relativno kratko vrijeme. Neke su ga posve zatekle.

Njegov brat Billy, na primjer, izgledao je i ponašao se kao odrastao čovjek premda mu je bilo dvanaest godina. Lice mu se popunilo, dobivši širok, jedar izgled tako čest u odraslih muškaraca u obitelji - s izuzetkom Stanleya. Billyjeva smeđa kosa bila je tamnija od Georgeove, njegove plave oči manje prozirne i stroge. Imao je privlačan osmijeh koji bi nestao kad bi postavljao zanimljiva pitanja o ratu. Tko je bio bolji general, Taylor ili Scott? Koje su razlike između američke i meksičke vojske? Što George misli o Santa Ani?

Billy nije mogao biti tako ozbiljan kako se doimao, pomislio je George. Ali ipak, sjetio se da je i sam bio prilično ozbiljan u nekim neprilikama u kojima, se bio našao kada je bio Billyjevih godina. Neke su bile u vezi s mladim ženama. Je li se i Billy upleo u slične kućine? Ako je tako, George će ga pozvati na red.

A zatim se sam sebi smijao. I on se bio promijenio kao i ostali Hazardovi.

Virgilia je neprestano brbljala o pokretu protiv robovlasništva. Govorila je o tome kao o svojem poslu. Nije postala samo zagriženi pobornik pokreta nego je i umislila kako je bog zna koliko važna. Dakako, George

to nije rekao glasno, ali nije niti prikrilo bijes kada im je svima saopćio da će mu Orry biti vjenčani kum a našto je Virgilia rekla:

- O, da ... tvoj prijatelj robovlasnik. Pa George, upozoravam te. Ja se neću smijuljiti i ulagivati takvoj osobi.

George je slutio da bi vjenčanje moglo biti jadno. Virgilia je očito bila odlučila da Orryju zagorči posjet; a Stanleyjeva nova supruga izrekla je nekoliko hladnih i sarkastičnih primjedaba na račun vjere Constance Flynn, te mjesta vjenčanja - male i neugledne katoličke kapele dolje uz kanal.

Stanley se oženio prije nešto više od godinu dana kada je George bio na putu za Meksiko. Isabeli Truscott Hazard bilo je dvadeset osam godina i bila je dvije godine starija od supruga. Potjecala je iz obitelji koja je tvrdila da je njihov začetnik bio prijatelj Williama Penna. Premda je veći dio vremena tijekom prve godine u Lehigh Stationu bila zaokupljena trudnoćom, zahvaljujući obiteljskom imenu supruga i vlastitoj ambiciji postala je društvenim vođom zajednice.

George je pokušao zavoljeti Isabelu. Taj je napor potrajao nekih pet minuta. Bila je priprosta kao konj, što bi bilo nevažno da je bila inteligentna ili dražesna. Umjesto toga, ona se otvoreno hvahsala kako nikada nije pročitala ništa drugo osim novina.

George ju je mogao sažalijevati, ali čemu. Mislila je za sebe da je savršena. Isto je mislila i o svojem domu, odjeći, svojem ukusu za pokućstvo i svojim sinovima blizancima, rođenim gotovo na dan točno devet mjeseci nakon vjenčanja. Stanleyja je već obavijestila da neće više radati, budući da je cijeli taj proces smatrala odvratnim.

S velikim ponosom George je obitelji pokazao mali dagerotip Constance. Nekoliko minuta kasnije, dok je lakej služio rum-punč, Isabela je primijetila:

- Gospođica Flynn je sasvim mila.

- Hvala. I ja tako mislim.

- Vele da tamo na jugu muškarci obožavaju fizičku ljepotu bez, kako bih rekla, sadržaja. Nadam se da

tvoja zaručnica nije tako naivna pa da povjeruje kako je tako i u ovom dijelu zemlje.

George je pocrvenio. Isabela je očito odlučila osuditi Constancu samo zbog toga što je bila ljepotica.

Maude Hazard nije se svidjela ova primjedba njezine snahe. Stanley je primijetio da se lice majke istoga časa namrštilo pa je Isabelu prijeko pogledao. To ju je ušutkalo za tu večer, premda je George bio posve siguran da je neće ušutkati zauvijek.

Za Božić je široki, bijeli okvir kamina u dnevnoj sobi bio ukrašen lišćem planinskog lovora, kao i sva vrata i prozori. Na polici iznad kamina stajao je ponos obitelji, teški, pola metra visoki pehar kojega je u devedesetim godinama osamnaestog stoljeća načinio veliki John Amelung iz Marylanda. Williamov otac ga je kupio u vrijeme obilja. Na staklu je umjetnik ugravirao štiti i američkog orla raširenih krila. Vrpca na kojoj piše E pluribus unum vijori se iz orlova kljuna. Bilo je nekako prikladno da je pri kraju svečanosti Maude pristupila baš polici nad kaminom, stala do sjajne umjetnine i tu održala kratki govor okupljenima.

- Sada kada se George zauvijek vratio kući moramo provesti neke izmjene u upravi nad imanjem. Odsada pa nadalje, Stanley, ti i tvoj brat dijelit ćete odgovornost za rad visokih peći i tvrtke. Billy, ti ne brini, i tvoje će vrijeme doći.

s Stanley se prisilio na osmijeh, ali je izgledao kao da je liznuo limun. Maude je nastavila:

- S obzirom na to da se obitelj širi, ne možemo svi živjeti pod jednim krovom pa zato i tu valja ponešto promijeniti. Odsada pa nadalje ova kuća pripadat će Stanleyju i Isabeli. Ja ću ostati s vama, a zasad isto tako Billy i Virgilia.

Onda je pogled prikovala na Georgea. S police je uzela preklopljeni dokument kojega on ranije nije bio primijetio.

- Jedna od posljednjih želja tvog oca bila je da ti osigura vlastiti dom. Tebi i tvojoj zaručnici namijenio je vjerovnicu na dio zemlje na kojoj se nalazimo. Čestica je velika i nije daleko. Otac je potpisao dokument dva dana prije nego što je pretrpio kap. Podigni dom za Constancu i svoju djecu, moj sine. Neka ti je sa srećom.

Na Georgeove oči navrle su suze kada je uzeo vjerovnicu. Billy je prvi zapljeskao. Stanley i Isabela pridružili su mu se nevoljko. George je shvatio razloge takvog ponašanja. Stanley nije bio čovjek koji bi dijelio ulogu glave obitelji s bratom kojega je smatrao neiskusnim i lakoumnim.

Constanca i njezin otac stigli su na Sjever krajem ožujka i mladi su se vjenčali jednog vedrog dana početkom travnja. U tom trenutku George je već tri mjeseca obavljao svoje nove dužnosti.

U mladosti je radio razne poslove u Hazardovoj željezari. Ali sada je na posao gledao očima upravnika, a ne dječaka kojem je bilo dosadno i koji je htio biti negdje drugdje. Potucao se satima talionicom i valjaonicom upoznavajući ljude i nadajući se da će zadobiti njihovo povjerenje. Postavljao je pitanja, a onda pažljivo slušao odgovore. Ako je odgovor istakao neki problem kojega je mogao riješiti, to bi i učinio.

Mnoge noći proveo bi čitajući do zore. Prekopao je dotadašnju prepisku tvrtke, borio se s debelim metalurškim priručnicima i tehničkim brošurama. Njegova radoznalost nervirala je Stanleyja. George nije mario. Sve što je pročitao bilo je poučno, a katkada ga je i ljutilo. Iz knjigovodstvenih papira ustanovio je da je Stanley svaki puta kada bi mu otac prepustio odgovornost donošenja odluke izabirao put bez rizika. Na svu sreću William Hazard nije suviše toga prepuštao najstarijem sinu. Da je to učinio, George je bio uvjeren kako bi posao dosada samo nazadovao.

Ipak je pronašao vremena da unajmi nekog arhitekta iz Philadelphije kako bi mu pregledao zemljište i projektirao kuću. U modi su bile vile u talijanskom stilu. Arhitekt je zamislio asimetričnu vilu u obliku slova L s pomno razrađenim vidikovcem što se dizao na uglu. Taj vidikovac, ili belvedere, nagovijestio je ime »buduće kamene palače; arhitekt je rekao da belvedere znači »divan vidik« i da će završena kuća to zaista i pružati. Kopanje temelja bilo je upravo počelo kada su stigli Flynnovi.

Constanca je brzo postala svjesna Isabelinog prezira. Samo se osmjehnula i pomirila sa sudbinom. Ako je za vrijeme vjenčanja Virgilia uvrijedila Orrya, onda on to nije pokazao. Mladenci su odlučili da medeni mjesec provedu u New Yorku. Obiteljske kočije provezle su ih pokraj stare trgovačke postaje po kojoj je grad i dobio ime, ali George i Constanca nisu gledali krajolik već su sjedili zagrijem. U Eastonu su proveli jednu noć sami, božansku noć, prije nego što je glasnik pozvao Georgea natrag zbog, kako će se pokazati, prvog od mnogih sukoba s bratom.

Jedna od visokih peći rasprsla se od pritiska, a dva radnika izgubila su živote pod ruševinama. Takve nesreće nisu bile rijetkost. Nakon što je završio istragu, George se u uredu sukobio sa Stanleyjem.

- Zašto na dimnjacima nisu bili postavljeni prste-novi od kovanog željeza? Dokumenti pokazuju da je za njih bio izdvojen novac.

Stanley je bio blijed i iscrpljen. U glasu mu se osjećao bijes kada je odgovorio:

- To je bila očeva ideja, ne moja. Nakon njegove smrti, ja sam otkazao postavljanje. Isporuke su bile nešto posustale. Smatrao sam da si to ne možemo priuštiti.

- Misliš li da si lakše možemo priuštiti dva mrtva i dvije obitelji bez očeva? Želim da se obruči postave. Napisat ću narudžbu.
Stanley je pokušao glasu dodati prizvuk srditosti.

- Nemaš ti autoriteta da...

- Vraga nemam! Tvoj autoritet nadilazi moj samo u jednom. Ti si jedini koji ima pravo potpisivati bankovne mjenice. Prstenovi će biti postavljeni. I isplatit ćemo po tisuću dolara svakoj obitelji.

- George, to je sasvim glupo.

- Nije, ako želimo zadržati dobre radnike i ako želimo imati miran san. Potpisi mjenice, Stanley, ili ću skupiti stotinu ljudi i zaposjesti ti kuću dok ih ne potpišeš.

- Prokleti skorojević - promrmljao je Stanley, da bi nakon što su sačinili dvije mjenice za obitelji poginulih ipak potpisao dokumente.

Kada je napokon rekao Maude da planiraju postaviti zaštitne prstenove, prikazao je to kao svoju ideju. Zachary Taylor pobjedio je na predsjedničkim izborima u studenom 1848. Istog mjeseca radnici su završili Belvedere, pa su i George i Constance, koja je bila u podmakloj trudnoći, uselili. Nedugo nakon toga, u njihovu krevetu natkrivenom baldahinom, rodio se William Hazard III.

Muž i žena voljeli su novu kuću. Constance je najprije namjestila dječju sobu, a zatim je ispunila i ostale prostorije skupim, ali udobnim pokućstvom, čija je svrha bila da se upotrebljava, a ne da mu se dive. Za razliku od njih, Stanley i Isabela održavali su svoju kuću kao da je muzej.

George je s Constancom razgovarao o svakoj značajnijoj odluci. Ona nije znala ništa o proizvodnji željeza, barem ne u početku,* ali je bila živa i praktičnog duha i brzo je učila. Priznao je da se vjerojatno poigrava sa sudbinom djelujući suviše brzo, čak brzopleto, u mno-' gim slučajevima u kojima ga je vodio samo instinkt. Ali, držao je da se napredak samo tako može postići. Ona se s tim slagala.

Uskoro je razvoj američke željezničke mreže gutao cjelokupnu proizvodnju tračnica koju je tvornica mogla izbaciti radeći dvadeset četiri sata, i to unatoč lošim privrednim prilikama. Ali, George se morao natezati s bratom na svakom koraku, oko gotovo svakog važnog pitanja.

-r Za ime božje, Stanley, nalazimo se usred područja bogatog ugljenom, a ti se ponašaš kao da nemaš pojma. Prošlo je gotovo sto i pedeset godina otkako su Darby-jevi u Britaniji za lijevanje željeza počeli koristiti koks. Pa zar je to za tebe još uvijek eksperiment?

Stanley je pogledao Georgea kao da je ovaj lud.

- Drveni ugljen je tradicionalan i sasvim dobar. Čemu ga mijenjati?

- Stoga što šume nisu vječne. Pogotovo budemo li ih iskorištavali ovim tempom.

- Koristit ćemo ih dok ih ne potrošimo, a tada ćemo eksperimentirati.

- Ali, drveni ugljen je prljav. Ako ostavlja ovo -povukao je kažiprstom po Stanleyjevu stolu i vrh prsta ostao je crn - što onda tek ostavlja u nama, kada udišemo sav taj-dim i prašinu? Želim tvoj pristanak za izgradnju eksperimentalne koksare...

- Ne, neću dati novac za to.

- Stanley...

- Ne. Prisilio si me na sve drugo, ali nećeš me prisiliti na to.

George je želio uložiti novac i u već zaboravljeni proces kojim su braća Garrard u Cincinnatiju u tridesetim godinama proizvodila čelik visoke kvalitete. Cyrus McCormick toliko je cijenio Garrardov čelik da ga je upotrijebio za oštrice svojih prvih žetelica. Ali smanjivanje poreza na uvoz u vrijeme Jacksonove vlade dovelo je do naglog prodora evropskog čelika kojim su zadovoljene skromne domaće potrebe i američka industrija čelika koja je bila tek u povojima potpuno je uništena.

Sada je Amerika proizvodila godišnje samo oko dvije tisuće tona čelika s visokim postotkom ugljika.

No, kako se zemlja razvijala, George je predvidio širenje tržišta i sve veću potražnju za čelikom. Problem nije bio u tome kako proizvesti čelik - to je bilo poznato stoljećima - nego u tome kako ga proizvoditi dovoljno brzo da bi se proizvodnja isplatila. Prilikom starog procesa cementacije trebalo je proteći gotovo deset dana da bi se dobila zanemariva količina. Garrardovi sii navodno bili pronašli bolji način. Stoga se George pomirio i prestao inzistirati na koksu, štedeći snagu za borbu do koje će sigurno doći kad bude predložio da se pokrene istraživanje u proizvodnji čelika.

Nedvojbeno na nagovor Isabele, Stanley je odbijao gotovo sve prijedloge svojeg mlađeg brata. Isto se dogodilo i s prijedlogom o proizvodnji čelika. George je bjesnio danima i smirila ga je samo Constance saopćivši mu da nosi njihovo drugo dijete.

U ljeto 1849. Stanleyju i supruzi došao je posjetilac iz Middletowna. Gost je ostao dva dana. George i Constance nisu bili pozvani na objed, Virgilia je bila u Philadelphiji, a Maudc je s Billyjem provodila odmor u New Yorku. Čini se da je ova tajnovitost bila smišljena.

Georgea to nije brinulo s društvenog stajališta, ali ga je mučila svrha posjeta, Odmah je prepoznao visokog, dostojanstvenog muškarca pedesetih godina, koji je sišao s kočije i nestao u Stanleyjevoj kući ne izlazeći cijelu večer. Simon Cameron bio je dobro poznat u Pennsylvaniji. Godinama se uspješno bavio tiskarstvom i bankarstvom. K tome je zagovarao razvitak željeznice i sudjelovao u radu jedne željezare.

George je slutio da ga je posve drugi posao doveo u Lehigh Station. Politika, možda? Cameron je proveo pola mandata u Senatu, ali je kasnije odbačen na sastanku Državnog predsjedništva Demokratske stranke kada je ono raspravljalo o punom mandalu na prijedlog zakonodavnog državnog tijela u kojem stranka ima većinu. Te je noći, ležeći u krevetu i oslonivši glavu na ženin trbuh, George iznenada povezao Cameronovo prisustvo s drugom činjenicom:

- Moj bože! Pitam se jesu li njemu bile namijenjene one mjenice.

- Nema pojma o čemu govoriš, dragi.

- Nisam imao vremena da ti kažem. Upravo sam otkrio da je u protekla tri mjeseca Stanley jednom mjesečno ispunio po jednu mjenicu na pet stotina dolara. Bez imena, mjenice su ispisane na gotovinu, Možda pokušava pomoći Cameronu da se ponovo osovi na vlastite noge.

- Misliš da se vrati u Senat ?

- Može biti.

- Pod demokratskim barjakom?

- Ne, to ne može. Razbjesnio je suviše ljudi odstupajući od linije stranke. Jedan od tih bio je i stari Jim Buchanan. S druge pak strane, Camerona se ne može riješiti samo tako što ćeš mu reći ne. To ga još više potiče. Moram utvrditi daje li mu Stanley novac kako bi formirao neku novu stranku.

Nježno ga je poljubila u obraz.

- Ostarit ćeš prebrzo od tih svađa sa Stanleyjem.

- A ti i Isabela?

Okrenula se i odmahнула suviše napadno da bi bilo iskreno.

- Ona me ne brine.

- To sam i očekivao da ćeš reći. Ali znam da te brine.

- Da, imaš pravo - rekla je Constance, ne izdržavši. - Tako je okrutna. Neka mi bog oprost, ali kad bi ih barem oboje progutala zemlja.

Prislonila je glavu uz njegov vrat, prebacila mu jednu ruku preko grudi i zaplakala.

- Da, darujem novac Cameronu - priznao je Stanley idućeg jutra. Mahnuo je rukom pred nosom. - Moraš li ovdje pušiti to odvratno korijenje?

George je nastavio puckati kubansku cigaru.

- Ne mijenjaj temu. Dijeliš novac tvrtke koji bi trebalo zadržati u proizvodnji. I što je još bezumnije, daješ ga jednoj političkoj propalici.

- Simon nije propalica. Služio je časno.

- O, je li? Zašto su ga onda demokrati odbacili u drugom mandatu? Moram priznati da me to nije iznenadilo. Cameronovo glasanje je suluda zbrka. Nitko nije siguran kakvi su mu stavovi, niti koju stranku podržava ... osim ako je to, dakako, stranka vlastite koristi. Kakvi su mu trenutni nazori? Nitko ne zna.

Stanley se glasno nakašljao da bi pokazao nezadovoljstvo zbog dima i kako bi dobio na vremenu ne bi li pronašao nekakav odgovor. Kroz prozor drvene kućice u kojoj se nalazio ured nazirali su se prljavi, blatnjavi ljudi kako se spuštaju niz brdo - noćna smjena u visokoj peći. Vlak od šest spojenih vagoneta natovarenih drvenim ugljenom škripitao je u suprotnim pravcu.

- Simon sastavlja jednu državnu organizaciju - napokon je rekao Stanley. - Neće zaboraviti one koji su mu u tome pomogli.

- Stanley, pa taj čovjek je prevrtljivac! Znaš što o njemu pričaju ... njegova definicija poštenog političara glasi: »Jednom potkupljen, uvijek potkupljen«. Želiš li imati veze s takvom osobom?

Stanley se nije dao omesti.

- Simon Cameron će biti vlast u Pennsylvaniji. I u cijeloj zemlji. Doživio je samo nekoliko privremenih poraza.

- U redu, ali nemoj mu pomagati da ih otkloni našim novcem. Budeš li nastavio, bit ću prisiljen da sve kažem majci. To je nažalost jedini način da te zaštitim od potpune propasti.

Njegov brat samo je buljio pred sebe. Takav sarkazam nije ga zabavljao. George ga je plašio. Stanley je grizao usnu i naposljetku izustio:

- U redu. Razmotrit ću tvoj prigovor.

- Hvala ti - prasnu George i iziđe.

Znao je da je pobijedio. Poslužio se prijetnjom, za kojom nikada ranije nije posegnuo. Mrzio je to:

samo budala bi pristala na to da ponizi drugog čovjeka. Ponižena osoba često uzvraća udarac - i to okrutno. Taj rizik još je veći s nekim poput Stanleyja koji je u sebi bio svjestan vlastitih nedostataka.

U ovom slučaju George nije imao drugog izbora.

Constance je bila u pravu, razmišljao je klipšući uzbrdo prema peći. Beskrajne bitke ga iscrpljuju. Toga jutra je, stojeći pred ogledalom brijući se, otkrio nekoliko sijedih vlasi iznad čela. A nije mu bilo još ni dvadeset pet.

Kada je Isabela čula za posljednju svađu, eksplodi-lala je.

- Nećeš mu valda popustiti, Stanley? Kada se senator ponovo dokaže, sigurno će se sjetiti tvoje velikodušnosti. Tada ćeš dobiti politički položaj koji oboje toliko želimo. U njemu je naša šansa da zauvijek pobjegnemo iz ove odvratne selendre.

Stanley je utonuo u jednu od stolica. Mlitavom rukom olabavio je kravatu.

- Ako ne prekinem davati priloge, George će reći majci.

Ona se prezirno podsmjehnula:

- Dječarac koji trči mami po pomoć?

- Ja ga ne osuđujem. Tako dugo dok ja kontroliram fondove, on nema drugog izbora. - Osim da nasrne na mene šakama, pomislio je Stanley i srh straha spuznuo mu je leđima. George je bio razdražljiv. Borio se u ratu i tučnjave mu nisu bile nepoznate. Nije bilo teško zamisliti kako bi bio u stanju nasnuti i na vlastitog brata. Stanley se nije želio izložiti tom riziku.

Isabela mu je bijesno prišla.

- Nemoj se usuditi da kontrolu nad blagajnom prepustiš tom bezbožnom malom jadniku.

- Ne, tu neću popustiti - obećao je Stanley. To je moj posljednji djelić autoriteta.

- I pronađi načina da nastaviš slati pomoć Camero-nu, razumiješ li?

- Da, draga, hoću. - Stanley je ispustio bolni uzdah. - Bojim se da počinjem mrziti vlastitog brata.

- O, ne bih rekla da je otišlo tako daleko - odvrtila je. Potajice, bila je zadovoljna.

Pocrvenio je i stao iza paravana da skine košulju.

- Znam. Ne mislim uvijek tako. Samo katkada.

- Izvor svih problema između tebe i tvog brata je ta idolopoklonka koju je oženio. - Pogledala je svoj odraz u ogledalu, ali je vidjela tek lijepo lice crvenokose vlasnice dvorca Belvedere. - Ta papinska kuja. Vrijeme je da joj malo potkrešemo krila.

Stanley je provirio iza paravana.

- Kako?

Isabela se samo hladno osmjehnula.

Moravski samostan i ženski koledž bio je smješten na obali rječice Monocacy kod obližnjeg Bethlehem. Ustanovljen je 1742. i dičio se time što je bio prva kolonijalna škola intematskog tipa za gospođice. Virgi-lia je provela u koledžu dva semestra, ali je zatim vraćena kući stoga što je odbila da se pridržava pravila institucije.

Svake godine krajem rujna, žene iz tog područja priredile bi sajam kako bi prikupile priloge za školu. Obično bi se sajam održavao na travnjaku ispred Kolonijalne dvorane. Pripreme bi počele već ljeti. Poziv da se predsjedava jednom od brojnih komiteta značio je društveno priznanje. Prethodne godme Isabela je bila predsjednica jednog komiteta.

Constance je vjerovala u obrazovanje žena, čak i ako bi to značilo nadmetanje s muškarcima. Georgea je taj stav iznenadio, ali mu se nije protivio. Constance mu je rekla da bi željela pomoći u pripremi sajma; njezina trudnoća nije joj još smetala i mogla je putovati razrova-nim planinskim putevima. George je obećao da će njezinu želju spomenuti Stanleyju, ali je zaboravio.

Constance je čekala. Imala je ionako dosta posla. Nekoliko sati dnevno brinula bi o malom Williamu, vjerujući da djeca postaju izopačeni i neprijatni ljudi ako im se ne posveti dovoljno pažnje i nježnosti u najranijem djetinjstvu. Bilo bi još točnije reći da je obožavala brinuti se za to ružičasto, debeljuškasto, malo stvorenje.

Imala je i domaćinskih dužnosti. Izgradila je dobre odnose sa slugama u Belvedereu, posredujući u njihovim svađama odlučno i pravično, te upućujući ih kako da poslove planiraju i bolje obavljaju. Nije prošlo mnogo vremena i oni su je počeli cijeniti, gotovo obožavati. Istovremeno su je se malo pribojavali. Imala je irski temperament koji bi i te kako iskazivala kad bi netko loše obavio posao ili se pokušao braniti drskošću i lažima.

No, bez obzira na to koliko je bila zaposlena, Constance je ipak mislila na sajam. Napokon je pitala Georgea je li prenio njenu poruku. Udario se po čelu i zavapio tako melodramatski da se morala nasmijati. Rekla mu je da se ne brine zbog zaboravnosti dodavši da će o svemu porazgovarati s Isabelom. Za to je bio potreban poseban dogovor budući da su se njih dvije rijetko, tek slučajno viđale. Constance bi u rijetkim trenucima ljutnje vjerovala da Isabela to čini hotimice.

Pozvala je Maude i Isabelu na čaj. Prvo se razgovaralo o njezinoj trudnoći. Constance je rekla kako je sigurna da ovoga puta nosi djevojčicu. Ona i George su se složili da je nazovu Patricia Flynn Hazard. Čuvši to Isabela je nabrala usne i zagledala se u neku udaljenu točku.

Constance je pripomenula kako bi rado sudjelovala na sajmu. Maude je odmah rekla:

- Kako je to lijepo od tebe. Sigurna sam da će ostalima biti drago ako se prijaviš kao dobrovoljac. Iznijet ću tvoje zanimanje za sajam, premda ja više nisam tako aktivna. Posljednji sam puta bila u nekom komitetu prije dvije godine. Mislila sam kako je vrijeme da kormilo preuzmu mlađe žene.

- Prenijet ću tvoju želju, draga - rekla je Isabela Constance - na sastanku organizacione grupe idućeg ponedjeljka.

- Hvala - rekla je Constance pokušavajući otkiiti neiskrenost u Isabelinom slatkom osmijehu. Nije joj uspjelo.

Isabela je na sastanku u ponedjeljak spomenula ime svoje šurjakinje.

- Mislila sam da bi ona mogla predsjedavati komitetom za prikupljanje - počela je.

- Savršen izbor - rekla je jedna od žena.

- Ali, kada sam joj to predložila, ona je odbila -završi Isabela.

Ova rečenica izazvala je mrgođenje i izraze nezadovoljstva prisutnih na sastanku.

- Zbog čega, Isabela? - upitala je jedna žena. Druga je rekla:

- Protivi li se ona obrazovanju žena?

- Ne bih mogla reći - odgovorila je Isabela. - Rekla mi je da ne može sudjelovati zbog toga što, ah, vjersko usmjerenje internata krši mnoge propise njezine crkve, koju ona, dakako, drži jedinom istinskom crkvom.

Žena koja je predsjedavala sastankom napokon je progovorila.

- Dakle, to je posljednji puta da samo nju uzeli u obzir. U vezi s bilo čime.

Isabela je vrtjela glavom.

- Šteta. Constance je bistra žena. Ima nekoliko dobrih osobina. Čula sam da su katolici čudni, slijepo odani stvorovi, ali nisam u to vjerovala dok nju nisam upoznala. Sigurna sam da su njezini nazori rezultat utjecaja svećenika i opatica. Kako može netko tko provede cijeli život u mračnoj ćeliji biti ... kako da kažem ... u pravu? A čovjek može čuti upravo jezive priče o tome što se zbiva u samostanima.

Prisutni su pozdravili ovu izjavu kimanjem. Bio je to popularan trač u zemlji u to vrijeme i bilo je uzbudljivo vjerovati u tako nešto.

Isabela je svratila do Constance narednog popodne-va. Hinila je da žali kada je rekla:

- Nije mi lako da ti ovo kažem, draga. Podnijela sam im tvoju velikodušnu ponudu, ali su je članice organizacionog komiteta odbile. Ne zbog nekih tvojih osobnih nedostataka, molim te da shvatiš, ali to je najzad sajam čiji je cilj prikupljanje priloga za školu koju polaze djeca druge vjere.

Constance je zgužvala čipkasti rupčić:

- Hoćeš reći da ne žele pomoć jednog katolika. Isabela je uzdahnula.

- Strašno mi je žao. Možda iduće godine.

Znala je da će otada pa zauvijek čuvati u sjećanju izraz lica svoje šurjakinje.

Dok se Isabela nalazila kod Constance, George je hitao u valjaonicu tračnica na poziv uplašenog nadzornika. U nekoj svađi došlo je do nesreće. Kada bi se tako nešto dogodilo, Stanley bi uvijek sve prebacio na brata. Ni okom ne trepnuvši, rekao bi kako je tome razlog taj što George ima smisla za praktično. Da je to rekla Isabela, George bi bio siguran da se radi o uvredi.

Ljeto je bilo izuzetno vruće, a dolazak jeseni nije donio olakšanja. U obitelji Hazard čudi bi često uzavrele i George je mogao zamisliti napetost koja je rasla u valjaonici u kojoj je vladala paklena jara.

Valjaonica tračnica bila je, kako se to u struci kaže, belgijskog tipa. Dugu, veoma pokretnu zmiju od usijanog metala postupno se stanjivalo i oblikovalo u odgovarajući profil propuštanjem kroz niz izljubljenih va-ijaka pričvršćenih na postolja. Između tih postolja snažni radnici, zvani hvatači, grabili bi metal hvataljkama, vodeći ga do drugog niza valjaka. Bio je to težak, opasan posao dobar dio kojega bi se moglo izbjeći kad bi netko projektirao valjaonicu u kojoj bi metal stalno prolazio kroz valjke. Prije nekoliko godina vlasniku neke valjaonice u New Yorku po imenu Serrell to je gotovo uspjelo, ali i njegov projekt imao je nedostataka. I George je pokušao riješiti taj problem, ali bez uspjeha.

Hitao je što je mogao brže. U valjaonici je proizvodnja stala. Željezo u prvim valjcima već se bilo ohladilo, primijetio je dok se približavao mjestu nesreće. Jedan od hvatača ležao je na zemljanom podu i stenjao. Georgea počne gušiti u grlu kada je osjetio miris oprljene odjeće i spaljena mesa.

Čovjek na zemlji bio je neki žilavi Slaven čije prezime George nije mogao izgovoriti. Bio je on dobar radnik za razliku od svojega partnera na toj postaji, zdepaste ljudine širokih ramena po imenu Brovnic.

- Poslali smo po doktora Hopplea - rekao je nadzornik.

- Dobro. - George je kleknuo između ranjenika i svijene zmijske mrkog hladnog željeza što je ležalo nedaleko odatle. Bilo je očito da je željezo palo preko desne strane čovjekova tijela, spalivši mu košulju i načinivši duboku opekotinu na grudima i podlaktici. Pogledavši spaljeno meso stradalog radnika, George se jedva svladao da ne povraća. Samo je bog znao hoće li taj jadnik ikada opet moći koristiti ruku.

George je nadlanicom obrisao usta, a zatim upitao:

- Kako se to dogodilo? t

- Nesretna slučaj -promrmljao je Brovnic. Njegova izbočena vilica prijetila je svakome tko bi to pokušao poreći, ali prijetnja nije uspjela. Znojni, čađavi radnik istupio je iz gomile.

- Vraga nesretni slučaj. Brovnic je napastovao Tony je vu ženu. Tony mu je rekao da prestane i...

Brovnic je opsovao i nasrnuo. Tri čovjeka zgrabila su ga dok je onaj koji je govorio upro prstom u željeznu zmijsku.

- Brovnic ga je oborio ovim, a onda je ispustio željezo na njega.

- Jebeni lažljivac - vrisnuo je Brovnic pokušavajući se otrgnuti iz zagrljaja. To bi mu i uspjelo da mu George nije prišao i zabio mu prst u prljavu košulju:

- Sve otkako sam te zaposlio, Brovnic, praviš samo probleme. Pokupi nadnicu i gubi se odavde. Smjesta.

Georgeovo srce je snažno lupalo, Brovnic je zoški-ljio na njega.

- Bilo bi ti bolje da to ne činiš. . .

George je morao podići glavu da bi ga pogledao u oči.

- Rekao sam ti, gubi se smjesta.

- Sredit ću te ja zbog ovoga - obećao je Brovnic odjurivši bijesno.

Čim je Isabela otišla, Constance je pognula glavu i briznula u plač. Stajala je pred visokim prozorom u predvorju. Dolje se prostirao grad i rijeka se isparavala i ljeskala. Ništa od toga nije vidjela. Stezala je zavjesu kao da se pribojavala da će se srušiti.

Jecala je neutješno. Mrzila se zbog toga što je plakala. U djetinjstvu u Teksasu rijetko je to činila, ali ovdje su stvari bile drukčije. Unatoč ljubavi prema Georgeu, katkada bi prezirala Lehigh Station i željela pobjeći. Nije to učinila i umjesto toga samo bi plakala.

Bila je sigurna da je taj ukor Isabelino djelo. Stanleyjeva supruga ju je mrzila. Nije bilo druge riječi doli: mržnja. Kada se George vrati kući ispričat će mu što se dogodilo. Nikada nije svoje probleme svaljivala na supruga, ali ovo je bilo suviše za nju samu. Isabela se okomila na njezinu vjeru, mada su gotovo sigurno postojali drugi razlozi zbog kojih ju je ta ohola žena prezirala. Bila je izopačena i nesretna osoba, sposobna da duboko rani Constance.

- Gospođo, zar se nešto dogodilo? Učinilo mi se da sam čula..

Sluškinja se zaustavila. Pokušala se povući kroz vrata predvorja koja je bila otvorila a da to Constance nije primijetila. Constance je bilo više neprijatno zbog djevojke nego zbog nje same. S oba dlana obrisala je suze s lica.

- Žao mi je što sam te uznemirila, Bridgit Na trenutak sam se bila izgubila. Molim te, nemoj to nikome spominjati. Hoćeš li donijeti dolje malog Willia-ma, ako se probudio?

- Odmah, gospođo - Bridgit se povukla s olakšanjem.

Nedugo zatim, držeći u naručju svojeg debeljuška-stog sinčića koji je gugutao, Constance se osjećala mnogo bolje. Bilo joj je žao što je dopustila Isabeli da je povrijedi. Dakako, ništa neće reći suprugu. Sama će voditi vlastite bitke, kao što je to uvijek činila. Bila je odlučila doći ovamo stoga što je voljela Georgea i neće dopustiti Isabeli ni svim legijama slijepih bogomoljaca da je poraze.

Ljutila se na sebe što se ponizila pred Isabelom, barem na časak. Znala je da je Stanleyjeva supruga primijetila da je njezina okrutna zamisao imala učmka. Zagrlivši sina u naručju zarekla se kako je to bio posljednji put da je toj goropadnici pružila zadovoljstvo.

- Morali bismo razmisliti o kupovini ljetnikovca -rekla je Maude. - Posljednjih nekoliko mjeseci vrijeme je bilo upravo jezivo.

- Slažem se - rekao je Stanley. - Isabela se žali na vrućinu dan i noć. - Savijen preko zapisnika, George ga je prostrijelio pogledom kao da je htio reći da se Isabela uvijek žali na nešto.

- Sasvim sigurno si možemo priuštiti ljetnikovac -nastavio je Stanley. — Imaš li ikakvih ideja o tome gdje bismo ga potražiti, mama?

- Atlantska obala bila bi pogodna za to.

U malom uredu bilo je zagušljivo. Prošla su dva sata otkako je Brovnic odjurio iz valjaonice. Maude je upravo bila došla u svoj redoviti tjedni posjet. Počela je dolaziti u te posjete odmah nakon muževe smrti. Prije toga nikada nije stupila u Hazardovu željezaru.

U početku Stanley ju je pokušavao obeshrabriti, govoreći kako je nedolično da se žena bavi takvim stvarima. Kada se George vratio kući ubrzo je otkrio pravi razlog Stanleyjeva nezadovoljstva. U svega nekoliko mjeseci Maude je naučila o proizvodnji, inventaru i financijskim pitanjima više nego što će njezin stariji sin naučiti u cijelom svojem životu. Upravo to instinktivno znanje izazvalo je Stanleyjevu nelagodu koja ga je navela na to da se usprotivi njezinim posjetima.

Ali ništa mu nije pomoglo. Na svoj nenametljiv način, Maude je bila isto toliko čvrsta koliko i Hazardovo željezo koje su brodovi odvozili kanalom nizvodno do tržišta.

Potaknut njezinom primjedbom o obali, George je rekao:

- Orry mi je jednom rekao da mnogi plantažeri iz Južne Karoline provode ljeto u Newportu.

Maude je zapljeskala.

- O, da. Otok Aquidneck. Čula sam da je tamo divno.

Stanley se baš htio usprotiviti tom prijedlogu kada su se vrata s treskom otvorila. U otvoru je stajao Brovnic, bazdeći na viski i vitlajući starim revolverom.

Maude je ustuknula i potom se ukočila. Istog časa Stanley se bacio na zemlju.

- Rekao sam ti! - dernjao se Brovnic, njišući se, škiljeći niz cijev revolvera uperenu u Georgea, Bez oklijevanja, George je zgrabio tintarnicu sa stola i zavitlao je Brovnicu u lice.

Brovnic je zaurlao i zateturao se, udajući o dovrtak, dok mu je crna tekućina kapala s lica. Revolver je opalio, ali je u tom času Brovnicova ruka trznula nagore. Metak se zabio u strop. George je već bio preskočio ogradu koja je dijelila ured. Istrgnuo je revolver iz Brovnicove ruke i udario ga njime po hrbatu nosa. Razbješnjeli čovjek pokušao ga je dohvatiti umrljanim rukama. George je ustuknuo jedan korak a onda svom snagom zabio potkovanu čizmu u Brovnicovu preponu.

Brovnic je vrisnuo i zalamatao rukama poput vjetrenjače, padajući nauznak kroz vrata i niz stepenice. Tek tada je George osjetio paniku. Uhvatio je dovrtak i domahnuo četvorici radnika koji su bili u prolazu.

- Uхватite tog pijanog idiota. Jedan neka skoči do grada i dovede policiju.

Stanley se napokon podigao. Cijelo to vrijeme Maude se nije ni pomakla. Pogledala je Stanleyja i blago rekla:

- Trebao si pomoći bratu. Mogao je nastradati.

Stanley je samo pocrvenio, sleden od straha. Njegova je majka prvi puta stala na stranu jednog od sinova. To nije bio dobar predznak.

Kada se te večeri George vratio u Belvedere, Constance nije pokazivala nikakve znake ranijeg nezadovoljstva. Za vrijeme večere Georg je čavrljao, očito još uvijek uzbuđen zbog svega što se dogodilo u valjaonici. Posjetio je ranjenog radnika u njegovu domu dolje kod kanala. Saznao je da će se oporaviti. Doktor Hopple je rekao kako vjeruje da se ruku može spasiti, premda je i dalje dvojno hoće li čovjek biti u stanju da teško radi. Ako to ne bude mogao, George je rekao da će mu u željezari pronaći neki lakši posao. Brovnica su zatvorili u policijskoj stanici.

U susjednoj kući večera je već bila završena. Maude je izišla da bi prošetala s Billyjem. Virgilia je bila u svojoj sobi. Isabela je provela svojih ritualnih pet minuta s blizancima, Labanom i Levijem, i vratila se u blagovaonicu. Stanley i ona bili su sami. Upravo mu se htjela pohvaliti pobjedom nad Constance, kada on ponovno spomenu sukob u uredu. Otkako je došao kući, samo se jednom navratio na taj događaj a potom je utonuo u mrzovoljnu šutnju. Maude je živahno razgovarala, ali je izbjegavala tu temu.

- Majka me pogledala kao da sam najveća kukavica - rekao je beznadna izgleda. - Ne mogu to zaboraviti.

- Stanley, ja shvaćam da te taj događaj uzbudio, ali *to si mi već jednom rekao. Daj mi priliku da i ja kažem...

Zavitlao joj je zgužvani ubrus u lice.

- Umukni, grabežljivice jedna. Zar si toliko glupa da ne možeš vidjeti što se događa? George navodi majku protiv nas! Nećeš ni okom trepnuti a ona će mu pustiti da vodi financije. Gdje ćeš onda biti sa svojim rasipništvom i otmjenošću ?

Vikao je toliko glasno da su stakleni privjesci na stropnom svijećnjaku zazveckali. Isabela je, ostavši bez liječi, samo buljila u ubrus što ju je pogodio u bradu i pao u praznu posudu za medovinu.

Prva pomisao joj je bila da se okomi na supruga, da ga napadne zbog tog apsolutno nečuvenog izljeva bijesa, ali brzo se predomislila. Bio se okomio na nju samo zato što se njegova mater okomila na njega. I s potpunim pravom. Iako je Stanley bio kukavica, to nije bilo važno dok je imao autoriteta u obitelji.

Nije joj trebalo dugo da se uvjeri kako za sve ove nedaće valja okriviti upravo Georgea. Prodoinog, arogantnog malog Georgea. Ona je danas bila zabilježila pobjedu nad Georgeovom suprugom, ali George je doveo Stanleyja u takvo stanje da je ova] odbijao saslušati njezin izvještaj o tome. Dakako,

bila je ona zadovoljna i samom spoznajom da se Constance osjećala jadno.

Čak je i to došlo u pitanje nekoliko časaka kasnije. S travnjaka Belvedere razlijevali su se zvuči razdraganih glasova. Isabela je otišla do prozora i ugledala Georgea i Constance kako u predvečerje tog kasnog ljeta igraju boce. Smijali su se i zadirkivali jedno drugo poput djece.

Stanley je nešto rekao Isabeli, ali ga je ona prečula. Buljila je u Maude koja je, sjedeći na bočnoj verandi Georgeove kuće, zibala na koljenu malog Williama.

Nedaleko odatle lješkario je i Billy. Isabela je kiptjela od bijesa. Maude nikada nije poklanjala takvu pažnju Labanu i Leviju.

Constance je izgledala sretna. Sretna. Njezina snaga učinila je Isabelinu pobjedu nekako nepotpunom. Isa-beli je bilo sada posve jasno da Constance i njezin suprug čine sve što je u njihovoj moći kako bi okrenuli Maude protiv Stanleyja.

Od toga časa Isabela će njih dvoje mrziti još strastvenije nego ranije

- Još jedan vlak iskočio iz tračnica - rekla je Constance. - Četiri osobe nastradale, To je treća nesreća ovog mjeseca. - Zavrtjela je glavom i sklopila novine.

George je nastavio proučavati arhitektonske planove prostrte na stolu u biblioteci. Ne podižući pogleda rekao je:

- Što je više milja željezničke pruge izgrađeno, i što je više vlakova u saobraćaju, to su veći izgledi da će doći do nesreće.

- Držim da je to suviše jednostavno objašnjenje. Toliko sam puta čula da se polovicu ili više tih nesreća moglo spriječiti.

- Pa, možda. Tu su ljudske greške u redu vožnje, loš materijal za pruge i vlakove. A bilo bi korisno i kada bi ujednačili širinu kolosijeka na svim prugama.

Podigao se od stola, protegao se, a zatim se sagnuo da bi podesio položaj predmeta kojega je držao na svojem radnom stolu kao da je bio kakav neprocjenjivi antikvitet. Bio je to običan komad željeznog meteorita kojega je pronašao blizu West Pointa u vrijeme kada je bio u kadetskom korpusu. Čuvao ga je stoga što je, kako je tvrdio, sažimao obim i smisao njegova posla. Primijetila je da ga je pomakao za manje od centimetra. Nasmijala se u sebi.

Primakao se njezinoj stolici i poljubio ju u čelo.

- Kao što bi rekao Orry, čini se da napredak uvijek ima svoju cijenu.

- Orry se odavna nije javio.

- Šest tjedana. - George se odšetao do prozora. Vani su svjetla Lehigh Stationa bila prigušena prvim laganim snijegom. - Pisao sam mu predloživši da idućeg ljeta dovede sve Mainove u Newport.

U listopadu su George i Stanley bili posjetili otok u zaljevu Narragansett i kupili veliku, zapuštenu kuću i deset jutara zemlje na Bathu, nedaleko od plaže. Neki arhitekt iz Providencea upravo mu je bio poslao planove za obimnu modernizaciju kuće. Baš je te planove George proučavao. Arhitekt je obećao da će obnova biti završena prije početka ljetne sezone 1850.

- I sve otada nije ti se javio?

- Ne.

- Je li se nešto dogodilo ?

- Ako jeste, ja o tome ništa ne znam.

- Newport je ljetovalište na sjeveru. Misliš li da će prihvatiti poziv.

- Ne vidim zašto ne bi. Mnogi ljudi iz Južne Karoline još uvijek odlaze tamo svakoga ljeta.

Nije bio posve iskren sa svojom ženom. Orryjeva neredovita, površno prijazna pisma imala su neki čudan, ogorčen prizvuk. George je bio na to osjetljiv, jer poznao je on i onog drugog, bezbrižnijeg Orryja Maina.

U svojim pismima Orry je u nekoliko mahova spominjao svoje »vječno momaštvo«. Samo bi povremeno odgovarao na Georgeove oprezne upite o M., a katkada bi posve neočekivano skočio s neke posve bezazlene vijesti na žučljive napade snaga koje su se na Sjeveru borile protiv robovlasništva. Posebice se protivio onim političkim grupama koje su pokušavale osigurati da u novim državama i teritorij ama robovlasništvo bude zabranjeno. Također je s prezirom pisao o Wil-motu Provisou. Jug će mu to navodno dugo zamjerati.

Unatoč tome što je George zaista priželjkivao da se ponovo sastane s prijateljem, jedan dio njegova bića pribojavao se mogućeg susreta.

Sredinom prosinca primio je vijest da će do susreta ipak doći. Vijest je stigla jednog izuzetno hladnog dana. Te se večeri George skutrio u krevetu pored žene koja samo što nije rodila i, kao i obično, započeo razgovor o događajima toga dana.

- Stiglo je Orryjevo pismo.

- Napokon! Je li veselo? - Bila je ponešto zadihana, značenje čega on nije odmah razumio.

- Ne osobito. Ali kaže da će nas posjetiti idućeg ljeta i da će dovesti sve ostale koje bude uspio nagovoriti.

- To je ... sjajno - Constance je hvatala zrak. - Ali mislim ... da bi sada ... trebao pozvati doktora Hopplea.

- Što? Je li počelo? Ovog trena? Moj bože, zato si zvučala tako zadihano.

Iskobeljao se iz kreveta i u hitnji je zagazio u noćnu posudu. Na sreću bila je prazna. Izgubio je, međutim, ravnotežu i tresnuo na leđa.

- Uh!

- Za ime boga - rekla je pokušavajući ustati. - Budeš li ti uvijek tako patio, nikada više nećemo moći imati djece.

Pred zoru je bez većih poteškoća donijela na svijet Patriciju Flynn Hazard. George je vijest primio u biblioteci gdje je sjedio smiješeći se pospano i trljao zavijeno stopalo.

Billy, kojemu je bilo četrnaest godina i koji je svakim danom bivao sve viši, za božićnih je blagdana došao kući iz internata. Bio je očaran svojom novom nećakinjom i veći dio vremena provodio je u Belvede-reu, premda su mu sve stvari i dalje bile kod Stanleyja.

Billy se osjećao odraslim i nezavisnim. Često bi zadirkivao majku prijetnjama da će se otisnuti u Kaliforniju u potragu za zlatom. Polovicu nacije zahvatila je ta groznica. Zašto ne bi i njega?

- Zato što tebi ne treba novac, mladiću — odgovorila je Maude jednom zgodom za ručkom.

- Treba mi. Nemam svojeg novca. - Onda bi, kada mu je bilo dosta ove igre, skočio do njezine stolice i zagrlio je. - Meni se zapravo ne traga za zlatom.

- A što bi ti htio?

- Htio bih opet slušati o bitci kod Churubuscoa. Billy se nikada ne bi zamario slušajući tu priču.

Pripovijedajući je George bi se uvijek u mislima vraćao danima provedenim u West Pointu. Volio se prisjećati tih dana, a bio je to i dobar način da zadrži mlađeg brata podalje od Stanlevja i Isabele. Sve od pucnjave u uredu • Stanley je postao šutljiv, a Bronic je napokon osuđen na zatvor u Harrisburgu. Isabela je bila svadljiva kao i uvijek. George je držao da loše utječu na Billyja. Stoga mu je bilo drago što je Billy veći dio godine provodio u školi.

- Orry je, čini se, dobar čovjek - rekao je Billy nakon jednog Georgeova monologa o Akademiji.

- Jeste. On je i moj najbolji prijatelj. Upoznat ćeš ga ovog ljeta, nadam se.

- Tuče li svoje crnčuge?

- Pa, ne vjerujem.

- Ali ima ih nekoliko, zar ne? - Billyjevo neodobravanje bilo je očito.

George se namrštio i posegao je za bocom crvenog vina. Izgledalo je da ne može izbjeći tu temu.

- Da, ima ih dosta.

- Onda sam promijenio mišljenje o njemu. Ne mislim da je tako dobar čovjek kako veliš.

George je potisnuo ljutnju.

- To je stoga što ćeš uskoro navršiti petnaest godina. Svi momci tvojih godina uvijek su se protivili odraslima.

- To nije točno - odgovorio je Billy kao iz puške što je natjeralo Georgea u smijeh.

Billy nije shvatio šalu. Nastavio je uporno.

- Slažem se sa svime što kažeš o West Pointu. Po pričanju reklo bi se da je to sjajno mjesto.

George je otpio vino i slušao dobro poznato pucke-tanje i mrmorenje kuće. Obitelji moraju imati tradiciju, a on je upravo bio smislio kako da je utemelji. Svoju ideju svejedno nije htio iznijeti suviše izravno tom svojeglavom maloljetniku. Billy bi tako imao priliku da je suviše olako odvrati. Stoga je oprezno obilazio oko teme:

- O, bilo je i teških trenutaka, ali čovjek bi se osjećao jačim kada bi ih prevladao. Unatoč svemu znali smo se sjajno provoditi. Stekao sam neke dobre drugove. Tom Jackson, on predaje na vojnom koledžu u Virginiji. Pa George Pickett. Dobri drugovi - prommljao je ponovo, prisjećajući se tih nekoliko godina, koje su se sada činile još dužima. - Osim toga, nema dvojbe da West Point pruža najbolje moguće znanstveno obrazovanje u cijeloj Americi.

Billy se iskezio.

- Mene više zanima vođenje bitaka.

George se prisjetio krvoprolića kod Churubuscoa gdje je Orry izgubio ruku. Onda ne shvaćaš kako izgleda istinska bitka. Osmijeh mu je izbljedio i zadržao je ovu misao za sebe. Pustio je Billyja da sam predloži, što je ovaj i učinio malo kasnije, s nešto oklijevanja:

- Znaš, George, htio sam te pitati što misliš o tome kakvi su moji izgledi...

George je prikrio oduševljenje.

- Tvoji izgledi za što?

Dječakove oči odavale su divljenje prema starijem bratu.

- Da prođem kroz Akademiju kao što si i ti.

- Misliš li da bi to volio ?

- Da. Strašno.

- Sjajno!

Vojnikovanje je bio težak, a katkada i prokleta neprivačan posao. Usred rata bilo mu je ono odvratno i nehumano. Zadržao je takav stav. Pa ipak, u to doba i u toj zemlji, čovjek nije mogao bolje započeti zreo život nego da se obrazuje u West Pointu. George je istovremeno bio svjestan činjenice da nije uvijek tako mislio. Sada je nedvosmisleno vjerovao u to što je upućivalo na još jednu promjenu njegova karaktera koja ga je iznenadila,

- Dakako, konkurencija za prijem uvijek je velika - nastavio je. - Moći ćeš ući tek za tii godine. Ako se upišeš s klasom pedesetšeste, bit će ti sedamnaest godina, a to je idealno. Moram provjeriti hoće li biti slobodnih mjesta među kandidatima iz naše oblasti. Odmah ću se prihvatiti toga zadatka.

To je i učinio.

Do kraja 1849. ljudi uz Ashley imali su uzrečicu o Orryju Mainu: svakoga mjeseca brada mu je nešto duža, a razgovori nešto kraći

Nije on nikada htio biti otresit, samo kratak. U mislima je stalno sređivao i organizirao stotine pojedinosti u vezi s obitelji i poslovima na Mont Royalu. Dobar dio tih pojedinosti trebalo je provesti u djelo, a to je opet valjalo isplanirati. Štoviše, svakih desetak dana dogodilo bi se nešto što je zahtijevalo njegovu intervenciju. Stoga nije imao vremena za rasipanje. Štedio ga je u razgovoru s ljudima.

Ako su susjedi i znanci tumačili šutljivost samo još jednom promjenom koju je izazvala rana zadobivena u ratu, on nije imao ništa protiv. Tako nešto imalo je i svojih piaktičnih prednosti. Ljudi od njega nisu očekivali da će čavrljati o osobnom životu, niti su tvrdoglavo pokušavali razgovarati o temi koja bi ga dovodila do bijesa.

Točnije bi bilo reći: nitko osim njegova oca. -

Tilletu je bilo gotovo pedeset pet godina, bio je nepokretan zbog kostobolje i mrzovoljan.

- Dođavola, sine, ti si već zreo za ženidbu - rekao je jedne večeri u biblioteci. - Zašto odbijaš da potražiš ženu ?

Prosinačka kiša romorila je po prozorima. Oiry je uzdahnuo i odložio pero. Svodio je račune iz jedne od nekoliko knjiga koje je donio iz ureda. Salem Jones bio je odgovoran za vođenje knjiga sve otkako se Tilletovo zdravlje pogoršalo. U njima je bio zabilježen broj buradi u svakoj pošiljci za Charleston.

Nakon žetve, Orry je našao vremena da pregleda knjige za proteklu godinu. Uredno upisane brojke nekako se nisu slagale s brojem bačava riže koje su morali odaslati s plantaže. Bio je zamijetio mnogo više bačava naslaganih na molu na kojemu je, sjećao se, valjalo izmijeniti dva stuba nosača. Već je tjednima kanio napisati podsjetnicu. Učinio je to sada, prije nego što će odgovoriti ocu.

- Mogu li znati što te navelo na to pitanje koje smo, kako sam mislio, riješili na obostrano zadovoljstvo?

- Možda na zadovoljstvo tvoje majke, ali ne i na moje.

Tillet se razmahao stranicama Cooperova posljednjeg pisma.

- Tvoj brat izvodi prikladne mlade dame na sve te božične zabave i plesove. Dakako, ako ikada pokaže ozbiljno zanimanje za neku djevojku, njezin otac će ga vjerojatno najuriti zbog šašavih ideja. Kako bračno stanje tvajega brata mene ni najmanje ne zanima, navodim ga samo kao primjer za nešto što bi ti trebao učiniti. Ti... - Tillet se malo pomaknuo i trznuo uhvativši ispruženu nogu. Potom je završio misao: - Ti bi se trebao ženiti i začeti obitelj.

Orry je zanijekao glavom.

- Suviše sam zaposlen.

- Ali valjda osjećaš potrebu za društvom. Zdrav muškarac tvojih godina...

Orry se nasmijao, što je njegovu ocu pružilo priliku da se zaustavi. Na Tilletovu licu bio je izraz olakšanja. Orry izusti:

- Ništa ti ne brini, sve je pod kontrolom. Tillet se iskesio.

- Čuo sam. Nekoliko džentlmena iz susjedstva mi je reklo. Ali, žene te vrsti... svačije žene, ili one koje imaju nešto crnačke krvi... dobre su samo za jednu stvar. Ne možeš oženiti neku takvu.

- Ni ne kanim. Kao što sam rekao mnogo puta ranije - dotakao je perom prazni rukav - smatram da više nisam podoban za brak. A sada bih se htio vratiti poslu. Otkrio sam neke nepodudarnosti koje sežu čak dvije i pol godine unatrag.

Tillet se značajno nakašljao, što je bio njegov način odobravanja. Sin mu je bio ponešto osoran kada je rekao kako nije podoban za brak. Ovaj izgovor Tillet je često slušao i, bez obzira na to koliko nije želio priznati, vjerovao je da u tome ima nečega. Znao je što su ljudi uz Ashley mislili o Orryju. Vjerovali su da je nakon rata ostao malo poremećen.

Bilo je dovoljno dokaza da bi se potkrijepilo ovu tvrdnju: način na koji je Orry obavljao svoje dužnosti na Mont Royalu, kao da ga je nešto gonilo da dokaže kako je jednak svakom normalnom muškarcu. Onda njegova odjeća, uvijek suviše debela i pretamna za podneblje nizinskih krajeva. Pa njegov osoran način ophođenja. Pa ta prokleta bradurina, tako duga i gusta da su u njoj ptice mogle saviti gnijezdo.

Jednom kada se Tillet kočijama vraćao iz Charlesto-na, vidio je Orryja kako je odjahao po nekom poslu. Tri vrtlara koja su kosila korov samo su zinula u Orryja kada je projurio pored njih. Robovi su se pogledali; jedan je zavrtio glavom, a drugi je doslovce zadrhtao. Tillet je sve to vidio i ražalostio se. Sin mu je postao čudak, osoba koje su se ljudi plašili.

Dakako, sve nedostatke valjalo je staviti u neki odnos. Bez obzira na to koliko je bio čudan, Orry je Tilletu bio mnogo draži od Cooper a. Cooper je odmah uskočio u upravu male brodarske kompanije i dobro mu je išlo. Ali je i dalje zastupao uvredljive, gotovo izdajničke nazore.

U posljednje vrijeme mnogo se pisalo o nekoliko rezolucija koje je stari Henry Clay kanio odmah početkom iduće godine podnijeti Senatu. Clay se nadao da će spriječiti širenje jaza između Sjevera i Juga. Unija sastavljena od trideset država bila je veoma delikatno uravnotežena. Petnaest država ozakonilo je robovlasništvo, drugih petnaest nije. Clay je htio i jednoj i drugoj strani dobaciti pokoju kost, Predlagao je da se novu državu Kaliforniju pripoji Sjeveru te da se u njoj zabrani robovlasništvo. Lužnjacima bi se pak obećalo da im se nitko neće uplitati u međudržavnu trgovinu robljem, te da će biti donijet djelotvorniji zakon o odbjeglih robovima.

Ako bi itko od Tilleta zatražio da izdvoji glavni razlog svoje mržnje prema Sjeveru, on bi istog časa istakao problem odbjeglih robova. U četvrtom članu Ustava jasno stoji da čovjek ima pravo vratiti svakog odbjelog roba. Također stoji da se važeći zakoni u nekoj državi u kojoj ne postoji robovlasništvo ne odnose na to pravo. I zakon o odbjeglih robovima iz 1793. sastavljen je tako ne bi li proveo u praksu ovaj član Ustava. Otada bahati licemjeri sa Sjevera pokušavaju pronaći načina da razvodne, ili posve zaobiđu taj zakon.

Tillet se protivio Clayevu kompromisu. Isto tako i mnogo južnjačkih prvaka, među kojima i senator Jeff Davis iz Mississippija te senator John Calhoun. Clay je na svojoj strani imao poznatog i utjecajnog senatora Webstera. Ali protivili su mu se i mnogi fanatični zagovornici zabrane robovlasništva, od kojih je možda najgorljiviji bio senator Seward iz New Yorka. Barem jednom Tillet je bio zahvalan toj rulji.

Cooper je držao da su pomno razrađeni kompromisi posve razumni i nužno potrebni. Po Tilletovu mišljenju jedina nužna stvar bila je da se Coopera dobro izbičuje.

Dok je Tillet o tome razmišljao, Orry se prisjetio očevih primjedbi o tome kako ljudi u susjedstvu znaju da se on viđa sa ženama. Bio je time oduševljen. Značilo je to da je njegov plan uspio. Tijekom protekle godine imao je mnogo ljubavnica od kojih je posljednja bila neka švelja mulatkinja koju je upoznao prilikom posjeta Charlestons Trudio se da ta njegova aktivnost bude diskretna, ali nikako i tajna.

Te su mu žene pružale ono što, prema njihovu sporazumu, nije mogao dobiti od Madeline. Nikako se ne bi upuštao u takve veze samo da bi zadovoljio jednu potrebu, premda je Tillet upravo tako mislio. Orry se spetljao s mnogim ženama zato da bi ljudi to primijetili i da bi postojala manja vjerojatnost da povezu svako njegovo neopravdano izbivanje s Mont Royala s Made-lininim izbivanjem s plantaže Rolute istoga dana. Zaštititi je od sumnji bilo mu je važno gotovo kao i viđati je redovito.

Zadovoljan što je obmana uspjela, Orry se vratio knjigama. Otkrio je nešto što sasvim sigurno nije mirisalo na dobro i idućih pola sata usredotočio se na to, dok je Tillet zadrijemao usnuvši san u kojem je razbješnjela rulja kamenovala senatora Sewarda.

Tilleta je iz sna trgnuo zvuk nalik na pucanj pištolja; Orry je glasno zalupio knjigu. Stajao je stišćući je rukom.

Tillet je protrljao oči.

- Nešto nije u redu?

- Mnogo toga. Pružamo utočište lopovu. Tvoje povjerenje i dobrotu platio je prijevarom. Nikada nisam volio to kopile. Dat ću mu otkaz iz ovih stopa.

- Tko ? - rekao je Tillet još uvijek pospan i zbunjen. Orry se okrenuo na vratima. - Jones.

- Ali, ja sam ga zaposlio. Ne možeš ga samo tako izbaciti.

- Ne slažem se s vama, gospodine - rekao je Orry glasom tako tihim i krutim da ga je starac jedva čuo od romona kiše. - Ja sam sada odgovaran za ovu plantažu. Složit ćeš se s mojom odlukom kada ti pokažem dokaze. Ali, čak ako se i ne složiš, Jones se pakuje.

Orry je buljio u oca. Ne ljutito, samo uporno. Brada, te oči, pa visoka, suha figura i prazan rukav, imali su čudan utjecaj na Tilleta. Imao je osjećaj da se spori sa strancem i to strancem koji mu je ulijevao strah.

- Kako ti kažeš - promrmljao je. Sin je samo kratko kimnuo glavom i izišao.

Orry je prišao nadzornikovoj kući stišćući knjigu pod miškom dok se za njim vijorio stari ogртаč. Kapi

kiše orosile su mu kosu i bradu. Koračao je dugim i odlučnim koracima tako zamišljen da nije ni primijetio bratića Charlesa koji je sjedio na mračnom trijemu jedne od koliba za robove.

Jones je spavao. Orry ga je probudio povicima i zatim ga odvuкао u kuhinju njegove besprijeorne kuće. Iznenadni posjet uplašio je nadzornika. Njegova se ćelava glava orosila. Znoj je na noćnoj košulji ostavio tamne mrlje. Iz sobe je bio donio bič i palicu od orahova drva. Očito je bilo da je spavao s njima pri ruci.

- Bio je to jednostavan plan, zar ne? - dometne Orry. Bacio je zapisnike na kuhinjski stol. Jonesovo lice odavalo je paniku. - U zapisnik svake isporuke uneseš do desetak buradi manje nego što je zapravo natovareno na brod, a naši zastupnici plaćaju za broj primljenih bačvi. Budući da si ti vodio i taj zapisnik, trebalo je samo unijeti brojku koja bi odgovarala broju buradi unijetom u zapisnik o isporukama, a višak spremiti u džep. No, kada sam posljednji puta boravio u Charle-stonu pregledao sam zapisnike naših komisionara. Oni dokazuju da su zastupnici stalno plaćali više nego što smo, prema tvojim zapisnicima, mi primali.

Jones je progutao slinu i pritisnuo palicu na trbušinu, kao da je osjetio bol.

- Ne možeš dokazati da sam ja odgovoran za nesklad računa.

- Na sudu možda ne bih mogao, premda mislim da bih imao dobre temelje za podizanje optužnice. Prije nego što sam se vratio iz Meksika nitko nije vodio te zapisnike osim tebe i oca, koji je nažalost postao suviše slab i koji je imao previše povjerenja. Teško bi bilo povjerovati da bi otac sam sebe varao.

- Bez obzira na to što kažeš, još uvijek nećeš biti u stanju ništa dokazati...

- Prestani blebetati o dokazima. Meni nije potrebna presuda porote da bih te otpustio. Tako sam odlučio.

- To nije fer - rekao je Jones. - Dao sam sve ovoj plantaži.

U svjetlu svjetiljke Orryjevo lice izgledalo je ružno. U očima mu je blještio odsjaj vatre.

- I uzeo si mnogo.

- Ja više nisam mlad čovjek, gospodine Main. Pre-klinjem vas da mi pružite još jednu pri...

- Ne.

- Trebat će mi - Jones je spustio bič na stol -najmanje tjedan dana da skupim sve svoje stvari.

- Napustit ćeš kuću do jutra. Naredit ću kočijašima da spale sve što se tu bude nalazilo ujutro.

- Proklet bio - vrisnuo je Jones i sjena podignute palice preletjela je zidom i stropom. U trenutku kada je pokušao udariti Orryja u glavu, ovaj se okrenuo postrance kako bi mogao upotrijebiti desnu ruku. Zgrabio je zglobov Jonesove ruke i zadržao je u zraku.

- Ja nisam jedan od robova, gospodine Jones. Podignite li ikada opet svoj glas ili ruku na mene, pobrinut ću se da vas odnesu niz brijeg na nosilima.

Drhteći, istrgnuo je palicu iz Jonesove ruke i tutnuo je pod batrljak. Hitro je pokupio zapisnike sa stola i krenuo prema vratima. Jedva da je primijetio bratića Charlesa koji je bio oslonjen o jedan stup, s izrazom uzbuđenja, gotovo obožavanja na licu

- Što se događa? - upitao je Chailles. - Je li Jones nešto zgriješio?

Kiša se bila pretvorila u laku izmaglicu. Orry je sišao s trijema i lupa njegovih čizama prigušila je kratak odgovor. Bratić Charles je pomislio da se Orry nije udostojio ni odgovoriti. Izraz uzbuđenja na njegovu licu pretvorio se u ugorčenost.

Bratić Charles ležao je pokraj Semiramis sasvim nag. Njezina glatka, topla put zračila je slatkastim vonjem ljubavi koju su upravo vodili.

U tmini, djevojka je začula ritmički, prijeteci zvuk. Tup, tup. Svakom udarcu prethodio je jaki trzaj Charle-sova tijela. Svoj bowie nož neprekidno je zabadao u zid od dasaka uz slamnjaču.

Uvijek kada bi bio bijesan igrao bi se tim golemim nožem. Nije valjda bio bijesan zbog nje. Njih dvoje su se inače odlično slagali, ali njegovi su nasrtaji ovoga puta bili neobično duboki i grubi.

Semiramis je ispružila ruke ponad glave, ali nije bila pospana. Charles je nastavio udarati nožem o zid. Prošlo je gotovo jedan sat otkako se uvukao da bi joj rekao kako je vidio gospodina Orryja. Sada su već svi robovi šuškali o tome kako je Salemu Jonesu naređeno da napusti plantažu. Cijela nadzornikeva bogata kuća bila je osvjetljena. Pakirao se. Kroz sumrak do Semiramis su na mahove dopirali smijeh i dijelovi veselih razgovora. Ljudi su bili budni i razdragani. Tjednima će cijelo mjesto biti prepuno osjećaja slavlja.

Vijest o Jonesu ostavila je istih posljedica i na Semiramis. Bila je sjajno raspoložena i sva podatna u trenutku kada ju je taj kršni četrnaestogodišnjak uzja-šio. Charles ju je uvijek zadovoljavao, ali večeras joj je zadovoljstvo bilo pojačano zbog Jonesa i zbog toga što joj se dječak vratio. Bila je prva žena koja mu je pokazala što muškarci i žene rade zajedno i, bez obzira na to s koliko se bijelih djevojaka on zabavljao, uvijek bi joj se vraćao. U posljednje vrijeme, kako je ćula, vrtio se oko jedne od Smithovih

djevojaka. Ime joj je bilo Sue Marie Smith. Slatko malo stvorenje, ali suviše fino za tako pohotnog mladca kao što je bio on.

Tup. Zid je vibrirao. Uхватила ga je za slobodnu ruku i povukla je na svoj rutavi brijeg. Trznuo ju je natrag.

- Bože - rekla je kratko i usiljeno se nasmijala. -Na koga si tako ljut?

- Na Orrvja. Gleda kroz mene kao da sam od stakla. Kao da nisam živ. I nije ga briga.

Tup.

- Mmm. Mora da ga mrziš isto kofko ja mrzim njegovog oca zato što je okolo pokazivao mog brata kao kradljivca kokoši. Izgleda da sam se prevarila u gospodinu Orryju.

- Što pod time misliš ?

- Imala sam neki osjećaj da ti se on sviđa. Charles zakikoće.

- Bi li se tebi sviđao netko tko o tebi misli da si nitko i ništa, obično đubre?

Sjećanjem joj je proletjelo toliko bijelih lica da im se svima više ni imena nije mogla sjetiti.

- Ne, slatki dečko, ne bi mi se sviđao.

- Onda ne očekuj to ni od mene.

Tup. Udario je tako snažno da je oštrica zapjevala.

- Mislim da si zadovoljan što si otpustio Jonesa -rekla je Madeline kada se idući puta sastala s Orryjem kod kapelice.

- Dođavola! Nisam to ja smislio.

- Nemoj se odmah nakostriješiti, dragi. Znam da nisi. Ali, moja primjedba ipak stoji. - Položila mu je svoj hladan dlan na obraz. - Ja sam te dosad dobro upoznala. Imaš već i previše posla, a ipak preuzimaš nove odgovornosti. Jonesa si mogao otpustiti za tjedan ili mjesec dana. Ali bilo ti je stalo do toga da i njegov posao odmah preuzmeš. - Nježno ga je poljubila. -Izgledaš posve iscrpljen. Ni ti nisi neuništiv, znaš.

Osjećao se kao da je nekim jarkim svjetlom obasjala duboku jamu u njegovoj nutrini, jamu u koju je skrivao misli i osjećaje kojih se stidio. Njezino ga je zapažanje razljutilo. Ali kao i uvijek, nije se mogao ljutiti na nju dugo. Možda, pomislio je iznenada, možda ljubav u svome najistinskijem i najdubljem obliku i postoji baš onda kada možeš zaviriti u dušu voljenog bića i nikada ne ustuknuti pred onim što tamo otkrij eš.

Samo se umorno osmjenuo.

- Rekao bih da si otkrila moju tajnu. Samo me još naporan rad i ovi susreti drže razboritim.

Prozrela je taj osmijeh, i primijetila bol u Orryjevim očima. Shvatila je očajničku istinu njegove izjave. Stisnula ga je u zagrljaj, ne govoreći ništa.

Na dan 29. siječnja 1850. senator Clay podnio je Kongresu svojih osam rezolucija.

O njima se već bilo burno raspravljalo na plantaži Resolute. LaMotteovi su oštro ukorili dva Justinova strica, uspješne trgovce iz Columbije, stoga što su, sjedeći za Justinovim stolom, izjavili da Jug nikada ne bi smio biti suviše uskogrudan prema kompromisu. Posebice uzme li se u obzir činjenicu da se odnos snaga mijenjao u korist Sjevera. U Kongresu je samo 90 od ukupno 234 člana zastupalo robovlasničke države.

Justin je danima bjesnio zbog hereze koju su iznijeli njegovi stričevi. Madelinin suprug nje podnosio mišljenja koja su se kosila s tradicionalnim nazorima, njegovim nazorima. Bio je to jedan od razloga zbog kojih je ona često sanjerala o bijegu.

Nekoliko stvari ju je odvrćalo od te nakane. I dalje je vjerovala da bi takav čin bo nečastan. Štoviše, kad bi se i odlučila na bijeg, morala bi to učiniti sama. Ne bi mogla očekivati od Orrvja da podijeli njezinu sramotu. To bi značilo da ga nikada više ne bi vidjela. Ovako ga je viđala barem svakih desetak dana.

Drugi razlog, gotovo isto toliko važan, pojavio se postupno tijekom posljednjih nekoliko godina. Kada je Madeline prvi put došla na plantažu Resolute, bila je tipična gradska djevojka. Život na plantaži bio joj je stran, ali bila je odlučila da mu se prilagodi. Unatoč tome što se brzo razočarala u vlastiti brak, njezina odlučnost ostala je nepoljuljana. Čak se povećala, jer je ubrzo uvidjela da je plantaži potreban netko tko će zastupati umjeren stav. Netko tko će bez velike galame štiti interese Crnaca gdje god to bude bilo moguće i tko će im barem donekle olakšati ropski položaj.

U dogovoru i uz pomoć kuhinjskog osoblja slala je dodatnu hranu robovima. Izdvajala bi male svote novca iz kućnog budžeta i štedjela dok ne bi imala dovoljno da kupi bolju odjeću ili dodatne lijekove za neku obitelj koju je pogodila bolest. Naučila je kako da postavi dijagnozu najčešćih bolesti i kako da ih liječi tradicionalnim lijekovima. Sve je to bilo dio njezinih dužnosti kao supruge plantažera. Također bi pokušavala ublažiti neobično oštre kazne koje bi Justin izricao, premda to nije ulazilo u njezinu nadležnost.

Nakon svađe sa stričevima Justin je samo tražio izgovor da na nekome iskali svoj bijes. Izabrao je

Toma, četrnaestogodišnjeg slugu. Justin nije bio zadovoljan načinom na koji je dječak ulaštio neke mjedene predmete u predvorju.

Odgovarajući na Justinova pitanja, zastrašeni dječak samo je nešto nerazumno mrmljao. To je navelo Justina da optuži dječaka da je uobražen. Naredio je da ga se kazni s dvadeset udaraca bičem. Madeline mu je prigovorila. Uvijek bi prosvjedovala protiv njegove okrutnosti. Kao i obično, Justin ju je ignorirao. Udaljio se izrekavši posprdnu primjedbu o ženskoj osjetljivosti. Nekoliko minuta kasnije Madeline je pohitala do naselja robova kako bi pronašla crnog kočijaša koji je trebao izvršiti presudu. Bio je to veoma osjetljiv problem. Ako bi opozvala Justmovu naredbu dovela bi u opasnost kočijaša. Mogla je jedmo zatražiti od kočijaša, golemog čovjeka boje ebanovine po imenu Samuel, da ublaži udarce onoliko koliko je to moguće a da pri tome i sam ne bude kažnjen.

- 'Oću, ima i gore da mu se dogodi - rekao je Samuel. - Gos'n Justin rek'o da mu prolijem kantu na rane.

- Kantu čega?

Kočijaš je odvratio pogled.

- Čuješ li me, Samuel? Što bi trebalo biti u kanti?

- Terpe'tin.

- Za ime božje - stavila je ruku na usta. - To će ga ubiti.

Samuel je otužno slegnuo ramenima.

- Gos'n Justm bio mnogo ljut. Moram to uradit. Prekrižila je ruke na grudima, razmišljajući.

- Ako ti netko doda tu kofu, Samuel, onda ti nisi odgovoran za ono što se u njoj nalazi.

Buljio je u nju, počevši razumijevati.

- Imate pravo, g'do Madeline. - Htio se nasmijati, ali se nije usudio.

- Ja ću osobno donijeti kantu terpentina. Dodat ću ti je, a ti onda radi s njom što moraš. Samo osiguraj da nemamo mnogo svjedoka koji bi mogli mome suprugu reći što su, odnosno nisu, namirisali u kanti.

- Ne gđ'o, neće ni'ko gledat. Gos'n Justin to ne traži.

Tako su Toma samo izbičevali. Nije to bila neka velika pobjeda ni za Madeline ni za dječaka. Dobro je znala da ne bi bilo ni takvih pobjeda ako bi pobjegla s plantaže.

Dobar dio onoga što je znala o životu na plantaži i mjestu odgovorne žene, Madeline je naučila od nekolicine susjeda od kojih je najvažnija bila Clarissa Main. Premda su dolazile iz različitih sredina, dvije žene bile su sličnih temperamenata. A možda je Clarissa naslutila nešto od osjećaja koje je njezin sin gajio prema Justino-voj supruzi. Bilo kako bilo, Clarissa je provodila sate s Madeline na Mont Royalu, strpljivo je učeći.

Madeline je između ostalog naučila poslove primalje. Negdje početkom veljače, jedne vedre noći obasjane mjesecinom, oko deset sati, pozvali su je u nastambu robova da pomogne pri prvome porođaju beračici po imenu Jane. Madeline se već deset puta ogledala u tom poslu.

U Janinoj kolibi okupilo se nekoliko Crnkinja. Kada su počeli trudovi, Madeline je kleknula i dopustila djevojci da je uhvati za ruku. Prvo je bila kleknula neka druga žena, ali je Jane odbila njezinu pomoć. U Made-linu su imali povjerenja, ona je bila gospodarica. Kakvu je god moć ozdravljenja to pružalo, ona je bila spremna da je dijeli.

Pomogla je da vežu Janine gležnjeve, a zatim stala gledati staru primalju, baku Belle Nin, kako barata drvenim kliještima. Kod manje složenih poroda Madeline je sve radila sama. Ovoga je puta zbog poteškoća porađanje prepustila baki Belle, koja je bila pozvana posebno za tu priliku. Dijete je ležalo u nepovoljnom položaju, no baki Belle uspelo je kliještima okrenuti dijete i uskoro je beba bila vani.

Baka Belle Nin bila je žilava mješanka s osminom crnačke krvi, stara šezdeset pet godina, možda sedamdeset. Živjela je sasvim sama, duboko u močvari iz koje bi izlazila kako bi pomogla pri teškim porodima. Plaću za obavljene posao uzimala bi u hrani, balama sukna i burmutu. I sada je baratala s vlažnim novorođenčetom boje kakaoa kao da je bilo njezino vlastito.

- Bit će sve u redu - rekla je - Ako itko zna, ja znam. Preživjela sam pakao, uragane i muževe. Ako je meni to uspelo, pomisli što tek ovaj mladac može.

Madeline se osvrnula po siromašnoj kolibi. Prošle su godine otkako su zidovi posljednji put okrećeni. Pitala se zašto ijedna žena odlučuje donijeti dijete na svijet ako zna da će ono provesti život u nametnutom siromaštvu i ropstvu. U posljednje vrijeme počela je potpunije shvaćati što su zahtijevali protivnici ropstva i zašto.

Jane je htjela da Madeline uzme bebu u naručje. Ona to i učini, razmišljajući o tome koliko bi željela da Orry vidi dijete. U trenutku kada se spremala otići, obrati joj se pogrbljena, smežurana žena. Madeline zastane.

- Ja sam mater malog Toma. Onoga koga su bičevali zbog toga što je bio uobražen.

- O, da. Nadam se da je s njim sve u redu.

- Bi' će bolje. Nikad neće bit' u redu. Cijelog života ć' ostat ožiljci na leđima. Samuel... - Stisnula je usnice, na tren osjetivši strah. - Samuel mi kaz'o što ste učinili. Hvala vam, g'do Madeline. Vi ste dobra kršćanska duša.

Žamor odobravanja iznenadio je Madeline. Među onima koji su stajali iza nje i slušali, bila je i baka Belle Nin. Zapalila je lulu od ilovače i rekla:

- Svi to kažu za vas, gazdarice. Gledala sam vas večeras. Mislim da su u pravu. Ako ikada budete imali neki problem u kojem vam ja mogu biti od pomoći, slobodno me potražite.

- Hvala ti, bako Belle.

Puna zahvalnosti pohitala je kući gdje je zatekla Justina kako prelistava neku knjigu litografija trkaćih konja. Robovi su je poštovali, ali ne i on. To se ponovno pokazalo čim mu je rekla gdje je bila.

- Krasno je to - rekao je - kako postaješ sklona obiteljskom životu. Možeš na svijet donositi crnačku djecu. Kakva šteta da ne možeš roditi vlastito.

Okrenula se zaprepaštena i povrijeđena. Osjetio je to i nastavio:

- Možda ti je potrebna posebna pomoć. Da odaberem jednog mužjaka za oplodnju? Čini se da gajiš sklonost prema crnčugama. Prema meni sasvim sigurno ne.

Bijes je zamijenio bol.

- Justine, uložila sam svjestan napor da ti budem dobra supruga u svakom pogledu. Ne možeš okrivljavati mene zato što nisam začela. - Možda je krivnja tvoja, pomislila je.

Prebacio je jednu nogu preko krhkog naslona stolice.

- Zašto da ne? Nisi nikada osobito poletna u zgodama kada pokušavamo produžiti našu granu obiteljskog stabla. I te prilike postaju sve rjeđe, premda, pretpostavljam, što se toga tiče i ja snosim dio odgovornosti. Vidiš, ja te svjesno izbjegavam. Tvoja me sklonost prema crnčugama umara. Laku noć, ljubavi moja.

Vratio se knjizi.

Protékao je samo tjedan dana otkako je posljednji put bila kod Kapelice spasa, ali je idućeg jutra sva očajna otišla do Mont Royala kako bi dala Nancy poruku za Orrya.

- Misliš li da zna za nas? - upita je Orry kad su se sreli kod kapelice idućeg popodneva. Dan je bio vedar i blag, što je bilo uobičajeno za veljaču u nizinskim krajevima. Orry je odložio ogrtač i kravatu.

Madeline je zanijekala glavom

- Da zna, postavljao bi pitanja. Justin nije tip koji bi patio u tišini.

Orry je odsutno lupkao prstom po knjizi koju je donio,

- Zašto onda čini sve što može kako bi ti zagorčao život?

- Zato što nemamo djece. To je barem najnoviji razlog. Justin je jedan od onih širo tih ljudi koji su uvijek nesretni, ali umjesto da razloge potraži u samom sebi, on krivnju svaljuje na nekoga ili nešto izvana. Katkada poželim da zna za nas. Tada bih mogla otvoreno pokazati svoje osjećaje. Prema njemu i prema tebi.

Nervozno je ushodala, ali se odjednom zaustavila. Orry je sjedio na šarenom podu kapelice, a njegove blatnjave čizme klatile su se nad žutim vlatima trave. Madeline mu je obavila ruku oko vrata i poljubila ga.

- Zaista sam ti zahvalna što si danas došao. Nisam više mogla izdržati ni trena na plantaži.

Drugi poljubac bio je strasniji. Zatim je zagladila suknju i krenula prema rubu močvare. Kao i uvijek prilikom njihovih susreta, počela je opisivati događaje proteklih nekoliko dana. Rođenje Jamnog sina, bičeva-nje Toma. To je ponuka da iznese svoj stav prema robovlasništvu. Obično bi izbjegavala tu temu, znajući kakvo je bilo njegovo mišljenje. Danas to nije mogla.

- Mislim da bi Južnjaci cijeli sistem vidjeli drukčije kada bi, da tako kažem, na sve gledali očima robova. -Okrenula se od močvare obasjane suncem i zagledala se u njega s izrazom iskrenosti u očima. - Kako bi se ti osjećao da moraš gledati nekog čovjeka kako stavlja lisice i lance na noge tvoje majke i daje je nekome tko će joj naređivati što da čini dok ne umre?

Orryjevo namršteno čelo dalo je naslutiti srdžbu.

- Moja majka je bijela žena. Dječak kojem si ti pomogla je Afrikanac.

- Da li to opravdava zločin? Da li ga to uopće objašnjava na zadovoljavajući način? Tom jest Afrikanac, ali možeš li poreći da je ljudsko biće?

- Ja sam onda u tvojim očima zločinac?

Na trenutrak je zvučao kao i Justin, smatrajući da ona nema prava raspravljati o toj temi. Zatomila je navalu bijesa i hitro mu prišla, pokušavajući odgovoriti smireno i bez mržnje:

- Ne optužujem ja tebe nizašto, dušo moja. Samo bih željela da jasno sagledaš stvari. Ti si razumniji od ... - htjela je reći »tvoga oca«, ali se hitro predomislila -...od većine. U stavu Juga prema cijelom sistemu užasna je nelogičnost. Svakog Božica dat ćeš čovjeku novu košulju, ali ćeš mu uskratiti slobodu, i očekuješ od njega da ti za to bude zahvalan. Očekuješ da ti cijeli svijet plješe!

- Madeline, govoriš o čovjeku koji je...
- Inferioran. - Podigla je obje ruke uvis. - Čula sam taj izgovor tisuću puta. Ja u to jednostavno ne vjerujem.

Na plantaži Resolute ima Crnaca koji su pametniji od Justina... ali njima nije dopušteno i ne potiče ih se da koriste svoje glave. Ali pustimo to. Pretpostavi na tren da ima nešto istine u tom izgovoru da su bijelci, na neki neobjašnjiv način, superiorniji. Kako to opravdava oduzimanje slobode drugom čovjeku? Ne predstavlja li to zapravo obavezu da mu se pomogne da uspije, budući da nije bio tako sretan kao ti? Ne bi li to trebao biti pravi kršćanski odgovor ?

- Proklet bio ako znam. - Orry je ustao pljesnuvši se tankom knjigom po bedru. - Potpuno si me zbunila sa svim tim.

- Žao mi je,

Međutim, nije joj bilo žao. Bila je zadovoljna, Orry nije pokušao poreći ili pobiti njezine tvrdnje. To je moglo značiti da o njima razmišlja. Možda joj nikada neće uspjeti uvjeriti ga u to da je robovlasništvo nepravedno, ali smatrala bi svojim uspjehom kada bi joj pošlo za rukom da mu u dušu usadi barem pokoju sumnju.

Šutio je neko vrijeme. Zatim se prenuo.

- Nisam dovoljno pametan da pronađem put kroz sve te argumente. Osim toga, mislio sam da ćemo čitati.

Pokazao joj je zlatom ukrašeni hrbat knjige koja je stigla jučerašnjim brodom iz Charlestona: Gavran i druge pjesme.

Madeline je sjela pokraj njega pomno složivši suknju.

- E. A. Poe. Supruga Francisa LaMottea spomenula ga je prošlog tjedna. Pročitala je nekoliko njegovih fantastičnih priča i jednostavno ih nije mogla smisliti. Rekla je da mu je mjesto u ludnici.

Prvi put toga dana Orry se nasmijao.

- Tipična reakcija na nekog Jenki pisca. Bojim se da ne dolazi u obzir da ga zatvore u ludnicu. Umro je prošle godine u Baitimoreu. Bilo mu je samo četrdeset godina, ali je bio notorna pijanica. Southern Literary Messenger je objavio neke tekstove o njemu. Neko je vrijeme uređivao taj list. Mene posebno zanima činjenica da je stanovito vrijeme proveo u West Pointu.

- Je li bio kadet ?

- Jedan semestar. Ujesen 1830, mislim. Navodno je pred njim bila briljantna budućnost. Bio je među najboljima u svakom predmetu. Ali nešto se dogodilo i bio je izveden pred vojni sud zbog ozbiljnog zanemarivanja dužnosti. Neposredno prije otpuštanja, provodio je gotovo sve vrijeme kod Bennyja Havena.

- Pijući?

- Pretpostavljam ... premda je prava Bennyjeva atrakcija uvijek bila hrana. Ne možeš ni pojmiti kako porcija prženih jaja može biti božanstvena. To je zato što nikada nisi jela u kadetskoj blagovaonici.

Neki blagi ton sjećanja obojio mu je glas. Pogled mu se zaustavio negdje ponad močvare. Koliko mu sve to nedostaje, pomislila je i uhvatila ga pod ruku. Uvijek mu je sjedila zdesna kako ga ne bi slučajno podsjetila na gubitak.

- Bilo kako bilo - otvorio je knjigu - nisam neki stručnjak za poeziju, ali neke od ovih mi se zaista sviđaju. Imaju neku čudnu, divnu melodičnost. Hoćerno li početi s ovom ?

Naslov pjesme bio je Annabel Lee. Ona je počela čitati:

Prije mnogo, i mnogo ljeta U kraljevstvu na obali Življaše djeva znana sred svijeta Pod imenom Annabel Lee.

Zaustavila se na kraju stiha što je njemu bio znak da nastavi:

življaše sred briga i radosnih sjeta Da me voli i da se volimo mi.

Voljeli su naglas čitati poeziju. Počeli su to raditi prije nekoliko mjeseci kada je Orry, na njezino iznenađenje, donio jednu knjigu. Neke pjesme nisu bile osobito dobre, ali njima se sviđao taj ritual. Ona je i danas, kao i ranije, osjetila drhtaj požude izazvan stihovima.

Ova fizička reakcija posve ju je iznenadila kada joj se to dogodilo prvi puta. Sada joj se nadala, s osjećajem slatkog iščekivanja. Meko izmjenjivanje njihovih glasova poprimilo bi ritam kao da su se uzimali, kao da su vodili ljubav, na jedini način na koji je to bilo moguće. Oboje su držali knjigu; njezin lijevi dlan lako je dotakao njegovu šaku. Dodir je, čmilo se, u cijelu njezinu tijelu izazvao neku toplinu. Lako se okrenula kako bi ga mogla vidjeti dok su nastavili čitati.

Anonimni ljubavnik u pjesmi izgubio je svoju Annabel Lee. Osjećali su taj gubitak kako su se strofe nizale ka vrhuncu. Glas joj je postao hrapav:

Kad mjesec sine, nosi mi danje o lijepoj Annabel Lee. .

Orryjevi gias ubrzao je tempo:

Kad zvijezde izađu, sinu oči danje Prelijepe Annabel Lee,
Prelazila je pogledom * knjige na njegovo lice. Pod slojevima odjeće gmdi su je boljele. Bedra su joj
gorjela:

Tako noću za noći ja sjedim, cekam dragu, moju ljubav. .

Zapela je i morala je bizo spustiti pogled na knjigu kako bi završila stih:

Moj život, gle dim.

- Tamo u grobnici na valu - čitao je on. - U njenom grobu na zvučnome žalu.

Zatvorio je knjigu i stisnuo joj ruku. Sjedili su u tišini, gledajući se. I tada, ne mogavši se više
obuzdavati, bacila mu je ruke oko vrata, lako uzdahnuvši, i prinijela otvorene usne njegovima.

Orry je jahao kući u rani sumrak toga popodneva u veljači. Osjećao se kao i uvijek nakon sastanka s
Madeline. Vrijeme provedeno zajedno nikada nije bilo dovoljno dugo. A čitanje poezije nije bilo
nadomjestak za pravu ljubav, kako ju je zamislio bog kada je stvorio muškarca i ženu.

Danas su bili došli do ruba, gotovo se predavši požudi koja ih je ispunjala. Samo ih je krajnje obuzda-
vanje, divovska borba s vlastitim osjećajima, spriječila u tome da se sruše u požutjelu travu pokraj
kapelice. Baš zbog toga što su otišli tako daleko, Orry se osjećao usamljenijim i nezadovoljnijim nego
ikada. Sjahao je i predao konja jednom od kućnih slugu. Sluga se smiješio i pozdravio ga je. Orry je
odgovorio kratko kimnuvši glavom. Što je Crnac zaista mislio? Daš mi košulju svakog Božića, a
oduzmeš mi slobodu i još očekuješ da ti ljubim ruku. Radije bih ti je otkinuo. Prokleta Madeline što mu
je glavu napunila dvojbama prema sistemu za koji je veći dio života mislio da je moralan i ispravan.

Ušao je u biblioteku i povukao zavjese kako bi pustio u sobu blijede zrake sunca na zalasku. Viđati je
redovito bilo je pravo mučenje, pomisao na to da je napusti isto tako. Što da učini?

Nalio si je veliku čašu viskija. I posljednje je svjetlo gasnulo. Jedan po jedan, nestajali su odsjaji s
mjedenedih dijelova toka njegove vojničke sablje koja je visjela o vješalici za kapute, što ju je bi postavio
u ugao. Njegova tamnoplava uniforma bila je prebačena preko vješalice. Dakako, ne ona koju je nosio
kada mu je granata raznijela ruku; ova je imala oba rukava. Primijetio je da mjedenu dugmad i balčak
njegova ukoričenog mača hvata zelenkasta patina. Na kaputu uniforme tu i tamo pojavile su se mrlje
plijesni.

Sjeo je u omiljeni naslonjač, razmišljajući o uspomenu. Morao bi ih se riješiti. Bile su stalni
podsjetnik na njegove uništene ambicije. I same su polako propadale, baš kao i njegov život. Nisu
imale nikakve svrhe, kao ni on. Samo su postojali i to je sve.

Bože, da je barem onaj dan kod Churubuscoa bio drukčiji. Da je barem posjetio New Orleans kada je
bio mladi i da je tada sreo Madeline. Da je barem! Negdje mora postojati lijek protiv tog »da je barem«.

Ali, gdje ?

Ote turao je do ormara da bi ponovo napunio čašu. Negdje na katu njegove sestre su se svađale. To
su stalno činile u posljednje vrijeme. Došle su u te godine. Zatvorio je prozore i sjedio pijuci i
oslušujući zvuke sablasnih bubnjeva. Napokon je uniforma nestala u tmuni.

Clarissa je otvorila vrata oko jedanaest sati i našla ga onesviještena na podu. Dvojica slugu odnijeli su
ga u krevet.

Premda Ashton i Brett nisu više bile djeca, još uvijek su dijelile prostranu sobu na drugom katu.
Ashton, kojoj je bilo četrnaest godina i koja je bila posve razvijena mlada žena raskošne ljepote, stalno
se žalila na takav smještaj. Zašto se mora odricati svc^ega mira? Zašto mora dijeliti sobu s, kako je
govorila, »dvanaestogodišnjim derištem koje je još uvijek ravno kao daska«?

Te večeri u sobi je bilo izuzetno toplo. Ashton, koja je spavala u krevetu do prozora, stalno je gundala i
žalila se. Neprestano je bučno namještala jastuk i stavljala nadlanicu na vlažno čelo uzdišući.
Napokon je, pospana i iznervirana, njezina sestra rekla:

- Zaboga, umukni i pusti me da spavam.

- Ne mogu. Napeta sam tu unutra kao bubanj.

- Ashton, ponekad te zaista ne razumijem.

- Pa naravno - namrgodila se njezina sestra. - Ti si obično dijete. Bijele kože i bijelih gaća. Vjerojatno
ćeš ostati takva dok ne postaneš stara babuskara.

- Ooo - rekla je Brett i zavrtlala jastuk. Od svih uvreda koje je Ashton na nju svalila, niti jedna je nije
pogađala toliko koliko isticanje da dosad nije pokazivala niti jednog jedinog znaka onoga što su neki
nazivali ženinim sramotnim prokletstvom. Jednom mjesečno, Ashton bi se šepirila po sobi, nastojeći
da sestra dobro vidi njezine zamrljane gaćice. Njezino razmetanje uvijek bi ponizilo Brett.

Dakako, nije ona bila posve sigurna da li uopće želi odrasti. Svakako ne ako bi to značilo da mora
prevrtati očima i ponašati se sladunjavo i čedno u prisustvu svakog muškarca mlađeg od trideset
godina. Bila je posve uvjerenjena da ne želi odrasti, ako bi to značilo da mora biti udvorna prema nekome
poput odvjetnika Huntoona.

Pomisao na njega pružila je Brett jednu od rijetkih mogućnosti da se osveti. Oponašajući sestrično najsladu-njavije ponašanje, rekla je:

- Čovjek bi pomislio da ćeš večeras biti presretna. James Huntoon dolazi sutra u posjet... on i svi oni političari s kojima se tata u posljednje vrijeme druži. Sviđa ti se gospodin Huntoon, zar ne?

Ashton joj vrati jastuk.

- Mislim da je on obična ulizica, i ti to dobro znaš. On je mator čovjek. Skoro mu je dvadeset. To ja o njemu mislim.

Isplazila je jezik i pretvarala se kao da će povratiti.

Brett je stisnula jastuk na prsa i prasnula u smijeh. U nizini su roditelji još uvijek odlučivali o tome koji su mladi ljudi bili prikladni pratioci njihovih kćeri. Ashton je bila dovoljno stara da ima nekoliko udvarača, ali zasad je Tillet Main dopuštenje za posjete dao jedino Huntoonu.

Brett je željela nastaviti zadirkivanje, ali je buka izvana privukla obje djevojke k prozoru. Radoznalo su gledale u avetinjsku prikazu na konju koja je galopirala putem, projurila dijelom dvorišta osvjetljenim mjesečinom i nestala u pravcu staje.

- Bio je to bratić Charles - rekla je Brett glasom koji je odavao strahopoštovanje.

- Naravna stvar - rekla je Ashton. - Vjerojatno je ljubakao sa Sue Marie Smith. Ili to, ili je posjetio neku od Crmkinja.

Brett je pocrvnjela na tu pomisao. Ashton se stade cerekati.

- Ako Whitney Smith ikada otkrije da se njegova rođaka Sue Marie zabavljala sa Charlesom, bit će vruga. Sue Marie i Whitney su zaručeni.

- Kada ćete ti i Huntoon objaviti svoje zaruke? Ashton je povukla sestru za kosu.

- Kad na vrbi rodi grožđe!

Brett je lako udarila Ashton u rame i vratila se u svoj krevet. Ashton je stajala pred mjesečinom obasjanim prozorom, trljajući dlanovima trbuh i gužvujući spavaćicu, kako je Brett smatrala, posve besramno.

- Valjda Sue Marie ne može odoljeti bratiću Charle-su. Ili bilo kojem momku, Vele da joj je u gaćama vruće kao u košari petardi na Črtvrti sprnja. Znam kako joj je - zaključila je Ashton uzdahnuvši ganutljivo. - Ali ti to ne možeš razumjeti.

Brett je udarila jastuk i okrenula se na drugu stranu, više uvrijeđena nego ljuta. Ashton ju je nadmašivala u svemu, duhovitosti, ljepoti, rezultatima. Nije bilo dvojbe da će tako uvijek biti.

Imala je Ashton i više hrabrosti. Izlagala bi se riziku. U tom pogledu bila je veoma slična bratiću Charlesu. Možda će je odvjetnik Huntoon ukrotiti. Brett se tome nadala. Voljela je sestru, činilo joj se, ali katkada bi je njezine budalaštine posve dotukle.

James Huntoon nosio je naočale okruglih okvira i nevidljiv veo pravičnosti. Premda je bio samo šest godina stariji od Ashton, već je imao pune obraze i nazirao mu se trbuh. Svo to salo na licu kvarilo je inače ljepuškast izgled.

Huntoonova obitelj bila je u državi već odavna, ali nekih pedesetak godina manje nego Mainovi. Prvi Huntoon u Karolini, doseljenik koji nije umio čitati ni pisati, bio se smjestio gore u brdima. Jedan iz druge generacije Huntoonovih utvrdio je da kao neobrazovani farmer u srednjem dijelu Karoline ne može steći status istaknute ličnosti te se preselio na obalu, gdje je u iduće dvije generacije obitelj namaknula znatno bogatstvo lukavim poslovanjem i sretnom kupovinom zemlje. Huntoonovi su se brakovima povezali s nekim istaknutim obiteljima i tako su postupno došli i do pedigrea.

Obitelj je sada izgubila veći dio svojih posjeda. Bili su žrtve iste opasnosti koja je uništila i LaMotteove -loše uprave spojene s pretjerano rasipnim načinom života. Ostarjeli roditelji Jamesa Huntoona živjeli su od milostinje rodbine. Stanovali su na plantaži u obiteljskoj kući koja je sada bila zapuštena, s pet crnačkih slugu koji su bili prestari da bi pronašli nove kupce. Jamesu je zarana postalo jasno da neće moći živjeti od zemlje bude li htio preživjeti i napredovati.

Na sreću, Huntoonovi su još uvijek imali mnogo prijatelja i znanaca; u Južnoj Karolini, činjenica da je neka obitelj izgubila bogatstvo nije nužno uništila i njezin društveni ugled. To je moglo učiniti samo neprihvatljivo ponašanje. Tako je James znao sve prave ljude koje je valjalo posjetiti kada je odlučio otići u Charleston. Učio je pravo u jednoj od vodećih tvrtki, a nedavno je otvorio i vlastiti odvjetnički ured u gradu.

Tillet je smatrao da većina Huntoonovih nije vrijedna pažnje; dok su članovi drugih značajnih obitelji brinuli o budućnosti države, Huntoonovi su prežvaka-vali prošlost i ponašali se kao da gorući problemi današnjice nisu postojali. Tillet je nanjušio potencijal u Jamesu unatoč tome što je mladić prezirao težak rad, što se ponekad očekuje od odvjetnika. Kontakti Huntoonovih diljem zemlje nedvojbeno su mu pružali sjajnu priliku za uspjeh.

Huntoon je također volio politiku i bio je vrstan govornik. U filozofskom smislu, slagao se s onima

kojima je bilo stalo do toga da država i regija steknu nezavisnost u sve više neprijateljski nastrojenom svijetu. Jedan od tih ljudi bio je i Robert Barnwell Rhett, utjecajni urednik lista Charleston Mercury. Huntoonova majka bila je u rodu s Rhettom po tazbini.

Huntoon je prvi puta vidio Ashton prošle zime u jednom kazalištu u Charlestonu. Clarissa je bila dovela svoje kćerke u grad da ih uvede u društveni život i obitelj je zakupila ložu za predstavu istaknutog glumca Frederica Stanhopea Hilla. On je, kao i većina kazališnih zvijezda, u svoju turneju bio uključio i Charleston.

Onog časa kada je ugledao Ashton Main, mladog odvjetnika zahvatila je sveopća pohota. Bila je divna i, premda još uvijek mlada, već je bila putena. Huntoon je odmah poslao posjetnicu Clarissi moleći za dopuštenje da posjeti njihov dom čim roditelji budu smatrali da im je kćerka zašla u odgovarajuće godine.

Protteklo je nekoliko mjeseci i jedan rođendan prije nego što je Clarissa odgovorila kratkim, učtivim pismom. I druge su djevojke počele primati udvarače sa četrnaest godina, pa ona i Tillet nisu to mogli uskratiti Ashton. Pritom je upozorila budućeg udvarača:

- Moj suprug slaže se s načelom koje je prihvaćeno u dolini i u kojem se kaže da bi se ime neke žene trebalo pojaviti u novinama samo dva puta: jednom kada se udaje i drugi puta kada umre. Spominjem ovo samo stoga da bih vas upoznala s njegovim stavom prema neprikladnom ponašanju svake vrsti.

Primivši upozorenje na znanje, Huntoon je udvaranje započeo slanjem tradicionalnih darova - cvijeća, zatim rukavica od jareće kože i francuskih čokolada. Sada je već tako uznapredovao da je mogao biti nasamo s Ashton, doduše samo nakratko i uvijek u kući. Biti s njom nasamo negdje drugdje, recimo ići na jahanje bez pratilje, nije zasad dolazilo u obzir. Huntoon je činio sve što je mogao da bi obuzdao pohotu. Jednog dana, bude li sve išlo po planu, to sjajno tijelo bit će njegovo.

Morao je priznati da ga je Ashton malo plašila. Bila je na prvi pogled posve konvencionalna ponašanja, pa ipak imala je neku privlačnu odvažnost koja nije bila tipična za djevojke njezine dobi i staleža. Divio se njezinu kraljevskom držanju, koje su neki nazivali arogantnošću. Divio se i bogatstvu Tilleta Maina.

Što se tiče ostalih u obitelji, nije bio osobito impresioniran. Clarissa je bila simpatično stvorenje, a Ashton-nina mlada sestra užasno dosadna. Huntoon se žacao svakog kontakta s Orryjem, tim jednorukim monstrumom, a što se pak tiče Coopera Maina, koji se šepirio Charlestonom kao da ima pravo nazivati se lužnjakom, Huntoon je držao da bi ga trebalo protjerati iz države. Četiri gospodina koja su toga jutro dopratila Huntoona na Mont Royal dijelila su to mišljenje. Jedan je bio Rhett iz Mercuryja.

- Skupština je sazvana za lipanj - rekao je Huntoon domaćinu. - U Nashvillieu. Delegati svih južnjačkih država okupit će se kako bi ocijenili rezolucije senatora Claya i utvrdili zajednički odgovor.

- Lipanj, ha? - Tillet se počeošao po bradi. - Zar neće prije glasati o rezolucijama?

Jedan od posjetilaca se podsmjehnuo. - Rekao bih da to nije baš vjerojatno, uzme li se u obzir trenutni raskol u Kongresu.

Huntoon stisne usne. Bila je to nesvjesna reakcija na činjenicu da ga je Orry pomno ispitivao pogledom. Tilletu je nekako uspjelo nagovoriti Orryja da prisustvuje sastanku. Svoju nevoljkost Orry je pokazivao tako što je sjedio skvrčen u uglu, prekrivenih nogu, šuteći i gledajući.

Zašto ga je to prokletu čudovište promatralo? Orry, nije mogao ništa reći o sestrinom udvaracu. Huntoon je stoga zaključio da je sva ta pažnja bila proizvod otvorene antipatije. Antipatija je bila obostrana.

- Treba li uopće održati taj skup u Nashvillieu? - pitao je Tillet. - Rekao si mi da to nije službena skupština stranke...

Rhett je iznenada ustao. Pedesetogodišnji urednik dominirao je sastankom kao i svim sastancima kojima je prisustvovao.

- Tillet, prijatelju, već odavna se ne baviš javnim poslovima.

- Previše je posla na plantaži, Roberte. Prisutni su se nasmijali. Rhett je nastavio:

- Poznato ti je kao i meni da naši protivnici već dvadeset i više godina zagovaraju doktrinu mržnje prema Jugu. Povrijedili su naše osjećaje svojim lažima i sistematski nas potkrajaju svojim čudnim porezima na poljoprivrednu proizvodnju Juga. Štoviše, mnoge naše najgore neprijatelje naći ćeš u redovima Demokratske stranke. Stoga se stranka u Južnoj Karolini polako povukla, dok se ne bude reklo da smo tek u bivšem savezu s nacionalnom organizacijom, a nikako njezini aktivni članovi. Ni na koji drugi način ne možemo izraziti antipatiju prema stavovima i praksi stranke.

Napokon je progovorio i Orry.

- Ali ako nam se ne sviđa načm na koji stranka obavlja poslove, nije li to lakše izmijeniti iznutra umjesto izvana?

Rhett ga je poprijeko pogledao.

- Gospodine Main, držim ovo pitanje nedostojnim nekoga tko je rođen i odgojen u ovoj državi. Štoviše, na cijelom Jugu čovjek ne pristaje na kompromise sa svojim zakletim neprijateljima. Izvrnuti smo

agresiji Sjevera već dvadeset pet godina. Da bismo ispravili takvu situaciju, zar da budemo toliko nepromišljeni i uložimo žalbe upravo onim ljudima koji su je izazvali? Nepravdu možemo ispraviti samo ako slijedimo jedan put: onaj koji vodi ka nezavisnosti.

Calhoun je bio na samrti i mnogi su tvrdili da su stranački prvaci već izabrali Rhetta da ga zamijeni u Senatu. Tilletu je bilo jasno zašto. Nerviralo ga je to što je vidio da mu sin nije impresioniran, nego čak sumnjičav.

- Osobno - dodao je Rhett - ni ja ne vidim neku veliku korist od skupa u Nashvilleu, budući da cijelu ideju kompromisa držim pravim otrovom. Podržat ću skup radi jedinstva Juga.

- Sa svim dužnim poštovanjem prema mojem cijenjenom rođaku - rekao je Huntoon uz zajedljiv osmijeh na licu - neki od nas, premda podržavaju ideju samodostatnog Juga, nisu posve spremni prihvatiti ono što ti i Mercury predlažete u posljednje vrijeme.

S tmurnim izrazom na licu, Orry je rekao:

- Otcjepljenje od Unije.

- Upravo tako - odvratio je Rhett. U tom je času, pomislio je Orry, bio nalik pobjedniku u borbi pijetlova. Orry je skrenuo pogled ustranu. Bilo je očito da se ne slaže. Dva gosta dala su Huntoonu znak očima, jer se i Tillet doimao sumnjičavim. Huntoon je potisnuo bludne misli na Ashton, koju još uvijek nije vidio, brzo je prekrižio noge i ponovo preuzeo kontrolu nad razgovorom.

- Ali, nismo došli ovamo da bismo razgovarali o toj temi, Tilletu, nego da zatražimo vašu podršku za skup u Nashvilleu. Zapravo, da zatražimo podršku u veoma opipljivu obliku. Nedavno ste pokazali zanimanje za ponovni angažman u državnim pitanjima. - Starac je oprezno kimnuo glavom. Huntoon je nastavio. - Delegacija Južne Karoline imat će izdataka: putni troškovi za Tennessee, objedi i smještaj za vrijeme trajanja skupštine. Mislili smo...

Radi toga su dakle, došli, pomislio je Orry. Novac. Nije više slušao razgovor. Bio je pristao na to da prisustvuje sastanku samo zato što ga je otac zamolio. Sada je zažalio zbog te odluke.

Tilleta su uskoro pridobili na svoju stranu. Obećao je da će dati pet stotina dolara za troškove delegacije. Orry je s gnušanjem nastavio zuriti kroz prozor. Netko je pokucao. Orry je gotovo skočio da bi vidio tko je. Ispričao se sav radostan i izišao na poziv svoje sestre koja je nešto šaputala.

- Što se dogodilo, Ashton?

I Brett je dotrčala za sestrom. Obje djevojke bile su uplašene.

- Bratić Charles - rekla je Ashton. - U strašnoj je gužvi. Tu je čovjek koji traži da mu pruži zadovoljštinu u dvoboju.

- Ne možemo nigdje pronaći bratića Charlesa - rekla je Brett kada su svi troje pohitali van. - Zato je Ashton prekinula vaš sastanak.

Orry je odlučno koračao trijemom prema posjetiocu koji je čekao pokraj svojega konja.

- Najnevjerovatnija stvar koju sam ikada čuo. Ne dolazi u obzir da bratić Charles sudjeluje u dvoboju. On je još dijete.

- Bojim se da to neće promijeniti mišljenje ovog gospodina - rekla je Ashton hvatajući zrak. Orry je znao da je bila u pravu. Neki hladni ponos i neprijateljstvo bili su vidljivi u načinu na koji je mladi kicoš bio nakrivio zgužvani šešir od dabrova krzna.

- Sluga pokoran, gospodine Main. Moje ime je Smith Dawkins.

- Znam tko ste. Po kojem ste poslu?

- Pa? sir, mislio sam da su vam mlade dame iznijele svrhu mogega posjeta. Ovdje sam kao zastupnik i rođak gospodina Whitneyja Smitha koji je sinoć vidio gospodina Charlesa Maina s ove plantaže kakD ljubaka s njegovom zaručnicom, gospođicom Sue Marie Smith. Gospoda su se sporječkala i gospodin Main je udario moga rođaka, našto je gospodin Smith zatražio zadovoljštinu. Ja sam ovdje kako bismo se dogovorili. Pretpostavljam da ste vi ovlašteni da preuzmete dužnost sekundanta gospodina Maina ?

- To uopće ne dolazi u obzir. Ovo što predlažete protivi se zakonu.

Dawkins je odgovorio s očitom dozom prezira:

- Vi, gospodine, znate, baš kao i ja, da se code duello posvuda poštuje, unatoč zakonu Južne Karoline.

Mladi neotesanac postavljao je zamku i to prokletu vještu. Charles je neće moći izbjeći ako ne želi da ga se smatra kukavicom. Dakako, spašavajući svoj obraz i čast, mogao bi izgubiti život. Zbog toga je to nepisano pravilo bilo tako besmisleno. Da je gospodin Smith Dawkins bio kod Churubuscoa ne bi se tako olako poigravao sa smrću.

Posjetilac je nabio šešir na glavu.

- Ako biste me mogli uputiti na sekundanta gospodina Maina, ili pak, na samog gospodina...

Orry je uzdahnuo i popustio.

- Ne znam gdje je Charles ovoga trena. Ja ću mu biti sekundant.

- Vrlo dobro, sir.

- Pretpostavljam da ćemo morati otići sve do druge obale rijeke Savannah kako bismo izbjegli mogućnost sudbenog progona?

- Moja stranka obećaje apsolutnu diskreciju. Neće biti nikakvih svjedoka osim članova obitelji. Ako i vi možete jamčiti isto, nema potrebe da dvoboj bude održan u susjednoj državi.

Imajući na umu veličinu obitelji Smith, moglo bi biti na stotine svjedoka. Orry je, međutim, odlučio da to zanemari. Kratko je kimnuo glavom u znak sporazuma.

- Nastavite.

Razgovarali su još pet minuta, dogovorivši se da će se upotrijebiti konvencionalni pištolji za dvoboje i da će se dvoboj održati idućeg utorka rano ujutro, odmah nakon izlaska sunca, na mjestu poznatom pod nazivom Šest hrastova, dvije milje uzvodno.

Zadovoljan, mladi Dawkins ponovo je nakrivio šešir i odjahao. Orry je bio bijesan kada je sišao s trijema i krenuo da pronađe Charlesa i prenese mu loše vijesti.

Dvije su djevojke pratile razgovor skrivene iza jednog stupa. Ashton je htjela pozvati Orryja, ali je Brett povukla sestrinu ruku i stavila prst na usta. Barem jednom, Ashton je prihvatila nečiji savjet.

Orry je odlučio da Clarissi i Tilletu ne govori ništa o dvoboju. Majka bi samo bila zabrinuta, a otac bi vjerojatno htio gledati. Nadao se da će cijeli dvoboj proći bez mnogo buke, ako je to ikako moguće. Još važnije je bilo da se sve završi, a da Charles ne bude ranjen.

U to doba dana dječaka se obično moglo naći kako se smuca oko kuhinje moljakajući zobene kaše ili komad svježe pečenog kukuruznog kruha. Ali toga dana nitko ga od kuhinjske služinčadi nije vidio. Orry se uputio prema staji, zaključivši da će biti lakše tragati na konju. Onda u daljini odjeknu pucanj.

Promijenio je pravac i hitro se uputio niz put što ga je vodio prema nastambama robova. Nekoliko žena koje su radile u kuhinji pokušalo se domisliti što je razlog izrazu bijesa na njegovu licu.

Orry je prebacio preko ograde od prečaga prvo jednu pa zatim i drugu nogu. Na drugom kraju strništa, bratić Charles je vježbao odmjereni korak borca u dvoboju koji se odmiče od protivnika. U desnoj ruci visio mu je golemi, zarđali pištolj kojega Orry nikada ranije nije vidio.

Orry je stajao nepokretno dok Charles nije odbrojao deseti korak i okrenuo se. Dječak je podigao pištolj naglim trzajem. Okrenuvši se ugledao je Orryja kod ograde. Njegova brada i prazni rukav vijorili su na vjetru. Charles je širom otvorio oči, ali je završio okret i opalio.

Pah dima je odlepršao. Orry pruži korak.

- Smith Dawkins je upravo bio kod mene - doviknuo je. Charles je bio oprezan kada mu je Orry prišao mrko ga gledajući. - Ugovorili smo sve pojedinosti za tvoj sjajan pothvat. Pištolji, idućeg utorka. Čini se da sam ja tvoj sekundant.

- Mislio sam da ti ne odobravaš dvoboje.

- Tako je. Ti i ostali seoski kavaliri nemate pojma o tome što je to prava borba.

Na to se dječak osmjehne.

- Riječi pravog vojnika.

Orry mu je odgovorio prodornim pogledom. Charles se prestao smiješiti.

- Žao mi je što si i ti umiješan, Orry. Sinoć sam izgubio pojam o vremenu i nisam na vrijeme otišao od Sue Marie. U protivnom se ovo ne bi dogodilo.

- Dogodilo se i sad što je, tu je. Što znaš o pištoljima?

- Ne mnogo, ali mislim da mogu naučiti sve što mi je potrebno.

- Ne ovako kako si počeo. - Orry je prstom upro u rđavi pištolj. - Gdje si nabavio to čudo?

Charles je spustio pogled. Slegnuo je ramenima.

- Nije važno.

Ukraden, pomislio je Orry prezrivo.

- Dobro, prvo ćemo se riješiti njega.

- Istrgnuo je oružje iz Charlesove ruke i bacio ga daleko.

- Hej! - po vikao je Charles pocrvenjevši. - Moram vježbati.

- Upotrijebit ćemo moj vojnički revolver. Pištolji za dvoboj su obično samokresi, ali i, s obzirom na tu razliku moj revolver će ti dati neku predožbu o oružju koje ćete vjerojatno upotrijebiti. Rekao bih, kalibra između šezdeset i sedamdeset. Još jedna stvar. Na pištolju za dvoboje obično ćeš naći osjetljiviji obarač. Budeš li se okrenuo ovako kao maloprije, trzajući rukom nagore poput krila kakve slomljene vjetrenjače, pištolj će okinuti prerano. Napraviti ćeš rupu u zraku ili pogoditi drveće i ostaviti svojem protivniku sve vrijeme koje mu je potrebno da bi te ubio. Pucati moraš jednakomjerno i smireno.

Orry je krenuo natrag prema putu. Kada je ustanovio da ga Charles ne slijedi, okrenuo se i domahnuo mu.

- Dođi. Boriš se idućeg utorka a ne iduće godine.

- Mislio sam da ću vježbati nasamo...

Njegove riječi izgubile su se u vjetru što je puhao preko suncem obasjana polja. Izraz Charlesova lica postao je srdit, gotovo prkosan.

- Ako hoćeš izgubiti život zahvaljujući neznanju -doviknuo je Orry -možeš sam vježbati.

Pobjeljelih usana Charles je izlanuo:

- Zašto bi mi ti pomagao? Ti me ne voliš.

- Moj Charles, ja ne volim tvoje ponašanje posljednjih godinu dana. Ako to znači da ne volim tebe, neka ti bude, ali ja još uvijek odgovaram za tvoje z'dravlje. Ne mogu stajati po strani i dopustiti Whitneyju Smithu da te ubije. Ili kreći sa mnom, ili nemoj, na volju ti bilo.

Orry je nastavio gaziti preko polja. Charles je stajao nepokretan, ruku spuštenih niz tijelo i stisnutih šaka. Poput leđa što se topi s njegova lica nestalo je neprijateljstva, a zamijenio ga je neodlučni, upitni osmijeh. Podigao je sa zemlje nabijač, naprsli rog za barut i kesu metaka a onda pojurio za Orryjem.

Vježbali su tri sata dnevno. Orry je zatražio od sestara da prisegnu da nikome neće govoriti o dvoboju. Ashton se ipak izbrbljala. Dogodilo se to za objedom i Charles je bio iznenađen kada je vidio koliko se Clarissa uplašila. Orry je naglasio da podučava Charlesa i da dječak ima odlične izgleda da bude samo lakše ranjen ili da ostane neozlijeđen.

Tillet se složio s ovom ocjenom uz nekoliko posprdnih primjedbi na račun karaktera i hrabrosti Whitneyja Smitha. Poželio je nećaku sve najbolje. Bilo je to, sve u svemu, nevjerojatno iskustvo za Charlesa. Nitko mu nikada nije ukazao toliku pažnju.

- Ne! - bila je riječ koju je Orry najčešće izgovarao prilikom vježbi na polju. - Ne nišaniš dovoljno dugo.

Znam da te strah tjera na to da požuriš, ali žurba će te odvesti ravno u grob.

Zgrabio je Charlesovu desnu ruku i pro tresao je.

- Za boga miloga, utuvi to u glavu. Smijati će mi se ljudi ako te ubije.

Izgovorio je posljednju rečenicu nepromišljeno, ne* shvaćajući koliko je besmislena dok se Charles nije iskesio.

- Dakako - rekao je Charles - ako postoji ikakav razlog zbog kojega ne bih želio biti ubijen, onda je to taj!

Osmijeh mu se odjednom ukočio na usnama. Orry je bio strog čovjek koji je svoj zadatak ozbiljno shvaćao. Pokušavajući se našaliti, Charles je pretjerao. Zanimela ga je promjena odnosa njih dvojice u posljednjih nekoliko dana, a mržnju prema Orryju zamijenio je nekakav bratski osjećaj, pa čak i povremeni izljev otvorene ljubavi. Orry očito nije smatrao da je on posve nevrijedno biće, jer u protivnom ne bi utrošio toliko vremena da mu pomogne. No ovoga puta Charles je otišao predaleko. Orryju se to nije dopalo.

Iznenada se duboko u Orryjevoj gustoj bradi pojavi iskra vedrine. Osmijeh.

- Dakako da nije - rekao je napokon shvativši glupost svoje primjedbe. - Dođavola i tvoj život. Treba spasiti moju čast. Moj ponos. Napokon, jesam li ja Južnjak, ili nisam?

Obojica su se smijali, glasno i dugo. Orry je dotakao sjajnu cijev Johnson pištolja, tako dobro očuvanog da na njemu nije bilo ni traga rđi.

- Nećemo ništa postići kokodačući kao dvije koko-ške. Brojim do deset. Hodaj, okreni se i pogodi onu granu. Nastoj to ovoga puta izvesti kako treba. Ostala su nam samo još dva dana.

Jutro je osvanulo hladno. Na dan dvoboja Charles i Orry ustali su u pola pet, pojeli su svaki po jedan dvopek i popili kavu, a onda navukli teške kapute. Budući da je Orry odredio mjesto i vrijeme dvoboja, Smithovi su trebali donijeti oružje.

Izišli su na dvorište gdje su ih u mraku čekali konjušari s konjima. Bili su tu Tillet i Clarissa. Djevojkama nije bilo dopušteno da sidu.

Nad zemljom je lebdjela magla. Jutro je bilo hladno i turbno. Ili je hladnoća bila samo u njegovoj duši, pomislio je Orry dok je uzjahivao i čekao da se oproste.

Tillet je pro tresao Charlesovu ruku. Clarissa ga je zagrlila. Dok su jahali polako niz put Orry je na istoku ugledao prve zrake zore. Iz konjskih nozdrva izlazili su dugi pahovi pare. Charles se nakašljao.

- Orry?

- Da?

- Bez obzira na to što se bude dogbdilo, htio bih da znaš da cijenim tvoju pomoć. Uvijek sam mislio da za mene nitko ne mari ni pišljiva boba.

- Svi mi marimo, Charles. Ti si Main. Obitelj.

To je zaista i mislio. Bio je iznenađen time kako se njegov stav prema dječaku izmijenio za izuzetno kratko vrijeme. Charles je bio pažljiv učenik, nije pravio duhovite primjedbe zbog kojih je ranije Orry na

njega gledao s prezirom. Dakako, ovoga puta radilo se o Charlesovu životu. Ali Orry je držao da je promjena u mladiću bila rezultat nečega drugoga. Orry mu je bio pružio svoju ruku i on ju je prihvatio kao pravi rođak. Koje li štete da je do promjene došlo možda prekasno.

Ovijala ih je gusta magluština. Stotine zvijezda gasnulo je na sve bljeđem svodu. Charles je duboko udahnuo.

- Orry?

- Molim?

- Nasmrt sam uplašen.

- I ja - rekao je Orry i skrenuo konja na put uz rijeku.

Kada su stigli do Šest hrastova magla se bila digla. Orry se razljutio kada je vidio da su Smithovi doveli više od dvadeset ljudi, muške rođake svili dobi. Barem jedna dobra strana tako velikog broja gledatelja bila je u tome što su mlađi muškarci mogli biti na straži duž puta i obale rijeke. Oni koji su određeni za te dužnosti bunili su se što neće moći vidjeti dvoboj, ali su brzo bili nadglasani.

Orry je sapeo konje na čistini predviđenoj za to. Charles je skinuo ogrtač, kaput, prsluk i kravatu i potom zasukao rukave. U sjeni velikog hrasta, na drugoj strani čistine, besprijekorno odjeveni Whitney Smith i ostali iz njegova klana, promatrali su Charlesove pripreme s očitim prezirom.

Whitneyjev rođak, Smith Dawkins, šepireći se došetao je do Mainovih noseći prekrasnu kutiju za pištolje, načinjenu od ružinog drveta, koju je otvorio i pružio im na ogled. Pištolji kalibra 70 milimetara pristajali su kutiji. Osmorokutne cijevi bile su do polovice usađene u ležišta od ulaštene orahovine s malom šipkom za punjenje udnu kutije. Izvanredno izrađeni pištolji nosili su ugravirano ime nekog londonskog oružara te godinu 1828.

- Zadovoljni? - pitao je Dawkins.

- Reći ću ti kada ih pregledam. - Orry je izvadio jedan pištolj iz ležišta od žutosmeđeg baršuna.

Sitne kapljice znoja orosile su Charlesovo čelo. Koračao je naprijed-natrag dok su sekundanti punili pištolje. Predali su po jedan svakome od boraca, a zatim odredili polazište. Borcima je dato pet minuta za posljednje pripreme.

Charles je djelovao smireno. Napetost je odavao samo time što je dlanovima neprekidno gladio kosu na sljepoočicama. Orryju se strašno mokrilo, zbog nervoze, pretpostavljao je, ali nije želio ostaviti Charlesa samog. Posebno ne s obzirom na to da su se Whitney Smith i njegov prijatelj Dawkins kesili, izvodili nekakve poze i rugali se na račun protivnika.

Orry im je okrenuo leđa.

- Znam da te je strah, Charles. Ali, zapamti ovo. Već si u prednosti. Bit će ti to jasno ako pogledaš dobro onog pijetla iza mene. Njemu je važnije kako izgleda, nego dabude pokretan, pa još uvijek ima na sebi teški ogrtač. Štoviše, on je preglup da bi se plašio, a plaše se samo oprezni ljudi. U ratu ljudi njegova kova obično prvi padaju.

Charles je htio odgovoriti, ali je uspio samo nervozno zakrkljati. Orry ga je stisnuo za ruku. Charles je položio svoj dlan na Orryjevu šaku i zadržao ga neko vrijeme.

- Hvala ti - rekao je.

- Gospodo, jeste li spremni? - pozvao je Smith Dawkins. Glas mu je odavao nestrpljenje.

Orry se odlučno okrenuo.

- Spremni.

Krenuo je ka sredini polja a za njim je u stopu išao Charles. Okupljeni su odjednom ušutjeli. Bijela čaplja preletjela je suncem obasjane vrhove drveća. Na kraju čistine mirno je protjecala zlatna rijeka.

Whitney i Charles pozdravili su se kimanjem glava. Orry je pomislio da je Whitneyjevo kimanje bilo prkosno. Ovako iz blizine, osip na Whitneyjevoj koži bio je posve vidljiv. Charles koji je bio pet godina mlađi, djelovao je mnogo zrelije i smirenije. Whitneyjeva ruka drhtala je kada je podigao pištolj okomito pred lice. Dobar znak, osim ako je Whitney jedan od onih rijetkih boraca u dvobojima koji što su nervozniji, to bolje gađaju.

Dawkins je pročistio grlo i obratio se protivnicima koji su stajali leđima okrenuti jedan prema drugome, podignutih pištolja.

- Prvo ću izgovoriti riječ »počinji«. To će vam biti znak da krenete u ritmu mogega odbrojavanja. Kada završite deseti, posljednji korak, možete se po vlastitoj volji okrenuti i pucati. Spremni? Počinji.

Charles je krenuo u jednom, Whitney u drugom pravcu. Orryjevo srce počelo je lupati. Duboko je udahnuo i zadržao dah. On i Dawkins hitro su se povukli ustranu. Dawkins je stajao pokraj njega brojeći.

- Tri. Četiri. Pet.

Charles je koračao dugim, sigurnim koracima. 'Sunčeve zrake padale su kroz grane i osvjetlile mu

kosu. Taj je dječak toliko obećavao, pomislio je Orry. Kada bi barem bilo načina da se sve to ostvari. Kada bi barem poznao toliko da to netko pokuša.

- Sedam. Osam.

Whitneyjevo oprišteno lice bilo je znojno. Drhtanje ruku prešlo je na ramena. Hoće li pucati, ili će se prije toga onesvijestiti?

- Devet.

Charles je gledao ravno preda se. Orry je zamijetio da je vrhom jezika liznuo znoj s gornje usne, jedini vidljivi znak napetosti koja mu je sigurno izjedala nutrinu. Orry je htio povikati: Zapamti, smireno i jednakomjerno.

- Deset.

Whitneyjeva koljena su popustila, ali je ipak ostao uspravan i uspjelo mu je da se okrene. Ispružio je ruku sa pištoljem istom onom silovitošću zbog koje je Orry ukorio Charlesa kada ga je vidio prvi puta kako vježba u polju. Prasak je uplašio Charlesa. Tako je jako zatreptao očima da je Orry pomislio da je pogođen. Tada s drveta, na nekih metar i pol iza Charlesa, pade grana.

Na prednjem dijelu Whitneyjevih hlača pojavila se vlažna mrlja. Nespretno se poluokrenuvši htio je zakoračiti. Začuli su se uzdasi zaprepaštenja publike, a Dawkins je bijesno prosiktao.

- Moraš ostati, Whitney. Stoj!

I on je ostao, ali s teškom mukom. Ponižavajuća mrlja širila se. Drhtao je toliko da mu je pištolj u ruci poskakivao. Charles je polako ispružio ruku, nanišanio je smireno niz cijev pištolja i opalio.

Whitney je vrisnuo poput djevojke. Savio se u lijevu stranu i pao, stišćući rukav. Kroz prste se razlilo crvenilo, ali Charles ga je samo okrznuo. Štoviše, pogodio je upravo ono mjesto koje je gađao. Orry je potrčao prema njemu, presretan.

Whitney se onesvijestio dok je Dawkins klečao pokraj njega. Prisutni zapljeskaše. Sva napetost iscijedila se iz Charlesa i on je tumarao prema obali rijeke. Orry ga je stigao.

- Moraš odgovoriti na aplauz. Tebi je namijenjen.

Mladić je zurio u Orryja kao gromom ošinut. Zatim je pogledao Smithove rođake. Bila je to istina. Pljeskali su njegovom umijeću gađanja, njegovoj hrabrosti i njegovoj plemenitosti stoga što je samo ranio Whitney-ja, premda ga je mogao ubiti. Sve obilježja pravog džentlmena iz Karoline, pomislio je Orry, gotovo omamljen od sreće.

- Moram ti se opet zahvaliti - rekao je Charles dok su jahaji kući. Blago sunce što je sjalo kroz drveće, išaralo je sjenama put. Obojica su znala da je bilo divno biti živ na tako prekrasan zimski dan.

- To je tvoja zasluga, Charles.

- Ne, sir. Bez tebe, ja bih sada bio tamo, mrtav. -Nasmijao se i zakimao glavom. - Moj bože, nemaš pojma što sam osjetio kada sam čuo sve te ljude kako plješću meni, a ne svome rođaku.

- Koji je, nažalost, kako se pokazalo, kukavica. Sama hvala ništa ne vrijedi. Nije im se to svidjelo.

- Još uvijek ne mogu vjerovati. Nikada ni neću moći, ali imam jedno pitanje...

Orry je čekao, ali Charles nije više ništa rekao. Orry je pokazao na kolibu pokraj puta na kojoj je iznad ulaza visio nakrivljeni, izbljedjeli natpis.

- Znaš li ovo mjesto? Onaj koji ga je nazvao tavernom, mora da se šalio, ali vlasnik ima zalihu viskija koji može proći. Mislim da obojica zaslužujemo piće. Hoćemo li svratiti?

- Svakako - nasmijao se Charles i odgalopirao naprijed.

Vlasnik se izbuljio u čudu kada su gosti u pola osam ujutro naručili žestoko piće. Orryjev novac odmah je otklonio svaki prigovor ili upit. U kolibi je zaudaralo, pa su stoga sjeli na trijem obasjan suncem.

Orry je otpio pola čaše viskija, stresao se i namignuo sa zadovoljstvom. Zatim je rekao:

- Htio si nešto pitati maloprije.

- Da. Kad god bih se ranije potukao, ljudi bi me kudili. Uključujući i tebe. Zašto je ovo jutros bilo drukčije? Bilo je to mnogo opasnije od obične tučnjave« Zašto se ovoga puta nitko nije protivio?

Orry se zagledao u Charlesa, pokušavajući utvrditi pokušava li mladić biti sarkastičan. Nije vidio znakove koji bi to potvrđivali. Charles je postavio ozbiljno i značajno pitanje.

Orry je razmislio na časak, a zatim popio ostatak pića i pljesnuo Charlesa po ramenu.

- Mislim da ti na to pitanje najbolje mogu odgovoriti kod kuće na Mont Royalu.

- Ne razumijem.

Ali Orry je već bio u sedlu.

- Hajdemo.

Tillet, Clarissa i djevojke istrčali su pred kuću čim su ugledali konje kako se približavaju putem. Kao očarani, slušali su u potpunoj tišini Orryjevu priču. Tada je, nakon neizbježne stanke, Tillet oduševljeno čestitao mladiću, Clarissa je zaplakala od olakšanja, a djevojke stale skakati i moljakati Orryja da ponovno opiše Charlesovu smirenu hrabrost. Sve je to potrajalo oko jedan sat. Tek je tada Orry odvuкао svoga bratića u polumračnu biblioteku i pokazao na vješalicu s uniformom i sabljom.

- Eto ti odgovora. Charles je bio zbunjen.
- Ne znam što hoćeš reći.
- Razmisli o ljudima koji idu u rat. Što rade?
- Bore se.

- Da, ali i više od toga, čine to na način prihvaćen i utvrđen ranije. Bez obzira na to koliko bio grub, ipak postoje nekakva pravila ponašanja kojih se pridržavaju časni borci. Smithovi ti nisu pljeskali samo stoga što si pobijedio, nego stoga što si se pridržavao pravila. Whitney nije. Pokušao se skloniti pred tvojim metkom. Vidio si kako su se zapanjili. Prije toga, ti se nikada nisi borio po propisima. Eto, u tome je razlika.

Orry je podigao lijevi rukav uniforme. - Svijet neće uvijek osuditi čovjeka koji voli bitku. Neke potiče i nagrađuje. Čak i odvažnosti poraženih može pripasti dio slave u pisanoj povijesti. Nisam siguran da je dobro ohrabrivati i nagrađivati one koji se bore i ubijaju, ali tako stoje stvari i mi to ne možemo mijenjati. Jesi li zadovoljan odgovorom?

Charles je blago kimnuo glavom, zagledan u tok sablje, mjedenu dugmad, tamnoplavi kaput, kao da su bili prožeti nekim vjerskim zanosom. Sve ovo što je Orry izrekao, momku je bilo pravo otkriće.

Orry je stao čeprkati po ormaru.

- Imam ovdje nešto viskija. Ne znam što ti veliš, ali meni se još uvijek prokleta pije.
- I meni.

Charles je zaobišao vješalicu ne skidajući očiju s uniforme. I Orry je bio zatečen ovim otkrićem. Vidio je bratića Charlesa u posve novom svjetlu.

Možda ipak nije izgubljen. Pogledaj ga samo kako bulji u tu uniformu. Posve je očaran.

Od toga jutra preuzeo je Charlesa u svoje ruke. Počeo je s malim izmjenama, blagim, gotovo plahim savjetima o načinu odijevanja, ponašanju, točnosti. U početku je izbjegavao značajnije i teže zadatke, očekujući pobunu. Umjesto toga dobio je potpuni pristanak istoga trena. Charles se počeo pojavljivati na svakom objedu, opranih ruku i lica, košulje zataknete u hlače i bez bowie noža o pojasu.

Tri tjedna nakon dvoboja, Orry je ponudio Charlesu nekoliko knjiga, nadajući se da će ih jednom pročitati. Izabrao je lakše stvari: povijesne romane Williama Gilmora Simmsa, pisca ih Južne Karoline koji je bio gotovo isto toliko popularan koliko i Fenimore Cooper u svoje vrijeme. Brzina kojom je Charles pročitao romane uvjerila je Orryja da je mladić bio izuzetne inteligencije, što je Clarissa tvrdila godinama, ali joj Orry nikada nije vjerovao.

Zatim je Orry dao bratiću nekoliko kratkih lekcija o društvenim običajima: uljudnosti prema damama i odjeći koju valja nositi u različitim društvenim i obiteljskim prigodama. Charles ne samo da je pažljivo slušao, nego je počeo neke od naučenih stvari primjenjivati. Uskoro se prema Ashton i Brett ophodio s novom pristojnošću koja ih je zapanjila. Ali svidjelo im se to jer Charles je bio zgodan i posve mu je pristajala ta kićena uljudnost.

- Momak je rođeni kavalir - rekao je Orry Madelini kada su se sreli. - Sasvim me posramio. Otmjen je i šarmantan, a što je još značajnije, sve mu je to posve prirodno. Gdje je samo skrivao tu stranu svoga karaktera?

- Ispod naslage prljavštine i mržnje, vjerojatno - rekla je ona s blagim osmijehom.

- Valjda si u pravu. Promjena je nevjerojatna. A za to mu je bilo potrebno samo malo obiteljske ljubavi.

- Uglavnom tvoje. Čak i na Resoluteu govore o promjeni. Nancy mi kaže da te Charles posvuda prati.

- Po cijeli božji dan. Kao kakvo štene! Upravo mi je neugodno. - Ali izraz Orryjeva lica govorio je da mu zapravo nije smetalo to obožavanje. - Nezgoda je u tome da, tek što si riješio jedan problem, već se pojavio drugi.

- I što sada? Kažeš da Charles izlazi na pravi put...

- U tome i jest problem. Ne tako davno, bio sam uvjeren da će skončati mrtav u nekom jarku nakon kakve tučnjave ili konjske trke. Sada razbijam glavu time što bi on mogao učiniti od svoga života. Morat ću mu nešto predložiti i to uskoro.

- Zvučiš kao kakav otac.

- Nemoj se šaliti. Nije to mala odgovornost.

- Dakako da nije. Nisam se šalila. Osmjehnula sam se stoga što si ti sretan. Nikada te nisam vidjela tako dobro raspoloženog. Sviđa ti se ta odgovornost.

Pogledao ju je.

- Da. Sviđa mi se.

Kad Orry nije imao posla u uredu, on i Charles bi nakon večere redovito popili po viski u biblioteci. Katkada bi im se pridružio i Tillet, ali on je bio uvijek šutljiv. Šutljiv i zadivljen. Znao je da se nešto pozitivno i značajno zbilo u odnosima njegovog sina i nećaka. Nije se želio uplitati. Također je primijetio da Orry naglo postaje glava obitelji. Tilletu se to nije osobito dopadalo, a opet ga je na neki način i

radovalo. U Tilletovu prisustvu Charles bi bio povučen. Kada ga ne bi bilo, mladić se nije mogao naslušati priča o Orryjevom kadetskom životu.

- Zaista ti se sviđalo u West Pointu ?

- Pa, ne sasvim. Ali, stekao sam nekoliko dobrih prijatelja... i tamo upoznao svog najboljeg druga.

- Georgea? - Kada je Orry kimnuo, Charles ga je upitao: - Jesi li htio ostati u vojsci?

- Jesam, jako. Ali, general Scott je patio od nerazumne predrasude prema svakom jednorukom oficiru. Valjda stoga što on sam još uvijek ima obje.

Charles se osmjehnuo. Nije to bilo smiješno, ali shvatio je da Orry nikada ranije nije mogao olako govoriti o vlastitoj rani. Bila je to izuzetna promjena.

Charles je pogled vratio na vješalicu s uniformom.

- Jednostavno ne mogu prestati misliti o tome da se čovjek može boriti i još za to biti plaćen, Orry je zadržao dah. Je li to bio pravi trenutak? Odlučio ga je iskoristiti.

- Charles, pala mi je na um jedna ideja. Mogli bismo za tebe osigurati imenovanje na Akademiju.

- Ali ja nisam dovoljno bistar.

- O, jesi. Samo ti nedostaje znanje potrebno da bi položio prijemni ispit. Drugim riječima, imaš inteligenciju, ali ne i znanje. Herr Nagel bi ti to mogao pružiti u idućih godinu dana ili nešto više. Morat ćeš se sam prijaviti, ali uvjeren sam da će ti to uspjeti samo ako želiš.

Osupnut novom budućnošću koju je naslutio, Charles je sjedio u tišini nekoliko trenutaka prije nego što je odgovorio.

- O, da, sir, i te kako želim.

- Sjajno! Pritisnut ću Nagela ujutro.

- Što? - zaprepastio se učitelj kada je čuo Orryjeve plan. - Podučavati njega? Ne dolazi u obzir, Herr Main. Prvi puta kada ga ukorim zbog toga što nije obavio zadaću, izvući će onu golemu nožinu i krkl - Nagelov palac presjekao je grkljan. - I tako skonča moja briljantna akademska služba u ovoj obitelji.

- Charles se izmijenio - uvjeravao ga je Orry. - Dajte mu šansu. Platit ću vam dodatak.

Pod tim uvjetima, Herr Nagel je bio spreman na rizik. Na kraju tjedna došao je do poslodavca s osupnutim izgledom na licu.

- Potpuno ste u prava. Promjena je zapanjujuća. I dalje je tvrdoglav i neke ga stvari ljute... uglavnom njegovo nepoznavanje temelja koje je trebao naučiti davno ranije. Ali brzo uči, Vjerujem da će lijepo napredovati, iako će to, dakako, zahtijevati stanoviti, ovaj, dodatni napor.

- Za koji ćete dobiti posebnu naknadu svakoga tjedna.

- Vi ste suviše dobri - promrmljao je Herr Nagel, klanjajući se. - Napraviti ćemo mi znanstvenika od njega, bez brige.

U Orryjevu glasu osjetilo se uzbuđenje, a u očima mu je bljesnula iskra radosti.

- Ideja je da od njega napravimo samo kadeta West Pointa. U ovoj će obitelji ipak biti profesionalni vojnik.

Napokon, dodao je u sebi.

Krajem prvog tjedna u mjesecu travnju Orry je otišao do oca.

- Za dvije do tri godine, Charles bi trebao biti spreman za Akademiju. Saznao sam da će nekako u to vrijeme biti upražnjeno mjesto. Nikad nije prerano osigurati imenovanje za njega. Mogli bismo početi s pismom Ministarstvu rata. Možda bi mogli zatražiti od senatora Calhouna da ga prenese. Hoću li ga ja napisati, ili ti?

Tillet mu je samo pokazao primjerak Mercury ja.

- Calhoun je mrtav.

- Moj bože. Kada je umro?

- Posljednjeg dana ožujka. U Washingtonu.

Nije to trebalo biti takvo iznenađenje, shvatio je Orry. Calhoun je već neko vrijeme kopnio, a s političkog stajališta, protekli mjesec bio je jedan od najburnijih u novijoj povijesti. Kompromisne rezolucije Henryja Clay a dospjele su do Senata na raspravu. Kako je Calhoun bio glavni zastupnik Juga, njegovu reakciju, premda ju se moglo predvidjeti, očekivalo se s velikim zanimanjem. Ali on je bio suviše bolestan da bi izišao za govornicu. Stoga je u njegovo ime govor pročitao senator Mason. Dakako, Calhoun je osudio Clayev program i ponovo je upozorio na to da neprijateljstvo Sjevera čini ideju otcjepljenja privlačnom lužnjacima. Tijekom godina Calhoun se postupno udaljavao od nacionalističkih pozicija i usvajao stav koji je na prvo mjesto stavljao dobrobit vlastitog kraja. Većina Juž-njaka slagala se s tvrdnjom da ga je na ovaj kruti i uskogrudan stav prisilila djelatnost abolicionista, u Kongresu, i izvan njega.

Tri dana nakon što je pročitao Calhounov govor, riječ je zatražio senator Daniel Webster koji je zagovarao suprotan stav. Veoma rječito govorio je u prilog rezolucija te o prijeko potrebi da se

očuvanje Unije stavi iznad svega ostalog. Po mišljenju Websterovih kolega sa Sjevera, govor je bio suviše dobronamjran i prepun duha kompromisa i oni su ga odmah počeli napadati. I Tillet je za Websterov govor sedmog ožujka rekao da je gnusan, premda su mu razlozi bili ponešto drukčiji od razloga abolicionističkih senatora.

Ali u tom času Orry je o Calhounu razmišljao imajući na umu nešto posve drugo.

- Senator je bio jedan od najvjernijih prijatelja Akademije.

- Nekoć - prasnuo je Tillet. - Bio je on i prijatelj Unije. Svi smo to bili. Dok se Jenkiji nisu okrenuli protiv nas.

Tillet je držao da je to okretanje leđa bilo bezrazložno. Orry je pomislio na Priama, ali nije ništa rekao. Ova neočekivana grižnja savjesti iznenadila ga je i zabrinula. Njegov je otac nastavio:

- Johna Calhouna nisu ubili samo starost i bolest. To su učinili Jackson, Garrison, Seward ... cijela ta prokleta bagra koja se njemu i nama protivila u svemu, od prava na poništenje saveznog zakona do načina na koji privređujemo vlastiti kruh. Progonili su Calhouna kao čopor bijesnih pasa. Oni su ga jednostavno iscrpili. - Tillet je bacio novine na pod. - To im nećemo zaboraviti.

Orry je samo šutio, ljut zbog očeva tona.

Nekoliko tjedana kasnije Tillet je ponovo našao razloga za bijes. Neki rob, koji je pobjegao s jedne plantaže blizu Mont Roya, ponovo je uhvaćen u Columbusu u državi Ohio. Uhvatio ga je profesionalni lovac robova kojega je bio unajmio vlasnik odbjeglog roba.

Prije nego što su lovac i njegov zatvorenik mogli napustiti Columbus, abolicionisti su intervenirali. Zaprijetili su da će linčovati lovca i stavili su roba u pritvor, tvrdeći kako je potrebno da sud utvrdi legalnost vlasništva. Bio je to samo izgovor; znali su oni da sud nema nadležnost. Ali, ovo odugovlačenje dalo im je vremena da odbjeglog roba prokrijumčare iz zatvora. Stražnja vrata ostala su na tajnovit način otključana. Prije nego što je većina ljudi shvatila što se događa, odbjeglica se našao preko granice, u Kanadi. Ova očita spletku u Ohiju razbjesnila je vlasnika roba i mnoge njegove susjede. Tillet nije govorio ni o čemu drugome.

U međuvremenu, Orry je svoju osobnu sreću dijelio s Madelinom. Brat Charles se ozbiljno dao na posao s Herr Nagelom i Orry nije mogao prestati hvaliti napredak svoga štićenika.

- Ali, morat ćemo ovoga ljeta obustaviti lekcije za dva mjeseca. - Bio je to nespretna način da spomene drugu temu koja mu je bila na duši, ali morao je to učiniti.

- Zar Charles nekamo odlazi ?

- Zajedno s nama ostalima. Unajmio sam ljetnikovac u Newportu, blizu Georgeove kuće.

- Konačno ćete se ponovo sresti!

- Da.

- To je divno, Orry. - Činilo se da se iskreno raduje. Ako je bila razočarana, onda je to dobro krila.

- Zar ti neću nedostajati?

- Nemoj me zadirkivati. Užasno ćeš mi nedostajati. Ta dva mjeseca bit će najduža dva mjeseca moga života.

Obgrlila ga je i poljubila tako strastveno da nije ni primijetila kada je knjižica pjesama Cullena Brayanta spuznula s njezinog krila. Kada je ponovo došla do daha, rekla je:

- Ali preživjet ću. Odnosno, preživjet ću ako znam da ćeš mi se vratiti. Svisnula bih ako bi našao neku djevojku sa Sjevera.

- Nikada to ne bih učinio - odgovorio je Orry s onom hladnom ozbiljnošću koju je Madeline katkada držala dirljivom; drugi puta, pak, bez nekog objašnjivog razloga, ona bi je razbjesnila.

Orry je nastavio:

- Vrijeme je da Charles vidi i svijet s druge strane granice Južne Karoline. Ako bude otišao na Akademiju, upoznat će svakojake ljude s novim i drukčijim idejama. To ga može potresti. Kao što je mene uzdrmalo. Mora biti spreman na tako nešto.

Dotakla mu je lice.

- Svakog dana sve više zvučiš kao otac.

- Zar je to nešto loše?

- Ne. - Uštipnula ga je za obraz. - To je sjajno za Charlesa, ali on nije jedina osoba koja ima koristi od toga. Ti si mnogo sretniji. A to i mene čini sretnom.

Ponovo ga je poljubila kako bi potvrdila iskrenost svega što je rekla. Nekoliko trenutaka kasnije, dok se sagnula da podigne knjigu, palo joj je na um jedno pitanje.

- Veliš da cijela obitelj ide na Rhode Island?

- Osim Coopera, dakako.

- To sam i mislila. Je li odluka da on ostane njegova ili vašeg oca?

Cooper je bio došao na Mont Royal prije dvije noći. Sve otada on i Tillet nisu mogli biti u istoj prostoriji a da se bijesno ne svađaju oko Clayevih rezolucija. S Orryjeva lica nestalo je osmijeha.

- Obojice - rekao je.

Cooper Main je obožavao Charleston.

Volio je njegove uske, kamenom popločene uličice koje su mnoge posjetioce podsjećale na Evropu; skupu robu u prodavaonicama; zvonjavu zvona s bijelih crkvenih tornjeva što su se godinama opirali slanom morskom zraku i olujinama. Volio je političku retoriku koju se moglo čuti u baru hotela Charleston; tandrkanje teških pivarskih kola čiji su kočijaši stalno bili kažnjavani zbog jurnjave ulicama grada; sjaj uličnih svjetiljki kada bi ih jedan od dvojice gradskih nažigača, ili jedan od njihovih desetak robova, upalili. I obožavao je kuću koju je kupio od dijela profita Carolina Shipping Company ostvarenog za prve godine poslovanja.

Kuća se nalazila u ulici Tradd, odmah iza ugla poznate stare rezidencije Heywardovih. Bila je tipična čarlstonska kuća, sagrađena tako da stanovnicima pruža hladovinu i skrovitost. Na svakome od tri kata bio je balkon od dvadesetak metara koji se protezao dužinom cijele kuće. Kuća, široka šest metara, bila je smještena na zasebnoj parceli s jednom stranom u istoj razini s pločnikom.

Premda se u kuću ulazilo s te strane, suprotnu su stranu, što je gledala na vrt, svi smatrali pročeljem. Cooper je vrt držao svojim drugim uredom. Često bi iza visokog zida od cigala satima rješavao probleme tvrtke, okružen ljepotom rascvjetalih azaleja i magnolija te zelenilom zavjesa mirte i jake. Bila je šteta, smatrao je, da u tako divnoj kući živi sam.

Ali nije o tome često mislio; bio je suviše zaposlen. Svoje tobožnje izbjeglištvo pretvorio je u nevjerojatan uspjeh i otvorio je malu tvrtku za prijevoz pamuka. Upravo je proširivao skladišni prostor. Nikada se nije savjetovao s ocem o takvim odlukama. Tillet je* još uvijek Carolina Shipping Company smatrao teretom, novčanim rizikom. To je Cooperu pružalo mogućnost da tvrtku vodi kako želi.

Njzino sjedište, skladište i gat nalazili su se u ulici Concord, iznad Carinarnice Sjedinjenih Država. Simbol tvrtke, izvješten na natpisu sprijeda i na barjacima dva trošna broda, bio je ovalan oblik načinjen od brodskih konopaca u kojem su se nalazila tri kraća komada konopca u obliku slova C.S.C. Cooper je znao da Charleston nikada neće biti glavna luka za izvoz pamuka, kao što je nekada bio za izvoz riže. Proizvodnja pamuka bila je monopol Ala-bame i Mississippi a. Kroz Charleston se ipak prevozilo dosta tona pamuka i Cooper je želio da njegov veći dio dopadne C.S.C. Zbog toga je nekoliko mjeseci ranije stavio sve pod hipoteku i naručio od brodogradilišta Black Diamond iz Brooklyna, New York, jedan novi teretni brod.

Brod će pokretati propeler, a ne kotači s lopaticama. Potpalublje će biti podijeljeno s tri poprečne nepropusne pregrade u četiri prostora za teret koje će se moći hermetički zatvoriti. U slučaju da se trup broda ošteti na stijenama, teret u neoštećenim odjeljcima moći će se spasiti.

Ove nepropusne pregrade znatno su povećale troškove gradnje broda. Ali Cooper je novinu već opisao nekolicini lokalnih proizvođača pamuka i tako su dobro reagirali da je znao kako će se dodatni izdaci isplatiti. Njegov će brod imati prednost nad konkurencijom, bez obzira na činjenicu što se ti brodovi nisu baš često nasukavali. Mjere opreza protiv onoga što bi se moglo dogoditi bile su odlučujuće čimbenik za proizvođače kad bi odabirali brod.

Lomljenje trupa broda bilo je još manje vjerojatno zbog drugog neobičnog elementa - upotrebe željeza umjesto drveta u gradnji. Za trup broda posebnu seriju željeznih ploča isporučit će željezara Hazardovih.

Cooper se dičio nacrtom novoga broda kojega je odlučio nazvati Mont Royal. Prije nego što je sastavio listu značajki i izvedbenih posebnosti, koju je odnio u Brooklyn, proveo je mjesec čitajući knjige o brodogradnji i ispunjavajući crtežima blokove papira. Predsjednik brodogradilišta Black Diamond rekao je da će zaposliti Coopera ako se ovaj ikada zasiti Charlestona - i to nije bila samo šala.

Cooper nije imao nekih većih problema u pronalaženju novca za svoj projekt. Premda bankari u Charle-stonu nisu podržavali njegove političke nazore, sviđale su im se njegove poslovne ideje, njegovo samopouzdanje i njegovi rezultati. Povećao je obim posla C.S.C. za osam posto i dobitak za dvadeset posto. To mu je uspjelo zahvaljujući popravci starih brodova, čime su postali sigurniji, te davanjem popusta proizvođačima koji su veliki dio svoje robe povjerili njemu.

Osim prostorija u ulici Concord, C.S.C. je bila vlasnik i parcele od dvadeset pet jutara na otoku James što je ležao nasuprot poluotoku na kojem se nalazio grad. Parcela je bila uz vodu, s obalom u dužini od pola milje, i nedaleko od napuštene utvrde Johnson. Cooper je došao do ovog, na prvi pogled bezvrijednog dijela zemlje u okviru dugoročnog projekta o kojemu nikome nije govorio. Nije se bojao podsmijeha; samo je držao da mudar poslovni čovjek čuva svoje ideje u tajnosti dok mu ne bude u interesu da ih obznani. Sada je u sumrak tog prvog ponedjeljka u svibnju šetao niz Battery i gledao zemljište što se prostiralo tamo s druge strane vode. I dalje je vjerovao kako je odluka da ga kupi bila ispravna. Možda će proći godine prije nego što bude bio u stanju da ga iskoristi, ali iskoristit će ga zasigurno.

Pod rukom je nosio smotano posljednje izdanje Mercury ja. Ekstremizam lista odbijao ga je, ali list je

dobro pokrivaao gradske i državne teme. U članku na naslovnoj stranici riječ je bila o jezivom slučaju neke stare žene koju su u krevetu ugušila dva kućna roba koje je bila ukorila. Robovi su nestali i još uvijek su bili negdje na slobodi. U uvodniku list je pisao o pobunjeničkim porivima Crnaca i o tome kako takve porive raspiruje sjevernjačka propaganda. Cooperu nikada nije bilo teško shvatiti kolektivnu državnu nervozu zbog goleme crnačke zajednice.

Drugi članak govorio je o nekoliko novih zakona o požarima. U Charlestonu su stalno donosili nove zakone, nastojeći spriječiti požar sličan onome koji je progutao gotovo cijeli grad tridesetosme godine. Na marginama toga članka Cooper je načrčkao popis stvari potrebnih za sutrašnji put na Sjever.

Stanovništvo Charlestona bližilo se brojcima od dvadeset osam tisuća ljudi, od kojih su nešto više od polovice bili bijelci. Osim stare aristokracije, u gradu su živjele oveće grupe nemirnih Iraca, Nijemaca sklonih zatvaranju u klanove i Židova odanih tradiciji. Gradski tornjevi i vrhovi krovova, a između njih golemi hrastovi i palme, pružali su prelijepu sliku u suton. Ovaj prijatan vidik, zajedno sa svježim, slanim zrakom, podsjetiše ga na obećanje koje si je dao prije više mjeseci. Zarekao se tada da će mu tu biti dom do kraja života. Ili barem dok ga bijesna rulja ne protjera zbog njegovih političkih nazora.

S gorkim osmijehom na licu okrenuo se od grada prema nečemu što je još više volio - luci i golemom oceanu što se prostirao unedogled. Luka Charlestona bila je još uvijek jedan od najutvrđenijih obalnih objekata Federacije. Kamo god bi pogledao vidio bi neku utvrdu. S lijeve je strane u daljini ležala tvrđava Moultrie na Sullivanovu otoku. Nešto bliže, na blatnoj zaravni, vidio je dvorac Pinckney. Ispred njega podizala se tvrđava Sumter, a prijeko na otoku James bila je napuštena stara utvrda Johnson.

Utvrdne nisu uopće uzbuđivale Coopera. Ono što ga je uvijek uzbuđivalo bili su parni brodovi u luci. Za prilično kratko vrijeme zavolio je brodove i more.

Činilo mu se da je zemlja što mu je bila za leđima stara i okoštala u nekom obrascu utvrđenom prije više stoljeća. Zemlja je bila prošlost, nešto gotovo posve zastarjelo, a more je s tolikim parobrodovima bilo široko polje brzine, beskrajnih otkrića, neiscrpnih mogućnosti. More je bilo sutrašnjica.

I na neki neočekivan, gotovo neobjašnjiv način, ono je Coopera potpuno zaokupilo.

Cooper je vlakom putovao do New Yorka, gdje je proveo dva tjedna u nekom otrcanom hotelu blizu brodogradilišta Black Diamond. Izgradnja njegova broda već je bila počela i poprečne pregrade trebale su biti završene prije kraja mjeseca.

Načinio je brojne skice broda i samog brodogradilišta te je ispunio cijele blokove zabilješkama, prije nego što je otišao s osjećajem olakšanja. U usporedbi s Brooklynom i New Yorkom, Charleston je djelovao pospano i zaostalo. Plašili su ga njihova veličina i užurbani, agresivni građani.

Otputovao je vlakom za Pennsylvaniju. Činilo mu se da se broj željezničkih pruga koje su izlazile iz New Yorka desetostruko povećao od njegova posljednjeg posjeta. Usporedbe radi, slavni »Najbolji prijatelj« iz Charlestona, prva lokomotiva izrađena u Americi, pošla je na svoju povijesnu vožnju prije gotovo dvadeset godina - u prosincu 1830. Tri godine nakon toga puštena je u promet cijela linija Charleston-Hamburg, ukupno 136 milja pruge koja se protezala sve do lučkog središta na rijeci Savannah. Cooper je smatrao tužnom ironijom činjenicu da je izgradnja pruga zapostavljena u državi koja ih je prva bila uvela. Jenkiji su bili odlučili postati kraljevi željeznice, baš kao što su željeli postati kraljevi i svih ostalih značajnijih grana industrije.

Kada je Cooper stigao u Lehigh Station, George ga je odveo u željezaru i pokazao mu neke od ploča namijenjenih za trup Mont Royala. Usred zaglušujuće buke George je povikao:

- Mnogi graditelji brodova još uvijek se rugaju pločama za brodove. Ali one su stvar budućnosti. - Prečuvši Cooperov odgovor, George je nastavio: -Britanski je inženjer Brunei izgradio od željeza brod Britanija koji je bez ikakvih problema prešao Atlantik. Brunei se zaklinje da će jednoga dana izgraditi željezni brod tako velik da će Britanija pokraj njega biti nalik običnoj mrlji. Dakle, u odličnom si društvu. - Znam - odgovorio je Cooper. - Mont Royal je zapravo umanjena verzija Brunelova broda. - Ideja za ovu adaptaciju sinula mu je kada je prvi put pročitao opis broda Britanija.

George je gostu pokazao cijeli kompleks željezare Hazard koja se znatno proširila od posljednjeg Cooperova posjeta. Goleme peći, rafinerija, valjaonica, novi pogon za proizvodnju tračnica - sve je radilo punom parom, rekao je George. Potoci rastaljenog željeza koji su stvarali oblake iskri, zasljepljujuće svjetlo i paklensku vrućinu, plašili su Coopera još više nego gradovi koje je nedavno bio napustio. U vrelini i buci Hazardove željezare ponovo je spoznao rastuću industrijsku moć Sjevera.

Vidjevši snagu i vrevu gradova na Sjeveru, iluzije Juga o nezavisnosti činile su mu se nestvarnim i smiješnim. Zašto svi ti pjetlići iz Karoline ne provedu ovdje tjedan dana? Brzo bi shvatili da Sjever, i samo Sjever, proizvodi sve što im je potrebno, od građevinskog željeza do poljoprivrednih alatki; od ukosnica njihovih supruga ili ljubavnica do municije za oružje kojim neki od njih predlažu braniti smiješne deklaracije o slobodnom i odvojenom Jugu.

S druge pak strane, Tillet Main nikada ne bi promijenio mišljenje zahvaljujući takvu posjetu, zaključio je

Cooper. Njegov otac nije želio svoja uvjerenja kaljati istinom. Cooper je poznavao mnogo ljudi poput njega. Pretpostavljao je da takvih ima i na Sjeveru.

Za večerom je bio loše raspoložen. Dok su mrklinom njegovih misli prštali mlazovi rastaljenog željeza, na lice je namjestio osmijeh koji nije bio iskren. Teškom mukom pratio je nit razgovora kojeg su predvodile ljupka Georgeova supruga irskog porijekla i njezina živahna svekrva. Hazardov podmladak, William i Patricia, jeli su odvojeno.

- Djeca su dobra - rekla je Constance - ali katkada znaju biti nemirna. Mislila sam kako bi bilo bolje da objedujemo bez straha od toga da budemo zasuti šlagom.

Za stolom je George uglavnom držao monolog o potrebi bolje i jeftinije proizvodnje čelika. Neke tehničke probleme objasnio je tako dobro da je Cooper zapamtio svaku pojedinost. Constance je shvaćala brigu svojega supruga pa ga nije prekidalala dok je bio u punom zamahu. Kada su objed i monolog završili, dvojica muškaraca povukla su se u sobu za pušenje. George je zapalio cigaru, a Cooper je pijuckao konjak.

- Pridružit ćemo se damama u glazbenom salonu malo kasnije - rekao je George. Nije zvučao veoma oduševljeno. - Doći će moj brat Billy. Stanley i njegova supruga također. Billy će ići u Vojnu akademiju. Je li ti Orry to rekao ?

- Ne. Kakvo divno iznenađenje. Možda će kroz godinu-dvije neki momci postati drugovi.

- Drugovi? O čemu je riječ?

- Sjećaš li se bratića Charlesa? Itekako se izmijenio od vašeg posljednjeg susreta. I on bi se želio prijaviti u West Point.

George se nagnuo naprijed.

- Hoćeš reći kako je moguće da na Akademiji ponovo, u isto vrijeme, budu jedan Main i jedan Hazard? - Usporedili su datume i utvrdili kako je to posve moguće.

Osmjehujući se, George se zavalio u fotelju.

- E, to mi je razvedrilo večer! - No, odmah se uozbilji: - Nadam se da ti ostatak večeri neće biti neprijatan.

- Zašto bi mi bio neprijatan?

- Moja sestra Virgilia je došla kući na nekoliko dana. Rijetko večera s nama, ali tu je.

- Dobro je se sjećam. Pristala djevojka. - Cooper je šarmantno slagao.

- I tvrdoglava. Posebice kad je riječ o ukidanju ropstva - rekao je George zagledavši se značajno u gosta. - Uspjelo joj je razbjesniti veći dio stanovnika Lehigh Stationa. Uzme zrno istine i ovije ga najnevjerno-jatnijim odredbama i uvjetima. Na primjer, tvrdi da je sloboda Crnaca filozofski povezana s principom slobodne ljubavi. Ako vjeruješ u jedno, moraš vjerovati i u drugo. Dakako, to povezivanje vodi do odnosa među rasama, što je po njezinu mišljenju posve u redu.

Cooper je samo promučkao konjak, uzdržavši se od komentara.

- Ali, čak i bez ove posljednje tvrdnje - George je žvakao opušak cigare - mirne duše mogu reći da već svojim ponašanjem Virgilia izaziva netrpeljivost i onih ljudi koji bi možda gajili simpatije prema nekim njezinim stavovima. Uzbuduje i obitelj. Mamino strpljenje izloženo je krajnjim kušnjama. Ne mogu ni opisati kako Virgilia utječe na Stanleyjevu ženu ... da, ti nisi ni upoznao Isabelu, zar ne? Imat ćeš prilike večeras. A bolje ćeš je upoznati ovog ljeta.

- Bojim se da neću - promrmljao je Cooper. -Ostat ću u Charlestonu zbog posla. - Bila je to još jedna laž, ovoga puta u njegovu korist.

- Žao mi je zbog toga. O čemu sam, dođavola, govorio ?

- O Isabeli i tvojoj sestri.

- Da. Od njih dvije više me brine Virgilia. Otkako je došla kući, primila je već dva odvratna anonimna pisma. U mjestu je neki dan netko na nju bacio blato. Nemoguće je reći što bi joj se moglo dogoditi ako nastavi promicati svoje divlje ideje. Pretpostavljam da će nam se i ona večeras pridružiti. Mislio sam da bi bilo dobro da te upozorim.

Cooper je prekrizio noge i nasmijao se.

- Hvala na brizi. Neće me ona smefati.

- Nadam se da neće, ali nemoj biti suviše siguran.

Cooperu je Stanley Hazard bio dosadan kao i uvijek. Stalno bi u razgovor ubacivao imena političara Pennsylvanije. Izgovarao bi ih tako kao da je očekivao od Coopera da ih zna i da bude impresioniran. Za Isabelu je pomislio da je goropadnica. Dovala je blizance u glazbeni salon. Vrpeljili su joj se na krilu i pokušavali nadvikati jedan drugoga. Constance je ponudila da pridrži jednoga od njih, ali Isabela je to odbila - prilično grubo, pomislio je Cooper; šurjakinje se očito nisu voljele. Stanley je napokon naredio ženi da izvede preglasnu djecu. Svima je odlanulo.

Billy je s uzbuđenjem govorio o predstojećem odmoru u Newportu. Završio je školovanje u internatu i sada se, pod povremenim nadzorom učitelja kojega bi posjećivao u Philadelphiji, nastavio obrazovati

kod kuće. Dječak je nedvojbeno bio pravi Hazard, premda se razlikovao od Georgea. Kosa mu je bila mrkija, a plave oči tamnije. Imao je vedro lice četvrtaste vilice što mu je davalo izgled neke grube samouvjerenosti. Čvrste grudi ostavljale su dojam da je jak kao da je od gore odvaljen. Napokon je stigla i Virgilia. Zgrabila je Cooperovu ruku i protresla je kao kakav muškarac. Majka se namrštila. Nakon nekoliko uobičajenih fraza, Virgilia je sjela pokraj Coopera i stala ga gnjaviti.

- Gospodine Main, kakve su reakcije u vašem dijelu Juga na prijedloge senatora Claya?

Oprez, pomislio je, zamijetivši vatru u njezinim očima. Traži samo povoda. Ovakva salonska politika rijetko bi dovodila do ičega osim svađi - sasvim sigurno nikada do sporazuma - stoga je odgovorio s blagim osmijehom:

- Baš kakve i očekujete, gospođice Hazard. Većina ljudi u Južnoj Karolini protivi se svakom kompromisu s...

- I ja isto tako - upala mu je u riječ. Maude ju je tiho prekorila. Cooper je bio siguran da je Virgilia to čula, ali nije obraćala pažnju. - Tamo gdje je riječ o ljudskoj slobodi, nema mjesta kompromisu ili pregovorima. Webstera i Claya i svu tu rulju trebalo bi linčovati.

Osmijeh se na Cooperovu licu ukočio.

- Mislim da je John Calhoun slično, premda ne tako silovito, reagirao na spomenutu gospodu i njihove prijedloge, dakako, ne iz istih razloga koje ste vi spomenuli.

- Tada bih se barem jednom složila s pokojnim, premda neoplakanim, gospodinom Calhounom. U svemu ostalome, on je izdajica.

Kako je upravo u tom trenu kresnuo šibicu, George ju je, ne razmišljajući, bacio na sag.

- Zaboga, Virgilia. Kako se to ponašaš. Maude je skočila i ugazila na šibicu.

- George, vidi što si učinio. Stanley je zašmrcao i prekrižio ruke.

- To je Virgilijin jezik učinio.

- Izdajica? - Ponovio je Cooper. - Siguran sam da ne mislite tako, gospođice Hazard.

- Nema drugog izraza za nekoga tko zagovara ot-cjepljenje samo zato da bi zaštitio robovlasništvo. - Nagnula se naprijed, uprijevši rukama o koljena. - Baš kao što ne postoji druga riječ za robovlasnika nego gospodar drolja.

Istog časa sve je ovila tišina tako duboka da se moglo čuti zavijanje Isabeline djece čak s drugog kraja kuće. Posve tiho Cooper je rekao:

- Kada ne bih bio siguran da ste to rekli brzopleto, smatrao bih to uvredom cijele moje obitelji. Ne poričem da su Mainovi vlasnici robova, ali oni imaju plantažu, a ne bordel.

Udahnuo je i okrenuo se prema Maude.

- Žao mi je, gospođo Hazard. Nisam želio biti vulgaran. - Nije morao posebno naglasiti da ga je na to natjerao bijes. Bilo je to očito.

- Virgilia, dužna si ispriku našem gostu - rekao je George.

- Ja ... - počela je uvrutati rupčić. Ožiljcima izbra-zdano lice je porumenjelo. Obrisala je znoj s gornje usne. - Samo sam htjela izraziti osobno uvjerenje, gospodine Main. Ako sam vas uvrijedila, to nije bilo namjerno.

Ali, bilo je. Nastavila je brisati znoj s usnice, zaklonivši tako dio lica. No, odavale su je oči kojima je fiksirala Cooper a s fanatičnim bijesom.

- I ja sam preoštro reagirao. Ispričavam se. Mrzio je što je to morao reći, ali pristojnost je to zahtijevala. George je prekoračio spaljeno mjesto na sagu i gotovo ga podigao sa stolice.

- Jesi li za šetnju?

Čim su izišli, George je rekao:

- Bože, žao mi je zbog svega što je rekla. Nije mi jasno kakvo joj zadovoljstvo pruža takvo prostačenje.

- Ne brini zbog toga. - Cooper je popločenim putem otišao do ruba travnjaka. Zdesna su u daljini tri visoke peći obojile noćno nebo rumenilom.

- Kako da ne brinem! Ne želim da Virgilia vrijeđa tebe, kao ni cijelu tvoju obitelj ovoga ljeta. Morat ću s njom razgovarati. - Njegova odlučnost pretvorila se u čuđenje. - Sestra mi je, ali boga mi moga ako je razumijem. Svaki put kada se počne pjeniti o robovlasništvu i Jugu, tada upotrebljava, kako da kažem, skaredne izraze. Nekako je došla na ideju da je cijeli Jug golemo more bluda.

Brzo je pogledao Coopera kako bi utvrdio je li ga to šokiralo. Cooper je bio zamišljen. Ljudi često osuđuju upravo ono što potajice priželjkuju.

- Suviše je zaokupljena svim tim - potužio se George. - Katkada se pribijavam da joj to utječe na razum.

Bojim se da si u pravu, pomislio je Cooper, ali je misao zadržao za sebe.

Tako je završio taj incident. Cooper je ujutro otputovao ne vidjevši Virgiliju. Sjećanje na bijes u njezinim očima uskoro je izbljedito dok je razmišljao o svojoj ponešto iznenađujućoj reakciji u tom

sporu. Njezina ga je izjava razbjesnila kao člana obitelji Main, ali i kao lužnjaka.

Cooper je za sebe mislio da je umjeren čovjek. Ako je njega mogao uzbuditi neki Jenki fanatik, koliko je onda tek bijesa u nekoj južnjačkoj usijanoj glavi? I na kakav silovit odgovor bi ih taj bijes mogao potaći? Sinoćni spor ga je zbog toga najviše brinuo.

Djevojku je prvi put ugledao na palubi otprilike jedan sat nakon što je parobrod napustio New York i zaplovio u pravcu Charlestonea. Imala je dvadesetak godina i očito je putovala sama. Bila je visoka, tankih ruku i nogu, ravnih grudi i duga nosa. Ispod šešira provirivala je gusta, kovrčava, tamnoplava kosa. Polako je koračala palubom, a onda je stala i zagledala se u ocean. Njezino držanje i samopouzdanje dali su naslutiti da zna što hoće od života. Izgledala je kao žena s iskustvom u rješavanju svih problema. Promatrao ju je iz prikrajka, stojeći nedaleko od nje.

Pogled joj je bio blag, a usne zanimljiva oblika, kao da se često smijala i kao da joj je to bilo u prirodi. Pa ipak, objektivni promatrač morao bi priznati da su sve te odlike zajedno odavale u najboljem slučaju jednostavnost, u najgorem pak priprostost. Zašto mu se onda činila tako zanimljivom? Nije znao, niti mu je bilo stalo da pronađe neko objašnjenje.

Ubrzo je primijetio još jednog muškarca koji je promatrao djevojku, ali manje diskretno. Bio je to podeblji sredovječni čovjek u kariranu odijelu. Kada se djevojka udaljila, Cooper je najprije bio ljut, a potom razočaran. Ako je bila svjesna pažnje debeloga, nije to ničim pokazivala.

Već idućeg trenutka nestala je s vidika Cooper je znao da je mora upoznati. Ali kako? Džentlmen jednostavno ne prilazi mladoj ženi ako prethodno nije bio predstavljen. Kada je crni stjuard gongom dao znak za objed još uvijek je pokušavao riješiti taj problem.

U salonu za ručavanje razbjesnio se kada je vidio da su igrom slučaja djevojka i čovjek u kariranu odijelu smješteni za isti stol. Debeljko nije bio džentlmen. Privukao je stolicu bliže k njoj, ignorirajući zaprepaštenje ostalih četvoro putnika koji su dijelili stol. Više puta dotakao je šakom njezinu podlakticu i naginjao se prema njoj suviše intimno, nastojeći biti duhovit, našto se ona samo pristojno nasmiješila. Jela je brzo i prva ustala od stola. Nekoliko trenutaka kasnije, Cooper je požurio na palubu u potrazi za njom.

Pronašao ju je kako na desnoj strani broda uz ogradu gleda u pješčane dine obale Jerseyja. Učinit ću to, dođavola i rizik, pomislio je. Pročistio je grlo i ispravio ramena. Osjećao se kao da mu je u trbuhu roj pčela. Koračao je prema njoj, odlučan da joj se obrati. Okrenula se i primijetila ga. Na licu joj je lebdio prijateljski osmijeh. Zaustavio se i posegnuo za obodom šešira, no shvati da ga je ostavio u kabini. Prva rečenica zapela mu je u grlu.

Promrmljao je neku vrst pozdrava i projurio pokraj nje. Idiot. Idiot. Sada sigurno neće htjeti s njim ni razgovarati. A sam je kriv. Htio je ostaviti dojam, dati joj nekako na znanje da je pristojan i čak sramežljiv, što bi ona, kako je smatrao, mogla cijeniti kad bi samo imala priliku da zamijeti. Neiskustvo ga je upropastilo. Ispao je obična budala koja ne zna ni pozdraviti, nego samo mumlja.

Odlučio je da ne ode na večernju zabavu, ali predomislio se u posljednjem trenutku, pridruživši se grupi od tridesetak ljudi koji su se okupili u glavnom salonu. Brodski blagajnik, neki veseli Talijan, objavi da je predviđeni program zamijenjen specijalnim. Otkriveno je da je jedna od putnica nadarena pjevačica te je ona pristala da održi koncert. Sam blagajnik će je pratiti na glasoviru. Predstavio je gospođicu Judith Stafford iz Bostona.

Gospođica Stafford se podigla. Bila je to ona djevojka. Sjedila je u prvom redu gdje je Cooper nije mogao vidjeti. Još uvijek je bila odjevena u istu jednostavnu, crnu haljinu koju je nosila i kada ju je prvi put vidio na palubi. Bio je siguran da je to njezina »bolja haljina«. Svaka je žena imala jednu takvu, obično svilenu.

Sjedio je očaran, kada je najavila prvi izbor, ariju iz Norme. Imala je divan sopran i pjevala je gestikulirajući, oblikujući fraze ekspresivnošću koja je otkrivala profesionalnu obuku. Izvela je još tri operne arije. Posljednja je bila efektna, burna arija iz Veridijeva Attile.

Sa svakom notom Cooper se sve više zaljubljavao. Trgnu se kada zamijeti jednog od slušatelja kako se vuče uza zid prema pozornici. Bio je to tip u kariranu odijelu. Teturao je blago, ali ne zbog valova. More je bilo posve mirno te noći. Požuda u očima tipa otkrivala je što mu je na umu. A to zasigurno nije bio talent gospođice Stafford.

Publika je na njezinu završnu ariju odgovorila gromoglasnim pljeskom, zahtijevajući bis. Posavj eto vala se s brodskim blagajnikom i zatim oduševila slušatelje živahnom izvedbom crnačke balade Oh, Susanna koju su kao svoju pjevali i kalifornijski tragači za zlatom. I ponovo je publika tražila encore. Otpjevala je skladbu Woodman, Spare That Tree koja je već deset godina bila jedan od najpopularnijih napjeva. Njezina izvedba natjerala je suze na oči nekolicini ljudi u publici.

Ali ne i na oči gospodina Kariranog, kako ga je Cooper krstio. U njegovim odvratnim, malim očima i dalje je iskrila samo pohota.

Nakon posljednjih ovacija, publika se razišla. Brodski blagajnik joj se zahvali i nestade, ostavivši je samu i iznenada svjesnu prisustva gospodina Kariranog koji je mahao u njezinu pravcu s umilnim

cerekom na licu. Cooper poleti prema njima kao raketa. On je vjerojatno profesionalni šakač. Budeš li se miješao, isprebijat će te — a ona će i dalje misliti da si običan balvan.

Unatoč ovoj pesimističkoj procjeni, ne promijeni smjer, već pohita do samog kraja salona. Karirani se zaustavio metar i pol ulijevo od gospođice Stafford, pijano žmirajući. Cooper uhvati djevojku za lakat.

- Bilo je to upravo božanstveno, gospođice Stafford. Hoćemo li sada na onu šetnju koju ste mi maloprije obećali? - Povikat će upomoć, pomislio je.

- Hej, čekaj malo. - Viknuo je Karirani. Požurio je prema njima i srušio se giavačke preko velike kožne fotelje koju nije primijetio.

Judith Stafford je uputila Cooperu širok osmijeh.

- Svakako, baš se veselim.

Srce mu je gotovo stalo, kad ga je uhvatila pod ruku. Dopustila mu je da je izvede. Čim su se našli na palubi, čvrsto je stisnula njegovu podlakticu.

- Oh, hvala vam. Taj gmizavac me vreba sve otkako smo napustili New York. - Povukla je ruku. - Ne bih htjela biti nametljiva, ali veoma sam vam zahvalna, gospodine...

Zastala je. Nije vjerovao ušima.

- Cooper Main iz Charlestona. Jeste li i vi možda iz Južne Karoline?

- Ja sam iz sela Cheraw iz unutrašnjosti. Idem kući u posjet. Još jednom vam se zahvaljujem za pomoć, gospodine Main. Laku noć.

Ako je sad izgubiš, izgubio si je zauvijek. Uhvatio ju je za ruku i ponovo je položio na svoju.

- Gospođice Stafford, ja inzistiram na svojoj nagradi. Ona šetnja o kojoj smo ragovarali ... oho, eno ga opet. Ovim putem.

Prošli su pokraj piozora kroz koji je škiljio razočarani gospodin Karirani. Nije izišao na palubu, niti ih je smetao ostatak puta. A on se bojao nekakvog šakanja.

Judith Stafford se smijala Cooperovoj smionosti, ali je čvrsto stiskala njegovu ruku dok su brzali prema krmu obasjanoj mjesecinom. Bio je toliko sretan da bi skočio u more kad bi to od njega tražila. Učinio bi to unatoč činjenici da je plivao kao sjekira,

Veći dio idućeg dana proveli su zajedno. Cooper je znao da je na to pristala vjerojatno stoga što ga je smatrala bezopasnim suputnikom čije će prisustvo zadržati na odstojanju one muškarce kojima se nije moglo vjerovati. On se pak nadao da bi to druženje moglo prerasti u prijateljstvo prije no što stignu do Charlesto-na. Nakon što bi obavila kupovinu, kanila je odanle vlakom i kočijom nastaviti put za Cheraw.

Rođena je u podnožju planina Južne Karoline i bila je jedino dijete u obitelji farmera. Majka joj je umrla, a otac je živio u Cherawu s nekim rođakom. Ostao je bogalj nakon nesreće s plugom prije dvije godine.

- Otac mi je dijelom Velšanin, dijelom Škot i još štošta - rekla je dok su u poodmaklo jutro jeli bujon. -

Rodio se kao karolinški seljak i umrijet će kao takav. Zemlju je uvijek obrađivao sam, a susjedi bi mu samo povremeno pomagali. Plaćao ih je u naturi. Mrzi planta-zere riže i pamuka jer njihov uspjeh ovisi samo o mnoštvo robova. Mrzi ih i stoga što ih je tako malo, a ipak imaju apsolutnu moć u državi. Zapravo je ta moć jedan od razloga mog odlaska prije pet godina, kad mi je bila dvadeset jedna.

- Ali u unutrašnjosti ima mnogo fairmera koji misle isto kao i vaš otac, zar ne?

- Na tisuće. Kada bi se njih pitalo« robovlasništvo bi bilo istog trena ukinuto.

- Da bi odmah zatim došlo do ustanka Crnaca?

- Ah, to je samo izgovor - rekla je odmahnuvši glavom.

- Pa, često ga čujem. - Progutao je i iznio joj istinu. - Moja obitelj uzgaja rižu i ima robove već generacijama.

Iznenadila se blago

- Rekli ste mi svoje ime, ali ja ga uopće nisam povezala s Mainovima s Mont Royala.

- Zato što sam rekao da živim u Charlestonu, što je istina. I ja sam napustio dom prije dvije godine. Otac i ja se u mnogim stvarima ne slažemo. Jedna od tih je upravo robovlasništvo.

- Hoćete reći da mu se protivite ?

- Da. S praktičnog i moralnog stajališta.

- Onda smo istog mišljenja.

- Drago mi je to, gospođice Stafford. - Osjetio je da crveni u licu.

U njezinim smeđim očima bljesnuo je pogled o kojem je on dotad samo sanjao. Odjednom je nestalo svako sjećanje na vrelе visoke peći Lehigh Stationa i budućnost se činila posve drukčijom.

- Molim vas - rekla je - zovite me Judith.

Cooper je mogao govoriti uvjerljivo, kada je to trebalo, ali uvijek je morao ulagati poseban napor. I ona je imala isti problem. Možda je upravo to bio razlog zbog kojega je njihova veza bila tako nagla i tako

čvrsta.

Na putu za Charleston ispričao joj je mnogo toga o sebi. I ona je učinila isto. Njezin otac vjerovao je u važnost obrazovanja i cijelog svog života štedio je da bi joj to omogućio. Provela je posljednje dvije godine studija na sjeveru u Ženskoj akademiji gospođice Deardorf u Concordu, Massachusetts, a nakon završene škole ponuđeno joj je da ostane kao učiteljica glazbe i književnosti.

Strogo uzevši, ona ne dolazi iz Bostona, ali odlazi tamo kad god to uzmogne. Pohodi crkvu u Federal Streetu i umjerenih je abolicionističkih nazora kao i njezin župnik, svećenik William Ellery Channing.

- Unitarijac, zar ne? - Cooper se osmjehnuo. - Nas uče da većina njih ima rogove.

- Neki su mnogo radikalniji od drugih. Dr. Emerson, na primjer. Držao je propovijedi u Drugoj bostonskoj crkvi dok zbog savjesti nije odustao, On je malo suviše ezoteričan za moj ukus>, premda je nedvojbeno čovjek čvrstih moralnih nazora. Živi u Concordu. Viđam ga nekoliko puta tjedno, ali ne bih se usudila osloviti ga, dakako

Obožavala je to mesto u kojem su Jenki farmeri prvi puta zapucali na vojsku kralja Georgea. Više je slavni ljudi živjelo ondje. Osim Emersona, pisac Hawthorne je vjerojatno bio najpoznatiji. Spomenula je također radikala i pustinjaka po imenu Thoreau, za kojega Cooper nikada nije čuo.

Razgovarali su o mnogim stvarima: od bostonske riblje juhe do pokreta transcendentalista, od obaveznog ženskog suncobrana - i Judith je imala jedan mali, obrubljen resama - do pjesnika Nove Engleske. O Longfellowu, Whittieru, laureatu abolicionističkog pokreta, mladom Lowellu koji je tek počeo stjecati nacionalnu slavu.

- Poznato ini je Lowellovo djelo - rekao je Cooper. - Za vrijeme meksičkog rata čitao sam u listu Californy njegove nezgrapne pokušaje da raskrinka motive sukoba. - Cooper je citirao: - Oni koji od Crnaca čine crne robove, žele od vas načiniti htjele robove.

Prvi put njezin je pogled odavao neslaganje.

- Hoćeš reći kako ne misliš da je stjecanje robovlasničkog teritorija bilo razlogom za rat?

- Bio je to jedan od razloga, ali nikako jedini. Stvari su rijetko kada tako jednostavne. Ova zemlja srlja u ozbiljne neprilike upravo zbog glasniht zahtjeva da se odmah pronađe jednostavno rješenje za složene probleme koje bi trebalo rješavati godinama, čak i pod uvjetom da obje strane ulože maksimalne napore. Postupna emancipacija uz nadoknadu mogla bi osloboditi Crnce a da se pri tome ne uništi privredu Juga. Međutim, ni jedna strana ne želi djelovati na način koji je suviše spor i opterećen kompromisima. Svi žele brze i jasne, konačne odgovore.

- Nije mi lako reći na čijoj si strani.

- Za mene nema prikladnih određenja, bojim se. Protivim se robovlasničkom sistemu, ali nikada neću opravdavati nasilje da bi ga se srušilo. Mislim da je smiješno pokušavati očuvati robovlasništvo osnivanjem nekakvog nezavisnog Juga. Moramo se slagati s Jenkijima. Ne smijemo se ni slučajno dovesti do ozbiljnog spora s njima ... brojniji su i naš opstanak ovisi o njihovim tvornicama. Kad bismo krenuli vlastitim putem, bio bi to naš kraj.

- Sudeći po onome što čitam, mnogi južnjački političari ne misle tako.

- Om nisu zapamtili čemu ih uči Biblija - odgovorio je uz slabašan gorki osmijeh. - Obijest tvoja iponositost srca tvojega prevari tebe. Knjiga proroka Jeremije, glava četrdeset deveta.

- Pa, ja nisam zagovornik takve postupnosti kao ti - rekla je nakon kraćeg razmišljanja. - Robovlasništvo je zlo koje valja iskorijeniti svim sredstvima. Svećenik Channing pokušava utjecati na kršćanske osjećaj erobo-vlasnika što dosad nije dalo rezultata.

- Ni neće. Ovdje dolje, novac je moćniji od boga.

- Nije li to svugdje isto? Kako možemo tvrditi da u zemlji postoji sloboda ako je dio stanovništva još uvijek u lancima?

- Moj otac veli da je ropstvo pozitivna stvar.

- Nemam ništa protiv tvog oca osobno, ali despoti uvijek ističu svoje dobročinstvo.

Osmjehnuo se.

- Vidim da si čitala svećenika Welda.

- I Garrisona, i Douglasa. Vjerujem u ono što govore. Cijenu emancipacije mora se platiti bez obzira na to kako visoka bila.

- Ne mogu se složiti s tim. Ali možda će doći dan kada ću promijeniti mišljenje. Čini mi se da sam u raskoraku s većinom ljudi. Jednoga dana vjerojatno će me protjerati iz Charlestona, ali prije nego što se to dogodi volio bih ti pokazati svoj dom.

- Što? Bez pratilje? ~ zadirkivala ga je. Pogledi su im se sreli. - Veoma bih voljela vidjeti tvoj dom, Coopere.

Ohrabren njezinim iskrenim pogledom, nekoliko minuta kasnije poljubio ju je pred vratima njezine luksuzne kabine. Odgovorila je s istim žarom, odmah se ispričavajući zbog nedostatka stida, a onda

ga je šapatom zamolila da je ponovo poljubi.

Do kraja tog čudesnog putovanja zaljubili su se i otvoreno iskazivali svoje osjećaje. Kada se brod stao približavati luci Charlestonea završili su razgovor o tome kako brzo bi se mogla razriješiti svojih dužnosti u Concordu i da li bi bila sretna u Južnoj Karolini.

Lučki pilot popeo se na brod u suton. Cooper i Judith stajali su uz ogradu broda gledajući tornjeve grada osvjetljene posljednjim zrakama sunca. Nikada nije sreo nekoga kome je mogao tako potpuno vjerovati. Nekoga kome je mogao nešto reći bez straha da će biti krivo shvaćen ili prezren.

- Moji su oduvijek bili zemljoposjednici, ali ja sam se zaljubio u more. Možda stoga što je zemlja neodvojivo povezana s ropstvom i bijedom koje ono nosi. - Okrenuo se prema krmi i oceanu što se prostirao unedogled. - Meni taj ocean predstavlja istinsku priliku da budem slobodan, da se oslobodim starog načina života. On predstavlja brzinu parobroda. Svijet koji se smanjuje. Budućnost ... - Zastao je pocrvenjevši na trenutak. - Nalaziš li to smiješnim? Zanimjela je glavom.

- Dostojnim divljenja. I realnim. Ali zastarjele ideje teško umiru. Zato smo ovih dana svjedoci tolikih previranja. Jedna zastarjela ideja umire, ali ljudi ove države ne žele prihvatiti tu činjenicu ni njezinu nužnost. Kada bi je prihvatili, sve bi bilo jednostavnije.

Cooper je uzdahnuo.

- Da, ali otpor je razumljiv. Čovjek se odriče mnogo toga kada se odrekne svojih Crnaca. Odriče se nečega što nijedan vlasnik robova nikada nije spomenuo, a što je ipak vrlo važno jer uzrokuje i potiče zlo cijelog sistema. - Vjetar iz luke zamrsio mu je kosu dok je gledao na pučinu. - Potpune moći. Ropstvo daje jednom čovjeku potpunu moć nad drugim. Niti jedan ljudski stvor ne bi smio imati takvu moć. Ni kralj, ni predsjednik, a zasigurno ne moj otac. Moć je destruktivna. Napokon sam to posve jasno uvidio. Moj je otac uvijek bio dobar i human gospodar, ali jednoga se dana razbjjesnio i naredio je da jednog od robova kazne s mačkom. Znaš li što je to?

Zadrhtala je.

- Da, čitala sam o tome.

- Naredba mog oca je izvišena. Ništa nije moglo spriječiti izvršenje kazne zato što je on bio neprikosnoveni vlasnik toga čovjeka. Ništa nije moglo spriječiti da se jedno ljudsko biće ponaša kao zvijer i da se s drugim postupa kao da je zvijer. Zato dvojim da će pokušaji svećenika Charminga biti uspješni. Potpuna moć ima neku mračnu privlačnost za ono zlo u svakome od nas.

Vidjevši ozbiljan izraz njegova lica, Judith je smogla hrabrosti da učini nešto o čemu je dotad samo sanjarila - da u javnosti uhvati muškarca za ruku.

Nježno je savila svoje prste oko njegovih. Bila je oduševljena smionim stvarima koje je učinila na ovom putu. Na početku putovanja u Bostonu nije joj bilo ni nakraj pameti da bi mogla tako nešto učiniti. Bila je stoga sigurna da je ta divna nova sloboda još jedan znak da je napokon pronašla muškarca kojega bi mogla voljeti cijeloga života.

I Cooper je bio siguran da je pronašao družicu. Pristojnu, bistru ženu koja je njemu bila začuđujuće lijepa. Ženu koja je dijelila njegove neobične, nekonvencionalne ideje, mnoga njegova uvjerenja i poneku dvojbu. S njom bi, bude li ga htjela, mogao prebroditi burna vremena koja su zasigurno dolazila. U kući u ulici Tradd zaprosit će je još iste večeri.

Ta je odluka njegovu licu ponova dala smiren izraz. Držeći se za ruke, nesvjesni pogleda putnika koji su se zgražali, Cooper i Judith stajali su zagledani jedno drugom u oči, dok se u daljini Fort Sumter nejasno ocrtavao iznad pramca i potom polako nestao negdje iza broda.

Toga proljeća među Hazardovima vladali su napetost i svađe. Služinčad se kladila za male syote novca tko će s kim u obitelji razgovarati do odlaska u Newport. Neki su čak tvrdili da uopće neće ići na odmor.

George je otkrio da je Stanley dao Cameronu još jedan doprinos, ovoga puta u iznosu od dvije tisuće dolara.

- Obećao si da ćeš prestati s tim! - Optužbe je naglašavao udarajući šakom po stolu tako snažno da su se prozori tresli. Stanley se odmakao na drugu stranu ureda prije nego što je odgovorio. George je bio nizak rastom, ali Stanley ga se bojao. Još se više bojao Isabelle.

- Nikada nisam rekao da ću prestati zauvijek. Ako si to mislio, onda si me krivo razumio. Osim toga, Simonu je hitno bilo potrebno. . .

- O, sada je već Simon. Drugovi! Koji položaj kupuješ? I po kojoj cijeni? - Stanley je pocrvenio. George je šetkao kao divlja zvijer. - Troškovi nam se povećavaju iz dana u dan, a ti, bogamu, rasipaš novac na propale političare i privatni vagon.

Stanley je na svoju ruku naručio luksuzni putnički vagon koji se sastojao od prostora za dnevni boravak, odjeljaka za spavanje i kuhinje. Bio je to neobičan vagon, jedan od svega nekoliko u cijeloj zemlji, i izgradnja se primicala kraju u Delawareu. Stanleyja je na kupovinu nagovorila njegova supruga, koja je stalno naglašavala da neće putovati na Rhode Island javnim prijevozom.

- Možemo li o tome raspravljati bez vulgarnosti, George ?

- Raspravljati, vražju mater. Prekasno je da se išta učini u vezi s tim vagonom, ali Cameronu nećeš dati više ni penija.

- Tako dugo dok sam ja odgovoran za bankovni račun, radit ću kako se meni sviđa. Izvoli razgovarati s majkom, ako ti se to ne dopada.

Nije imao hrabrosti pogledati mlađeg brata kada je odigrao tu kartu. George se ljutito povukao, kao što je Stanley i očekivao. George je doduše prijetio da će otići do Maude, ali Stanley je zaključio da mu njegov ponos to nikada neće dopustiti. Zadovoljno se osmjehujući, Stanley je izašao. Vrata su zalupila naprasno zaključujući razgovor.

George je sjeo psujući. Pokušao se umiriti, ali mu to nije uspjelo. Stanley ga je prešao i obojica su to znala. Nije htio otići do Maude, a ipak, situacija ovakva kakva je, bila je neizdrživa. Nije znao što da učini. Podigao je tintarnicu i tresnuo je o zid.

- Djetinjasto - promrmljao je trenutak kasnije. Osjećao se mnogo bolje premda je problem ostao neriješen, a tinta mu je uprljala košulju.

Stanley je Isabeli opisao svađu. Dakako, George je bio nitkov, a Stanley junak.

Osvetila se novim napadom na Georgeovu rodbinu. S izrazom lažne zabrinutosti, počela se glasno upitati« o prirodi vjerskog obrazovanja malog Williama i Patricije. Izvukla je uobičajene zastrašujuće priče o mračnim rimskim svećenicima koji imaju loš utjecaj na župljane, a sukladno tome i na njihovu djecu. Ali, pravi cilj njezinog napada bio je George. Već nekoliko tjedana njegov navodno potpuni nedostatak vjere bio je svakodnevna tema razgovora u Lehigh Stationu.

Ne, George nije prešao na katoličku vjeru, govorila im je Isabela, ali ne zalazi ni u svoju metodističku crkvu. Nisu li njegova sirota dječica u opasnosti da odrastu kao bezbožnici? Ljudi koji ranije nisu brinuli o tome, niti o Georgeovu karakteru, u posljednje vrijeme Msu govorili ni o čemu drugome.

Neka od ovih govorkanja doprla su i do Constance, a potom i do Georgea. Nju su rastužila, njega razbjesnila. Orryjevo pismo iz kojega je saznao da je i u obitelji Main došlo do nesloge, bilo mu je slaba utjeha. Cooper je najavio vjenčanje s djevojkom unitarističke vjere, naklonjenoj abolicionistima. Tillet je jedva suzbijao nezadovoljstvo. Orry se nadao da će put u Newport ublažiti napetost, barem nakratko.

Virgilia je otišla na deset dana u Philadelphiju gdje je trebala govoriti na nekakvom skupu. Maude ju je odavno prestala uvjeravati u to kako joj je potrebna pratilja. Virgilia je postupala po svojoj volji.

Pet dana kasnije, kada su počele pripreme za put u Newport, Isabelu je posjetila jedna njezina prijateljica. Giace Truitt upravo se bila vratila iz Philadelphije. Jedne večeri bila je pošla sa suprugom u kazalište u ulici Chestnut da pogledaju obnovu Narodnog odvjetniku, popularnog djela o nekom seljaku sa Sjevera koji uspijeva nadmudriti navodno mnogo pametnije ljude; lukavi seljak tih je godina bio standardni lik američke komedije.

- Tvoja šurjakinja nalazila se u loži sa zgodnim pratiocem po imenu Toby Johnson - rekla fe gošća.

- Ne poznajem tog džentlmena.

- Bila bih iznenađena da ga poznaješ, ali svatko u Philadelphiji je čuo za njega ili je o njemu čitao. Virgilia i gospodin Johnson su se zajedno pojavili na skupu abolicionista. - Grace Truitt je zastala na tren, uživajući u onome što je .slijedilo. - Tom zgodom gospodin Johnson je iznio svoja iskustva iz Sjeverne Karoline prije bijega.

- Bijega? Za ime boga, ne misliš reći da je... Afrikanac?

- Crn kao ugljen - rekla je kimajući glavom. -Razmetali su se teatrom, stalno se dodirujući i razmjenjujući poglede... ovaj... - žena je obrisala ^noj ispod nosa. - Pa, čovjek ih može nazvati samo ljubavničkim. Žao mi je što ti donosim tako tragične vijesti, ali mislila sam da bi trebala znati.

Isabela je izgledala kao da joj je pozlilo.

- Je li bilo kakvih reakcija na njihovo prisustvo u kazalištu ?

- Još pitaš. Nekoliko parova napustilo je teatar u znak protesta i prije nego što je podignut zastor. Za vrijeme pauze netko je u ložu bacio vreću smeća. Vulgaran čin, dakako, ali Virgilia i njezin pratilac ostali su prkosno sjediti kao da se ništa nije dogodilo.

Isabela je uhvatila ženu za ruku.

- Molim te, Grace, zadrži to za sebe. Ja ću obavijestiti obitelj u pravom trenutku, kada Virgilia dođe kući.

- Možeš računati s mojom diskrecijom. Ali bilo je to prazno obećanje.

Maude je bila poslala kola s kočijašem da dočeka Virgilijin brod. Nadomak kanalu dva su je besposličara vidjela s prtljagom u kolima. Jedan od njih pronašao je kamen.

- Nemoj dovoditi svog crnog ljubavnika u Lehigh Station!

Bacio je kamen s više bijesa nego preciznosti. Virgilia je vidjela kako kamen bezopasno polijeće pokraj nje. Kočijaš je zaprepašteno pogledao svoju putnicu. Ona se nije obazirala. Samo se zagledala u besposličare. Kada su George i njegovi došli do Stan-leyja na večeru, već su o tom incidentu brujale

obje kuće.

Prije nego što su iznijeli predjelo, Maude je rekla:

- Virgilia, čula sam za neugodni incident danas u mjestu. Što mu je bio povod?

Slegnula je ramenima.

- Moje prijateljstvo s Tobyjem Johnsonom, pretpostavljam. Prisustvovala sam s njime jednoj kazališnoj predstavi u Philadelphiji. Trač se brzo širi. A možda me je i vidjela neka sitna duša iz Lehigh Stationa. Isabela se razbjesnjela jer je njezin plan bio ometen. Jedino joj je preostalo da naglasi značaj Virgilijinog zlodjela.

- U slučaju da netko nije upoznat, Johnson je Crnac.

Georgeu to nije bila novost; on i Constance razgovarali su sat ranije o sestrinu ispadu. Bijesno je grizao opušak cigare, jer izaraz na Virgilijinom licu govorio je da je uživala u nelagodi članova obitelji. Takvo ponašanje nije ga više čudilo, ali ga je još uvijek dovodilo do bjesnila.

Virgilia je prkosno podigla glavu.

- Toby Johnson je pristao muškarac i viđat ću se s njim kad god se to meni sviđa.

Billyja je sve to zanimalo; sve ostale je ljutilo. Stanley se sav upljackao, nesposoban da kaže nešto suvislo. Maude je gledala kćer s izrazom bolne rezignacije. George je progovorio u ime svih.

- Mi nemamo ništa protiv tvoje stvari, Virgilia. Ali otišla si malo predaleko. Ne kažem to zato što je on Crnac...

Prostrijelila ga je pogledom.

- Dakako da kažeš, George. Nemoj biti licemjer.

- U redu, možda je i boja njegove kože dio svega. Ali pretpostavljam da bih to preživio, ili bih se s time barem pomirio, da se ne radi o tvome stavu. Čini mi se da tebi uopće nije stalo do tog čovjeka.

- Kako se usuđuješ ustvrditi što ja...

- Virgilia, umukni i dopusti da završim. Mislim da je tebi samo stalo do toga da privučes pažnju. Prkosiš cijelom svijetu, jer misliš, pogrešno dakako, da ti je svijet učinio nešto nažao. Istodobno nanosiš sramotu svojoj majci i obeščašćuješ obitelj. Pristojne žene jednostavno ne čine neke stvari, bio muškarac crn, bijel, ili ljubičast.

Virgilia je zgužvala ubrus i bacila ga na stol.

- Što si ti postao užasno umišljen. Maude je tiho zajecala i okrenula je glavu.

- Ovdje nije riječ o meni, nego o tebi i tvome ponašanju - odgovorio je George. - Mi to nećemo podnositi.

Podigla se i hladno ga pogledala.

- Ali morat ćete, dragi brate. Ja sam odrasla osoba. S kime spavam, moja je stvar.

Postiđena, Constance se okrenula prema Billyju. George i Stanley gledali su jedan drugoga, obojica jednako zapanjeni i bijesni. Isabela je ubrzano disala. Virgilia izjuri iz prostorije.

Maude je stavila ruku pred lice da bi prikrila iznenadne suze.

Idućeg dana William je dobio ospice. George i Constance su se uplašili da je dobio ospice.

Doktor Hopple je rekao da nisu ospice, ali je dijete ipak imalo vrućicu. Constance je probdjela cijelu noć uz dječaka. George je bio budan brinući se o njoj i o zbrci koju je izazvala njegova sestra. Bio je loše raspoložen kada se idućeg popodneva obitelj smjestila u dvije kočije, a pratila ih je treća, natovarena brdom prtljage. U Philadelphiji Hazardovi će prijeći u privatni vagon kojim će putovati do sporednog kolosijeka blizu trajektne luke Newporta.

George je bio nezadovoljan što mora ostaviti posao na dva mjeseca. Pripremio je mnoštvo ispisanih uputa za nadzornike i predradnike te je kanio barem jednom nakratko prekinuti ljetovanje i navratiti u Lehigh Station. Pa ipak, bio je potrebniji obitelji nego željezari.

Nešto se moralo poduzeti kako bi se vratilo mir i spriječilo Virgiiiiju da ga uništi u idućih mjesec ili nešto više dana.

Isabela je stalno napadala Virgiiiiju iza njezinih leđa. Ona se međutim ponašala kao da se ništa nije dogodilo. Čavrljala je o kraj običajima kroz koji su prolazili i vremenu izbjegavajući tema koja je izazvala spor. Bila je napadno vesela.

Za vrijeme jednonoćnog boravka u Philadelphiji bila je nestala cijele noći bez objašnjenja. Te večeri Maude je otišla na počinak prije zalaska sunca. Ali idućeg jutra bila je bolje raspoložena kao da je odlučila da se pomiri sa situacijom, bez obzira na to koliko ona bila za žaljenje. Otišla je u kupovinu s malim Williamom koji se opet dobro osjećao.

Ušli su u privatni vagon u četiri sata poslije podne.

Na oba boka vagona, deset centimetara velikim, pozlaćenim slovima pisalo je Ponos Hazarda. Iznad natpisa zlatni orao širio je krila. Unutrašnjost je bila isto tako raskošna. Svi su se divili prozorskim okvirima od rezbarenoga stakla, uglačanim ručkama i vješalicama od mjedi, oplatama od intarzija načinjenih od ružinog drveta i tamnocrvenom damastu što je prekrivao zidove,

Stanley nije štedio novca. Namještaj je bio presvučen najboljim baršunom, umivaonici načinjeni od najfinijeg mramora. George je morao priznati da je vagon bio prelijep, ali nije se usudio pitati koliko će sve to stajati. Kada stigne račun, želio je biti kod kuće, zavaljen u fotelju i malko piipit.

Jedan crni kuhar unajmljen je preko ljeta. Već je bio u kuhinji spravlajući ribu list za večeru. Virgilia je razgovarala s kuharom dobiih deset minuta.

- Kao da je on njoj ravan - došapnula je Isabela Constanci skrivajući usta rukom. - Nešto se mora učiniti.

Constance ju je ignorirala. Virgilia je izišla iz kuhinje i otišla u svoj odjeljak za spavanje, noseći kopiju Liberatora.

Dječaci William, Laban i Levi jurcali su vagonom, penjali se po namještaju, zveckali kvakama i udarali po harmoniju prislomljenom uza zid na kraju spavaćeg odjeljka. U četvrt do pet vagon je prikopčan na njujorški ekspres koji je nekoliko minuta kasnije krenuo.

Objedovali su ribu i pili skupo francusko vino dok je ekspres jurio prema sjeveru kroz monotonu ravnicu New Jerseyja. Virgilia nije bila za stolom. Odnijela je pladanj u svoj odjeljak.

- Vjerojatno će pozvati svog obojenog prijatelja u Newport - rekla je Isabela prigušenim glasom. Popila je dosta crvenog vina, prezrivo odbivši bijelo vino koje su pili svi ostali. - Moramo nešto poduzeti.

George je zamijetio bljesak u očima svoje supruge. Ali Constance se suzdržala, rekavši samo:

- Možda treba imati samo malo strpljenja. Ako se druži s Johnsonom tek stoga da bi potvrdila svoju nezavisnost, to neće dugo trajati.

Nezadovoljna, Isabela je nastavila:

- A što ćemo mi činiti u međuvremenu? Dopustiti da nas ponižavaju? Izvrgavaju društvenoj izopćenosti? Kažem vam da moramo nešto poduzeti.

- Stalno to ponavljaš - eksplodirala je Maude. - Što ti predlažeš?

Isabela je zaustila da nešto kaže, zatim se predomisli i napokon nervozno ustala.

- Oprostite, učinilo mi se da čujem djecu. Odjurila je u njihov odjeljak. George je pod stolom prekrivenim skupocjenim stolnjakom potražio ruku svoje supruge, pronašao je i, pogledavši je odano, blago joj stisnuo ruku. Potom je nalio još jednu čašu char don-nay a i popio ga u nekoliko dugih gutljaja.

Oko ponoći Ponos Hazarda je na njujorškom kolosijeku otkaćen od vlaka što je stigao iz Philadelphije i prikopčan na drugi za Providence. Vagon je prikopčan odmah iza teretnih vagona i vagona za prtljagu, a ispred ostalih putničkih kola. To je značilo da je bio točno u sredini kompozicije.

Nekako u isto vrijeme, duž obale Connecticuta, blizu zaseoka West Havena, skretničar koji se ranije žestoko posvađao sa svojom ljubavnicom, posegnuo je za bocom da bi utopio bijes. Pio je tako mnogo i tako brzo da je zaboravio promijeniti skretnicu nakon što je lokalni vlak koji se kretao u pravcu New Yorka prešao s pokrajnjeg kolosijeka na glavni. Lokalni vlak bio je čekao na pokrajnjem kolosijeku da prođe ekspres za Boston.

Skretničar je teturao u pravcu New Havena. Da je bio trijezan i pouzdan čovjek, brinuo bi se zbog nepromijenjene skretnice. Svaki vlak iz pravca New Yorka koji ide brzinom većom od desetak kilometara na sat, sjurit će na veoma kratki pokrajnji kolosijek i probiti branik na njegovu kraju. Iza branika ležao je široki, mrki usjek.

Constance se meškolljila u suprugovu zagrljaju. Nije zapravo bilo dosta mjesta za oboje, ali kako je njen ležaj bio neudoban sišla je nakratko k njemu.

- Prije nego što postanem redoviti putnik na noćnim vlakovima, neki genije morat će izumjeti bolje ležaj eve - prošaptala je ovivši mu ruke oko vrata.

- Ovako je ipak udobno, zar ne ? - U trenutku kada je to izgovorio osjetio je nagli trzaj. - Jesi li nešto osjetila? Kao da smo prešli na drugi kolosijek.

Vozač osmokotačne lokomotive Winans bio je užasnut. Zamijetio je položaj skretnice nekoliko sekundi prekasno. Lokomotiva je neočekivano skrenula i u trenutku kada je povukao užu da bi zviždukom lokomotive upozorio kočničara, znao je da ovaj neće uspjeti zaustaviti vlak na vrijeme.

U bljedoj svjetlosti uljanice na vrhu lokomotive vidio je obrise branika.

- Skači, Frede - vrisnuo je u pravcu ložača koji je već bio zakoračio sa stepenice u mrak.

Tako ću, eto, skončati, pomislio je vozač. Obično ime u novinskom izvještaju o još jednoj nesreći. Toliko ih se događalo da su svećenici i političari tvrdili kako bi valjalo obustaviti izgradnju pruga.

Još jednom je povukao užu i lokomotiva je pisnula. Uže je puklo i ostalo mu u ruci. U svjetlu ognjišta vidio je iskrzani kraj. I to je bilo sve. Lokomotiva je probila branik brzinom od pedeset pet kilometara na sat, sunula blagim usponom i preletjela usjek poput nekog golemog projektila, vukući za sobom ostatak vlaka.

- Constance, uzmi djecu, nešto nije...

George nije dokraja izrekao upozorenje. Bilo joj je jasno da nešto nije u redu. Osjetila je trzaj vagona, i zatim prevrtanje na lijevu stranu.

Obuzeo ju je čudan osjećaj kao da pluta. Pokušavala se uspeti uz iznenada ukošeni pod vagona do vrata što su dijelila njihov odjeljak od dječjega. Lokomotiva se srušila prema usjeku. Nekoliko sekundi prije razornog treska, shvatila je da je vagon, a vjerojatno i cijeli vlak, iskočio iz tračnica.

Trzajem je otvorila vrata između dva odjeljka. Prva stvar koju je ugledala bilo je čađavo sjenilo svjetiljke koju je ostavila gorjeti. Vagon je bio obložen lakiranim drvetom. Ako ne budu smrvljeni, sigurno će izgorjeti.

Činilo se da traje vječno, to sporo, lijeno prevrtanje. Željezo je škripalo dok su spojevi pucali. Teretni vagon ispred njih završio je u usjeku, a njihov se vagon, potpuno izokrenut, srušio na njega. Na rubu usjeka kotao lokomotive je eksplodirao stvarivši golemi oblak vrele pare i raskomadnog metala.

Vrisak ljudi pomiješao se sa škripom metala. Vagon Hazardovih srušio se na krov. Vagon drugog razreda neposredno iza njih skliznuo je bočno i sjeo u usjek odmah do hrpe vagona na kojima je ležao Hazardov. Negdje ispod, Constance je u mraku čula zapomaganje ranjenih ljudi: službenici kompanije koji su radili u vagonu za prtljagu bili su uklešteni na samome dnu.

- Williame? Patricia? Ostanite s mamom. Držite se čvrsto. Bit će sve u redu.

Djeca su jecala kao i deseci drugih putnika. U svakom su vagonu užasnuti ljudi pokušavali nadglasati buku izazvanu lomljenjem drveta, razbijanjem stakla i pucketanjem vatre. Gdje je George? U panici izgubila ga je iz vida. Činilo joj se da je napustio njihov odjeljak kroz vrata što su vodila u hodnik.

Svjetiljke u Hazardovu vagonu bile su pogašene, ali svjetla je bilo. Svjetla vatre. U njezinu bljesku ugledala je Georgeovo lice kada se vratio u njihov odjeljak, hodajući stropom koji je postao pod. Došao je do vrata.

- Daj mi jedno dijete. - Ispružio je ruke. Iza njega ugledala je Stanleyja kako se probija hodnikom. Gurao je pred sobom Maude i vukao Isabelu koja je držala blizance u naručju.

Constance je pružila Williama Georgeu. Noseći Patriciju, prekoračila je visoki prag nastao prilikom prevrtanja vlaka. Bilo je jezivo slušati zapomaganje ljudi i pucketanje vatre što se širila. Plamen je zahvatio zid iza nje i vreline je bila neizdrživa.

- Idi, George. Ja sam dobro. - Slobodnom rukom podigla je rub spavačice kako ne bi pala. Zakašljala se; dim se naglo zgušnjavao.

Slijedila je supruga i izišli su iz odjeljka. Hodnik je bio zakrčen krhotinama u jednom pravcu, a Isabelom u drugom. Iznenada je Isabela izgubila prisebnost duha. Spustila je blizance pred sebe i počela histerično vrištati.

Dim je porumenio kako je vatra zahvaćala vagon. Trogodišnji blizanci plakali su hvatajući se za majčine noge nadajući se da će ih ona primijetiti. Ali nije.

- Moramo je skloniti s puta - povikala je Constance, dodavši Patriciju suprugu. On je prebacio Williama u jednu ruku i stenjući stavio djevojčicu na rame. Constance se provukla pokraj njega, uhvatila Isabelu za ramena i prodrmla je. Kako to nije pomoglo, Constance ju je ošamanla. Isabela je zateturala prema Stanleyju koji ju je uhvatio za ruke i povukao u rumeni dim.

- Labane ... Levi - hvatala je Constance dah, zagrlivši blizance dok se George provukao pokraj nje i krenuo niz hodnik. Imala je svega nekoliko sekundi vremena; odjeljak iza nje bio je u plamenu. Vatrene jezice lizali su vrata. Debeljuškasti blizanci stiskali su se uz nju dok je pokušavala zadržati prisustvo duha. Pružila im je ruke.

- Držite me, momci. - Povala ih je hodnikom u pravcu u kojem je bio otišao George. Ali on je nestao negdje u dimu. I svi ostali.

Drveni zid s njezine desne strane bio je vreo. Na metar ispred nje zid se iznenada raspukao i srušio prema van nestajući u vatrenoj stihiji. Nije mogla tim putem. I iza nje bila je vatrena prepreka.

Preostali su prozori. Udarila je jedan bosom petom. Zatresao se, ali ne i razbio. Udarila ga je ponovo. Prsnuo je, a staklo joj je razderalo petu i rasjeklo taban. Unutra je pokuljao zrak koji je razbuktao vatru. Što se nalazilo tamo vani? Kako je daleko zemlja? Jesu li ispod samo opasne krhotine? Nije mogla vidjeti, ali nije imala drugog izbora. Otrgnula je komad drveta od polomljenog zida i povećala otvor u staklu. Nije primijetila da se posjekla, ali kada je završila, zglobovi su joj krvarili na desetak mjesta. Bacila je komad drveta i podigla Labana.

Izbacila ga je kroz otvor, a potom i njegovu brata. Napokon je i sama skočila, samo časak prije nego što je cijeli vagon nestao u vatrenoj stihiji koja se dizala prema nebu.

Udarila je o kosinu prekrivenu oštrim kamenjem svega nekih dva i pol metra ispod vagona. Otkotrljala se nizbrdo. Zapaljeni vlak gubio je sjaj u njezinu zamućenu pogledu. Hvalata je zrak, nemoćna da se pokrene, osjećajući da gubi svijest.

Posvuda vrisak. Oblaci dima. Huktanje vatre i oštri pisak pare što je istjecala iz nekog ventila uništene lokomotive.

Premda ozlijeđena i ošamućena, Constance je ipak uspijevala tazlučiti jedan zvuk od drugih* uplašeni plač Labana i njegova brata koji su izgubljeno lutah kosinom. Netko im je bio potreban.

Snagom volje odagnala je mrklinu koja ju je gotovo progutala. Krvavim rukama sklonila je crvenu kosu sa čela i oteturala padinom usjeka dok napokon nije pronašla blizance. Podižući ih, ispustila je čudan krklja-jući zvuk. Trebao je to biti osmijeh.

- Sve će sada biti dobro, momci. - Držeći po jednoga pod svakom rukom, uspela se kosinom. Stijene su joj greble i rezale ionako već okrvavljena stopala. -Sasvim dobro. Pronaći ćemo vašu mamu. Odmah ćemo je pronaći.

Ako nije mrtva.

Hoće li se dječaci sjećati vriska žrtava zatrpanih na dnu hrpe vagona? Hoće li se sjećati jeziva vriska nekoga tko je ukliješten u zapaljenu vagonu i tko živ gori? Ona hoće. Bože presvijetli, ona hoće.

U nesreći koju su kasnije novine nazvale katastrofom kod West Havena, poginulo je dvadeset osoba. Četnaest putnika i šest namještenika kompanije, uključujući i strojovođu. Nitko od poginulih nije bio iz obitelji Hazard, premda je život izgubio njihov crni kuhar kojemu je komad odlomljena drveta poput koplja probio grudi. Pokazalo se da je središnji dio vlaka bio najsigurniji. Svi poginuli bih su u prednjem dijelu, ili u posljednja dva putnička vagona.

Constance je pronalazila jednog po jednog člana obitelji. Najprije je našla Billyja, a zatim Maude koja je sjedila na zemlji ošamućena i nesposobna da ustane. Potom Georgea i njihovu djecu. I Stanleyja koji je pokušavao umiriti Isabelu koja je naizmjenice jecala i vrištala. Napokon je ugledala i Virgiliju na drugoj strani olupine vlaka. Georgeova je sestra iskidala haljinu ne bi li napravila zavoje. U podsuknji i sva prijava, poskakivala je kosinom gore-dolje kao divokoza, tragajući za preživjelim i pružajući pomoć još uvijek zatrapa-nima. Što se pak tiče Ponosa Hazarda, on više nije postojao.

Constance je protrljala oči. Vidjela je Stanleyja kako kleči uz sinove, pregledavajući im krvava stopala.

- Kako su? - pitala je.

- Ne znam. Kako to da bu im stopala tako jako isječena?

Constance nije odgovorila. Samo je zatresla glavom. Ta budala je bila ljuta na nju. Nevjerojatno.

- Tko je izrezan? Jesu li mi djeca ozlijeđena? Daj da vidim. - Vrišteći, ali očito ponovo pri sebi, Isabela je projurila pokraj Maude i pala na koljena do svojih blizanaca koji su pokušavali zadržati suze. - Labane ... Levi... o, siiota moja dječice. Vidi tu krv. Te užasne posjekotine. Što vam je učinila? - Obgrlila je dječake i zablujila se između njih, očiju prepunih mržnje. -Constance, ako ijedan od njih ostane s brazgotinama, nikada ti to neću oprostiti.

- S brazgotinama ... ?

Constance je bila toliko zaprepaštena da nije mogla nastaviti. Zabacila je glavu i nasmijala se grubim, histeričnim smijehom. Stanley i George se na to zabrinuto namrštiše.

- Moj bože, Isabela - napokon je došla do daha. -Imaš li ti pojma što govoriš?

Isabela je ostavila dječake i skočila na noge. Pramenovi kose pali su joj na čelo kada je zateturala prema svojoj šurjakinji.

- Dakako da imam. Pogledaj ih. Pogledaj njihova stopala.

- Žao mi je što nikad ne odobravaš ono što činim, Isabeia, ali barem da se upitaš što sam to učinila.

Pokušavala sam spasiti život djeci. Nitko drugi im nije pomagao. Ti sasvim sigurno ne. Vrištala si u histeriji. Prepuštala si vlastitu djecu jezivoj sudbini. George je tiho rekao:

- Mislim da je dovoljno rečeno.

Constance je znala da ju je molio da tu stane, nije tražio, nego ju je molio, kako se ne bi stvaralo još više, neprilika. Čula je to posve jasno i razumjela ga je. Pa ipak, nije se obazirala. Susret sa smrću razbuktao je u njoj dugo potiskivane osjećaje. Gledajući Isabelu, rekla je:

- O, ne, treba mnogo toga reći. Valjalo bi te izbičevati zbog nezahvalnosti. To bih i učinila da nisi stvorenje vrijedno sažaljenja...

- Čekaj malo... - počeo je Stanley, ali ga je ušutkao Isabelin vrisak.

- Ti, irska droljo!

Podigla je sa zemlje kamen i pojurila na Constance. George je stao pred suprugu, istrgnuo Isabeli kamen iz ruke i bacio ga prema gorućoj lomači vlaka.

Isabela je podigla šaku da ga udari. Lijevo rukom uhvatio ju je za podlakticu i polako, ali odlučno, prisilio je da spusti ruku. Glas mu je drhtao.

- Constance je u pravu, ti si nezahvalnica. Sve otkako je ona došla u Lehigh Station nisi radila ništa drugo nego je obasipala neljubaznostima. Pravila se da to ne primjećuje, pokušavala ti oprostiti Ja isto tako. Ali sad si prevršila mjeru. Spasila ti je djecu i umjesto da joj se zahvališ ...

- George, sad si ti pretjerao - zagundao je Stanley iza njega.

George nije pogledao brata.

- Ti se ne miješaj. Isabela, i dalje ću nastojati da moja obitelj bude prema tebi uljudna, ali to je sve. Od

ovog trena ne želim te vidjeti u Belvedereu. Nikada više da nisi stupila u moju kuću.

- Zabranjujem ti da tako razgovaraš s mojom suprugom - rekao je Stanley uhvativši Georgea za rame.

Ovaj Stanleyjev nagao potez bio je samo dolijevanje ulja na vatru. George se okrenuo, odgurnuo Stanleyjevu ruku, zatim koraknuo natrag ne bi li čvršće stao.

Stanley se vičući sav upljackao. Stabilan na nogama, George je zanemario i posljednji blijedi tračak razuma i učinio ono što je već odavna priželjkivao. Svom snagom udario je Stanleyja u želudac.

Isabela je vrisnula. Stanley je hvatao dah. George također. Udario ga je tako snažno da je pomislio kako je slomio šaku.

- Tata - zastenjao je jedan od blizanaca i briznuo u plač. Stanley je pokušavao ostati na nogama, ali ga je udarac izbacio iz ravnoteže. Zalamatao je rukama, , zateturao unatrag i napokon se svalio na stražnjicu. U svjetlu zapaljenih vagona lice mu je bilo jarkocrveno. Dok je buljio u mlađeg brata, u očima mu se pojavila iskra neke izgubljene spoznaje. Borio se za dah. Sjedeći tako izgledao je zdepast i slab, odjednom tako star. I nemoćan.

Bože, da to barem nisam učinio, pomislio je George. Ali već je zadao udarac koji će mu zauvijek ostati u sjećanju kao neka sramota, njegova i sviju njih. Bilo je čudno da je žalio što je to učinio, i istodobno osjećao neko olakšanje i gotovo ponos. Prišao je bratu i pružio mu ruku:

- Dopusti da ti pomognem.

Stanley je prihvatio Georgeovu ruku i osovio se na noge. Zahvalio je na pomoći treptajem očiju, ali u njegovu pogledu nije bilo zahvalnosti. George je nije ni očekivao. Međutim, u njegovim očima bilo je nečega drugog, dzraz koji je George vidio, ili ga je barem naslućivao i ranije. Sada je bio posve siguran.

On me se boji. Uvijek me se bojao.

Ako je George znao za taj osjećaj i ranije, nikada nije bio svjestan moći koju mu je on pružao; nikada do toga časa.

Stanley je prošao pokraj njega i umirio Isabelu rekavši da je dobro. Zatim se okrenuo dječaku koji je plakao. Podigao ga je i stao ga tješiti. George i Constance grlili su svoju djecu. Billy je otišao do Maude i ostao je kraj nje. U idućih nekoliko minuta nitko nije govorio. Svi su bili potreseni. George nije bio siguran je li uzrok tome bila nesreća ili sukob.

Stanley i Isabela izbjegavali su gledati Georgea i njegovu obitelj. Osjećaj krivice u Georgeu naglo je blijedio. Znao je da kad-tad mora razračunati sa Stanleyjem. Možda je to trebao učiniti mnogo ranije. Dvadesetak minuta kasnije Virgilia je došla s petoricom muškaraca iz zaseoka West Haven. Dvojica su odnijela Maude na nosilima od platna. Dotada je George već bio odlučio da prestane žaliti zbog onoga što je učinio.

Kada je svanulo, nekoliko stotina radnika željeznice i dobrovoljaca preplavilo je mjesto nesreće. Hazardovi su se tada već odmarali u hotelu New Haven. Virgilia je odlučila da nastavi put za Newport. Nekoliko slugu već je bilo ondje. Trgovci New Havena hitro su odgovorili na izvanredno stanje vidjevši mogućnost zarade. Donijeli su zalihe robe te su potpuno opskrbili sve članove obitelji Hazard.

Kasnije toga jutra, obnovljen je željeznički promet u oba pravca. Virgilijin je vlak kretao u tri. Billy se dobrovoljno javio da pazi na djecu dok spavaju, pa su George i Constance otpratili Virgiliju na stanicu, a potom otišli kupiti još neke stvari. Po povratku u hotel provjerili su kako je Maude, koja je još uvijek bila u krevetu. Slomila je dva rebra, ali osim blage vrtoglavice, tvrdila je da se dobro osjeća.

- To je dobra vijest, majko - rekao je George. - Mislim da cu pokušati pronaći Stanleyja.

Maude je pogledala sina bez prijekora.

- Gdje je cijelo jutro?

- Ne znam.

- Odmah nakon doručka nestao je s Isabelom i djecom u svojoj sobi - dodala je Constance.

Maude je uzdahnula.

- Drago mi je što ćeš s njim razgovarati. Vrhom kažiprsta George je zagladio brkove.

- Ne samo radi toga da bih mu se ispričao. Stanley i ja treba da raščistimo neke stvari.

Pomirivši se s tim, promrmljala je:

- Razumijem. Slutila sam već neko vrijeme da će se tako nešto dogoditi. Možda je ovaj trenutak pogodan kao i svaki drugi.

Zatvorila je oči i prekrizila ruke na čistom pokrivaču. Bilo mu je drago da je razumjela. To mu je znatno olakšavalo ono što je kanio učiniti.

Oprezno je pokucao na vrata bratova apartmana. Otvorila je Isabela, koja ga je hladno obavijestila da je Stanley dolje, u baru. George ga je pronašao uz veliku čašu kentucky viskija. I sebi je naručio jedan ali ga nije ni dotakao. Trudio se da zadrži blag ton kada je rekao:

- Preuzimam odgovornost za bankovni račun tvrtke.

- Je li? Razgovarao si s majkom? - pitao je Stanley s umornom gorčinom u glasu.

- Nisam. To je stvar koja se tiče isključivo nas dvojice. Kada stignemo u Newport sastavit ćemo pisma za banke koje koristimo. -- Srce mu je ubrzano lupalo. - Odsada pa nadalje, samo će moj potpis predstavljati odobrenje izdataka većih od pedeset dolara. Zasada, neko vrijeme neće biti privatnih vagona.

Stanley je buljio u ogledalo s okvirom od mahagonija iza bara. Iznad ogledala jelenja glava zurila je staklasto u daljinu. Iznenada Stanley prasnu u smijeh.

- Pretpostavljam sam da se tako nešto sprema. Baš me briga. Ionako nikada nisam volio željezaru, a ti si stalno pokušavao preuzeti cijeli posao.

George je potisnuo bijes i nastavio je smirend.

- Ja se poslu mogu posvetiti u cijelosti. Ti imaš i drugih želja. Kako vidim, ne bi imao ništa protiv političkog položaja.

- Možda jednom - složio se Stanley. - Ako ništa drugo, to će mi barem omogućiti da pobjegnem iz Lehigh Stationa. - I od tebe, prešutio je. George je izbjegao ovaj mamac.

- Onda mi je drago da smo se sporazumjeli. Žao mi je zbog onoga sinoć.

Pružio je Stanleyju ruku. Ovaj ju je samo pogledao i stegao čašu, nagnuvši se naprijed kao da ju je htio zaštititi.

- Ako nemaš ništa protiv, radije bih popio piće sam.

- Kako hoćeš. George je izišao iz bara.

Ostali su osjetili da je u obitelji došlo do nekakve promjene. Isabela nije krila svoju mržnju, ali je Stanley na trenutke pokazivao da mu je laknulo. Smijao se i šalio kao rijetko kada za posljednjih nekoliko godina.

Proveli su još jedan dan u New Havenu, popunjavajući i potpisujući izjave o nesreći, na zahtjev uprave željeznice. Idućeg jutra popeli su se na drugi vlak za Rhode Island. Bili su na putu oko jedan sat, kada se dogodilo nešto što je jasno označilo da je došlo do potpune i konačne promjene glave obitelji.

Razgovaralo se o imenu za novi ljetnikovac; sva slična imanja u Newportu imala su imena. Stanley je napomenuo da se pred kućom nalazi široki, prelijepi travnjak. Predložio je stoga ime Fair lawn, tratina.

- Veoma lijepo - rekla je Maude. - A što ti misliš, George ?

Iako je George naziv smatrao nemaštovitim, sjetio se jedne od lekcija iz West Pointa prema kojoj oficiru dolikuje da pokaže ljubaznost prema poraženom protivniku.

- Sviđa mi se - rekao je smiješeći se bratu. Isabela je prezrivo dometnula:

- Pretpostavljam da je problem time riješen. Doista je i bio. Stanley je osjetio olakšanje i zahvalnost prema bratu.

Ljetnikovac je bio lijepa, svježe obijeljena i prozračna kuća na tri kata. Ali zemljište uokolo bilo je zapušteno. Korov ja zagušio cvjetnjake; osušene grane nagrdile su stabla. Niski zid od cigle, što je okruživao imanje, trebalo je popraviti. Na Georgeovu molbu, Stanley je preuzeo nadzor zidara i vrtlara. Činilo se da ga to zabavlja.

U cijenu kuće bio je uključen i sav namještaj. Ali, ženama se sviđalo samo nekoliko komada pa su prvih nekoliko dana provele naručujući novi namještaj, Constance je popuštala Isabeli kad god je to bilo moguće. Ali to nije nimalo ublažilo Isabelino neprijateljstvo.

Svi u obitelji zdušno su prionuli na posao, osjećajući kako bi im to moglo pomoći da zaborave nesreću. Najočitiiji (podsjetnik bile su ozljede Maude. I dalje su je mučile vrtoglavice a i sporo se kretala zbog slomljenih rebara. Constance je patila od noćnih mora, i uvijek iznova sanjala kako pokušava pobjeći iz gorućeg vagona. I William je sanjao nesreću. Svake noći, tijekom gotovo dva tjedna, budio bi se uplakan i nemiran.

Mainovi su stigli petog srpnja, dan nakon što se predsjednik Taylor na jednoj proslavi prejeo krastavaca i popio suviše hladnog mlijeka te se razbolio. Devetog srpnja umro je od cholere morbus. Neki komentatori i pisci uvodnika izjavili su da su ga zapravo ubile brige i problemi predsjednikovanja, posebice oni izazvani pokrajinskim trvenjima. Položaj predsjednika preuzeo je Millard Fillmore desetog srpnja.

Dotada su se Mainovi smjestili u unajmljenu kuću nedaleko od imanja Hazardovih u ulici Old Beach. Obje obitelji prepustile su se obilju užitaka što ih je nudilo ljeto u Newportu. Mogli su poći na vožnju kolima u koja su bili upregnuti poniji, provoditi dane na plaži, a u duge večeri, prepune slatkog mirisa svježe pokošene trave, igrati igre na livadi. Obližnja plaža Newporta bila je prepuna; stoga su radije odlazili na kupanje na južni kraj otoka, nedaleko od rta kojega je lokalno stanovništvo zvalo Stijenom što prska.

U početku se Tillet osjećao nelagodno na jenkijevskom tlu. Ali ubrzo se upoznao s nekoliko obitelji iz Južne Karoline, uključujući Jzardove, i nakon toga se opustio i počeo uživati. Mrštio bi se kada bi pročitao vijesti iz Washingtona. Fillmore ja kanio podržati Clavev kompromisni prijedlog zakona, koji

će, kako se činilo, gotovo sigurno biti usvojen prije kraja godine. Grupa mlađih članova Kongresa, na čelu koje se nalazio Stephen Douglas iz Illinoisa. prisegla je da će prekinuti pat poziciju u glasanju koju je stvorila stara garda.

Četvoro mladih provodilo je mnogo vremena zajedno. Ashton i Brett dobro su se slagale s nabijenim, dobrohotno svadljivim Billyjem Hazardom, premda je njega zanimala uglavnom Ashton. Njemu je bilo petnaest godina, njoj godinu dana manje; Brett je bila obično derie od dvanaest godina.

Chailes, kojem je bilo četrnaest godina, ostavljao je dojam najzrelije osobe. Djelomice je razlog tome bila njegova visina; bio je već za cijelu glavu viši od BilJyja. Bio je naočit i rado se smijao. Charles i Billy bili su srdačni onoliko koliko se moglo očekivati od dvojice dječaka koji su se tek upoznali. Orry i George pratili su novo prijateljstvo s velikim zanimanjem.

George je kupio Čamac i jednom su ga prilikom nakon večere dječaci odnijeli do plaže da ga iskušaju. George i Orry pošli su s njima da bi pripazili na novopečene pomorce. Billy je nešto malo znao o čamcima, ali Charles baš nimalo.

George i Orry sjedili su na suprotnim stranama velike stijene. More je bilo mirno s upravo onoliko povjetarca koliko je bilo potrebno za dobro jedrenje uz obalu. Orry je zagrabio šaku pijeska i pustio ga da polako istječe. Izgledalo je da mu odmor čini dobro. Pa ipak bi George povremeno otkrio gorke prizvuke u prijateljevima izjavama.

Večeras im, međutim, nije bilo ni traga. Orry se nasmijao gledajući u pravcu čamca.

- Pogledaj ih. Izmijeni neke sitnice i to bismo mogli biti nas dvojica. Panj i Prut, mlađi.

George je kimnuo glavom i otpuhnuo dim cigare.

- Nadam se da će u West Pointu biti isto tako dobri drugovi kao nas dvojica, unatoč tome što nisu isto godište. Charles je prokleta lijep momak, zar ne? Gotovo savršena slika naočitog južnjačkog džentlmena.

Orry se zakikotao.

- Tko bi pomislio da će se taj pokisli vrbac pretvoriti u sokola? Sve je dobro što se dobro svrši, kako se kaže.

- Tvoj otac veli da je to tvoja zasluga. Orry je slegnuo ramenima.

- Charles je borben i voli tučnjavu. Kada je otkrio da postoji način da to činiš a da ne završiš u zatvoru, ili razbjesniš sve oko sebe, svladao je najvažniju lekciju. I to dobro.

- Naučio je još mnogo drugih stvari. Uvijek sam mislio da se znam ophoditi pre'ma damama, ali ne mogu se nakloniti i poljubiti ruku neke žene tako dostojanstveno kako on to čini. Prve večeri kada ste došli do nas, trčkarao je oko moje mame dok nije pocrvenjela kao kakva djevojčica.

S pučine su iznenada doprli povici, zatim veseli usklik i napokon pljusak. Billy je gurnuo Charlesa iz čamca.

Oiry i George su skočili. Charles se brzo ponovo popeo u čamac. Upro je prstom u nešto na obzoru a kada se Billy okrenuo da bi pogledao, dohvatio ga je za pojas i košulju i bacio u vodu. Nekoliko časaka kasnije dvojica dječaka sjedila su u čamcu mokri do kože, smijući se glasno.

- Ponosim se time kako se on razvija - priznao je Orry sjedajući ponovo na stijenu. - Kada sam se vratio kući iz Meksika bio sam razapet između mnogih dvojbi. Charles mi je pomogao da se nekih oslobodim.

- Primijetio sam promjenu u tvojim pismima. I bilo mi je drago.

- I ovaj odmor je dobrodošao. Barem što se tiče većine stvari. Još uvijek mrzim smrad toga korova kojeg pušiš.

George se nasmijao. Orry je protegnuo desnu ruku visoko ponad glave i zijevnuo. Zrake zalazećeg sunca bacale su duge, tanke sjene plažom. I vjetar se podigao. Pokraj njih su se uskovitlali vrtlozi pijeska.

U Georgea je prizor probudio neki osjećaj melankolije. Podjsetio ga je na vrijeme koje je sve brže izmicalo. Čak i ono vrijeme koje su naizgled vratila ova dva nasmijana mladića bilo je tek iluzija koju je stvorila njegova vlastita mašta braneći ga od pravog stanja stvari. Obrana je bila nedjelotvorna jer ni vrijeme ni promjene ne može se obuzdati. U posljednje vrijeme ta je spoznaja pridavala životu neku osobitu kvalitetu. Pa ipak, na trenutak je osjetio potpuni mir, kakav u posljednje vrijeme nije često nalazio.

I Orry je čutio isto. Osjetio se nekako raznježenim.

- Da znaš, tako se dobro osjećam da i prema starijem bratu počinjem osjećati neko milosrđe.

- Kako je Cooper?

- Sretan. Oženio se slobodoumnom unitaristki-njom. Dobar brak. Otac se još uvijek ne može posve pomiriti s tim. Dakako, nema ništa protiv profita kojeg ostvaruje Cooperova brodarska tvrtka. Jesam li ti pisao o našem novom brodu? Bit će porinut za mjesec dana. Cooper već razmišlja o ulaganju u nove brodove. Htio bi otići u Britaniju kako bi proučio njihovu brodogradnju.

George je pročistio grlo i napokon postavio pitanje koje mu je bilo na duši sve od Orryjeva dolaska.

- Ima li kakvih vijesti o Madelini?

Orry se okrenuo od sunca prema prijatelju. Oči su mu utonule u sjenu.

- Nikakvih vijesti i nikakve promjene.

- Viđaš li je još uvijek?

- Što je moguće češće. To nije najbolje rješenje, ali je bolje nego nikakvo.

Vjetar je vitlao pijesak oko njihovih stopala. Plažu je ovijao mrak. George se podigao i dao dječacima znak. Billy i Charles su nasukali čamac, izvadili jarbol i prebacili ga preko ramena.

- Napraviti ću ja od tebe moreplovca - rekao je Billy, krenuvši za Georgeom i Orryjem utabanim putem što je vodio prema kući.

Charles se iskesio.

- Moreplovca da, ali Jenkija nikada.

- Što Jenkijima nedostaje?

- Gospodine Hazard, bit će mi čast da vam objasnim . . . ako imate vremena večeras.

- Nemam vremena za izmišljotine i kojekakve priče. - Ovo zadirkivan je smetalo je Billyja. - Razgovarajmo o nečemu u čemu se obojica slažemo.

- O djevojkama?

- U redu, o djevojkama - rekao je odlučno Billy, ponovo dobro raspoložen. Mislio je na ljepoticu po imenu Ashton.

Ispred njih u ljubičastom sumraku sporo su se kretale dvije sjenke. George se osmjehivao osluškujući glasove momaka. I Orry isto tako. Panj i Prut, mlađi.

Blagog je raspoloženja nestalo čim su se vratili na imanje Hazardovih. Žene su se bile okupile na verandi, uz vrčeve rashlađene limunade, isprva bez Virgilije.

Sada je i ona bila prisutna. Pridružila im se nakon što je popila podosta crnog vina. George i ostali zatekli su je usred predavanja o revizijama Zakona o odbjeglih robovima iz 1793, o čemu je i Kongres pomno raspravljao.

- Sve je to samo plan da se umiri Jug - tvrdila je nejasno izgovarajući riječi.

- Bože moj - uzdahnula je Clarissa. - Osjećam se posve izgubljenom u raspravama o tim pitanjima.

- Da sam na vašem mjestu ja bih se u to uputila, gospođo Main.

Virgilijin ton razljutio je žene u njezinoj obitelji. Od Mainovih, Ashton je najotvorenije reagirala. Sjedeći u ljujačci od bambusa, držeći čašu limunade koju nije ni okusila, samo je buljila u Virgiliju koja to nije ni primijetila.

- Veoma jednostavno, revizijama će biti ukinuto državno nadležstvo u slučajevima odbjeglih robova. Odsada pa nadalje, sve takve slučajeve rješavat će savezna vlada. Iz toga bi se moglo zaključiti da će odluke biti u korist bjegunaca, zar ne?

- Da, to bi bila moja pretpostavka - rekla je Clarissa.

- Pogriješili biste. Pravi razlog revizija je da se zaobiđe slobodarske zakone, kao što je onaj u Vermontu. Revizije idu na ruku lovaca na robove i robovlasnika. Da bi se dokazalo vlasništvo, potrebna je samo pismena izjava pod prisegom, koju se lako može krivotvoriti. Štoviše, odbjeglom robu neće biti dopušteno da izrekne ijednu riječ u vlastitu obranu. Sve je to namještaljka i to sramotna. Zašto se Washington stalno ponižava pred Jugom, nikada mi neće biti jasno.

Maude je šutjela dok god je to mogla. Napokon je odlučno rekla kćerki:

- S tvoje strane prilično je nepristojno držati lekcije u ovako prijateljskoj prigodi. Ako si završila, možda bi bilo dobro da se povučeš u svoju sobu. Izgledaš mi umorno. Isabela se glasno nasmijala.

- Ma, budimo iskreni. Siroto dijete je previše popilo.

- Isabela . . . - zaustila je Maude, ali prije nego što je mogla nastaviti, Ashton je skočila prkosno zabacivši glavu, i pojurila prema Virgiliji.

- Ako ne podnosite Južnjake, zašto ste nas pozvali ovamo ?

Sada se podigla i Clarissa.

- Ashton, to je dovoljno. - Okrenula se prema muškarcima koji su stajali u tišini. - Drago mi je da si se vratio, Orry. Hoćeš li nas povesti kući, molim te? Bilo nam je drago - završila je pružajući ruku Maude. Posjet je završen na brzinu i neprijatno.

Kada su Mainovi otišli, George je prišao sestri na travnjaku kamo je bila otišla da bi izbjegla bijes obitelji.

- Hoćeš li biti tako dobra pa mi reći zašto i dalje napadaš naše goste? - rekao je.

- Zašto ne bih rekla ono što mislim ?

- Kada bih istinski vjerovao da to činiš, ne bih ti prigovarao, ni ti jednom riječju. Ali tvoje ponašanje ide mnogo dalje od običnih rasprava ili uvjerenja. Ti nastojiš uvrijediti ljude. Ozlijediti ih. I to činiš mojim dobrim prijateljima.

- Oni nisu moji prijatelji. Predstavljaju način života koji je vrijedan prezira i posve kriv. Bilo bi mi sasvim

svejedno kada bi se zemlja otvorila i sve ih progutala.

- Moj bože, ti si najnepnstojnije, najnepromišljeni-je . . .

Govorio je krijesnicama; Virgilia se okrenula i odjurila prema kući.

Georgeu su bile potrebne tri cigare i duga šetnja napuštenim ulicama Newporta da bi se donekle smirio. Koja je korist od prepirki s njom? Bila je nepopravljiva. Gospode, kako će izgledati ostatak ljetovanja ?

Na svu sreću, dva dana kasnije, jedan Virgilijin prijatelj abolitionist pozvao ju je pismom u Boston. Spakirala se i otišla a da nikome nije rekla gotovo ni riječi. Maude je izgledala kao da joj je pao kamen sa srca. Premda George to nije pokazivao, i on se isto tako osjećao.

Pa ipak, njegova je sestra u njemu izazivala prije svega sažaljenje. Okrutno bi napadala sve više ljudi. Jednog dana, netko od njih će uzvratiti napad. Mogao bi to biti čak i neki Jenki. Sjevernjaci nisu bili ni izdaleka tako kreposni, kako je to Virgilia umišljala.

Pa? što joj je onda nosila budućnost? Čemu se mogla nadati? Nesreći? Nedvojbenu. Tragediji? Da, bilo je to posve moguće, priznao je osjećajući tugu.

- Prokletstvo. Što je to?

- Još jedan od onih što ljetuju ovdje, reklo bi se po izgledu.

- Ne govorim o njemu, Oral. Vidi taj fini štap i torbu.

Neprijetečen, Billy je slušao šaputanje i ostao pritajen. Bio je visoko u krošnji drveta na koje se popeo da bi dosegao zrele jabuke. Četiri momka iz grada pojavila su se kroz otvor u živici što je doticala voćnjak. Trojica su bila bijelci, jedan Crnac.

Nakon što su dva sata bezuspješno lovili ribu u zaljevu, Billy i Charles zašli su sjeverno od grada te na povratku kući skrenuli u taj voćnjak. Sad su bili u neprilici. Većina stanovnika grada mrzila je horde posjetilaca koje bi svakog ljeta opsjedale otok. I ova četvorica nisu bili nikakvi izuzeci.

Billy je čučao u rašljama dviju viših grana. Lijeva noga bila mu je savijena, peta čvrsto ukliještena pod bedrom, pa su ga mišići već jezivo boljeli. Momci ga nisu primijetili. Buljili su u skupu opremu za ribolov što je ležala u travi do Charlesa koji je sjedio leđima oslonjen o drvo. Brada mu je bila spuštena na prsa, oči zaklopljene.

- Ako ti se sviđa, posluži se - rekao je onaj kojega su zvali Oral; bio je Crnac. - Ovaj se neće buniti. Spava k'o top.

Iznenada Charles otvori oči. Jedan od momaka uplašeno se trgnu. Charles je iskoristio taj trenutak nepažnje da bi privukao koljeno desne noge kako bi mu sara čizme bila nadohvat. Sara čizme u kojoj je skrivao bowie nož.

- Bojim se da nemaš pravo ni u prvom, ni u drugom slučaju - rekao je široko se osmjehujući. Billy je odozgo gledao u Charlesovo tjeme, u dugu kosu koju je zamrsio vjetar. Nije mu promaklo kako je Charles smireno stavio desnu ruku na koljeno, svega nekoliko centimetara daleko od vrha sare čizme.

- Proklet bio ako ne zvuči kao Južnjak - rekao je momak čupave kudjeljaste kose. Gurnuo je laktom Crnca. - Kladam se da je on jedan od onih koji tabaju tvoje rođake dolje u Georgiji.

- Je, sigurno - rekao je Oral. Imao je ružan pogled. - Uzimamo ribarski pribor.

Još uvijek se osmjehujući, Charles je desnom rukom obuhvatio gornji dio potkoljenice.

- Bila bi to ozbiljna greška, momci.

- Je P? - podsmjehnuo se Oral. - Nas je četiri na jednog. - Sagnuo se i posegnuo za Charlesovom velikom pletenom torbom. Iznenada je čupavi primijetio i drugi štap prislonjen o drvo.

- Vidi, Oral. Dva štapa. Šta će njemu dva štapa? Oralu je toliko bilo stalo do toga da prisvoji Charlesove stvari da nije primijetio zabrinutost u glasu svoga prijatelja. Druga dvojica momaka stala su se zbunjeno ogledati po voćnjaku. Polako i tiho Billy je ispružio lijevu nogu, ne skidajući ni časka pogleda sa Charlesove desne ruke. Kada je Charles posegnuo za sarom čizme i otkotrljao se ustranu, Billy je skočio.

- Isuse Kriste - vrisnuo je čupavi sekundu prije nego što su ga teške Billyjeve čizme udarile u ramena. Začulo se pucketanje kostiju. Čupavi se prevalio natrag u gmlje. Malko pognut, Charles je polako micao desnu ruku. Oral je zurio u vrh njegova noža koji je zrakom opisivao kružnicu. Crni mladić počeo se znojiti.

- Tako, gospodine - rekao je Charles Oralu. -Mrziš li ti sve lužnjake, ili samo one koji ne podnose lopove ?

Billy je sada već ponovo bio na nogama. Na tren je bio izgubio iz vida drugu dvojicu mladića. Odjednom je ugledao dvije sjene koje su iskočile iz trave. Jurišali su na Charlesa s leđa, obojica vitlajući batinama koje su podigli sa zemlje.

- Pazi, leđa! - viknuo je Billy.

Charles se pokušao okrenuti. Jedan ga je udario po glavi. Batina je bila trula i raspala se u pamparčad. Ali udarac ga je ošamutio i zateturao je prema Oralu koji je lako istrгнуo bowie nož iz njegove ruke. Oralove oči su se suzile. Iskesio se, stao ustranu, zgrabio Charlesov ovratnik i drugom

rukom zamahnuo usmjerivši nož ka Charlesovu licu.

Zapanjen, Billy se bacio kroz zrak. Udario je o Oralove noge. Nož je promašio Charlesov obraz za jedan centimetar.

Billy je oborio Orala na zemlju. Charles je dograbio najbliže oružje, vlastiti ribički štap, i ošinio onu dvojicu klipana koji su ponovo nasrnuli. Čupavi je dograbio oštar kamen.

Udica je pronašla golo meso na potiljku čupavoga. Charles je trzajem zgloba povukao štap, istodobno palcem pričvrstivši povraz. Udica se zabila, u meso. Čupavi je vrisnuo.

U međuvremenu se Billy pokušavao oteti dok mu je Oral klečao na grudima. Bio je Oral čvrst i snažan i odlučio je da ga izreže nožem. Billyju je uspelo trznuti glavom udesno samo tren prije nego što se riož zabio u zemlju blizu njegova lijevog uha.

- Ti bijeli mudonjo - teško je disao Oral. Zabio je koljeno u Billyjevu preponu.

U Billyjevoj potrbušnici eksplodirala je bol koja mu je usporila reflekse. Znao je da neće moći izbjeći udarac nožem. Oral je polako podigao nož, gotovo kao kakav paganski svećenik koji prinosi žrtvu.

Sunce je bljesnulo na velikoj oštrici. A onda je odjednom nož nestao iz Oralove ruke. On je zinuo u čudu i pao postrance u travu, previjajući se. Charles je elegantno izvukao nož kojega je bio zabio u desni Oralov but.

Premda je teško disao, Charles je djelovao smireno, posve sabrano, dok se hladno iscerio na klipane.

^ Momci, bolje vam je da brišete prije nego što vas ubijemo. A ako sretnete mojega prijatelja ili mene na ulicama Newporta, okrenite se i pođite drugim pravcem. U protivnom, ovo je bio tek početak onoga što će slijediti.

Podigao je desnu nogu na jedan panj i oslonio se laktovima o koljeno. Neozlijeđeni momak vukao je Orala prema grmlju, ostavljajući crvene tragove na travi.

Billy je upotrijebio vlastiti nož da bi presjekao povraz. Druga dva klipana odšuljala su se. Čupavi, kojem je udica još uvijek bila zabijena a vrat, pogledao ih je još jednom sa strahom s ruba živice.

Charles je podigao nož koji je bljesnuo na suncu.

- Briši!

I čupavi nestade.

Tek tada je Billy odahnuo. Opustivši ramena, ispružio se u travu.

- Zašto su se dođavola morali potući ?

- Jer ja imam štap i torbu koju su željeli. Jer im se nije sviđalo kako govorim ili odakle dolazim . . . - Slegnuo je ramenima. — Ja mislim da nema objašnjenja ljudskoj zavisti. Bilo kako bilo, mi smo se izvukli. Rekao bih da smo prilično dobar par boraca. Velika vam hvala na pravodobnoj pomoći, gospodine Hazard.

Billyjev osmijeh bio je manje siguran od osmijeha njegova prijatelja.

- Nema na čemu, gospodine Main. Volio bih samo da vladam vašim stilom. Bio sam nasmrt uplašen.

- Misliš li da ja nisam? Utroba mi je bila kao da sam progutao komad leda.

- To zasigurno nisi pokazao.

- Točno. Ako protivniku ne pokažeš što osjećaš, to ga čini nervoznim i onda pravi greške. To sam naučio od Orrya.

- Možda bi i meni trebalo nekoliko lekcija - rekao je Billy dok su skupljali stvari.

- Ali morao bi objasniti zašto ti to treba. -Blijedio je osmijeh na Charlesovu licu. - Osobno, ja bih zadržao za sebe sve ovo što se dogodilo. Orry, strina Clarrisa i stric Tillet misle da sam se ja okanio ovakvih čarki. Ja bih radije da oni i dalje tako misle. - Pružio je ruku. -Vrijedi?

- Dakako.

Billy je stisnuo ponuđenu ruku prisegnuvši da će zadržati tajnu. I tada je prvi puta osjetio da mu je Charles Main prijatelj.

Ali, kao što će se pokazati, tučnjava neće ostati njihova tajna.

Nekoliko dana kasnije Ashton je sa sestrom otišla na plažu. Charles i Billy jedrili su na pučini. Vjetar je iznenada stao pa su stoga nasukali čamac. Charles je prilegao i zadrijemao.

Malo dalje Ashton se odmarala u pletenoj stolici pod velikim prugastim suncobranom. Bila je odjevena u ljetnu haljinu od lake ljubičaste tkanine koju je morski povjetarac pritisnuo o njezine zrele grudi. Prizor je bio toliko izazovan da je Billy morao svrnuti pogled.

Ashton mu je bila gotovo stalno na umu. U mašti ju je uvijek viđao posve nagu. Činilo se da ljeto još više potiče takve slike. Dva mladića i dvije djevojke ležali su na pijesku dijeleći isti dio plaže.

Billy je smatrao da to nije tek puka slučajnost, ali dosadna Brett slijedila ga je posvuda. Vjerojatno je zadirkivanjem i zanovijetanjem prisilila sestru da je povede sa sobom na plažu.

Nažalost, Ashton nije pokazivala nimalo zanimanja za Billyja. Veći dio vremena ponašala se kao da on ne postoji.

Kleknuo je i počeo graditi dvorac. Vlažnim pijeskom što mu je kapao iz stisnute šake izgradio je kule.

Zabavljao se tako desetak minuta kada je na mnoštvo tornjeva i bedema pala nečija sjena. Bila je to Brett koja se igrala jednom od svojih pletenica.

- Zdravo, Billy.

- O, zdravo.

Bila je dosta dražesna, pomislio je, premda čovjek nije mogao previdjeti pjege koje su još više potamnjele na ljetnom suncu. Budući da je bila tako mlada, bila je sprijeda ravna kao daska. Ali nije to bilo sve što ga je smetalo.

- Čujem da ste se tukli - rekla je. Trgnuo se i rukom srušio jednu kulu.

- Tko ti je to rekao?

- Jučer sam bila u prodavaonici da kupim slatkiša. Čula sam nekog dečka kako priča o dvojici siledžija koji su ga neki dan napali.

- Poznaješ li tog momka? Brett je odmahнула glavom.

- Kako je izgledao?

- Imao je žučkastu kosu. Blijedu, gotovo bijelu. Na potiljku je imao prljavi zavoj. - Dotakla je otprilike mjesto na vratu na kojem se Charlesova udica bila zabila u potiljak čupavoga.

- Nastavi.

- Ostala sam razgledavajući posude sa slatkišima sve dok nije završio svoju priču. Rekao je da su te siledžije ovdje na ljetovanju. Kada ih je opisao, shvatila sam da govori o tebi i Charlesu.

Billy se zagledao pokraj nje. Ashton se još uvijek odmarala, ne obraćajući pažnju. Dođavola.

- Pogriješila si, Brett.

- Zaboga, nemoj mi odgristi glavu! Bili ste to vas dvojica, znam ja. - Gledala ga je posve iskreno. To ga je nerviralo i osjećao se neprijatno. - Nastradat ćeš budeš li se družio s bratićem Charlesom - nastavila je. - Znam da je on zgodan i zabavan, ali previše voli tučnjave. Nije on dobro društvo za tebe. Billy se namrgodio.

- Jesi li ti uvijek tako prokleta slobodna u izražavanju svoga mišljenja?

- Ne bi smio ni psovati.

Skočio je i nogama razrušio dvorac.

- Ako mi bude trebao tvoj savjet, zatražit ću ga. U međuvremenu nemoj govoriti ružne stvari o Charlesu. On je moj prijatelj.

Začudeno je gledala kako je odjurio, šutajući pijesak.

- Htjela sam ti samo pomoći. Samo sam ti htjela iskreno reći . . .

Rečenica je ostala nezavršena. Uvrnula je pletenicu tako jako da je osjetila bol. Billy je krivo tumačio svaku njezinu riječ ili postupak. Nije shvaćao da ga ona slijedi zbog toga što ga obožava i da su njezina upozorenja izraz zabrinutosti. Baš kao i svi drugi momci, nije znao što da učini s djevojkom koja otvoreno kaže što misli.

O, znala je ona da je često suviše gruba prema njemu, ali bilo je to zbog nervoze. Zbog osjećaja žudnje i premalo iskustva koje bi pomoglo da je iskaže. Zašto ne može pogledati iza riječi, u njezine oči i njezinu dušu? Zašto ne može otkriti o čemu ona razmišlja po cijeli dan i zbog čega plače noću? Zašto nije u stanju shvatiti?

Vidjela je kako je usporio kada se približio velikom prugastom suncobranu. Znala je odgovor na sva svoja očajna pitanja. Billy je nije primjećivao zbog Ashton.

Ashton je bila pravi stručnjak u odnosu prema bilo kojem momku. Osmjehnula bi se, čedno spustila trepavice i momak bi se rastopio. Uvijek se slagala s onim što bi neki momak rekao, a kada bi nešto zaista željela od njega, postigla bi to na tako sladak i vješt način da on nikada ne bi posumnjao da je bio naveden.

Imala je još jednu golemu prednost. Bila je starija, već žena.

Ljuta na Billyja, ali još više na samu sebe, okrenula se i odjurila niz plažu u suprotnom pravcu. Podigla je ruku i pritisnula dlan na svoje odvratno ravne grudi. Pritiskala je jako dok nije osjetila bol.

O, Billy, Billy, pomislila je. Nikada me nećeš vidjeti onakvu kakva zaista jesam. Niti shvatiti koliko te volim.

Ashton se preнула dok je Billy još uvijek razgovarao s njezinom sestrom. Znala je da Brett obožava Billyja, ali nikada nije vidjela neku tako mladu djevojku da razgovara s njim tako izravno i s toliko osjećaja. Čak i na toj udaljenosti izraz molbe na njezinu licu bio je očit.

Beznadna mala glupača, pomislila je Ashton. Brett nije imala pojma što znači riječ ljubav. Ashton jeste, tri puta. Ali niti jednom to nije bio onaj ljigavac Huntoon.

Prvi je put bilo strašno, drugi puta malo manje. Niti jednom partner joj nije pružio tjelesnog užitka. Doživjela je to s momkom iz obitelji Smith, koji je bio otprilike njezinih godina i očito neiskusn. Samo iskustvo i nije bilo tako važno. Zbog straha pomiješanog sa znatiželjom, bila je napeta i hladna.

Bila je sigurna da je njezin nedostatak svakog osjećaja momkova greška. Čula je šaptom izgovorene

primjedbe djevojaka koje su bile neznatno starije i svaka je naslućivala golemo zadovoljstvo vođenja ljubavi. Treći puta i sama je potvrdila da su djevojke bile u pravu. Bilo je to pravo otkriće.

Sve se dogodilo jednog tmurnog, kišnog dana u Charlestonu. Upravo u trenutku kada je počeo padati suton, a pljusak stao jenjavati, Ashton je izašla. Ulice su bile gotovo prazne.

Muškarac na kojega je slučajno naišla bio je petnaestak godina stariji, mornar gruba jezika. Neko su vrijeme samo šetali. Onda je s velikim iščekivanjem, ali istodobno i s velikom strepnjom, pristala otići s njim u neko lučko svratiste. Bojala se da će je netko svakog trena prepoznati i raskrinkati. Pa ipak, toliko ju je bilo obuzelo neko nestašno uzbuđenje, da mogućnost odustajanja nije dolazila u obzir.

Kada su bili svega jedan blok daleko od svratišta, kiša je ponovo počela padati natapajući njezin šeširić. Zastala je da bi ga skinula i da bi pogledala svoj odraz u izlogu neke jadne prodavaonice.

Roba u izlogu bila je sve sam bezvrijedni otpad, uključujući čak i posrebreni lančić na koji joj je pao pogled. Mornar je bio nestrpljiv i ona je u hipu odlučila okušati njegovu nestrpljivost. Pokazala je lančić i slatkim, zaobilaznim načinom stavila mu do znanja da je to cijena njezinih usluga. Mornar je odjurio u prodavaonicu bez ikakvog oklijevanja. Tako je Ashton otkrila nešto novo; moć tjelesne požude koja može potaknuti muškarca.

Naučivši tako vrijednu lekciju, dodatni užitak bilo joj je razodjenuti se pred mornarom u toj prljavoj unajmljenoj sobi i pri tome otkriti da gotovo uopće nije bila uplašena, nego je, onako pokisla, samo drhturila u iščekivanju, dok je on raskopčavao hlače da bi joj pokazao svoj komad alata. Bio je golem; sam pogled na njega izazvao je u njoj grč. Nije prošlo mnogo, a ona je, naizmjenice stenjući i psujući, bila zaprepaštena nizom grčeva, sve jednim jačim od onog prethodnoga.

Nitko je nije bio pripremio na takav užitak. Ne samo da je to bio čin od velike praktične vrijednosti, već i nešto u čemu se moglo uživati - lakomo uživati. Te dvije lekcije bile su gotovo neizdržive. Ubrzo nakon toga bacila je lančić, ali je još danima kasnije bila sva razdragana.

Zbog tog iskustva Ashton je sažalijevala svoju mršavu, naivnu malu sestru. Pa ipak, odjednom je osjetila ljubomoru prema Brett. Ashton nije nimalo marila za Billyja Hazarda, ali je očekivala od svakog mladića kojega bi sreća da je obožava, samo nju i nikoga drugog. Premda nije smatrala Brett ozbiljnom suparnicom, suparništvo svake vrsti postalo joj je neprihvatljivo; suparništvo vlastite sestre bilo je nezamislivo. Stoga je, kada je Billy protutnjao plažom šutajući pijesak na sve strane, ona bila spremna osmjehujući se svojim najslađim osmijehom.

Pozvala ga je i mahnula mu. U sekundi se stvorio pokraj nje, i to na koljenima.

- Mislilo sam da se odmaraš - rekao je.

- Odmirati se predugo postaje dosadno. Imali smo tako malo prilike da se bolje upoznamo. Nećeš sjesti da popričamo ?

- Da. Naravno. Dakako!

Njegova privrženost ju je zabavljala. Ali, bio je on prilično naočit, na neki sirov, grubi način. Možda će se i potruditi oko njega ne bi li ga nekako udaljila od Brett.

Tjedan dana kasnije Charles je u čamcu rekao Billyju:

- Primijetio sam da si sinoć ponovo bio u šetnji sa sestričnom, Ashton. Vidio sam da ste otišli cestom prema plaži. Nije mi jasno što vam se tamo toliko sviđa . . . osim ako niste tražili mjesto na kojemu ne obitavaju ljudi.

Billy se nasmijao.

- Obitavati! Kakav učeni izraz.

Charles se nagnuo preko ruba krme i zamočio ruku u vodu.

- Još prije godinu dana nisam ni znao za tu riječ. Ali ne možeš biti neznanica i ući u Akademiju. - Iskesio se. - Lukavo si promijenio temu, ali reći ću ti jednu stvar o Ashton. Nije mi bilo ni nakraj pameti da bi joj se mogao svidjeti jedan Jenki.

Okrenuli su čamac u trenutku kada je munja zaparala guste olujne oblake daleko na pučini. Slučajna primjedba o Jenkijima navela ih je na razgovor o problemima o kojima bi njihovi stariji često raspravljali. Početak razgovora bio je dosta prijateljski, ali uskoro su obojica počela govoriti sa žarom tipičnim za njihovu dob.

- Stvar je u tome - rekao je Charles - da su prava države najvažnija.

- Iznad prava Unije?

- Apsolutno. Unija je stvorena pristankom odvojenih država. Svaka država može povući taj pristanak kad god to želi.

- Ne, Charles, to[^]je zakonski ugovori, I ako ne postaji neki određeni dio ugovora . . .

- Klauzula.

- Dobro, klauzula. Ako ne postoji klauzula kojom se utvrđuje način poništenja ugovora . . .

- Tko sada upotrebljava učene izraze?

- Pusti me da završim - rekao je Billy namrgodivši se. - Ugovor se ne može zakonski raskinuti, ako to nije ugovorom predviđeno. U slučaju Unije, to nije predviđeno.

- Zvučiš kao pravi odvjetnik iz Philadelphije. Ne govorimo ovdje o nekakvom sporazumu dvojice sitnih trgovaca. Riječ je o sporazumu vlade i onih kojima se vlada. To je nešto posve drugo. Ja i dalje tvrdim da slaka država ima pravo da se povuče u bilo kojem trenutku.

Jedro je počelo mlatarati. Ispravljajući pravac, Billy je zagundao:

- To bi dovelo do kaosa.

- Ne, gospodine . . . samo do toga da Unija prestane vladati kao kakav tiranin. Eto, još jedne lijepe riječi za tvoju zbirku. - Charles je gotovo ispljunuo ovu primjedbu u vjetar. Billy se nije sjećao da je ikada vidio svojeg prijatelja tako napetog i tmurnog. Pokušao je ublažiti stvar osmjehnuvši se i rekavši:

- George mi je rekao da vi Južnjaci volite rasprave. Bogami je imao pravo.

- Južnjaci vole slobodu - odgovorio je Charles. -Isuviše je vole da bi je se olako odrekli.

Negdje na pučini grom je zatutnjao kao grmljavina topova. Billy je stisnuo usne tako jako da su pobijeljele. Charlesovo podrugivanje iznenada ga je razbjesnilo.

- Govoriš o slobodi bijelaca, dakako.

Istog je časa Billy znao da je prevršio mjeru. Pa ipak, čvrsto je odlučio da se ne povlači. Charles se zabuljio i htio je odgovoriti, ali je primijetio da su se na udaljenosti od jedne milje od njihova pramca valovi počeli pjeniti. Dok su se oni sporili, nad njima su se nadvili tmurni oblaci nošeni sve jačim sjeveroistočnjakom.

- Dolazi oluja - promrmljao je Charles. - Bilo bi bolje da krenemo prema obali.

- Slažem se.

Ostatak dana proveli su u šutnji. Nisu se ispričali jedan drugome, ali nisu ni pomišljali da nastave nedovršenu raspravu. Jednostavno su dopustili da izbljedi. Postupno im se vratilo dobro raspoloženje. Ali u trenucima kada mu na umu nije bila Ashton, Billy bi se prisjećao te scene i bio bi zaprepašten time kako su se on i Charles skoro posvađali. Još prije nekoliko godina smijao bi se kad god bi se članovi njegove obitelji sporječkali oko nacionalnih pitanja. A sada je i sam raspravljao o istim problemima i zauzimao stranu.

Znao je da to ne bi smio činiti ako želi zadržati Charlesovo prijateljstvo. Sve otada oprezno se klonio svih primjedbi koje bi mogle izazvati proturječje. I Charles je pokazao istu suzdržanost.

Pa ipak, u njihovu odnosu došlo je do jasne promjene. Obojica su postala svjesna sile koja bi mogla uništiti njihovo novostečeno prijateljstvo i, premda su se pretvarali da su zaboravili taj incident, nije im uspijevalo. Uvijek je bio prisutan, prijeteći im kao i udaljena oluja onoga popodneva.

Ashton ga je povela iza stijene koja je stršala na obali poput kakva golema smedeg jajeta. Oslonila je leđa o stijenu, zaštićena od slučajnih pogleda. Billy je stisnuo noge i nadao se da ona nije primijetila razlog.

More jč postalo sivo pod tmastim popodnevnim nebom. Gore su galebovi kliknuli i obrušavali se hvatajući ribu. U zraku je lebdjela neka tuga kraja ljeta.

- Mrzim pomisao da šatra moram otići - rekla je. Billy je položio dlanove na stijenu sa svake strane njezine glave, kao da ju je htio zauvijek zadržati ondje. Svježi zrak naježio mu je gole ruke.

- Pisat ću ti jednom tjedno - obećao je.

- O, to je divno,

- Hoćeš li i ti meni pisati ?

Njezine crvene usne bljesnule se kada se osmjehnula. Obrve su joj se malko skupile,

- Svakako ću nastojati, ali ove jeseni bit ću strašno zaposlena.

Kako je to vješto izvela. Nešto je dala, ali je istodobno nešto i zadržala. Zadržala, je upravo onoliko koliko je bilo potrebno da mu ne dopusti osjećaj zadovoljstva. Činila je to s malim stvarima, ali i sa samom sobom. Katkada bi je mrzio zbog toga. Onda bi se opet zagledao u njezine tamne oči i nije mario nizašto osim da je ima, pod bilo kakvim uvjetima koje bi postavila.

- Hoćeš li doći ovamo i idućeg ljeta? - pitao ju je.

- Nadam se. Bilo mi je tako ugodno. Uozbiljio se.

- Je li to sve . . . samo ugodno ?

Zagledala se preko njegove ruke prema oceanu.

- Bilo bi nepristojno da kažem nešto više. Ako bih ti pokazala što osjećam, mogao bi pomisliti da nisam dama.

Podigla se na prste i poljubila ga u usta. A onda se njezin jezik provukao kroz njegove usne. Billy ju se zavrtjelo u glavi. Dotad je samo slušao priče o djevojkama koje tako ljube.

Uhvatio ju je oko pasa i privukao je k sebi kako bi ga osjetila kroz naslage odjeće. To se i dogodilo i ona je samo lako zastenjela. Bio je to uzdah zadovoljstva, pomislio je.

Pitao se koliko ona zna o tim stvarima. Da bi to djelomice saznao, krenuo je rukom od njezina pasa nagore. U trenutku kada joj je dotakao grudi, izmigoljila se iz zagrljaja. Potrčala je prema vodi, smijući se i gladeći kosu.

Pojurio je za njom uplašen da ju je razljutio. Ali nije.

- Billy - disala je uzbuđeno, zagledana u more - ne smijemo to činiti. Ti imaš moć da me natjeraš da ne mislim na pristojnost.

Bio je polaskan, ali zbunjen. Nije joj vjerovao. Točno je znala što čini. Uvijek je znala. Stoga je i bio toliko očaran njome. Ali nevjerica ga nije dugo mučila. Bio je suviše utonuo u sjećanje na njihov zagrljaj.

I Ashton isto tako, premda ju je to ljutilo. Radila je s Billyjem što je htjela sve do trenutka kada ju je uzeo 14 zagrljaj. Kada se priljubio uz »ju posve je razorio njezinu samouvjerenost. Na trenutak ili dva osjetila je da se zaljubljuje. To joj se nikada ne smije dogoditi. Samo ona mora uvijek držati sve konce u rukama, nikako muškarac.

No bila je nemoćna da to učini i ovog popodneva. Kada su krenuli prema kući, ispreplela je prste s njegovima i pritisnula mu ruku na suknju. Nagnula je glavu na stranu i oslonila je o njegovo rame. I počela je brbljati kao kakva zaljubljena budala:

- Tražit ću od Orryja da nas i idućeg ljeta dovede ovamo. Tako bih te željela ponovo vidjeti, dušo moja. Nikada nisam ništa tako silno željela.

Cooper je otišao do pristaništa do dočeka obitelji. Čim se oporave od puta, htio im je prenijeti Judithin poziv da se svi okupe u kući u ulici Tradd. Bio je stoga dobro raspoložen. Sve je pokvario neočekivani dolazak Jamesa Huntoona.

S mladim odvjetnikom došao je i visoki, otmjeni Crnac od tridesetak godina. Cooper je prepoznao u njemu jednog od malobrojnih robova obitelji Huntoon. Ime mu je bilo Grady. Bio je druga generacija plemena Ibo, a oca su mu ilegalno doveli iz Benina oko 1810, dvije godine nakon što je Kongres zabranio daljnje dopremanje Crnaca. Gradyjev je otac vjerojatno stigao preko Havane i neke napuštene uvale na obali Floride. Čak i tih dana Cooper bi čuo govorkanja o nedopuštenoj trgovini robljem istim tajnim putem.

Pripadnici plemena Ibo nikada nisu bili omiljeni robovi zbog izražene težnje za bježanjem. Huntoonovi su stoga učinili sve kako bi bili u stanju da lako prepoznaju roba ako mu ikada padne na um da pobjegne. Još kao momku iščupali su mu četiri prednja gornja zuba. Bio je to uobičajen način obilježavanja imovine.

Grady je pristojno pozdravio Coopera, mnogo pristojnije od Huntoona.

- Poveo sam Gradyja da pomogne oko prtljage tvoje sestre - objasnio je odvjetnik. Pokazao je na nekolicinu loše odjevenih Crnaca koji su stajali u blizini. - Ti crni nosači posve su bezvrijedni. Vidio sam da čak namjerno bacaju kovčege jer znaju da je vlasnik bijelac, ali im ne može ništa jer su slobodnjaci.

Cooper se ugrizao za jezik. Što je, pobogu, Ashton vidjela u toj budali?

Pristanak parobroda bio je odgođen za pola sata, i Huntoon je to vrijeme iskoristio počevši kudit kompromisne zakone. Cooper nije bio raspoložen za raspravu, ali mu je odvjetnik toliko išao na živce da nije izdržao. Sporječkali su se oko prava države na otcjepljenje o čemu se tih dana raspravljalo diljem zemlje.

Niti jedan nije odnio pobjedu. Jedinii rezultat bilo je nezadovoljstvo obojice. Huntoon je poželio da ima snage i hrabrosti da dobrano izmlati Cooper a. Ali odvjetnikova borbena vještina bila je isključivo verbalne prirode i toga je bio posve svjestan. Morao se zadovoljiti time da ga uvrijedi.

- Nije čudo da nemaš više ni jednog prijatelja u krugovima vladaj uče klase u ovoj državi.

Cooper je samo podigao obrvu i rekao:

- Imamo li mi vladaj uču klasu u Južnoj Karolini? Imao sam dojam da smo to riješili još u revoluciji. Što će još doživjeti reinkarnaciju? Neosporno pravo vlasnika plantaža?

Njegov hladni sarkazam razbjesnio je odvjetnika. Ali Coopera kazniše drugi, i to pred cijelom njegovom obitelji.

Dok se primicao mostu kojega su crnački lučki radnici podizali na brod, ugledao je poznati lik kako se primiče kroz gomilu okupljenu u pristaništu. Bio je to Huntoonov rođak Robert Rhett iz Mercury ja. U njegovoj pratnji bio je čovjek za kojega su Cooperu dan ranije bili rekli da je političar iz Georgije po imenu Bob Toombs i još jedan veliki zagovornik prava Juga.

Toombs i Rhett prilazili su držeći se pod ruku. Kada su ugledali Coopera s lica su im nestali osmijesi. Cooper ih je pozdravio. Niti jedan nije odgovorio. Prošli su pokraj njega i otišli ravno do Huntoona, s kojim su se rukovali i pozdravili ga glasno kako bi Cooper čuo.

Ashton je vidjela kako su Rhett i neznanac prošli pokraj njezina brata namjerno ga previdjevši Pribojavala se povratka u Charleston jer to je značilo da će joj Huntoon opet dosađivati. I naravno, siroti ljugavac bio je tu. Doveo je čak i svog zgodnog Crnca bez zuba.

Kako je Huntoon mlitavo izgledao u usporedbi s Billyjem Hazardom. Kako je slabašno djelovao s odbleskom sunca na naočalama. Unatoč tome dojmio je se prisni pozdrav kojim je Rhett prišao mladom odvjetniku.

Njezin je otac pokazao na Rhettova pratioca.

- To je Bob Toombs iz Georgije. - U glasu mu se osjećala zadivljenost. Morat ću saznati nešto više o tom strancu, pomislila je. U posljednje vrijeme počela je shvaćati značaj obitelji Main u Južnoj Karolini. Značaj bogatstva, utjecaja, moći, i prijateljstva s moćnima. To joj je postalo još jasnije kad je vidjela što se tren ranije dogodilo njezinu bratu.

Moć je uvijek bila ključ njezina odnosa prema Brett. Ashton je bila svjesna vlastite žudnje za moći. Sada ju je iznenada sagledala u odnosu na svijet u širem smislu. Željela je da nekome zapovijeda i da već na prvi pogled izgleda kao gospodarica. Nije postala svjesna samo toga, nego je shvatila i činjenicu da će morati početi smišljeno djelovati ako bude željela doseći svoj cilj. Huntoon je imao utjecajne veze. Morat će prihvatiti tu činjenicu, bez obzira na to što osjeća prema njemu osobno. Billy je bio ljetno, Huntoon je budućnost. Stoga je, kada su se Mainovi počeli spuštati s broda, proračunato uhvatila oca pod ruku, znajući da će on otići ravno k Rhettu i ostalima. Tako je i bilo. Kada su došli do Huntoona, pozdravila ga je smjelim poljupcem u obraz.

- James! Toliko si mi nedostajao. - Je li? To je divno.

Kakva laž, pomislila je.

Bila je zadovoljna sobom jer im je svijeta pokazala tko je zanima i kome je odana. Neka Brett otrči do Cooper a i zagrlji ga, kao što je i učinila. Brett nije bila važna. Ona nikada neće biti vrijedna pišljiva boba. Ashtoh je samo domahnula bratu izdaleka.

Jedne večeri početkom listopada, na Belvedereu, Constance je rekla Georgeu:

- Dragi, Sjećaš li se onog spremišta iza tvornice?

Odgurnuo je list papira na kojem je pisao. Radio je na planu proširenja valjaonice. U rujnu je savezna vlada prvi puta dala državno zemljište željeznici kako bi potakla izgradnju novih linija. George je svakog mjeseca plaćao znatnu svotu novca jednom vošingtonskom odvjetniku ne bi li ga upozoravao na odluke koje su se odnosile na industriju čelika. Podnoseći izvještaj o toj odluci vlade, odvjetnik je također predvidio da će se mnoge slične donijeti na zapadu i na jugu. George je shvatio da to znači nagli razvitak tržišta tračnicama u idućih deset do dvadeset godina.

Primijetio je da je Constance šutjela dugo prije nego što je postavila pitanje. Mučilo ju je nešto važno.

U predvorju i cijeloj kući vladala je tišina. Pozlaćeni je sat otkucavao. Bilo je već prošlo deset sati.

Ustao je i protegnuo se.

- Da? spremište u kojemu smo ranije držali alat -rekao je kimnuvši glavom. - Što je s njim?

- Bi U mi dopustio da ga koristim?

- Ti? Zašto?

Nije mu izravno odgovorila.

- Neću ga često koristiti. Ali bih željela da znaš što bi se tamo moglo zbivati.

- Za boga miloga, nikada nisam vidio takve tajnovitosti. Što se događa?

Osmjehnuo se, ali ona je bila ozbiljna kao da se pribojavala njegova odgovora. Pohitala je prema njemu:

- Dopusti da ti pokažem. Dođi sa mnom.

- Kamo?

- Do spremišta.

- Ovog trena?

- Da. Molim te.

Znatiželja i ozbiljnost izraza na njezinu licu naveli su ga da pristane. Nekoliko minuta kasnije penjali su se strmim putom iza tvornice. Zrak je bio svjež, nebo bistro. Spremište se jasno vidjelo u svjetlosti zvijezda.

George je iznenada stao upirući prstom. Kroz procjep između dvije daske probijalo se žuto svjetlo.

- Netko je unutra.

- Da. Znam. - Uhvatila ga je za ruku. - Ništa ne brini. Dođi.

- Ti znaš? - upitao je dok ga je ona povukla za sobom. - Hoćeš biti tako dobra i objasniti mi o čemu se

...

- Gospodine Belzer? - prošaptala je pred vratima spremišta. - Ja sam, Constance. Morate skloniti svjetiljku. Izvana se vidi odsjaj.

Svjetlost u procjepu je ugasla. Belzer je bio vlasnik prodavaonice u mjestu. Bio je kveker. Što je, pobogu, on tražio ovdje? Vrata su se otvorila i George je ugledao krhkog, nervoznog trgovca. Iza njega ugledao je drugu priliku, čiji ga izgled zaprepasti i sve mu objasni. Mladom čovjeku umotanom u gunj vjerojatno nije bilo još ni dvadeset godina, ali se zbog straha i iscrpljenosti doimao dvostruko stariji. Bio je svijetlo-smeđe kože.

- Nismo ga mogli nigdje drugdje sakriti - rekao je Belzer. - Došao je rano jutros do moje kuće. Ali, postalo je opasno da u njoj skrivam ... putnike. Suviše ljudi zna da sam u to umiješan. Danas popodne

postalo je upravo nužno da sklonimo momka. U Lehigh Station je stigao agent novog pokrajinskog povjerenika.

Belzer je mislio na saveznog povjerenika za odbjegle robove. Predsjednik Fillmore je osamnaestog rujna potpisao zakon koji je odmah stupio na snagu.

Odbjegli mladić je zašmrcao i dva puta kihnuo. George se okrenuo supruzi, još uvijek zatečen.

- Otkad se baviš tim stvarima?

- Gospodin Belzer me prvi puta zamolio u proljeće. Sve otada mu pomažem.

- Zašto mi nisi rekla nešto o tome ?

- Ne ljuti se, George. Nisam bila sigurna kako ćeš reagirati.

- Ti znaš što mislim o robovlasništvu. Ali zaobilaznje ili kršenje novog zakona ozbiljan je prekršaj. Ako te uhvate, mogla bi završiti u zatvoru.

Constance je pokazala na mladića koji je drhturio.

- A što će biti s njim ako ga uhvate? Odvest će ga natrag u Sjevernu Karolinu gdje ga čeka tko zna kakva okrutna kazna.

- I zato si ti odlučila pomoći ?

- Da! I stoga što robovlasnici u ovome trenu imaju sve prednosti. Savezni povjerenici trebali bi objektivno suditi o svakom slučaju. Ali prema novom zakonu oni dobivaju po deset dolara za svakog roba kojega vrate, a pet za onoga kojega ne vrate. Objektivnost? To je farsa.

- Bio je to kompromis - odgovorio je George. Belzer je zvučao gotovo neprijateljski kada je rekao:

- Možete to zvati kako vam drago, gospodine Hazard, ali novi zakon će i dalje predstavljati uvredu Boga i savjesti ove zemlje. Constance, žao mi je ako sam izazvao razdor između vas i vašega supruga. Mislim da smo ga krivo procijenili. Pokušat ću pronaći neko drugo mjesto za Abnera.

Povrijeđen, George je promrmljao:

- Čekajte. - Svi ga troje pogledaše. - Nisam rekao ne!

U očima njegove supruge zaiskri nada. Potrčala je prema njemu.

- Potrebno nam je samo nekoliko gunjeva, jedan lokot za vrata i jedan ili dva natpisa »Zabranjen pristup« da bismo odvratili ljude. Budem li potrošila novac za išta drugo, leći ću ti. Što se ostaloga tiče, ne moraš uopće brinuti oko onoga što se ovdje zbiva,

- Da se ne brinem zbog tajne postaje za prebacivanje odbjeglih robova na vlastitu posjedu? Ne mogu se s tobom složiti. - Grizao je donju usnu. - Zašto, pobogu, želite koristiti baš ovo mjesto?

Odgovor je dao Belzer.

- Osamljeno je i može mu se pričati kroz šumu tamo gore na vrhu brijega. Ovaj ... putnici ... mogu dolaziti i odlaziti za Kanadu gotovo neprimijećeni.

Petnaestak sekundi George je zurio u promrzlog, neuhranjenog bjegunca. Znao je da nema izbora:

- U redu ali moram postaviti neke uvjete za zaštitu sviju nas i.. .

Nije dobio priliku da završi. Constance ga je zagrlila i stala ga ljubiti dok je Belzer promrmljao nekoliko riječi utjehe Abneru koji se iskesio, a onda stao kihati.

George je bio ponosan na ono čime se Constance bavila. Sve su povjerali Maude. No, svo troje se složilo da nikome više u obitelji ne treba govoriti o postaji. Stanley i Isabela bi se protivili jer Stanley nije htio imati nikakve veze s nečim sumnjivim. U posljednje vrijeme provodio bi kod kuće samo dva do tri dana tjedno. Ostatak vremena stjecao je nove prijatelje u Harris« burgu ili Philadelphiji.

Unutar državnog ogranka Demokratske stranke došlo je do borbe za moć. Sukobili su se Stanleyjev prijatelj Cameron i priznati vođa stranke Buch Buchanan iz Lancastera. Nakon što je bio na položaju Polko-vog državnog sekretara, Buchanan je želio imenovanje za predsjednički položaj na izborima 1848. Za neuspjeh je okrivljavao Cameronove makinacije. Obojica su sada javno napadala jedan drugoga. Stanley je stao na Cameronovu stranu, što je George smatrao nepromišljenim.

Ali, tko je mogao biti siguran u tom razdoblju u kojem su se odanost stranci pa i same stranke mijenjali gotovo preko noći? Nedavno se pojavila nova politička grupacija, Stranka slobodnih zemljaša. Ta borbena grupa bila je koalicija vigovaca, bivših članova Liberalne stranke i Spaljivača štagljeva, kako su prozvani neki članovi Demokratske stranke koji su zagovarali čvrstu liniju u borbi protiv robovlasništva. Po Georgeovu mišljenju Slobodni zemljaši bili su spremni uraditi glupost samo da bi očuvali principe. Govorili su da će se svim silama usprotiviti stvaranju novih teritorija, ako cijena nacionalnog širenja bude bila pristanak na robovlasništvo na tim novim teritorijima. Virgilia je prisustvovala svakom skupu Slobodnih zemljaša u državi, odnosno svakom onom skupu na kojem je ženama bio dopušten pristup u svojstvu promatrača. Pisala je duga pisma u kojima je zahtijevala da se ženama dopusti punopravno sudioništvo,

I od nje je troje zavjerenika željelo skriti postojanje tajne prihvatne stanice. Ona bi je dakako odobravala, ali bi se svejedno mogla izbrbljati. Na Hazardovu posjedu bilo je mnogo radnika koji su mrzili Crnce. Oslobođeni Crnci predstavljali su prijetnju tim ljudima natječući se za ista radna mjesta.

George je nastojao da ta vrsta mržnje ne postoji u željezari, ali mu je bilo jasno da je nikakav vladin zakon neće otkloniti jer je bila ukorijenjena u strahu i nerazumna. Nije ju se moglo iskorijeniti niti pozivima na savjest. Bit će potrebno da stasa cijela jedna generacija i da se stekne izvjesno obrazovanje prije nego što mnogi ljudi zauvijek odbace takve stavove.

- Pretpostavljam da ne bi bilo mudro o tome govoriti ni tvojim prijateljima lužnjacima - rekla je Constance.

George se namrštio.

- Kažeš to kao da s njima nešto nije u redu. Pretpostavljao sam da su i tvoji prijatelji.

- Dakako da jesu - rekla je brzo. - Samo, ja nisam tako bliska Mainovima kao ti. Kad bih morala birati između toga da ugodim Orryju ili pomognem Joelu Belzeru, moj ti se izbor možda ne bi svidio.

Nije ga htjela uvrijediti ili razljutiti, bilo mu je to jasno. Bila je samo iskrena. Pa ipak, te su mu riječi izjedale nutrinu. Constance je to primijetila i zagledala se u svoje ruke.

- Kako možeš tako što reći? - breкнуo se George. - Nećeš morati birati na taj način. Nikada.

No, nije bio siguran u ono što je rekao. Ta nesigurnost, i mnoge tmurne primisli, bila je pravi razlog njegove zabrinutosti i razdražljivosti.

- Mali vraže - rekao je Charles i podigao uvis daščicu. Vrhom svog bowie noža pokazao je dugi žlijeb koji je izdubio u komadu drveta. - To je kanu s rijeke Caroline. Dolje u Louisiani ga zovu piroga.

Četvorogodišnji Laban Hazard sjedio je podno Charlesovih nogu na stepenicama ljetnikovca Fairlawn. Dječak je obožavao Charlesa i cijelu godinu je željno očekivao da ga ponovo vidi. Mainovi su u Newport bili stigli toga jutro.

Labanov brat blizanac pojavio se iza ugla zgrade kotrljajući kolo. Pokazao je na čamac.

- To je za Labana? Charles je kimnuo glavom. Levi je izgledao pokunjeno.

- I ja hoću jedan.

Charles se nasmijao. Činilo se da je Levi naslijedio majčine osobine.

- U redu - rekao je Charles. - Čim završim ovaj. Levi je prkosno izbacio donju usnu i rekao:

- Napravi najprije moj. Charles je upro nož u dječaka:

- Pazi kako se ponašaš, ti gospodine Jenki, ili ću te nataći na ražanj i ispeći za večeru.

Rekao je to u šali, ali Levi je zavrištao i pobjegao. Laban se nasmijao i oslonio o koljeno svoga idola. Iz kuće je u tom trenu izašao Billy.

- Žabar se ide udvarati tako rano? - rekao je Charles. - Djevojke se još nisu ni raspakirale.

Billy se pretvarao da ga ne vidi popravljajući kravatu. Charles je zazviždao.

- Bogo moj, pogledaj taj kaput. Ne sjećam se da si se tako otmjeno odijevao prošle godine. Sigurno je u pitanju ljubav...

Billy se iskesio.

- Idi dođavola. Labane, nemoj reći tati da sam psovao pred tobom.

I ode. Prešavši polovicu travnjaka najednom je potrčao. Preskočio je zid od cigala, uplašivši zidare koji su popravljali žbuku.

Toga je proljeća Brett Main procvjetala u ženu. Hoće li on to primijetiti, pitala se provjeravajući svoj odraz u ogledalu, pokušavajući još više istaci sitne grudi, natežući haljinu i rublje od pojasa naniže.

Iza nje Ashton je sva razdragana uzviknula:

- O, bože, već je ovdje! Čujem ga kako razgovara s Orryjem.

Odjurila je niz stepenice poput vjetra. Brett je bila svega nekoliko koraka iza nje, ali ni to nije pomoglo. Dok je stigla do pola stepeništa, Orryja već nije bilo u predvorju, a Billy i Ashton su izjurili iz kuće ni ne pogledavši je.

Spustila se polako u prizemlje. Netko joj odjednom spusti ruku na rame. Uplašeno je skočila.

- Tata!

- Mislio sam da se odmaraš, dijete.

Tillet je na kćerkinu obrazu spazio suzu. Uz škripanje koljena spustio se i stenjući sjeo na posljednju stepenicu povukavši je do sebe. Obgrlio joj je ramena.

- Zašto si tako tužna?

- Ma, taj Billy Hazard. Nikada nisam vidjela nadu-tije osobe. Htjela sam ga samo pozdraviti, a on me nije ni pogledao.

- Nemoj biti takva prema momku. Zagledao se u tvoju sestru. Mislim da je to obostrano.

- Ona uvijek dobije sve što želi! I njega će osvojiti, jeli?

- Oj ne znam. Oboje su premladi za razgovore o vjenča ... dijete, vrati se. Nisam te htio rastužiti,

Ali ona je već bila odjurila uza stepenice gorko jecajući.

Billy i Ashton otišli su odmah do one stijene gdje su se prošlog ljeta prvi puta poljubili. Čim je osjetila

Billyjeve ruke i slatki, sramežljivi pritisak njegovih usana, istog su časa sve praktične primisli nestale. Koliko je samo vremena potratila na sve ono što je planirala prošle godine nakon što je s palube vidjela kako je gospodin Bob Rhett uvrijedio njezina brata. Svi ti planovi i otužni Huntoon sada su pali u potpuni zaborav. Udat će se za Billy ja i nikoga drugog.

Moglo bi se to uklopiti i u njezine opće planove. Hazardovi jesu Jenkiji, ali su bogati i cijenjeni. Morat će jednom Billyju dati na znanje što sve snuje. Ali toga je trena željela samo da uživa u ljubavi.

Pritisnula ga je odlučno kako bi osjetio njezine grudi.

- Nikada nisam ni pomišljala da bi mi netko mogao toliko nedostajati. Umirala sam tjednima čekajući na svako tvoje pismo.

- Nisam vičan pisanju pisama. Za svako odaslano pismo poderao bih deset.

- Sve to sada možeš nadoknaditi, dragi. Ljubi me i nemoj se usuditi prestati dok se ne onesvijestim.

Poletno joj je ispunio tu želju,

U ljeto 1851. dvije obitelji i cijela nacija bili su ovijem plastom prividnog mira. Većina Amerikanaca bila je iscrpljena ratom i natezanjima oko problema robovlasništva. Unatoč tome što kompromisom iz 1850. nije postignuto nikakvo trajno rješenje, ljudi su bili spremni da se ponašaju kao da je ono bilo ostvareno. Pa ipak, neki bukači na obje strane nastavili su tvrditi kako se malo toga promijenilo i kako ništa nije riješeno; rana nije bila zaliječena. Ali za tih toplih, blagih mjeseci, ljudi poput Jamesa Huntoona i Virgilije Hazard imali su problema u promicanju svojih borbenih nazora. Većina Amerikanaca željela je predah, barem na godinu-dvije.

Cooper i Judith vjenčali su se prvog lipnja 1850. i sama priroda uskoro je omela Cooperove planove da posjeti Britaniju. Točno devet mjeseci nakon vjenčanja, Judith je rodila dječaka kojem su dali ime Judah Tillet Main, ili J. T. kako ga je prozvao njegov ponosni djed istog časa kad je čuo da se dječak rodio. Krajem srpnja 1851. roditelji, beba i dojilja doputovali su u Newport da bi proveli desetak dana s ostalim Mainovima.

Nekoliko sati nakon njihova dolaska, Tillet je sjeo u stolac za ljujanje na trijemu unajmljene kuće. Cooper je sjeo do njega. Tillet je s ponosom gledao unuka koji je spavao u očevu naručju, umotan u deku. Judith se na travnjaku kuglala s Geomeom, Billyjem i Ashton. U suton njihove su sjene bile izdužene.

Tillet se nakašljao.

- Supruga ti je krasna žena.

Cooper je bio razdragan. Njegov otac nikada ranije nije tako nešto izrekao.

- Hvala, gospodine. Slažem se s vama. - Presavinuo je ugao deke da bi zaštitio sina od lakog povjetarca.

Tillet se nagnuo nazad prekrivši ruke na trbuhu, koji je iz godine u godinu bivao sve veći. Kako onemoćalo izgleda, pomislio je Cooper. Koliko mu je sada? Pedeset pet? Ne, pedeset šest. Vidi se to po borama. Vidi mu se u očima. Svjestan je da mu se gotovo primakao kraj. Prvi puta nakon mnogo vremena Cooper je osjetio izljev ljubavi prema ocu. Bezrezervne i čiste ljubavi. '

Ali Tillet se trenutak kasnije i ogradio.

- Mogu ja pohvaliti Judith a da se ne slažem sa svime Sto ona kaže. Pa ako i ne dijelim njezino mišljenje, držim da se članovi obitelji ne bi smjeli svađati.

- Slažem se, gospodine. - Mada je u ovo vrijeme proketo teško postići taj ideal.

- Tvrtka ti dobro posluje - nastavio je njegov otac. - Rezultati su zapravo izuzetni. Mont Royal je, znam, prelijepa stvar .. i nevjerojatno probitačna.

- Trebala bi nam još tri takva broda da bismo mogli preuzeti sav posao koji nam nude. Sada se time bavim. I još nečim. Zamoljen sam da projektiram i izgradim brodove i za druge.

Tillet je počeošao bradu.

- Misliš li da je mudro da se tako naglo širiš?

- Jest Mislim da bismo od brodogradnje mogli imati veći i sigurniji dohodak nego od prijevoza pamuka.

- Je li sve to samo puka želja ili u tome ima nečega?

- Ako me pitate imam li konkretne narudžbe, mogu vam reći da imam. Jednu neke brodarske tvrtke iz Savannaha i jednu iz Baltimoiea. Još uvijek pregovaramo o nekim pojedinostima, ali obje tvrtke definitivno žele brodove poput Mont Royala ... ako ih ja mogu isporučiti. A to zasigurno kanim pokušati. - Nagnuo se naprijed pun poleta. - Mogu zamisliti dan, za recimo pet godina, kada će Mainovi parobrodi ploviti duž cijele Istočne obale i u Evropu pod zastavama desetaka različitih tvrtki. Tržište pamuka možda će se jednoga dana smanjiti, ali uvjeren sam da će još za naših života potreba za teretnim brodovima i brzom dostavom svih mogućih roba samo rasti.

- Za moga života, tko zna. Dugoročnu prognoza ne

bih želio davati, Jenki političari su nepredvidivi. Pohlepni i prevrtljivi kao ... ali nemojmo se u to upuštati da ne bismo sve pokvarili. Zaista sam iznenađen ugledom koji si stekao samo jednim jedinim brodom.

- Mont Royal obuhvaća cijeli niz novina. I ja sam patentirao dvije sitnice.

- Zašto te brodarske tvrtke ne odu izravno u brodogradilište u Brooklynu i naruče brodove?

- Mogle bi to učiniti, ali žele nešto više. Traže od mene da nadzirem projektiranje i izgradnju. Sasvim slučajno, ja sam ti postao južnjački stručnjak za brodogradnju. Takvih nema mnogo. - Cooper se potom osmjehnuo. - Ti znaš kako već kod nas određuju stručnjaka, zar ne? Onaj iz drugoga grada. Tillet je prasnuo u smijeh. Buka je probudila njegova unuka koji je briznuo u plač. Cooper je stao milovati mek, topao obraz djeteta dok nije ponovno ^usnulo.

- Nemoj biti pretjerano skroman glede svojih postignuća - rekao je Tillet sinu. - Radio si u Charlestonu žestoko ... čuo sam to od mnogih ... i još uvijek radiš. Pogledaj samo sve te knjige koje si donio sa sobom na odmor. Brodogradnja, metalurgija ... knjige koje ja jedva mogu podići, a kamoli razumjeti. Cooper je slegnuo ramenima, ali uživao je u iznenadnim i neočekivanim pohvalama.

- U svrhu usavršavanja i učenja, napokon ćemo u studenom otići u Britaniju.

- I moj unuk?

- Da, idemo svi. Liječnik je rekao da Judah može putovati s dojičjom. Brunei je pristao na razgovor sa milom. Zamisli, provest ću jedan sat u razgovoru s njim. Kakav talent, kakva maštovitost! Nevjerojatno. On i njegov otac izgradili su tunel ispod rijeke Temze, jesi li to znao?

- Ne, ali zašto je ikome potreban tunel ispod rijeke? Što nedostaje skelama? Ili mostovima? Kada je već riječ o tome, zašto su nekome potrebni brzi brodovi? Sjećam se što je jednom vojvoda od Wellingtona rekao za evropsku željeznicu. Rekao je da će ona samo potaći društvene nemire tako što će omogućiti nižim klasama da putuju. Ja to mislim o svim novotarijama koje se pojavljuju u naše vrijeme. Sve je to suviše revolucionarno!

- To je prava riječ, oče. Mi i jesmo usred revolucije ... mirne revolucije industrije i izuma.

- Trebali bismo je nakratko obuzdati.

- To je nemoguće. Isto se tako ne može uzmaknuti. Moguće je jedino krenuti naprijed.

- Ti u tome zaista uživaš! - Tillet uzdahnu. - No dobro, nemojmo se upuštati u to. Svakako si zavrjedio da onamo putuješ. Zavrjedio si i više od toga pa sam ti htio nešto reći. - Ponovo se nakašljao. - Dao sam upute obiteljskim odvjetnicima da pripreme dokumente o promjeni strukture vlasništva tvrtke. Odsad ćeš imati pedeset jedan posto njezinih dionica i dobivat ćeš odgovarajući postotak zarade. Vidio sam svaki izvještaj koji si mi poslao. Ako nastaviš ostvarivati dohodak tim tempom, prema novom aranžmanu uskoro ćeš biti veoma bogat čovjek. I to zahvaljujući samo svojim sposobnostima. A to je veoma važno.

Nakon duže šutnje Cooper je napokon svladao iznenađenje i rekao:

- Ne znam na čemu da vam zahvalim. Na ukazanom povjerenju ili na vašoj velikodušnosti. Tillet je odmahnuo rukom.

- Ti si moj sin. Svome prvorodnom dao si moje ime. To je dovoljna zahvala. Obitelji se ne bi smjele svađati.

Ovoga puta rekao je to nešto naglašenije. Molba? Upozorenje? Nadam se da se ne radi o tome, pomislio je Cooper. Nadam se da ne pokušava osigurati svoju šutnju, ili suglasnost s njegovim nazorima. Volim ga, ali ne može me kupiti.

Pomislio je zatim nije li možda nezahvalan. Htio je upitati Tilleta što je točno mislio kada je govorio o obiteljskim sukobima, ali nije želio narušiti mir te večeri. Baš kao u slučaju cijele nacije, bio je to krhak mir. A sve što je krhko ne traje dugo.

Obje su se obitelji zadovoljno predale ljetu. Prevladavalo je opušteno i blago raspoloženje i svi su se trudili da ga očuvaju. Čak bi Constance i Isabela povremeno vodile kratke razgovore.

Raspre o nacionalnim pitanjima bile su zabranjene zajedničkim sporazumom koji je prekršen samo jednom. Virgilia je jedne večeri, nakon što joj je suzdržanost popustila od prevelike količine vina, osudila najnovije javne izjave Williama Yanceyja, odvjetnika i bivšeg člana Kongresa, rođenog u Georgiji, koji je postao duhovnim nasljednikom najekstremnijih Calhounovih stavova. Jug je još uvijek zamjerao senatoru Sewardu iz New Yorka što je branio Wilmotovu klauzulu rekavši da ona slijedi zakon viši od Ustava, zakon božji, koji će jednoga dana nadvladati robovlasništvo. Yancey je verbalno napao senatora prilikom nekog predavanja. Kada je Virgilia pročitala vijest o tome, počela je Yanceyja nazivati svim mogućim pogrđnim imenima. Nije prošlo mnogo vremena, a ona je stala Yanceyja poistovjećivati s Jugom. Tada je Orry planuo:

- Kakvu ste divnu palaču vrlina podigli vi ovdje na Sjeveru, Virgilia. Sav grijeh je ispod Mason-Dixonove linije, a nije važno što sam upravo pročitao da je Iowa proglasila oštre kazne za sve one slobodne Crnce koji se usude stupiti na njezino tlo. Sve licemjerje je također dolje na Jugu, ali nema veze što Kalifornija, za čije su se uključenje u Uniju kao slobodne države vaši političari tako gorljivo zalagali, u Senat šalje zastupnike koji podržavaju robovlasništvo. Takve stvari vi nikada ne priznajete.

Zanemarujete ih i samo sipate uvrede!

Bacio je ubrus i ustao od stola. Deset minuta kasnije George je prišao sestri i stao na nju vikati dok nije obećala da će se ispričati. Teška srca to je i učinila.

Osim toga ispada, dani odmora protjecah su u miru. Brett je sve oduševila svojom izvedbom na glasoviru nove Fosterove skladbe Old Folks at Home. Pokazalo se da je George nepobjedivi šampion u kuglanju. Vođena je živa rasprava o trenutnim pokušajima nekih svećenika da se zabrani Hawthorneov roman The Scarlet Letter. Tiskanje romana jedan je svećenik nazvao »mešetarenje požudom«.

Isabeia i Tillet složili su se da bi se takvo smeće trebalo zakonom zabraniti. George je odgovorio da svatko tko to veli ne razumije prirodu slobode govora. Clarissa je sramežljivo izjavila kako vjeruje da bi George mogao u principu biti u pravu, premda je roman, kako se čini, lascivan.

- Ženska glavo - zagrmio je Tillet - ti ne znaš što govoriš. - Na sreću, nastavak rasprave spriječen je pojavom Ashton, Billyja i Charlesa na travnjaku ljetnikovca Mainovih.

Troje mladih bilo se uputilo na plažu. Odlazili su tamo gotovo svakoga dana sa Charlesom kao simboličnom pratnjom, što je zabavljalo Orrya. Charles se bio promijenio, ali još je uvijek to bilo kao da si unajmio nečastivog za misionarski posao.

George je gledao za mladima koji su nestali u mjesječinom obasjanoj noći. Onda je rekao Orryu:

- Imam dojam da je tvoja sestra bacila oko na Billyja.

- George, čekaj malo - rekla je Constance, šaleći se samo napola. - Idućeg ljeta Billy ide u Akademiju na četiri godine.

- Svejedno - dodao je Orry - mislim da je George u pravu.

Nije htio reći kako sumnja da će se njih dvoje ikada uzeti. Ashton je bila suviše neuhvatljiva. Dakako, i ona se mogla promijeniti, baš kao i Charles. Imajući to na umu rekao je:

- Trebali biste dovesti Billyja u Južnu Karolinu.

- Da, bilo bi nam drago da nam cijela vaša obitelj dođe u posjet - rekla je Clarissa. Virgilia je sjedila na kraju trijema podalje od ostalih i sumnjičavo pratila razgovor.

- Strašno bih voljela vidjeti Mont Royal - rekla je Constance.

Orry se nagnuo naprijed.

- Zašto ne ove jeseni? Listopad je jedan od najljepših mjeseci u našem kraju. Cooperu će biti drago da vam pokaže Chailston, a onda biste mogli doći rijekom uzvodno do nas u duži posjet,

- Dobro, doći ćemo - rekao je George nakon što mu je Constance stisnula ruku u znak ohrabrenja.

Svega nekoliko časaka kasnije počeo je sumnjati u odluku. Virgilia je sve to promatrala i slušala s velikim zanimanjem. Budu li i nju povelj sa sobom, Mainovi će vjerojatno zažaliti svoju gostoljubivost.

Charles se naslonio na vlažnu stijenu, a mjesječina mu je obasjavala sklopljene vjede dok je zamišljao naga bedra poželjnih ružičastih i smeđih nijansi. Jedan par pripadao je punašnoj, podatnoj djevojci po imenu Cynthia Lackey. Charles ju je sreo prvog tjedna ljetovanja, kada je bio otišao kupiti slatkiša u prodavaonicu njezina oca

Negdje slijeva začuo je smijeh. Otvorio je oči i ugledao dvije prilike koje su izronile iz sjene strme obale. Dvije prilike koje su izgledale kao jedna. Prošli su zagrljeni sjajnim pijeskom.

- Pazi? eno nam pratilje - rekao je Billy. Ashton je zakikotala. Onda se taj jedinstveni modri oblik razdvojio. Charles je trepćući odagnao i posljednje obrise erotskih snoviđenja. Ali time se nije oslobodio i pritiska u preponama. Bilo je vrijeme da ponovo obiđe Cynthi-

Ashton je zagladila haljinu. Billy je zatisnuo košulju za pojas. Charles je sažalijevao prijatelja. Nije imao nikakvih konkretnih podataka o njezinu iskustvu, ali je sumnjao. U najboljem slučaju bila je stručnjak u zavodjenju, mameći udvarača dok mu se oči ne zacakle od žudnje. I Billy je tako izgledao, primijetio je Charles.

Na putu kući Ashton je stala izlagati plan za sutradan uvečer, Najprije će ići u lov na školjke, a onda će zapaliti vatru na plaži i ...

- Žao mi je, ali to ne može sutra - upao je Charles. - Billy i ja imamo jedan važan posao na drugom kraju otoka.

Zatečen, Billy izusti:

- Je li? Ja se ne sjećam ...

Charles ga podbode laktom, dajući mu znak da šuti.

Ashton se nadurila i postala je gotovo neprijatno uporna. Charles se osmjehnuo, ali je ostao pri svojoj odluci. Nakon što je otpratio Ashton do vrata kuće, Billy je dojurio do trijema na kojem je sjedio Charles obasjan mjesječinom, s jednom nogom podignutom na ogradu:

- Dođavola, kakav je to izmišljeni posao na drugom kraju otoka?

- Dečko moj, nije to nikakva izmišljotina. Upoznat ću te s gospođicom Cynthijom Lackey i njezinom sestrom Sophie. Iz pouzdanih izvora sam saznao da je Sophie isto toliko poletna koliko i Cynthia da zadovolji momke i obratno. Jesi li ikada ranije imao djevojku?

- Naravna stvar.

- Koliko?

v Pod Charlesovim prodornim pogledom Billy je napokon popustio:

- Dobro, nisam.

- To sam i mislio. Bit će ovo ljeto koje ćeš pamtit. - Pljesnuo je prijatelja po ramenu. - Osim toga, znam kakva je koketa Ashton. Ostavio sam vas nasamo sasvim dovoljno, mislim da ti je potrebno olakšanje s gospođicom Sophie.

Iduće večeri odvezli su se kočijom do Lackeyjevih koji su živjeli na maloj farmi. Vratili su se u Newport u dva sata ujutro. Billy se zahvalio prijatelju, rekavši da će zaista zapamtiti to ljeto.

- AH, htjela bih vidjeti Jug - rekla je Virgilia

Georgeu. - I mene su pozvali.

- Pozvali su te stoga što to zahtijeva lijepo ponašanje, to je sve! - Bili su tek dva dana u Lehigh Stationu, a bila je to njihova četvrta svađa oko puta. - Samo im još ti trebaš, da ih vrijeđaš i da cijelo vrijeme kritiziraš njihov način života - nastavio je George. - Ovo bi vjerojtno nosila i na Mont Royalu. - George je zgrabio široku vrpcu od satena koju je donijela u njegovu radnu sobu. Trebala ju je nositi u subotu u maršu Slobodnih zemljaša u Harrisburgu. Na vrpici je bila utisnuta parola stranke: Slobodna zemlja - slobodan govor - slobodan rad — / slobodni ljudi. - Povesti te s nama bilo bi isto što i baciti zapaljenu baklju u plast sijena, Virgilia. Bio bih lud kada bih pristao.

- A ako obećam da ću se primjerno ponašati? Mislim da je za mene važno da osobno vidim Jug. Ako me povedeš bit ću dobra kao anđeo. Neću ni spomenuti Slobodno zemljaštvo ili išta što bi Mainovi mogli smatrati uvredljivim.

Gledao ju je pomno kroz kolot dima cigare.

- Misliš li to iskreno? Bit ćeš pristojna cijelo vrijeme?

-~ Da. Obećajem, Zaklet ću se na Bibliju, ako hoćeš. Uspjelo mu je da se nasmije.

- To neće biti potrebno. - Zaoblio je usta u obliku slova O i otpuhnuo tanki pkh dima, pokušavajući odvagnuti rizik. Napokon je rekao: - U redu. Ah onog trena kada napraviš prvu grešku, ideš kući.

Bacila mu se oko vrata i stala vriskati od zahvalnosti. Odavna se nije ponašala tako djetinjasto. Na trenutak je ponovo osjetio da ima sestru.

Kada je Virgilia te večeri legla, bila je suviše uzbuđena da bi odmah zaspala. Kad joj je to napokon uspjelo, usnula je crna muška tijela.

U Južnu Karolinu krenulo je osmoro Hazardovih: Maude, George, Constance, djeca, dadilja te Billy i Virgilia. Svima osim Billyju bilo je zlo na brodu za Charleston, ali su se nakon nekoliko dana provedenih u Cooperovoj kući brzo oporavili.

Nakon večere drugoga dana, Judith ih je zabavljala svirajući na glasoviru. Okupila je goste oko sebe i gotovo cijeli sat proveli su razdragano pjevajući poznate napjeve. Sudjelovali su svi osim Virgilije koja se povukla u sobu s isprikom da se ne osjeća dobro.

Mont Royal baš se bio zatekao u luci na utovaru pamuka za New York. Cooper ih je poveo na brod pokazujući im svaki detalj, od pramca do najmanjeg vijka. Nisu se odveć razumjeli u tehničke novine, no svi su se divili vanjskom izgledu broda.

Zatim ih je odveo do James Islanda, otoriča na kojem je bio kupio zemljište.

- Sa zaradom koju tvrtka ostvaruje, ovdje bih želio podići brodogradilište trgovačkih brodova. Brodogradilište koje bi bilo najbolje na Istočnoj obali.

- Poče si razmišljati i govoriti poput kakvog Jen-kija - rekao je George. Obojica su se nasmijala.

Cooper i Judith pokazali su im i znamenitosti Char-lestona, uključujući i mramornu nadgrobnu ploču Cal-hounova humka ispred crkve svetog Filipa. Nakon toga, Cooper je predložio da povede sve zainteresirane na skup pod pokroviteljstvom takozvane čarlstonske koalicije za južnjačka prava.

- Je li to politička stranka? - pitao je George.

- Nitko nije siguran - odgovorio je Cooper. -~ Zasad još nije, ali stare stranke nestaju s političke scene brže nego što to mogu pratiti. Biti liberal ili demokrat ovdje kod nas gotovo ništa više ne znači.

- A što je, onda, zamijenilo te stianke? - htjela je znati Virgilia.

- Skupine ljudi koji se razvrstavaju u dva tabora. U jednom su unionisti, ljudi poput Boba Toombsa iz Georgije, koji vole Jug, ali ne mogu progutati ideje o otcepljenju. U drugom su taboru zagovornici južnjačkih prava: Yancey, Rhett, Ashton prijatelj Huntoon. I on će govoriti na skupu. Vjerojatno vam se neće svidjeti ono što budete čuli ... - ovo blago upozorenje izmamilo je usiljen osmijeh na Virgilijinu licu - ... ali će vam poslužiti da osjetite trenutno političko raspoloženje u Charlestonu.

Poziv su prihvatili samo George i njegova sestra. George se bojao da bi Virgilia mogla napraviti scenu usprkos obećanjima, ali budući da je mirno sjedila u loži, činilo se da je govori uopće ne zanimaju. Dok je Huntoon s govornice brbljao o potrebi ustanovljavanja »jedne velike robovlasničke republike od Potomaca na sjeveru do tropskog pojasa«, Virgilia je prošaptala kako će na trenutak izići na svjež zrak.

Požurila je niza stepenice do predvorja dvorane, zvjerajući očima lijevo i desno. Naravno, bio je tu. Stajao je pred glavnim ulazom bezbrižno čavrljajući. Bio je zapanjujuće lijep, odjeven u livreju od teškog baršuna, a primijetila ga je već ranije dok je otvarao vrata kočije svome gospodaru. Preljepi Crnac bio je rob gospodina Huntoon a.

Osjećala je kao da će joj grudi prsnuti dok je šetkala predvorjem, hladeći se čipkastim rupčićem ne bi li svakome pokazala da je dvoranu napustila zbog vrućine.

Na gornjoj usni svjetlucao joj je znoj i nije mogla odvojiti oči od Crnca.

Kroz otvorena vrata dvorane čula je Huntoonov glas:

- Gdje god vijorila američka zastava mora biti i robovlasništva. Sputavanje širenja našeg sistema bilo bi jednako našem porazu. Nećemo dopustiti da se to dogodi.

U tom trenu govor prekinuše burni povici odobravanja i pijesak. Ljudi u dvorani stadoše toptati nogama, a taj je zvuk čudnovato obuzme i potakne njezinu požudu. Preko ramena drugog kočijaša, pokušala je uhvatiti pogled visokog Crnca.

Primijetio ju je, ali se nije usudio pokazati zanimanje za bijelu ženu. Mogao je biti kažnjen zbog drskosti. Ona ga je shvaćala i jednim dugim pogledom pokušala mu je to objasniti, ali i reći još nešto. Zatreptao je iznenađen. A onda se, gledajući je preko ramena drugog kočijaša, osmjehnuo. Dah joj se presiječe. Nedostajala su mu četiri prednja zuba. Bio je jedan od onih robova koje su njihovi vlasnici na taj način obilježavali.

Crnčeve tamne, sjajne oči spustiše se na tren prema njenim grudima. Pomislila je da će se onesvijestiti. Razumio ju je! Drugi kočijaš primijetio je njegov pogled i osvrnuo se da vidi što mu je to privuklo pažnju. Ugledavši Virgilijinu bijelu put, kočijaš se zaprepasti i s nevjericom se zagleda u svog visokog druga.

- Ah, tu si - rekao je George izlazeći iz dvorane. - Otišla si tako naglo da sam se zabrinuo. Je li ti dobro ?

- Da, da, samo je unutra bilo tako sparno. Sad je sve u redu. - Uhvatila ga je pod ruku i povela natrag u dvoranu.

Nije mogla prestati misliti na visokog Crnca.

Vraćajući se u ulicu Tradd pitala je Cooper znači li nešto posebno kad crnom robu nedostaje nekoliko zuba.

- Vidjela sam pred dvoranom jednog takvog čovjeka,

George je napeto iščekivao kako će Virgilia odgovoriti kad je Cooper objasnio razlog vađenja zubi. Virgilia se začudila kao da to prvi put čuje, i osim čuđenja ništa drugo nije se dogodilo. Cooper je zatim rekao;

- Momak kojeg ste vidjeli, Virgilia, sigurno je Huntoonov Čovjek. Grady. Visok mladić? Zgodan?

- Zaista nisam primijetila -- slagala je Virgilia stisnuvši noge pod haljinom. Saznala je što je htjela.

Grady. Uživala je u imenu lagano tonuvši u san te večeri. Blagi povjetarac puhao je iz cvjetnog vrta. Slatkast miris i blagost noći razbudiše u njoj žudnju do boli.

- Grady - šaptala je u mraku. Znala je da ga više nikad neće vidjeti, a potajno se nadala da bi moglo biti i drukčije.

Nekako istovremeno s dolaskom Hazardovih, vrijeme je postalo svježije. Vedri i prohladni listopadski dani ispunjali su Mont Royal nekom tužnom ljepotom, ali Billy to nije primjećivao. Nije vidio gotovo ništa, ili nikog osim Ashton.

Svaki slobodni trenutak provodio je s njom. Jašući, obišli su cijelu plantažu, a Billyju se učinilo da Ashton sasvim površno odgovara na pitanja o poljima, navodnjavanju, riži, poslu. Shvatio je da nije previše zainteresirana za način na koji se sadi i bere riža.

Naselje robova ispunilo je Billyja gotovo bolnom sjetom. Upijao je očima svaki prizor a Crnci bi mu uzvraćali poglede tužnim očima bez nade. Čuo je i smijeh, ali ne često. Prvi put je donekle shvatio Virgili-ju. Constance i ostale Hazardove koji su se protivili robovlasništvu kao sistemu.

Ranije je njegov stav uglavnom bio odraz njihovih nazora; u pravilu se slagao s njima, ali cijeli problem nije ga previše uzbuđivao. Prolazak prašnjavom ulicom niz koju su se poredale bijedne stračare, sve je izmijenio. Ako su robovi bili sretni i zadovoljni, kako su tvrdili Južnjaci, onda je on vidio prokleta malo dokaza. To ga je razbjesnulo. Sva mu se nepravda ukazala kao na dlanu Novo ga je saznanje zasmetalo poput trna u prstu. Nije bilo dovoljno bolno da nešto poduzme, a ipak je ostalo trajnim

izvorom nelagode.

Sličan osjećaj izazvao je u njemu i odnos s Ashton. U početku nije mogao otkriti razlog nespokoju koje je osjećao u njezinu prisustvu. Još uvijek ga je uzbuđivala, iako je dio tajnovitosti spolnog odnosa bio izgubljen onoga ljeta u Newportu kada je s jednom djevojkom pošao u štagalj njezina oca. Iako se isprva osjećao neugodno onako razodjeven, Billy je uživao u satu vremena provedenom sa Sophie.

Fizički je Ashton i dalje bila jedno od najsavršenijih biča koje je ikada vidio. Premda nije bila osobito inteligentna, znala je što hoće. Ono što ga je smetalo, zaključio je potkraj prvog tjedna provedenog u Mont Royalu, bilo je nešto u načinu na koji ga je ljubila, milovala i gledala. Činilo mu se to nekako odraslim[^] nije bilo druge riječi. A opet, tek joj je bilo petnaest godina.

U subotu je Orry za goste priredio noćni piknik. Dok se spuštao suton, počeli su pristizati rođaci i susjedi. Među gostima bila je i lijepa žena po imenu gospođa LaMotte prema kojoj se Orry, činilo se, ophodio s posebnom pažnjom i učtivošću. Kao da je namjerno izbjegavala društvo svoga supruga. On je, sudeći po prigušenom razgovoru i smijehu muškaraca koji su ga okružili, pričavao prostačke viceve.

Kad je pala noć, zapaljene su zublje i pobodene u držače razmještene travnjakom. Billy i Ashton napustili su piknik i, držeći se za ruke, spustili se do rijeke.

- Tako je divno što si ovdje - rekla je dok su šetali prema kraju pristaništa. - Hoćete li dugo ostati?

- George veli još otprilike tjedan dana.

- Sretna sam ali i tužna zbog toga.

- Tužna? Zašto?

- Kad sam ti ovako blizu ...

Okrenula se prema njemu. Udaljene vatre s tratine zrcalile su joj se u očima. Ispred zublji, gosti su promicali poput duhova.

- Reci - šapnuo je Billy

- Kad smo ovako blizu, stalno se moram opirati vlastitim osjećajima. Želim ti biti još bliže. - Prislonila je grudi, zatim usne i potom cijelo svoje tijelo uz njegovo. Osjetio je usne kako se miču dok je šaputala. - Mnogo bliže nego što je dopušteno.

Počeo ju je ljubiti, ali je odjednom osjetio nešto ispod pojasa. Bože sveti! Njezina ruka segnula je naniže i uvukla se ispod hlača i donjeg rublja. Ni da mu se zemlja otvorila pod nogama ne bi se bio više zaprepastio.

Prošaptala je njegovo ime, uzdahnula, poljubila ga vatreno i - čvrsto stisnula šaku. Uspio je savladati iznenađenje i uzvratiti poljubac. Lijevu ruku savila je oko njegova vrata, a desnim dlanom počela je stiskati, stiskati. Ova igra usana i ruku potrajala je sve do zbujujućeg svršetka. Osjetila je kako mu tijekom pro-đoše srsi.

Skočila je natrag, pritisnuvši dlanove na usta.

- Moj Bože, jesam li ... ?

Bio je posve posramljen, nesposoban da izusti ijednu riječ. Okrenuo se prema rijeci.

- Billy, žao mi je. Nisam se mogla obuzdati, dragi.

- U redu je - promrmljao je.

Pet minuta kasnije, tragajući za njima, travnjakom su došetah Charles i Brett. Billy se morao suočiti s ostalima. Na sreću, hlače su bile vunene, živog kariranog uzorka, pa ako itko bude toliko nepristojan da pita što mu se dogodilo, slagat će da se polio punčem.

Pridružili su se ostalima i na sreću nitko nije ništa pitao. Ashtonino ponašanje potpuno ga je uznemirilo. Bila je odveć iskusna.

Kako je to moguće? Kad je počeo razmišljati o svemu obuzela ga je luda ljubomora. Htio je znati kako je naučila toliko toga, a istodobno i nije. Postao je svjestan da je njegova veza s Ashton nagrizena. Bilo mu je zbog toga žao, ali je istovremeno osjećao i neko olakšanje.

Zavladalo je tmurno, sparno vrijeme." U odnosu između Billyja i Ashton sve je češće dolazilo do nesporazuma. Ne bi razumjela nešto što je rekao iako bi to dvaput ponovio, zasmetalo bi ga kad je žurila a njemu se hodalo sporo; bilo je sve više sitnih trzavica koje bi ih ljutile i sve kvarile.

Jedne vruće, sparne subote nesporazumi su dosegli vrhunac. Sve što su naumili učiniti bilo im je dosadno. Napokon odlučio se prošetati nasipom između rijeke i polja. Poslije desetak minuta Ashton je sjela ne mareći hoće li uprljati haljinu. Kad je sjeo uz nju, rekla je , sasvim otvoreno:

- Vjerojatno nestrpljivo očekuješ iduću godinu i odlazak u Akademiju ?

- Da.

- - Mislim da se muškarac može baviti boljim stvarima, Namrštio se.

- Zašto to tebe brine? Ti nisi muškarac. Pogledala ga je.

- Nisam, ali udat ću se za jednoga.

- I već znaš što od njega očekuješ, je li?

- Znam što očekujem za sebe. Znam što želim i on mi to mora osigurati.

Ton razgovora postajao je sve neljubazniji. Je li naslutila njegovo povlačenje? Traži li možda povod za svađu? Nasmijao se nastojeći ublažiti napetost. Na plohu dlana, kao na komad papira, prislonio je drugu ruku s nevidljivom olovkom.

- Mogu li zapisati sve vaše želje kako bih se znao ravnati, gospođice Main?

- Nemoj se šaliti, Billy. Wleni je petnaest godina. Za pet godina, pola moga života bit će za mnom. I s tobom je isto.

Uozbiljio se.

- To je točno.

- Onaj tko kroz život ide bez plana završava bez ičega. Ja se kanim udati za čovjeka koji će imati novca. Barem toliko da bih znala kako me nije ženio zbog moga. Još je važnije da on bude netko, član Kongresa ili guverner. Ne bi me smetalo ni da bude predsjednik. Već je i vrijeme da dobijemo jednog južnjačkog predsjednika.

- Stari Zach Taylor bio je iz Louisiane.

- Pih! Bio je Jenki više nego ti. Svejedno, želim biti supruga čovjeka koji će biti moćan i utjecajan.

I sve neizrečeno bilo je neugodno jasno. Čovjek za kojeg se bude udala morat će ostvariti njezine ciljeve. S blijeskom u crnim očima završila je:

~ Naravno, i vojnik može postati slavan i utjecajan. Pogledaj generala Scotta. Ili onog Jenkija iz New Hampshirea kojeg spominju kao mogućeg predsjednika ... kako se ono zove ?

- Pierce. General Franklin Pierce.

- Da - nasmijala se usiljeno. - Hoćeš li biti takav vojnik?

Sve je bilo gotovo. Znao je to.

- Ne - rekao je.

Nije bila spremna za tako odlučan, konačan odgovor. Osmjehnula se plaho i nagnula prema njemu dotakavši mu grudima rame ne bi li ga podsjetila što sve može pružiti muškarcu.

- Kladim se da bi mogao, kad bi htio.

- Ne privlači me tako nešto. - Ustao je i otrešao prašinu s hlača. - Hoćemo li natrag? Izgleda da bi mogla kiša.

Vratili su se u veliku kuću ne progovorivši ni riječi. Dok je Ashton izgledala zapanjena i sumorna, Billy se činio neobično spokojnim. Bila mu je ponudila sebe i rekla mu je cijenu. Iznenada je shvatio da je Ashton za njega duboka i opasna provalija. Ustuknuo je s ruba bezdana i osjetio olakšanje.

Sve jači vjetar trgao je lišće s hrastova nedaleko od kuće. Orry je nadgledao desetak robova koji su zakucavali prozorska okna.

- Cooper je upravo poslao poruku po jednom svom čovjeku iz Charlestona - rekao je Orry. - Brodovi koji su uplovili u luku javljaju o olujnom vjetru koji se podigao na pučmi. Poslao sam glasnike da upozore i ostale plantažere. Mogao bi nas zahvatiti uragan.

Ashton je podigla skute haljine i brzo ušla u kuću, ne osvrnuvši se na muškarce. Orry je pogledao za njom, pa u Billyja, zatim počeošao bradu i rekao:

- Čini se da je jedan uragan upravo uhu jao u kuću. Billy se ovlaš osmjehnulo i pitao:

- Jeste li možda vidjeli Charlesa?

Idućeg jutra Ashton je bila ponovno dobro raspoložena. Ušla je u blagovaonicu i sjela do Billyja kao da se ništa nije dogodilo. Pogladi ga je po ruci.

- Što ćemo danas raditi? Odmaknuo se od stola i rekao:

- Charles me vodi u lov na jelene lukom i strijelom. Vidjet ćemo se večeras.

Kad je izišao u njezinoj senutri stvorila gruda bola. Požalila je zbog onoga što mu je rekla jučer kod rijeke. Nije željela ništa osim da ga iskuša. Htjela je provjeriti koliko je odlučan i čvrst, i može li ga vrtjeti oko prsta. Znala je da to zapravo nije važno jer se zaljubila u Billyja. Mogao bi cijeloga života ostati običan poručnik a ona bi ga svejedno voljela. Zbog njega je bila spiemna da se odrekne svojih snova i težnji ... svega.

No, učinilo joj se da je odjednom za sve prekasno.

Gotovo sasvim zatvorenih očiju Billy je plegao na vrat konja. Gusta kiša smanjila je vidljivost na samo nekoliko metara. Stabla su se lomila a grane se otkidale i letjele zrakom. Iako je bilo rano poslijepodne, nebo se prijeteći natmurilo. i

- Eno kuće - povikao je Charles ispred njega. Billy nije mogao vidjeti ništa osim repa prijateljeva konja. Bez Charlesa kao vodiča bio bi izgubljen. Od jahanja po uraganskom vjetru boljelo ga je cijelo tijelo. Charles je još nešto viknuo, ali mu se riječi izgubiše u zaglušujućem prasku. Billy je pogledao uvis baš u trenu kad se golema hrastova grana odlomila i poletjela prema njemu. Podbo je konja. Njeni mu

krajevi okrznuše lice, a veći dio na sreću promaši konja i jahača.

Životinja se propela od straha. Iz mraka i kiše segnu ruka, osinu konja i obuzda ga.

- Jesi li dobro? - pitao je Charles. Billy dahnu i kimnu glavom.

Nakon pet minuta dokopah su se staja. Konji su se ritali i udarali kopitima o pregratke. Billy i Charles predah su konje uplašenim konjušarima i odložili lukove i tobolce. Bili su mokri, umorni i ništa nisu uspjeli uloviti. Cijeloga dana vidjeli su samo jednoga jelena. Charles je prvi hitac prepustio Billyju, ali njegova je strijela promašila, i jelen je pobjegao. Charles je na starinski način obilježio novajliju koji nije pogodio cilja. Nožem mu je razrezao stražnji kraj košulje.

Billyja je promašaj ljutio, iako ga nije osobito iznenadio. Cijeli je dan mislio samo na Ashton, i uspio ju je vidjeti onakvom kakva je stvarno bila, neuljepšanu njegovim osjećajima. Bilo mu je jasno da je prelijepa i veoma poželjna, ali da nije djevojka za njega. Bio je sretan što je to otkrio prije nego što se upustio u ozbiljniju vezu s njom.

- Sva sreća da je riža pobrana - povikao je Charles dok su pretrčavali od staja prema kući, - Katkada oluje donesu slanu vodu čak dovde.

- Mislio sam da oluje bjesne ovdje u kolovozu i rujnu?

- Uglavnom, ali znaju i ranije. Ponekad razdoblje oluja može potrajati i do studenog.

Stigli su do kuće i odahnuli s olakšanjem. Kad su ušli, zastadoše zatečeni. Okupljeni u predvorju, stajali su gotovo svi članovi obje obitelji.

- Dobro je da ste barem vas dvojica živi i zdravi ... - rekao je George zabrinutim glasom.

Billy je zagladio mokru kosu s čela.

- Što se događa? Odgovorio je Orry:

- Usprkos upozorenjima tvoja je sestra kasno jutros otišla na jahanje. Poslao sam s njom jednog svog čovjeka. Još se msu vratili.

Pokraj stepemca Billy je primijetio Brett. Netremice ga je gledala.

- Da ponovo osedlamo konje i pođemo ih tražiti? - pitao je.

- I ja sam to predložio - rekao je George. - No Orry se ne slaže.

- Jer imam dobar razlog - rekao je Orry uzrujano kao*da ga je Georgeova primjedba povrijedila. - Virgilia bi mogla biti na bilo kojem od desetak putova i puteljaka. *Ne bismo znali ni gdje da počnemo potragu. A s obzirom na to da je oluja već ovako jaka, mogli bismo projahati na desetak metara od nje a da je ne primijetimo. Ah ako želiš, ja ću poći.

- Ne, ne ako je preopasno. Nisam htio biti grub.

- Cuffey je pouzdan momak - rekao je Orry ostalima. - Znat će pronaći sklonište. Siguran sam da će sve biti u redu.

Negdje na katu vjetar je uz tresak otvorio prozorski kapak. Čulo se razbijanje stakla i rušenje namještaja. Clarissa je viknula i potrčala gore, a za njom i Maude. Odnekud se stvoriše tri služavke i pojuriše uza stepenice, a Brett žurno priđe Charlesu. Ashton nije bila među okupljenima, sa zakašnjenjem je primijetio Billy.

- Drago mi je da ste se vas dvojica vratili - rekla je Brett. Uхватила je bratića za ruku, ali gledala je Billyja.

Trepnuo je, po prvi je puta istinski primijetivši. Bio je iznenađen a istovremeno mu je bilo drago što se zabrinula.

Tillet je predložio lovcima da pođu s njim i zagriju se čašicom viskija. Charles je oduševljeno pristao a Billy je pošao za njim. Prolazeći mimo Brett zagledao joj se u oči. Bila je mlada, ali lijepa. Njezino je lice odimalo blagošću koja je nedostajala Ashton. Učinila mu se izuzetno privlačnom.

Možda je cijelo vrijeme poklanjao pažnju pogrešnoj djevojci.

- Gospođice, bolje da se vratimo kući - rekao je Cuffey jedan sat nakon odlaska s Mont Royala.

- Ne, ovo je uzbudljivo - viknula je Virgilia nadglasavajući fijuk vjetra.

Cuffey se iskezio, ali je jahao ispred nje pa mu nije mogla vidjeti lice.

Virgilia je jahala postrance. Rekla je mladom Crncu da želi vidjeti slikoviti krajolik uz rijeku, i on ju je baš bio vodio na takvo mjesto kroz šumu, slijedeći put koji se pretvorio u uzak, blatnjav usjek. Guste krošnje zaklonile su ionako slabo danje svjetlo, a zbog siline vjetra kroz lišće su se probijale krupne kapi kiše.

Virgilia se bila uplašila. Nikad prije nije bila doživjela uragan. Istovremeno, na neki sasvim neočekivan način, snaga oluje ju je uzbudivala. Steznik ju je žuljao, a pod haljinom je osjetila napetost.

- Cuffey, nisi mi odgovorio na pitanje.

- Brinem radi oluje, gospođice. Ne mogu se sjetiti' pitanja.

Lažljivče, pomislila je žaleći ga. Negdje iza njih vjetar je iščupao drvo iz korijena i uz prasak i buku srušio ga na zemlju.

- Možete pričekat' ovdje tren, gospođice. Ja bi' da se obratim i vidim jel put još prohodan.

Podbo je mulu golim petama i projahao mimo nje pogledavši je mrzovoljno. Bio je lijep momak, otprilike Charlesov vršnjak, primijetila je Virgilia. K tome inteligentan, što je očito nastojao prikriti. Bojao se pitanja kojima ga je obasula posljednjih pola sata. Da, Mainovi su ga zastrašili i natjerali da skriva svoje znanje. Bio je to još jedan razlog zbog kojeg je prezirala tu obitelj i svu robovlasničku aristokraciju.

Ne bi li došla u Južnu Karolinu i proučila robovlasništvo na njegovu izvoru, morala je hiniti prijateljstvo i teškom mukom potiskivati svoja uvjerenja, osjećaje i želje. Danas je, susprežući se da ne plane, uspjela na pristojan način izboriti kod onog prokleta umišljenog Orryja Maina dopuštenje za jahanje. Učinila je to jer je željela nasamo porazgovarati s nekim robom, takoreći, na njegovu terenu. Doduše, razgovor nije bio uspješan jer je Cuffey izbjegavao odgovore.

Crni se momak vraćao prutom šibajući mulu. Činilo se da se nerado vraća u njeno društvo, ali je po izrazu očiju shvatila da ga brine nešto drugo.

- Gospođice, ispod drveta mili cijelo leglo zmija. Sve po putu gmižu. Oluja je gadna a zmiје razdražene. Ne možemo se vratit' istim putem. Moramo okolo, a to je duži put za cijeli sat.

- Ja se ne brinem. Ti si odličan vodič. Nasmijala se i nagnula naprijed želeći ga potapšati po ruci. Trgnuo se kao oparen i potjerao mulu.

- Ne možemo se vratit' istim putem. Moramo dalje do rijeke - promrmljao je.

- Budući da će put do kuće potrajati, možeš mi odgovoriti na pitanje. Znaš li što znači riječ sloboda? - Romon kišnih kapi ispunio je tišinu. - Cuffey? - potakla ga je.

- Mislim da znam - rekao je ne osvrnuvši se.

- Imaš li ikakvu predodžbu o tome kakav bi ti bio život da si slobodan ?

- Predož ... kako ste rekli, gospođice?

- Imaš li ideju o tome što znači biti slobodan?

- Ne, gospođice. Ja o tome nikad ne mislim. Ja sam tu zadovoljan.

- Pogledaj me u oči i ponovi to što si rekao. Nije se okrenuo, niti progovorio.

- Cuffey, kad bi se odlučio na bijeg mogla bih ti dati novac.

Čuvši to, podbo je mulu i zagledao se u grmlje pretvarajući se da traži put. A možda je, jadnik, pretraživao ne prisluškuje li netko usred šume. Prokleti bili svi koji su mu uništili duh. Prokleti bili svi Mainovi, svi Južnjaci, proklet bio i njezin brat George. Pretvarao se u pravog mekušca, Jenkija koji podržava Južnjake. Sve bi dala da ih može kazniti.

Cuffey je molećivo zurio u nju.

- Ja nikad ne bih pobjeg'o, gospođice. Gos'n Tillet i gos'n Orry su dobri prema meni. Ja sam sretan Crnac.

Kako je očajnički to izrekao. Kratko je odmahнула rukom.

- U redu. Hajd'mo dalje. Lije kao iz kabla. Postajalo je sve mračnije jer je put vijugao kroz

šumu, Kiša se pretvorila u pravi pljusak koji joj je potpuno promoćio odjeću. U grmlju iznenada nešto zapucketa i zašušti. Spazila je dva jelena kako pojuriše prema zapadu bježeći pred nadolazećom olujom.

Poput urlika vjetra, jačao je i Virgilijin gnjev. Nije više bila sigurna hoće li uspjeti održati ona glupa, lažna obećanja koja je dala Georgeu ne bi li je poveo na put. Ne može se više pretvarati i ne osuditi sve one koji su uništili Cuffeyjev duh i uškopili njegovu hrabrost. Željela ih je kazniti i nanijeti im bol.

- Što radiš ovdje, Crnac?

Prenuvši se iz misli, Virgilia je spazila da je Cuffey stigao do ruba šume. Viknuo je na nekoga koga ona nije mogla vidjeti. Kad je dojahala do Cuffeyja ugledala je lijepu kočiju zaglibijenih stražnjih kotača.

Kočijaš je još uvijek sjedio na svom povišenom sjedalu. Kiša mu je šibala lice, a on je samo mahnuo ispisanom karticom što mu je, privezana uzicom, visjela o vratu.

- Ne deri se na mene, Crnac, imam propusnicu. Virgilia je sjedila sasvim nepomično. Kočijaštr se kiša slijevala niz lice, a kad je pokazao propusnicu, iskezio se na Cuffeyja. Nedostajala su mu četiri gornja zuba.

Cuffey progovori manje neprijateljski.

- Nisam te prepozn'o, Grady. Što se dogodilo?

- A što misliš? Stara gospođa Huntoon naredila mi je da odvezem kočiju u Charleston kako bi bila na raspolaganju gospodinu Jimu. Rekao sam joj da će kiša pretvoriti putove u kaljužu, no nije me poslušala.

U posljednjoj rečenici, Virgilia je čula prizvuk nezadovoljstva, čak i prikrivenog bijesa. Gradyjevi gospodari nisu mu uspjeli oduzeti muževnost.

Cuffey je primijetio da rob bulji u Virgiliju, i kad je progovorio u glasu mu se osjetilo upozorenje.

- Ova dama je gost na Mont Royalu. Došli smo onim putem odozdo, aF sad je pun zmija pa moramo naokolo.

- Ne bih vam preporučio - posavjetovao je Grady. - Barem ne dami, jer je oluja prejaka. Neka sjedne u kočiju a ja ću stražariti Ti požuri na Mont Royal i reci im da je sve u redu.

Cuffey je oklijevao:

- Mislim da bi bilo bolje da ti ideš.

- Ti bolje poznaš put. Ti idi

Cuffey je izgledao jadno. Bojao se izgleda da će ga kazniti ako se gošći nešto dogodi, a opet, Grady je bio stariji i jači i Cuffey mu se nije usudio proturječiti. Svejedno nije popustio dok kroz vjetar i kišu nije začuo Virgilijin glas.

- Da, -Cuffey, idi. Na plantaži će biti zabrinuti. Bit ću na sigurnom uz ovog Čovjeka.

- Dobro - rekao je. - Ali pazi na nju, Grady. Vratit ću se s gospodom što prije.

Odjahao je i uskoro ga više nisu vidjeli, Kad je huka oluje prekrila topot kopita Cuffeyjeve mule, Grady je sišao s kočijaševa sjedala. Nije skidao oči s Virgilije dok je obilazio kočiju da bi prišao vratima.

- Ne znam želite li se skloniti ovdje, gospođice. Moglo bi biti vlažno i blatnjavo.

- Da, pogotovo ako se vrata ne mogu dobro zatvoriti. - Očima i izrazom lica pokušavala mu je reći da se nema čega bojati.

- Gledao ju je još neko vrijeme, a onda je s obje ruke uhvatio donji dio prozora i gornji dio vrata. Naglo je trgnuo i vrata su pala u blato viseći još samo na kožnoj šarki pri dnu. Dvije gornje šarke bile su istrgnute.

Pokazao ie vrata.

- Sada se sigurno neće moći zatvoriti. Voda ce uskoro prekriti dno. *

- A što ... - dahнула je od uzbuđenja - što ako je Cuffey zapamtio da vrata nisu bila slomljena?

- Previše je uplašen da bi se sjećao. No, ako se i sjeti, neće ništa reći. Ja ću se za to pobrinuti.

Gotovo se onesvijestila od uzbuđenja.

- Kamo bismo se mogli skloniti ?

- Otprilike kilometar niz cestu nalazi se jedan napušteni mlin. Ja bih morao biti na straži kada se pojave, ali ne očekujem ih barem nekoliko sati. - Dobacivši joj još jedan dug pogled, dohvatio je uzde njezina konja i krenuo puteljkom.

- Zovem se Grady.

- Da, znam. Okrenuo se i osmjehnuo.

Stari mlin bio je ispunjen paučinom i mirisom plijesni, no krov je bio dobar i mjesto se činilo odličnim skloništem od nevremena.

Virgilia je bila nervozna poput djevojke koja je prvi put na plesu. To ju je iznenadilo, ali znala je razlog,

Grady je bio tako gruba izgleda a istovremeno i otmjen poput kakva kralja, usprkos blatnjavim rukama, prljavim stopalima i poderanoj odjeći.

- Zašto to želiš učiniti? - upitao ju je s iskrom podrugljivosti u pogledu.

- Grady, Grady ... - pomilovala je njegovu široku, mokru nadlakticu - ... nemoj me tako gledati. Ja sam tvoj prijatelj.

- Ne postoji bijeli muškarac, ni bijela žena koji bi bili prijatelji nekom Crncu. Barem ne u Južnoj Karolini.

- Gore na Sjeveru je drugačije.

- Otamo dolaziš ?

- Da. Sjevernjaci mrze robovlasništvo. I ja ga mrzim. Pripadam ljudima koji pomažu odbjelim robovima da započnu novi život kao slobodni ljudi.

- Pomišljao sam jedanput, dvaput da odem gore na Sjever, ali nisam bio siguran da bi se rizik isplatio.

Zgrabila je njegovu mišicu s obje ruke i zabila nokte u kožu.

- Vjeruj mi, isplatio bi se.

- Samo mi hoćeš pomoći, i to je sve?

- Ne - prošaptala je. - Znaš da to nije sve. Nacerio se.

- Još uvijek me zanima zašto. Nisi nikad prije bila s Crncem?

- Nemoj si laskati.

Na ovakav odgovor, Grady se grohčtom nasmijao.

- Pa ti nisi baš najljepša žena koju sam vidio u životu ...

Ugrizla se za usnu i sa smiješkom prihvatila uvredu. On je samo pokazivao tko je gospodar situacije.

- ... ali, imaš najtoplije oči koje sam ikada vidio. -Nadlanicom je lagano pomilovao njen obraz. - Volio bih vidjeti i ostalo.

Trenutak kasnije, gušeći se od vrućine koja ju je obuzela, Virgilia je otkopčala jahaću haljinu. Objema

rukama podigla je prednji dio suknje i podsuknju. Grady se prestao cerekati.

- Moj bože, maloprije sam pogriješio. Stvarno si lijepa.
- Ne, nisam. Ali to nije važno.
- Još nešto moram priznati. Ja nikad nisam bio s nekom bijelom ženom.
- Onda, dođi! - rekla je zavitlavši suknjom.

Dok je vani bjesnio uragan, sasvim je izgubila pojam o vremenu uzimajući ga u sebe jednom, i još jednom, i još jednom.

Nakon vjetrovite kišne noći osvanulo je mirno, ružičasto jutro. Čim se razdanilo, Orry, George, Billy i Cuffey dojahali su do mlina. Zatekli su Gradyja kako čuču i stražari pred vratima.

- Satima vas tražimo - ljutito se obrecnuo Orry. - Zašto niste ostali kod kočija? »

Ustajući, Grady je odgovorio s poštovanjem.

- Gospodine, 'tio sam to učiniti', baš kako sam rek'o ovom vašem Crncu. AF vrata na kočiji su se pokidala i ušli su voda i blato. Nije to bilo mjesto za bijelu damu. Onda sam se sjetio ovog starog mlina i došli smo 'vamo prije neg' je vjetar post'o prejak. Mislio sam da ćete nas teško nać', aF sam znao da ćete tražit' i ovdje. Bio sam budan cijelu noć. Gospođica je unutra i dobro je. Gladna je, rek'o bi', aF sve je ostalo u redu.

U sebi se smijuljio. Uvijek je skraćivao riječi kad bi razgovarao s nekim bijelcem jer tako bi pomišljali da pred njima stoji još jedna priglasna, prostodušna crncu-ga. Prijevarena bi gotovo uvijek uspijevala.

Na vratima se pojavila Virgilia hineći veliko olakšanje. Pohvalila je pristojnost i odanost nepoznatog roba, a kad se vratila u mlin da pokupi pokisle cipele i mokre čarape, Georgeu je pao kamen sa srca. Bilo je to sve što je skinula kako bi mogla spavati, rekla je.

Uragan je nanio najveće štete uz obalu. Kako je oluja kretala uz rijeku Ashley, snaga joj je slabila. Iako je vjetar na Mont Royalu i na obližnjim plantažama počupao mnoga stabla i zakrčio putove, nije nanio veće štete. Ponegdje je oštećen krov na kućama a pokislo je i pokućstvo kad je kiša prodrla kroz razbijena okna. Plimni val nije bio toliko velik da bi potjerao slanu vodu daleko uzvodno. Sve u svemu, Mainovi su bili pošteđeni najžešćeg udara oluje.

U srijedu, posljednjeg tjedna boravka Hazardovih, Virgilia je izjavila kako će otići do Charlestonea ne bi li kupila neke sitnice. Zatražila je pratnju jedne Crnkinje, naravno, ako gospođa Main nema ništa protiv. Clarissa je, dakako, pristala.

Maude je odmah stala zapitkivati zašto ne bi obavila kupovinu dok u Charlestonu budu čekali na parobrod. Ne, odgovorila je Virgilia s osmijehom; to bi bilo neizvedivo. Maude će vidjeti zbog čega kad se bude vratila na Mont Royal.

Virgilijmo ponašanje bilo je zbnunjuće, pomislila je njena majka. Ali napokon, za vrijeme cijelog posjeta njezino je ponašanje bilo neobično. Iznenadila je svojom pristojnošću. Možda je htjela otići u Charleston da kupi darove za Mainove. Maude je odlučila kupiti poklone u Lehigh Stationu i poslati ih na Mont Royal, a" ako je njena kćer htjela pokazati zahvalnost i prije toga, Maude je nije željela sprečavati. Promjena u Virgilijinom ponašanju bila je tako dobrodošla da nitko nije imao ništa protiv.

Ijmaći pratilji nije bilo tako lako kako je mislila. Virgilia je morala čekati dok djevojka nije zadrijemala na slamarici, a to je potrajalo duže nego što je očekivala. Napokon joj je uspelo da se iskrade iz sobe i siđe stepenicama.

Usamljena bijela žena koja hita niz ulicu Meeting privukla je poglede nekolicine kasnih besposličara, no bilo joj je svejedno. Obuzela ju je neka čudna strast koja joj je pomogla da svlada sve strahove. U uličici blizu kazališta Dock Street sreća je Gradyja koji je čučao skriven u mraku neke veže. One noći u mlinu bili su se dogovorili za sat i mjesto sastanka. Istog trena kad je stigla, obrecnuo se na nju.

- Kasniš.

- Nisam mogla prije. Jesi li se teško iskrao iz kuće ?

- Ne, s tim nemam problema, ali prije pola sata počeo je redarstveni sat za Crnce. Propusnica koju imam stara je šest tjedana. Morali smo se dogovoriti za sastanak danju.

- Da smo se sastali po danu ne bismo mogli učiniti ovo. - Obgrlila ga je i vatreno poljubila. - Možda bismo morali čekati mjesecima dok ne dogovorim postaje na tajnome putu u slobodu. Odlučili smo da sve izvedemo sada, a odluku o bijegu donijeli smo zajedno, zar se ne sjećaš?

- Da - priznao je.

Ponovno ga je poljubila a zatim otvorila svoju torbu.

- Evo. To je sav novac koji imam. Na ovom komadiću papira je adresa u Philadelphiji. To je sigurno mjesto čiji su vlasnici Prijatelji. Kvekeri - pojasnila je kad je shvatila da nije razumio prvi naziv.

Sramežljivo je uzeo papir.

- Ja ovo ne mogu pročitati. Ne znam čitati.

- Oh, bože. To mi nije ni palo na um.

- Ali u vedroj noći uvijek znam pronaći Danicu.

- Da, da, svakako. Ali, kad se izgubiš, pitaj u crkvi za pravac. Nisu sve crkve sigurne za bjegunce, ali ne znam ništa bolje. A sada . . . hrana. Znaš li brojiti?

Zanimekao je glavom.

- Onda bi te mogli prevariti kad budeš kupovao hranu. Ili posumnjati u tebe, jer odakle novac Crncu koji ne zna računati. Možda bi bilo bezopasnije da kradeš hranu? Odluči sam.

Osjetio je zabrinutost u njezinu glasu i blago je potapšao.

- Stići ću ja tamo, ništa ti ne brini. Sad imam dobar razlog da uspijem.

Ponovno se čvrsto zagriše. Prislonila je obraz o njegovu čistu košulju.

- Da, Grady, mnogo razloga. Na Sjeveru ću te naučiti čitati i računati. Kupit ćemo ti nove zube. Bit ćeš najljepši muškarac na svijetu.

Odmaknula se i zagledala u njegovo lice obasjano slabim svjetlom što je dopiralo s kraja ulice.

- Bože, toliko mi je stalo do tebe.

I sama se iznenadila zbog tog saznanja. Zašto joj se to dogodilo? Zbog želje da naudi Mainovima i njima sličnima? Zbog toga što je htjela dokazati da je posve predana svojoj stvari? Dogodilo se to zbog oba ova razloga, ali i zbog nečeg trećeg.

Grady se nervozno nasmijao i prošaptao:

- Katkada mi se čini da ćemo zbog ovoga oboje završiti u paklu.

Premda se nasmijao, njegov je smijeh krio zabrinutost. Pokušala ga je oraspoložiti.

- U paklu za bijelce ili Crnce?

- O, za bijelce. Čujem da je taj mnogo bolji iako u oba skončavaš na isti način.

- Mi nećemo. Živjet ćemo sretnim, korisnim životom.

A George ili bilo tko neka nas samo pokuša spriječiti.

Na kraju ulice odjednom se pojavila neka sjenka. Zasjala je svjetiljka.

- Tko je tamo? Brzo je prošaptala:

- Bježi, Grady!

I on je nestao u tami.

Pričekala je nekoliko trenutaka. Srce joj je ludo tuklo dok se čovjek približavao. Bacila je torbu na drugu stranu ulice i povikala:

- Čuvar? Ovamo! Neki mi je balavac ukrao torbu i -pojurila sam za njim.

Bila je dala Gradyju sav novac pa će ova laž biti uvjerljiva. Čuvar je napokon, teško dišući, došao do nje i fenjerom joj osvijetlio lice.

- Jel' bio Crnac?

- Ne, bio je bijel. Oko petnaest godina, čini mi se. S malom zlatnom naušnicom u lijevom uhu. Rekla bih da je mali s nekog parobroda. Molim vas, okrenite to svjetlo onamo, čini mi se da vidim nešto.

Trenutak kasnije pokazala mu je unutrašnjost torbe.

- Uzeo mi je i posljednji dolar. Bila sam luda što sam izašla iz hotela na svježiji zrak. Mislila sam da je nakon objave redarstvenog sata Crncima, Charleston siguran za bijele žene

Njezina vješta predstava sasvim je obmanula čuvara. Ništa nije posumnjao i osobno ju je otpratio natrag do hotela.

Dva dana kasnije, Gradyjev se vlasnik pojavio na vratima Mont Royaala.

Posjetitelja su najavili u trenutku kad je na Mont Royalu vladalo dobro raspoloženje. Svi su bili okupljeni u blagovaonici oko stola na koji je Virgilia iznijela gomilu poklona za obje obitelji. Do toga trena samo je Tillet otvorio svoj paketić; u njemu je bila skupocjena, svilena kravata.

Orry je ustao.

- Ispričavam se, ali moram vidjeti što želi.

- Stvarno ne znam - rekao je Tillet. - Možda je nešto u vezi s Gradyjevim bijegom?

- Nije moguće? - začudila se Clarissa. Tada primijeti kako njen muž gleda Virgiliu koja je sjela za čelo stola bez ičijeg dopuštenja. Virgilia je skupila usne na neobičan način, prijetvoran, pomislila je Clarissa. I George je to primijetio i namrštio se.

Orry se otputio ka predvorju.

- James, dobro jutro.

Pružio je ruku i stisnuo mlitav Huntoonov dlan. Vrijeme je bilo prohladno, no, posjetiteljeva ruka bila je vlažna; sav se znojio. Stakla na naočalama su se zamaglila i on ih je obrisao o kraj kaputa, te ponovno natakao na nos. Orry se pitao što li je Ashton našla na tom ljigavcu.

- Što vas nosi k nama? - pitao je Orry.

- Ništa ugodna, uvjeravam vas. Znete li da je nestao jedan od mojih robova.

- Znam. Grady. Vijest je stigla i do nas. Žao mi je.
- A meni se čini više nego slučajno da jedan od mojih Crnaca, koji nikad nije iskazivao ni najmanje nezadovoljstva, odjednom odluči bježati i to baš u trenu kad na Mont Royalu borave gosti sa Sjevera. Orry se ukočio.
- James, ne misliš valjda ...
- Ništa ja ne mislim - upadne u riječ Huntoon - ja to otvoreno tvrdim.
Kroz otvorena vrata spazio je u blagovaonici Mai-nove i njihove goste. Govorio je glasno ne bi li i oni mogli čuti. Stolac zaškripi i Orry začuje težak bat očevih čizama.
Huntoon je nastavio.
- Uvjeren sam da je netko potaknuo Gradyja na bijeg. Štoviše, mislim da je taj netko iz ove kuće. U predvorju, preko sunčane zrake što je prodirala kroz prozorčić, pade Tilletova sjenka. Za njim, iz blagovaonice stigoše i ostali. Huntoon je mrko gledao.
- Orry, svi znaju da je jedan od tvojih gostiju gorljivi pobornik pobune robova na Jugu. One olujne noći Grady je, navodno, čuvao baš tog vašeg gosta. -Huntoon prođe mimo Orryja. ~ Izravno ću pitati vas, gospođice Hazard. Jeste li pomogli mom robu da pobjegne?
Orry uhvati Huntoona za rame.
- Čekaj malo, James. Ne možeš upasti u moju kuću samo tako i razgovarati s mojim gostima kao tužitelj. Jasno mi je da si pretrpio novčani gubitak, no, to nije isprika da tako ...
- Neka odgovori - upao je Huntoon.
Svi su stajali u polukrugu i iščekivali. Ashton je gledala Virgiliju s neskrivenom mržnjom. Billy je na sličan način gledao Huntoona. Tillet se doimao nesretnim, Clarissa zbunjeno, George potištenim a njegova sestra ...
Orry se osjećao kao da mu težak kamen tišti želudac.

Virgilia je prkosno izbacila bradu s izazivačkim izrazom lica.

Orry se sabrao i rekao:

- Ne, James. Nema nikakva odgovora dok razumno ne obrazložiš.

Huntoonovi se obrazi zarumenješe od bijesa.

- Razumno obrazložim ? Što ?

- Tvoje optužbe. Ne vjerujem da je sumnja, ili nagađanje, dobar razlog da dođeš baš k nama.

Brzinom dobrog odvjetnika Huntoon odgovori.

- Ah, ali ja ne nagađam. Činjenica je da je gospođica Hazard provela cijelu noć s mojim Crncem. To si nijedna bjelkinja s Juga ne bi dopustila, no, to je sad sporedno. Uvjeren sam da je napunila Gradyjevu glavu buntovničkim idejama.

- Virgilia, jesi li svjesna što ovaj čovjek govori? -upao je George.

Nepokolebljivo se smiješila.

- Savršeno sam svjesna.

- Za ime boga, reci mu da to nije istina.

- A zašto bih? Njegov teatralni govor baš me zabavlja.

Orryja jače zaboli želudac. Nije porekla optužbe. I Georgeu to postane jasno. Izgledao je bolesno.

- Molim - nastavio je Huntoon samouvjeren zata-kavši prste za suvratke - evo još činjenica. Pouzdano sam obaviješten da je one noći, kad je Grady pobjegao iz Charlestona, i gospođica Hazard bila u gradu.

Točno. Orry je to potpuno smetnuo s uma. Huntoon nastavi glasnije.

- Pratila ju je samo Crnkinja s plantaže, djevojka priglupa kao, uostalom, i cijela njena rasa. Također sam obaviješten da se djevojka probudila negdje oko devet navečer i da je otkrila kako gospođica Hazard nije u hotelskoj sobi. Što mislite da je radila u to doba noći u gradu ako nije pomagala mom robu da pobjegne ?

Huntoon se ponovno obrati Virgiliji.

- Zašto ne odgovorite na to, gospođice Hazard?

- Da - rekla je Ashton. - Vrijeme je da se istinom odužite našoj gostoljubivosti.

Tillet se obrecnu na kćer.

- Vрати se u blagovaonicu i ne miješaj se u to. - No, ona je već stajala uz Huntoona držeći ga pod ruku, jasno dajući svima do znanja da je njegov saveznik.

Orry se zagledao u sestru, konačno shvativši kako je Huntoon došao baš na Mont Royal. Ashton ga je pozvala i opskrbila s nekoliko podataka potičući sumnju u Virgiliju. Zaprepastilo ga je, ali ne i iznenadilo takvo njeno ponašanje. Ashtonina mržnja prema Virgiliji bila je već duže vrijeme očita.

I Orry se borio sa sličnim osjećajem. Virgilia je i dalje zurila prkosno, čak i drsko. Orry pročisti grlo.

- Bilo bi poželjno da odgovorite na sve ovo, Virgilia.

- Da odgovorim? Kako? George upadne:
 - Porićući, naravno.
 - A zašto da to učinim ?
 - Boga mu, Virgilia, prestani se osmjehivati. -George prečuje glasan uzdah svoje žene. - Ne upropašćuj sve, poreći!
 - Neću! - Lupnula je nogom o pod. - Odbijam odgovoriti ovom čovjeku ogrezlom u grijehu. Kako se usuđuje blebetati o krivnji kad istovremeno drži ljudska bića u ropstvu?
 Očajna glasa Constance je rekla:
 - Nitko ne traži da se odrekneš svojih načela. Ali, budi razumna. Nemoj uzvraćati ljubaznost i gostoljubivost Mainovih neprijateljstvom i ružnim ponašanjem.
 ~ Baš mi je žao, Constance, ali ja slijedim svoju savjest.
 Sumanuta je poput Huntoona, pomisli Orry. Odvjetnik se unese u Virgilijino lice.
 - Učinili ste to, zar ne? Zato i ne želite poreći. Drsko mu se smiješila.
 - Nećete nikada saznati, gospodine Huntoon.

- Što ste još dali mom Crncu? Vaše draži? Jeste li se parili s njim kako biste dokazali jednakost? To čovjek i može očekivati od jedne abolicionističke drolje.
 Billy nikad nije bio odveć blizak sa sestrom. No, zadnja riječ, nespojiva s dobrim odgojem, prevršila je mjeru. Pojurio je prema Huntoon.

Ashton je vrisnula i pokušala spriječiti Billyja, no, on je već bio u naletu. Huntoon poskoči unazad poput zeca, i umjesto da ga zgrabi za vrat, Billy mu samo strgnu naočale. Padoše na pod i zasjaše na sunčevom svjetlu. George skoči da zadrži Billyjevu ruku i zgazi naočale.
 - Prestani! Saberi se i ostavi ga na miru!
 - Ne može vrijeđati Virgiliju - zadihano progovori Billy.
 George je stao ispred brata zadržavajući ga obim lukama. Tillet je podigao slomljene naočale s poda držeći ih za jedan naušnjak.
 - Napusti nas, James - rekao je. - Odmah.
 Sa slomljenim naočalama, Huntoon je zamahnuo prema Virgiliji,
 - Zbog nje sam ostao bez roba. A ovaj me divljak uvrijedio. Tražim zadovoljštinu. Poslat ću vam svog sekundanta.
 - Neće biti dvoboja - rekao je Orry. Nećak Charles, koji je mirno stajao u pozadini, razočarano se namršti.
 Billy se pokuša istrgnuti iz bratovljevih ruku.
 - Zašto ne? Želim se boriti s njim. Ubit ću tog ljigavog kurvina sina.
 Huntoon se glasno zagrcnuo. Ashton začuđeno i zadivljeno pogleda Billyja a zatim se okrene i stane požurivati prosca prema vratima. Bunio se i gunđao, no, za nekoliko minuta bio je u kočiji. Vozač osinu konje.
 Kroz otvorena vrata vidjeli su prašinu kako se sliježe na osunčanom puteljku. Orry prekine nelagodnu šutnju i izrekne ono što je morao:
 - Kad se pročuju Huntoonove optužbe, moglo bi doći do neželjenih posljedica. Bilo bi pametno da već danas krenete za Charleston.
 - Spremit ćemo se za sat vremena - rekao je George.
 Potaknuo je Billy ja da pode prema stepenicama, a za njima je krenula i Virgilia držeći se kraljevski drsko. Orryja zbuni Georgeovo ponašanje. Činilo se da je ljutit zbog upozorenja, ljutit na prijatelja. Orry zatrese glavom, opsuje tiho i izađe iz kuće na svjež zrak.
 Nakon sat vremena, sabravši se, George potraži prijatelja. Našao ga je kako sjedi u pletenom stolca na donjoj verandi. Obiteljska kočija čekala je pred vratima, a služinčad je ukrcavala kovčege i torbe.
 Orry je sjedio s jednom nogom naslonjenom na suprotni stolac, a desnom rukom je natkrilio oči.
 George je gužvao šešir u ruci.
 - Prije nego što smo krenuli iz Pennsylvanije, Virgilia mi je obećala da neće učiniti ništa što bi moglo nauditi tebi i tvojoj obitelji. Očito, prekršila je obećanje. Vjerojatno je to smjerala od samog početka. Zapravo, ne znam što da kažem. Razgovarao sam s njom i ona se nimalo ne kaje. Čak je zbog svega i ponosna. Mislim da je postupila nedopustivo.
 - Ja također.
 Kratak odgovor zbuni Georgea. Nije znao kamo sa sobom. Orry naglo ustade.
 - Slušaj, znam da ne možeš ništa popraviti, Gradyja će vjerojatno uhvatiti prije nego što stigne daleko. Žao mi je što se sve to dogodilo, no, sad je sve prošlo, i ništa se više ne da učiniti.
 - Osim da ubuduće držim sestru dalje od Južne Karoline.
 - Da, to je dobar prijedlog.
 Između dvojice prijatelja i dalje je lebdjela nelagoda. No, prošla vremena i drugarstvo uskoro je

odagnaše. George je progovorio u ime obojice.

- Teška su vremena. Svakog dana sve je više mržnje i stalno nalijećemo na teška pitanja koja kao da nemaju odgovora. No, ne bih želio da se zbog toga razidu i naše dvije obitelji.

Orry je uzdahnuo.

- Ne želim ni ja. I zaista ne mislim da si odgovoran za ponašanje tvoje sestre. ~ Pa ipak, nije se mogao oteti dojmu da malen dio krivice snosi i George.

- Hoćeš li doći s obitelji u Newport slijedećeg ljeta? Uredit ću da Virgilia ne bude tamo.

Orry se dvoumio prije nego što je odgovorio.

- Ako se nešto neočekivano ne dogodi, da. Nastojat ću.

- Drago mi je.

Prijatelji se zagriše i George nabije šešir na glavu.

- Bilo bi dobro da krenemo prije nego što se pojavi Huntoon s potjerom i konopcima za vješanje.

- Takvo što se ne događa ovdje!

- Orry, smiri se. Samo sam se šalio. Orry se zacrveni.

- Oprosti. Malo sam razdražljiv. Čini mi se da su svi Južnjaci tako raspoloženi ovih dana.

Na vratima se pojavio Maud i Constance, a iza njih dadilja s djecom.

- Jesmo li spremni? - pitao je George svoju ženu.

- Ne svi - odgovorila je. - Ne znamo gdje je Billy.

Tog trenutka Billy je žurio prema ljetnoj kuhinji. Jedna od sluškinja bila mu je rekla da Brett tamo pomaže oko pečenja kruha.

- Billy? - Čuo je glas i pomislio da je to onaj koji je želio čuti. Tada je shvatio da ga je pozvala Ashton. Dotrčala je k njemu iza ugla velike kuće. - Tražila sam te posvuda. - Pustila je skute haljine koje je podigla kako bi mogla trčati. Pogledala ga je od glave do pete. - Obučen si za put? Bože, kako dobro izgledaš.

- Žao mi je što moramo poći pod ovakvim okolnostima - rekao je i zašutio, ne znajući kako da nastavi razgovor. Bilo mu je neugodno u njenom društvu. ~ Znam da je Virgilia bila grozna, no nisam mogao dopustiti tvom prijatelju da je vrijeđa.

Očekivao je da će Ashton braniti Huntoona, no, to se nije dogodilo. Umjesto toga, iznenadila ga je i odobrila njegove riječi kimanjem glave.

- I ja sam se ponijela nepromišljeno. Nisam trebala ... stvarno ne mogu objasniti zašto sam onako postupila. Prezirem starog Jamesa Huntoona.

Billy se malo opustio i uspio se nasmiješiti.

- Tada si dobra glumica. - Naravno, postao je svjestan toga već mnogo ranije. - Da su mi barem tvoj brat i George odobrili da se obračunam s Huntoonom.

- Qh, James je prevelika kukavica da izađe na dvoboj. Samo se pravi važan, baš kao i većina političara s kojima se družim. Ti si drugačiji. - Uхватила ga je za zglob ruke. - Hrabar si. Divim se hrabrim muškarcima.

Vrhom kažiprsta milovala mu je zglob. Željela ga je. Pokušavala mu je to dati na znanje pogledom, isturenom bradom i dodiranjem prstiju. Htjela ga je privući k sebi. No, nije uspjela.

- Drago mi je što tako osjećaš, Ashton, no, sad moram poći. Prije toga htio bih skoknuti do kuhinje.

- Zar si gladan? - upitala je uz blag osmijeh. -Kažu da su momci koji rastu uvijek gladni. - Naglasila je riječ momci.

Uvreda ga posrami.

- Molim te, ispričaj me. - Okrcnuo se i požurio ka kuhinji. Nije više želio imati išta s njom. Ako je i tinjala neka nada da bi moglo nešto biti među njima, nestala je. Oči joj se ispuniše suzama i, iako je nastojala da ih zadrži, nije uspjela.

Billy je pomislio da je lud. Prekinuo je s jednom sestrom, a žurio je k drugoj. No, čvrsto je odlučio da nade Brett. Kako li će ga dočekati? Ljutita? Ili s prezirom? Ne može biti ništa drugo osim toga. Pa ipak, žurio je prema kuhinji ne zastajkujući, i upao u vruću i zagušljivu prostoriju ispunjenu mirisima pečenog kruha i mesa, prepunu Crnkinja koje su se motale oko velike peći. Na pločama su se dimili veliki lonci s juhom, a zapaši vjetra vraćali su kroz dimnjak oštar dim u kuhinju. Kroz oblak dima spazio je Brett kako mijesi tijesto.

- Izvol'te, gospodine, što mogu učiniti za vas? -upitala ga je prsata kuharica zažmirivši na jedno oko; očito, nije joj bilo pravo što stranac samo tako upada u njeno carstvo.

- Želim razgovarati s gospođicom Main.

Brett podignu pogled, spazi ga i zbuni se. Pregačom je obrisala brašnjave obraze i požurila mu ususret. Dok je obilazila veliki stol za rezanje hrane, kuharice se značajno pogledaše, očito, dobro se zabavljajući.

- Želio sam se pozdraviti & tobom - rekao joj je Billy.

Podigla je pramenove kose s čela i zagladila ih.

- Mislila sam da ćeš se pozdraviti s Ashton.

- Ona je prijateljica gospodina Huntoona. - Zaka-šljao se od dima. Brett ga nesvjesno uhvati za ruku.

- Pođimo van. Ovdje je vruće kao u Hadu.

Riječ koju je upotrijebila pokazuje da je nervozna, pomisli Billy.

Vani je puhao ugodan povjetarac. Brettino rumenilo polako izbljedi.

- Sigurno grozno izgledam. Nisam očekivala da će netko željeti da me vidi.

- Morao sam te vidjeti prije polaska. Virgilia je upropastila naš posjet, no ja ne želim da to upropasti prijateljstvo naših dviju obitelji. Ne kad smo se tek počeli upoznavati.

- Ti i ja? Hoću reći ...

Poželjela je propasti u zemlju. Sama pomisao na tako nešto okamenila ju je, a opet, kad je pomislila kako izgleda, sva brašnjava i zamrljana tijestom, ružna, nije mogla progovoriti ni dvije pametne rečenice. Ali, rekla mu je istinu. Nije očekivala da će doći k njoj. Toliko je sanjarila o njemu, o tome hoće li je ikada primijetiti, ali ne ... oh, dragi bože, kad se bude znojila u kuhinji.

- Nadam se da bismo ... mogli bismo ... - I Billy se sasvim zbunio. Odustao je od rečenice i samo se nasmijao. Taj smijeh razbio je napetost među njima.

- Nitko te ne krivi zbog onoga što je uradila tvoja sestra - rekla je Brett.

Gledao ju je u oči. Kako su bile lijepe. Bez trunke lukavosti u zjenicama. Nije bila ljepotica poput Ashton, i nikad neće biti. Pa ipak, bila je lijepa na svoj način, pomislio je; zračila je ljepotom jednostavnosti, čvrstine, a opet, pogled joj je bio nježan i stidljiv, osmijeh blag. Bila je to ljepota kojoj vrijeme ne može nauditi, ljepota koja je zračila iz dobrote i bogatstva Brettine ličnosti.

- Drago mi je što tako misliš, Brett. Virgilia je napravila groznu zbrku. No, svi mi želimo[^] da tvoja obitelj dođe u Newport slijedećeg ljeta. Tako bih želio da ...

Na vratima velike kuće pojavila se glava dadilje.

- Gospodine Billy!?! Svugdje vas tražimo. Svi smo spremni za polazak,

- Evo me!

Vrata se zatvoriše. Nije imao vremena za okolišanje.

- Ako Orry dođe u Newport, hoćeš li i ti doći?

- Nadam se.

- U međuvremenu, iako nisam neki pisac pisama, smijem li ti poslati poneko?

- Dapače. Željela bih da mi pišeš.

Osmijeh na njenom licu ozari mu dušu. Smije li je poljubiti? Umjesto da popusti porivu i poljubi je, polagano se sagnuo, uhvatio je za ruku i, poput romantičnog plemića, dotaknuo joj nadlanicu usnama. Tada, ne bi li sakrio lice koje mu je oblila rumen, naglo se okrenuo i potrčao poput vjetra. Brett je sklopila ruke na grudima i gledala za njim ispunjena srećom. Dugo je tako stajala, a onda se polako okrenula prema kući.

Sunce je u tom trenu obasjavalo sve prozore na kući, blješteći na staklima. Ashton nije znala da li je netko izvana može vidjeti pa se brzo povukla od prozora na katu s kojeg je gledala scenu oproštaja njene sestre i Billyja Hazarda.

Brett joj nestade iz vidokruga, no Ashton je i dalje nepomično stajala i buljila u prozorsko staklo. Sunce je prodiralo kroz zavjese i na njeno lice bacalo sjenku nalik paukovoju mreži. Samo čvrsto stisnute usnice i oči koje su izgledale kao tanki prorezi odavali su svu mržnju i bijes što su joj izjedali nutrinu.

- Tata, zašto je dolazio onaj čovjek sa zaliscima? Pitanje je postavio mali William Hazard naslanjajući se na očeve noge. Patricija je sjedila u Georgeovu krilu obgrlivši ga rukama oko vrata i pritisnuvši svoj obraz uz očevo. Oba djeteta bila su odjevena u flanelne spa-vaćice.

Belvedere je sav mirisao po voću i kolačima. Bližio se Božić. Ugodan miris u dnevnom boravku pojačavala je cjepanica jabukovog drveta koja je tinjala u kaminu i blagi miris sapuna s djece koja su netom bila okupana.

- Želio me nagovoriti da opet postanem vojnik -odgovorio je George.

William se uzbudio.

- Hoćeš li biti vojnik?

- Neću. Jedanput je dovoljno. A sad, u krevet. Oboje.

Glasno je poljubio djecu i potapšao ih po stražnjicama požurujući ih u sobu. Constance ih je već čekala u predsoblju. Poslala je Georgeu poljubac a zatim podigla oba kažiprsta do čela i, poput jarca, pojurila za djecom. Mališani su zacičali i potrčali uza stepenice. Obožavali su tu igru prije spavanja. Ponekad bi ih progonio slon, ili lav, a ponekad i žaba.

Te večeri, usprkos ugodno provedenom vremenu s djecom i ženom, George je bio zamišljen. Posjetitelj koji je bio kod njega predstavio se kao rezervni oficir pensilvanijske milicije. Počeo je razgovor tvrdnjom kako miliciji trebaju školovani oficiri, jer se njihovi odredi kane proširiti i spremati za

rat koji je, po njegovim riječima, neizbježan.

- Kakav rat? - pitao je George.

- Rat koji će smiriti izdajnike na Jugu. Rat koji će jamčiti osobne slobode za sve u novim područjima naše zemlje. - Tim se riječima posjetitelj izjasnio da pripada zagovornicima Slobodnih zemljaša. Nastavio je objašnjavati da će Georgea, ako se priključi državnoj miliciji, odmah izabrati u vodstvo. - Čujem od povjerenika u Lehigh Stationu da ste ovdje omiljen i utjecajan čovjek. Uvjeren sam da će ta činjenica ublažiti negativan dojam o vama kao vestpointskom oficiru.

To je rekao tako milostivo da ga je George skoro naglavačke izbacio iz kuće. Sjećanja na meksički rat blijedila su. Javnost se ponovno odnosila prema vojnicima sumnjičavo, a također i prema Akademiji koja je školovala profesionalne oficire.

Posjetitelj je bio tvrdoglav. George je morao triput odbiti poziv da pristupi miliciji. Nakon trećeg poziva, već uzrujan, otvoreno mu je rekao da ne odobrava nasilno rušenje robovlasništva, već da se zalaže za mirno rješenje problema.

George nije nikada volio vojnu disciplinu i nadao se da više nikada neće morati obući uniformu. Kad je posjetitelj još posumnjao u njegovo domoljublje jer odbija pucati na druge Amerikance, George je postao grub. Rezervni oficir pensilvanijske milicije napustio je Belvedere u paničnoj žurbi.

Posjet je potakao Georgea da ponovno razmisli o problemu koji ga je već duže vrijeme mučio. Kako je moguće robovlasništvo na Jugu ukinuti pomoću sile? Nije znao odgovor. Nitko ga nije znao. Većina rasprava koje su mogle dovesti do rješenja zapele bi na strastima.

Sukob je bio godinama duboko ukorijenjen na obje strane Bio je star kao i linija Missouri kompromisa iz 1820. godine. Star poput prvog broda s crnim robovima koji je pristao uz obale novog kontinenta.

Sjetio se pisma koje je pokušavao napisati već nekoliko dana. Vjerojatno ga je odgađao zbog toga što je nerado prešućivao istinu. A znao je da će morati. Ustao je i krenuo prema pisaćem stolu, prošao mimo tri metra visokog, bogato okićenog božićnog drva, još uvijek zamišljen i zabrinut. Sjedio je s olovkom u ruci gotovo deset minuta, i tek je tada napisao prve retke.

Dragi Orry,

Možda će ovo pomoći da ublažimo neugodne uspomene na proteklu jesen. Na moj zahtjev, Virgilia je odselila od nas. Sestrino ponašanje i aktivnost u različitim abolicionističkim udruženjima prevršili su svaku mjeru.

Nije napisao ništa podrobnije. Prešutio je da je Grady uspio prebjeći na Sjever i stići do Philadelphije; prešutio je i to da se Virgilia javno pojavljuje s bivšim robom. Naručila mu je nove, umjetne zube umjesto onih koje mu je iščupao bivši vlasnik. Zamolila je Georgea za pozajmicu a on joj je odobrio, pod jednim uvjetom. Taj uvjet izazvao je konačan raskid. Tražio je od nje da se prestane pojavljivati u javnosti držeći pod ruku Gradyja. Svađa koja je uslijedila bila je oštra, kratka i gorka. Završila je njegovom naredbom da Virgilia napusti Lehigh Station. Barem jednom, njegovu je odluku podržao i Stanley.

Virgilia i njen ljubavnik nastavili su živjeti zajedno u Philadelphiji. U bijedi, pretpostavljao je George. Nije bilo mnogo stanodavaca koji su bili voljni iznajmiti stan nevjenčanom paru, a kamoli paru u kojem je žena bila bjelkinja a muškarac Crnac.

Tajili su Gradyjevu prošlost; većina je ljudi držala da je rođen u Pennsylvaniji. No, nisu mogli dugo skrivati njegovo porijeklo. Virgilia ga je htjela zaštititi od lovaca na robove, ali ga je istovremeno željela iskoristiti za promicanje abolicionističkih nazora. Nekoliko su ga puta pozvali da govori na javnim skupovima što je on i prihvatio. Nastupi su bili objelodanjeni u nekim novinama, a sjevernjačke su novine mogli pročitati i južnjački lovci na robove koje je unajmio James Huntoon.

Odbjegli je rob govorio i na jednom kućnom skupu filadelfijskih abolicionista kojem je prisustvovao i neki Georgeov poslovni znanac. Čovjek mu je, zaprepašten, dojavio kako je Grady na skupu pozivao na rušenje ropstva »pobunom, paležom, terorom ili bilo kojim drugim nasilnim načinom«. George je sumnjao da Gradyju većinu govora piše Virgilia. Bog zna kakve li su sumanute zavjere protiv poretka smišljali njegova sestra i Grady.

Ponekad, George se pokušavao uvjeriti kako nije njegova briga da vodi računa o sestrim postopcima. Pa ipak, ona je bila dio obitelji. Osim toga, nije mogao zaboraviti majčine riječi: »Ljubav će pobijediti mržnju. Hoće; ako svi želimo opstati, mora.«

Zbog svega toga nije spomenuo Gradyja u pismu. Vijest bi mogla stići do Huntoona a ovaj bi mogao poslati lovca robova u Philadelphiju.

Baš si licemjer, pomislio je George. Nije odobravao Virgilijinu vezu s odbjeglih robom, a opet, štiti ih je, i bjegunca i sestru. Kao da ga je nešto prisiljavalo da tako postupi. Istovremeno, sve ga je to ispunilo groznim osjećajem, osjećajem da izdaje prijatelja*..

Bože, kako je mrzio tu zbrku. Poput cijele zemlje i on se polako, ali sigurno raspinjao na dvije strane.

Te se zime još jedan mladić počeo udvarati Brett. Nekom zabunom prirode, obitelj Francisa LaMottea podarena je visokim sinom, momkom zgodnijim i od oca i od majke. Forbes LaMotte odrastao je u mladića visoka 180 centimetara, bujne kose, otmjena hoda i nezainteresiranog za sve osim pića, konja i lijepih djevojaka. Francis se nadao da će mu sin diplomirati u Citadeli, državnoj vojnoj školi nalik na West Point, utemeljenoj 1842. godine. No, nakon jednog semestra u čarlstonskoj vojnoj školi, Forbesa su izbacili iz Cita-dele zbog lošeg učenja.

Zamoren od lakih žena koje su odlazile u krevet s njim, nezainteresiran za Ashton Main koje se potajno plašio, Forbes je bacio oko na Brett. Godine 1852, Brett je navršila četrnaest godina. Brzo je odrastala i sve očitije postajala zgodna djevojka.

Forbes je odjahao na Mont Royal i zamolio za dopuštenje da joj se udvara. Uobičajeno je bilo da se dopuštenje zatraži od glave obitelji - Tilleta, no starac je bio sve bolesniji. Imao je teškoća s disanjem i većinu je vremena provodio u krevetu. Orry je preuzeo sve poslove oko vođenja plantaže i obiteljskih pitanja.

Susjedska ogovaranja o pismima koje Brett prima od momka iz Pennsylvanije cloprla su i do Forbesa, no on Billyja Hazarda nije držao ozbiljnim suparnikom. Bio je daleko i običan Sjevernjak koji nije imao što tražiti kod djevojke odgojene na Jugu. Ako i pokuša nešto ozbiljnije, Forbes je bio stariji i jači, i već je bio odlučio da ga snagom mišića odvraća od Brett.

Orryju se Forbes činio nešto malo boljim od ostalih LaMotteovih, ali nije ga previše cijenio. Pa ipak, pozitivno je odgovorio na njegovu molbu. Dopuštenje za udvaranje nije značilo i dopuštenje za vjenčanje. Osim toga, vjerovao je kako sestra neće posvećivati previše pažnje poklonima koje je Forbes odmah počeo donositi, i kako ga neće previše ohrabrivati kad je bude posjećivao.

Brett je iznenadila brata. Imala je svoje razloge za to.

I da nije upoznala Billyja, ne bi držala Forbesa ozbiljnim udvaiačem. Poput ostalih LaMotteovih, njegovo je mišljenje bilo sveto pismo i vrlo bi se lako razbjjesnio kad se netko ne bi složio s njegovim stavovima. Kad bi bio trijezan i dobre volje, bio bi podnošljiv.

Brett nije mogla znati koliko su Billy3eve namjere ozbiljne. Između kratkih, prilično suhoparnih pisama, uvijek bi proteklo po dvadesetak dana i činilo joj se sasvim lako mogućim da Billy završi s nekom sjevernjačkom djevojkom. Povremeno viđajući Forbesa pokušavala je ublažiti takve misli; voljela je Billyja više nego što je željela priznati.

Forbes je bio pet godina stariji od Brett i tri godine mlađi od bljedunjavog žapca Huntoona. Dva udvarača nisu bila nimalo slična. Ashtonin je nalikovao psu na uzici, a Forbes je bio samoživ, što se Brett, u svakom slučaju, više sviđalo.

Sputavanje Forbesa bio je stalan izazov. Prestani, bila je Brettina najčešća riječ. Izrekla ju je i tog popodneva sviirajući glasovir. Forbes se nagnuo preko njenih ramena i umjesto da okrene notnu stranicu, skrenuo je ruke i oprezno je uhvatio za grudi.

- Prestani, rekla sam. - Uzela je lepezu s glasovira i udarila ga po prstima. - Zašto se ponašaš prema meni kao prema jednoj od onih lakih žena s kojima se zabavljaš u Charlestonu? Nasmijao se.

- Jer si deset puta ljepša od njih, i jer te deset puta više želim.

- Riječ želim smije izustiti samo muž i nitko više - odgovorila mu je uz osmijeh.

- Oho! Prilično staromodan odgovor za djevojku tvojih godina.

- Ako misliš da sam tako mlada, zašto onda tvoje ruke kruže oko mene kao da sam mnogo starija?

- Ne mogu si pomoći - odgovorio je, naslonivši se na glasovir. Pogledao ju je tako ozbiljno da se uznemirila. - Valjda ti je jasno da sam lud za tobom, Brett. Jednog od ovih dana ti i ja ćemo se vjenčati.

- Ne pouzdaj se previše u to - odgovorila je i ustala. - Čak mi nisi donio ni poklon koji sam tražila.

- Slušaj, bogamu, ne znam čovjeka koji u Charlestonu prodaje National Era, a i da netko prodaje, nikad ne bih dopustio da me vide kako kupujem to abolicionističko smeće.

- Ali, Forbes, sve novine i časopisi raspisali su se o novom Stoweovom romanu. Željela bih pročitati barem dio tih napisa. - Čak se i Orry zanimao za novi roman.

- Čitati?! - odmahnuo je Forbes rukom. - Od djevojaka se i ne očekuje da čitaju. Dobro, možda neke ženske časopise ili Timrodove stihove, to nije opasno. No, da je Bog želio da se žene školuju, dopustio bi im da pohađaju, recimo, Harvard. A kako im je tamo pristup zabranjen, mislim da je sve savršeno jasno.

- To je idiotska izjava. Idiotska i nazadna.

- Vraga! Stric Justin samo pati jer strina Maddie toliko čita. Trebala bi vidjeti svo ono smeće koje naručuje iz New Yorka. Gotovo je lud zbog njezina ponašanja.

- Svi su isti u tvojoj obitelji. Polude i razbjjesne se čim netko uradi nešto što im nije po volji. Laku noć,

Forbes - rekla je odlučno, okrenula se i izašla iz sobe.

Kao gromom ošinit zastao je, a zatim poletio prema zatvorenim vratima.

- Brett? Čekaj, bogamu! Nisam mislio ...

Nije pomoglo. Već je bila odjurila uza stepenice.

Lupio je šakom o dlan i spazio u predvorju Ashton i Huntoona. Cijeli su sat proveli u biblioteci prelistavajući neku knjigu.

Ashtonin udvarač nije se mogao često narugati snažnom momku poput Forbesa. Prilika koja mu se ukazala bila je neodoljiva.

- Psuješ, prijatelju? Tako se ne udvara mladoj dami. Pogotovu se na taj način ne udvara njenoj obitelji. Bilo bi ti bolje da ... - Huntoon se zagrcnuo i progutao ostatak rečenice. Forbes je jurnuo prema njemu i zgrabio ga za suvratke kaputa.

- Izusti još jednu riječ i tresnut ću te po svinjskoj njušci koju nazivaš svojim licem. A kad krv poprska tvoje fino odijelo, sigurno ćeš se onesvijestiti od samog prizora.

Grubo ga odgurnu, uze šešir, štap i rukavice i odjuri u blagu noć kasne veljače.

- Crnče, dovedi mi konja! Ispad potreze Ashton.

- Ponaša se kao životinja.

- Potpuno - složio se Huntoon popravljajući zgužvani suvrat. - Zaista ne znam kako ga tvoja sestra podnosi.

Ashton pogleda Huntoonove rumene obraze i jedva suspregnu bijes. Slatko se osmjehnuvši, uhvatila ga je pod ruku.

- Ah, ona ne zna što hoće. Bira samo bezvrijedne momke.

Uključujući i onog kojeg ja želim.

Forbes i Brett uskoro izglediše sukob. Prvenstveno zahvaljujući Brett. Shvatila je da ne treba uzimati ozbiljno Forbesove glupe i ograničene stavove.

Te je zime Huntoon posjećivao Mont Royal najmanje dvaput tjedno. No, činilo se da je Ashton sve nezadovoljnija. Mislila je na nekog drugog. Jednog je popodneva stigla prije Brett do košare za pisma i zgrabila prije nje voskom zapečaćeno pismo.

- Ohol Stiglo je još jedno Billyjevo! Već drugo ovog mjeseca. Sve je revnosniji, zar ne?

Brett posegne za pismom. Ljubomora u Ashtoninim očima bljesnula je sasvim otvoreno. - Ashton, to je moje. Starija se sestra nasmijala i podigla pismo iznad glave.

- Što ćeš mi dati za njega?

- Ako me nastaviš izazivati, modricu na oku.

- Gh, bože. Sve više nalikuješ mladom gospodinu LaMotteu. - Bacila je pismo na pod. - Zna li Billy za njega?

Brettin glas zadrhta.

- Idi dovraga!

Ashton se zaprepasti. Nikad nije čula sestru da izgovara takve riječi. Možda je pretjerala? Nije si mogla pomoći. Osjećala se poraženom a Huntoonovi posjeti samo su pojačavali taj osjećaj. Stalno ju je pokušavao odvući u neki skroviti kutak i milovati je. Kad bi mu se opirala zacvilio bi uvrijeđeno:

- Zašto si takva prema meni, Ashton?

- Jer još nismo vjenčani. To što si se s Orryjem dogovorio oko miraza i što sam ti obećala da ćemo se vjenčati u dogledno vrijeme ne znači da smiješ biti ovako slobodan.

Njeno prijetvorno ponašanje potpuno ga je zbunjivalo. Vrlo često dopuštala mu je da je dotiče, ljubi i grli, činilo se da uživa u tome, a odmah zatim, na slijedećem sastanku odbijala ga je s čudnom žestinom.

- A kako ponekad mogu biti slobodan? - požalio se.

- Danas ne. A također, ne želim danas o tome raspravljati.

Huntoon se zburnio.

- Hoćeš li se tako ponašati i kad budemo vjenčani ?

- Morat ćeš sačekati da to provjeriš. - U tom trenu shvatila je da ga ljuti. U svojoj želji da mu da do znanja tko će voditi glavnu riječ u njihovom braku, otišla je predaleko. Ovlaš ga je poljubila. - Smiri se, James. Pa znaš da se želim udati za tebe. A kad se udam, napraviti ćeš sjajnu karijeru.

- Prema planovima koje si već napravila.

Sad je on pretjerao. Probljeđivši, odmaknula se od njega.

- Dragi, ne budi mrzovoljan. Ako si se predomislio o svemu što smo se bili dogovorili ...

Zastala je. Odabrala je pravu taktiku. Brzo i panično posegnuo je za njenom rukom.

- Nisam. Ne. Nisam se predomislio. Želim da i ti odlučuješ o našoj budućnosti. Nisam poput onih ograničenih LaMotteovih. Vjerujem da žena mora biti mužev-ljev ortak. Pogotovo ako muž želi ući u javni život.

- Drago mi je da tako misliš, James. Već sr stekao mnoge važne prijatelje, a steći ćeš ih i više. LaMotteovi neka potr ate život kockajući se, utrkujući konjima i neka umru zaboravljeni i neznani. Ali ne gospodin i gospođa Huntoon iz Južne Karoline.

Nasmijao se pomalo nervozno.

- Ashton, ti si divna. Kladam se da će biti tako. Kad ne bih sam krojio svoju budućnost, mirne bih duše prepustio tebi da to uradiš, dopustio bih ti da donosiš sve odluke i znam da bih bio jednako uspješan čovjek.

Jednako? Zar ovo bijedno stvorenje zaista misli da bi se sam mogao uzdići iz prosječnosti? Možda bi i postigao nešto malo u životu, no bez nje nikad ne bi bio čuven i moćan. Uskoro će mu to postati jasno.

- Potpuno si u pravu, dragi. - Toplo mu se nasmiješila i poljubila ga otvorenih usta.

Već je sasvim blizu istine o izgledu njihova budućeg braka. Udat će se za njega, no brak će voditi ona, pod uvjetima koje će isključivo ona određivati. Jadni je glupan to osjetio i već se predao. Ako se bude opirao, zagorčit će mu život.

Hvala bogu, znala je kako ga može držati na uzici. Dok su se ljubili, položila je ruku među njegove noge i lagano počela kružiti prstima.

Bližilo se proljeće i jedne ožujске večeri Orry se povukao u biblioteku s Billyjevim pismom. Pročitao ga je triput i još nije bio siguran što da kaže.

Sjeo je i zagledao se u zid držeći pismo u spuštеноj ruci. Sjene su bile dugačke. U uglu sobe, na vješalici, visjela je njegova uniforma i sablja. Čuo je topot kopita pred kućom, i nakon nekoliko trenutaka u sobu je banuo Charles, košulje i jahaćih hlača natopljenih znojem. Osmjehivao se.

- Gdje si bio? - pitao je Orry, iako je nagađao.

- Jahao sam Minxa na cesti uz rijeku.

- Utrkivao si se, hoćeš reći. Jesi li pobijedio? Charles se uvalio u duboku fotelju i prebacio nogu preko rukohvata.

- Da, gospodine. Pobijedio sam Forbesa i Clincha Smitha. Minx je ostavio njihove konje tri stotine metara iza sebe. Zaradio sam dvadeset dolara. - Ispružio je dlan i pokazao zlatnike. Zveckajući njima, ustao je iz fotelje. - Umirem od gladi. Zašto ne upališ svjetiljku? Ovdje je mračno kao u pećini.

Prijedlog je bio besmislen, pomisli Charles. Kad bi Orryja obuzelo ovakvo raspoloženje, znao bi satima sjediti u zamračenoj biblioteci. Služinčad bi ga obično pronašla u sumrak kako hrče u stolcu. Uvijek bi mu nadohvat ruke bila čaša i boca s viskijem.

Orry se nikad nije posve oporavio od rane zadobivene u ratu; Charles i ostali s Mont Royala to su shvaćali. No, činilo se da večerašnje raspoloženje nije bilo posljedica meksičkih uspomena. Možda je postojao drugi uzrok Orryjevom otužnom raspoloženju. Možda taj komad papira što rau je visio iz dugih prstiju.

Charles pokaže na pismo.

- Neke loše vijesti?

- Ne, ne vjerujem. Pismo je od Billyja. - Orry ispruži ruku i tako pozove Charlesa da pročita pismo.

Zbunjen Orryjevim riječima, Charles upali svjetiljku i preleti očima preko pisanih redaka. Prije puta u Vojnu akademiju, krajem svibnja, Billy je pitao smije li posjetiti Mont Royal, i službeno zamoliti Mainove za dopuštenje da udvara Brett.

- Pa, to je prekrasno - uzviknuo je Charles, no brzo se uozbiljio. - Misliš da će biti problema zbog Huntoona i svega onog što se dogodilo prošli put?

- Ne. Odavno sam mu isplatio tisuću tristo dolara za Gradyja. Time je taj problem riješen.

Charles tiho zafučka i ponovno se uvali u fotelju.

- Nisam znao da si to učinio. Orry slegnu ramenima.

- Činilo mi se da sam djelomice i ja odgovoran za Jamesov gubitak, a želio sam i da George može nesmetano posjetiti Mont Royal. Nitko ne zna za isplatu osim Huntoona i oca. Zadrži to za sebe.

- Naravno.

- Cijena jednog roba svakim je danom sve veća - nastavio je Orry. - Francis LaMotte predviđa da će do kraja desetljeća rob stajati dvije tisuće dolara. Prošlog je tjedna u Mercury ju objavljen članak koji zagovara ponovnu legalizaciju trgovine afričkim robovima. Objavljeno je i nekoliko članaka koji to zahtijevaju ... ali, ostavimo se toga. Govorili smo o Billyju.

Charles mahnu pismom.

- Zna li Brett za ovo ?

- Još ne zna.

- Pisat ćeš Billyju da može doći, zar ne? I dopustit ćeš mu da se udvara Brett?

- Nisam siguran ni u što od toga. Billy je dobar mladić, no kani postati oficir.
- Kanim i ja. Slijedećeg ljeta polazim za West Point, sjećaš se? Zaboga, Orry, ti si to dogovorio. Ohrabrivao si me i poticao!

- Znam, znam - odgovorio je Orry brzo. - I drago mi je što ideš u Akademiju. S druge strane, od našeg prvog razgovora o West Pointu, promijenilo se stanje u zemlji. Sve je lošije. U slučaju nevolje, čini mi se da čovjek mora najprije misliti na odanost domovini. A Billy je ipak Jenki.

Charles prošapta:

- Misliš da se spremaju nevolje?

- Katkada mislim. Ne znam kakve i s kojim posljedicama.

- Ali, to ne bi trebalo utjecati na ovo o čemu razgovaramo. Mainovi i Hazardovi i dalje su dobri prijatelji usprkos Virgiliji i svemu drugome. Da ne vjeruješ u to, i ne želiš to, ne bi bio isplatio Huntoon novac za roba.

- Mislim da si u pravu. No, istovremeno ne bih želio da Brett krene putem koji će je odvesti u nesreću.

Charles ledeno odgovori:

- Čini mi se da bi o tome trebala ona odlučiti.

- I ja. Sad kad otac gotovo ne izlazi iz kreveta, ja sam glava ove obitelji.

Preparali su se još desetak minuta, a Charles je iznosio sve moguće dokaze i činjenice zbog kojih bi Orry morao dopustiti Billyju da udvara Brett. Zapravo, Orry je znao da Charles govori istinu, no želio je i sam sebe uvjeriti u to.

A možda je na sve gledao previše crno. Doduše, bilo je mnogo razloga da čovjek očekuje teške dane, no bilo je i onih koji su otvarali vidike ka mogućem izmirenju, lužnjaci su još uvijek igrali važnu ulogu u životu nacije. General Scott, Virdžinac, bio je vrhovni vojni zapovjednik, a Robert Lee imao je sve izgleda da bude slijedeći pročelnik West Pointa. U vojsci, većina istaknutih oficira bila je s Juga.

Cooper je tvrdio da su očiti znaci novog zanimanja za industrijalizacijom ovog dijela zemlja. Istina, pamuk je još uvijek bio glavni proizvod, proizvodnja se mjerila milijunima tona. No, vlasnici željeznice naglo su širili mrežu linija na jugu zemlje. Cooperov Mont Royal imao je više ponuda nego što je mogao prihvatiti. Orryjev se brat bio vratio iz Britanije s dobrim vijestima

o mogućnosti većeg izvoza južnjačkih roba. Činilo se da će novi putovi, načini i ljudi postupno zamijeniti stare,

1 da će ljudi dobre volje potisnuti razne Rhettove i Huntoone, i postići nove sporazume koji će ublažiti sve te razlike i razdore ...

Pa ipak, Orry je ostao sumnjičav.

- Orry? Pogledao je Charlesa.

- Molim?

- Odgovorit ćeš pozitivno na obje Billyjeve molbe, zar ne? Dopustit ćeš Billyju da nas posjeti i da se udvara Brett ?

- Dat ću Brett pismo i razmisliti o svemu. To je sve što zasad mogu učiniti.

Razočaran, Charles je izašao iz sobe.

- Zabranio mi je da pročitam roman - uzviknula je Madelina. - Istrgnuo mi ga je iz ruke i naredio da ga spale ... kao da sam dijete!

Odšetala je do ruba močvare. Orry je ostao sjediti na temeljima crkvice, lupkajući prstima po knjizi koju je bio donio na sastanak. Bila je to zbirka novih, neobičnih pjesama sjevernjačkog novinara po imenu Whitman. Cooper nije štedio riječi hvaleći stihove, i tvrdio je da su uspjeli uhvatiti ritam novog doba. Orryju su se činile teško razumljivim, no ritam je bio očit. Njega je podsjetio na udaranje bubnja.

- Pisat ću Georgeu da mi pošalje novi primjerak - rekao je Orry. - No, ne mogu shvatiti zašto *želiš čitati to demagoško smeće.

Naglo se okrenula prema njemu.

- Molim te, ne govori poput Justina, za ime boga. Roman gospođe Sto we je izvanredno uspješna knjiga. Da, bila je u pravu. George mu je pisao da je cijela njegova obitelj pročitala roman o robovima i robovlasnicima, prvo tiskan u nastavcima, a zatim i u dvotomnom izdanju. Usprkos velikom zanimanju koje je roman izazvao, Orryja stvarno nije zanimala knjiga kojoj je podnaslov bio Život među poniženima. Bio je svjedokom života među poniženima svakog dana, na različite načine. Poniženi su mu sve češće uznemiravali savjest.

Zato je i odgovorio Madelini:

- Ta knjiga nije velik uspjeh u ovom dijelu zemlje. Bolja bi riječ bila ... veliki skandal.

Mogla se uvrijediti, ali nije. Znala je da ga brine pismo Billyja Hazarda o kojem su maloprije razgovarali. Obgrlila ga je oko pasa i poljubila u obraz.

- Svi ste vi muški iz Južne Karoline usijane glave. Stalno to zaboravljam ... na vlastitu žalost.

- Što sad to znači?

- To znači da sam, kad je Justin prošlog tjedna otkrio moj primjerak Čiča Tomine kolibe, snosila zbog toga neugodne posljedice.
- Razbjesnio se ...
- Pola sata nije mogao doći k sebi. No, to nije bilo najgore. Francis je večerao kod nas toga dana, a knjiga je bila uzrokom da su sve vrijeme večere urlali o slobodnom i nezavisnom Jugu.
- Žao mi je što si to morala trpjeti.
- Nisam trpjela. Rekla sam da se tom idejom mogu zanositi ograničeni govornici a da je sama ideja smiješna. Znala sam da ne smijem to reći, no uz njih dvojicu se zaista ponekad ne mogu suzdržati. Justin je, naime, čvrsto odlučio da mi utuvi u glavu što žena smije, a što ne ... u svakom slučaju, ne smije iznositi mišljenje ni o čemu osim najnovijim ... - glas joj naglo zadrhta i na tren, Madeline prekine rečenicu. Orry shvati da se te večeri dogodilo nešto što ju je potreslo. Slaba glasa,

Madeline zvrši rečenicu: — ... osim najnovijim modelima haljina.

Orry odloži knjigu i uhvati je za ruke.

- Kad si im odgovorila za večerom, što je Justin učinio ?

- Zaključao me u sobu na cijeli dan i noć. Odnio je sve moje knjige iz sobe, a Nancy mi je donosila hranu. Za sve to vrijeme ona je bila jedino biće koje sam vidjela. Čak sam joj morala dati noćnu posudu da je isprazni, jer nisam smjela izići ... - Madeline se sagnula i pokrila rukama oči. - Bože, bilo je tako ponižavajuće.

- To kopile! Mogao bih ga ubiti. Obrisala je suze s obraza.

- Nisam ti to ispričala zato da te uvučem u nevolje. Jednostavno, osim tebe, nemam se kome povjeriti.

- Naljutio bih se na tebe da mi to nisi rekla. — Provukao je ruku kroz travu skupljajući zaostale kapi kiše s vlasi. - Najradije bih te oteo i odveo s te proklete plantaže. Resolute nije dom, to je zatvor.

- Da, tako je. Sve teže podnosim Justina i svoj položaj u toj obitelji. Nekoć sam se zanosila pojmovima kao što su čast i brak. - Pokušala se gorko nasmiješiti. - Justin ih je sve pretvorio u prah.

- Napusti ga. Poći ću do njega i reći mu ...

- Ne, Orry. Prekasno je. Previše ljudi na Resoluteu ovisi o meni. Ne mogu učiniti previše da poboljšam situaciju, no, ako odem bit će im još gore. Sve sam to u stanju podnositi samo zato što imam tebe. - Okrenula se i požurila k njemu. - Samo tebe.

Obgrlila ga je oko pasa i zagledala mu se u lice. Oči su joj bile ispunjene suzama. Očajno žudeći za ljubavlju i utjehom stisla se uz njega i počela ga ljubiti.

Orry je naslonio lice na njenu kosu udišući slatkast miris njena tijela, Kao i uvijek, poriv je bio jači od razuma. Osjetila je da ju želi i zagrlila ga čvršće pokazujući mu da i ona želi njega. Tog je dana njihovo samoodricanje doseglo granicu neizdrživog,

Razvezala je steznik i spustila košulju. Zabacila je glavu i povukla ga prema svome vratu. Sklopila je oči i prepustila se užitku i njegovim usnama koje su joj ljubile obnažene grudi.

Nikad nisu otišli tako daleko. Samo snagom volje suspregnuli su se da ne odu i dalje.

- Orry, ne smijemo - prošaptala je uzbuđeno.

- Ne, ne smijemo.

No, nije znao koliko će se još dugo moći susprezati i odupirati ljubavi i žudnji.

Nekoliko dana kasnije, poslije večere, Orry i Charles pošli su na verandu popiti po čašicu viskija. Izmaglica je zastrla zalazak sunca, i svi su obrisi bili svijetloružiča-ste boje. Orry je sjeo i zagledao se u rijeku a Charles je prelistavao Mercury.

Od susreta s Madelineom, Orry se osjećao užasno napetim. Razmišljao je o novom, noćnom posjetu vatrenoj udovici s kojom ^e povremeno sastajao. Još uvijek nije bio odlučio što će odgovoriti Billyju.

Charles je sklopio novine.

- Jesi li ih pročitao ? Orry zatrese glavom.

- Huntoon je opet održao govor.

- Gdje ovaj put?

- U Atlanti. Što znači narodna suveren ..? Pogledaj i pročitaj mi, molim te.

Orry se nagnuo ne bi li vidio riječ koju mu je Charles pokazivao prstom.

- Suverena volja. Senator Douglas se služi tim izrazom. Znači da narod u novom području, novoutemeljenoj državi, ima pravo odlučiti hoće li ili neće odobriti robovlasništvo.

- Huntoon kaže da je ta ideja neprihvatljiva, baš kao i ideja slobodnih zemljasa. Ne znam ni što to znači.

- Slobodni zemljaši tvrde da Kongres ima moralnu obavezu da u novim područjima zemlje zabrani robovlasništvo. Volja naroda nije važna. Mogu zamisliti kako je zvučao Huntoonov govor. - Orry je raširio prste i prislonio ih o prsa, poput govornika. Progovorio je svečano. - Ja podržavam slavnog Calhouna. Sveta je dužnost Kongresa da zaštiti svu imovinu s kojom čovjek stigne u nova područja ...

- Orry se prestane pretvarati.

- Imovina znači robove. To je doktrina koju mnogi naši susjedi drže jedinom mogućom.
- Kakav je tvoj stav? Orry promisli na tren.
- Mislim da se slažem s Douglasom. A vjerujem i George.
- Znaš, htio sam se upoznati sa svim tim. Hoću reći, ne bi bilo loše ... jer ... kad stignem u West Point družiti ću se s ljudima iz cijele zemlje.
- Pitanje novih područja moglo bi dovesti do usijanja i prije nego pođeš u Akademiju. Neki kažu da bi se to moglo dogoditi već ove jeseni, kad budemo izabrali novog predsjednika. Na Zapadu je sve više novonaselje-nih područja. Mnoga prijateljstva i odanost bit će na kušnji. Politička, obiteljska i tko zna koja sve ne.
Charles je ispružio noge i zagledao se u rijeku.
- I dalje brmeš o tome. Zbog toga i nisi odgovorio Billyju, zar ne?
Orry se namršti.
- Kako znaš da nisam ?
- Da jesi, Brett bi sijala od sreće. Znam da se ne bih trebao miješati, no čini mi se da ćeš odbiti Billyja samo zbog toga što je Jenki. Postupit ćeš isto kao i ...
- Progutao je ostatak rečenice. A onda, ipak, odlučio ju je završiti. - ... baš kao James Huntoon. Ili Virgilia Hazard. Oni procjenjuju ljude po tome odakle su a ne po tome kakvi su.
Orryja je razljutilo što mu Charles drži lekciju, no ljutnja je potrajala tek nekoliko trenutaka. Razum je prevladao. Razum i ljubav. Jer, ako Billy bude udvarao Bretti, to će sigurno ojačati veze između dviju obitelji. Virgilia je te veze gotovo razorila.
U gustoj Orryjevoj bradi pojavio se osmijeh.

- Postaješ oštrouman mlad čovjek, Charles. Drago mi je zbog toga. - Duboko je uzdahnuo. - Odgovorit ću Billyju večeras. Napisat ću mu pismo koje će primiti s radošću. Možeš skoknuti do Brett i reći joj odgovor.
Charles je poskočio od sreće, stisnuo Orryjev ruku i odjurio u kuću.
Te je večeri Orry napisao pismo. U njemu je stajalo da Billyja očekuju s radošću te da bi im bilo drago da s njim dođu i svi Hazardovi. Osim Virgilije, pomislio je, iako je znao da to ne treba napisati. U pismu je obećao prirediti veliki bal ne bi li što prije zaboravili nesretni svršetak posljednjeg posjeta. Osjećao se zadovoljnim kad je završio pisanje. Bio je to malen korak, ali pošten. Ako prijatelji sa Sjevera i Juga ne mogu živjeti u slozi, kako mogu očekivati od poslanika u Washingtonu da se izbore za to ?

Hazardovi su prihvatili Orryjev poziv. Stigli su jedne srijede krajem svibnja, a s njima nije došla Maude jer je, radeći u vrtu, uganula članak pa nije mogla putovati.
Veliki bal trebao je biti održan u subotu na Mont Royalu. Pozivnice su bile poslone i najdaljim susjedima.
- Budući da zna odakle su tvoji gosti, Justin je izjavio da bi najradije ostao kod kuće - rekla je Madeline Orryju na sastanku tjedan dana prije dolaska Hazardovih.
Poljubio ju je u vrat.
- Baš me briga za njega. Ti ćeš doći, zar ne?
- Bilo bi divno da mogu doći sama. No, nismo te sreće. Justin će se ipak pojaviti na balu. Ne želi da mu susjedi zamjere što je odbio poziv Mainovih.
Poslije večere prvog dana posjeta, muškarci su se okupili u jednoj sobi a žene u drugoj. Uz viski i cigare George je rekao:
- Putujući vlakom kroz Virginiju i Sjevernu Karolinu čuo sam da ljudi razgovaraju samo o romanu gospođe Stowe ... — Tillet se nakašljao pokazujući svoj prezir - ... i o otcjepljenju.
-Da - odgovorio je Orry. - Svakih nekoliko godina ideja ponovno protutnji ovim dijelom zemlje.

- Ovaj put, doduše, žešće nego inače ~ dodao je nećak Charles.
Cooper je vrtio u ruci čašu s viskijem. On, žena i mali Judah stigli su oko pet sati.
- Da, protutnji poput oluje. I šteti samo nama, ne drugima. Nekim je lužnjacima to jasno, recimo, Alexanderu Stephensu. No, mnogim se budalama čini da je važnije blebetati o secesiji. Ne shvaćaju da je raskid Unije jednako opasan kao da prekinu disanje. Previše je životno važnih veza, ekonomskih, emocionalnih da bi Federalna vlada to dopustila. Čuo sam ljude u Charlestonu kako govore o mirnom otcjepljenju. Gluposti.
- Ti si stvarno stručnjak za ta pitanja - rekao je podrugljivo Tillet. Cooper je šutio i gledao čašu. Otac je nastavio. - Otcjepljenje mirnim putem bilo bi najbolje, no i sam tvrdiš da nije moguće. Prema tome, preostaje otcjepljenje ostvareno oružanom silom. Neke činjenice su očite, Cooper. Mnogi će radije izabrati smrt nego tiraniju.

Ne trepnuvši, Cooper pogleda oca i blago reče:

- Da, gospodine. To isto vele i Crnci kad pokušavaju pobjeći.

Tillet je ustao.

- Ispričajte me. Mislio sam da smo se okupili zbog druženja. - Napustio je sobu teško hodajući i zalupio vrata za sobom.

George je izgledao zbunjeno.

- Oprostite. Ja sam načeo tu temu. Billy i Orry se usprotiviše.

- Zar smo stigli tako daleko da čovjek ne može razumno iznijeti oprečan stav?

Cooper se gorko nasmijao.

- U ovoj smo kući davno prije stigli tako daleko. Cijelo se vrijeme tješim nadom da će se nešto promijeniti, a ništa se ne mijenja.

Ispružio je ruku s čašom prema Orryju koji iza njegova gorka osmijeha primijeti bol.

- Natoči mi još jednu, molim te - rekao je Charles. - Do vrha.

Constance je pljesnula rukama.

- Judith, pa to je divna novost. - I svi se drugi obradovaše, osim Ashton koja je zurila u strop beskrajno se dosađujući. Žene su se okupile u glazbenom salonu i pijuckale su sherry; Brett, kao najmlađa, pila je jak čaj. Dok je crna robinja skupljala prazne čaše, Clarissa je pitala:

- Kada očekujete prinovu, draga?

- Koliko smo uspjeli izračunati, otprilike za šest i po mjeseci - rekla je Judith. - Liječnik je već zabranio duga i naporna putovanja, a Cooper ga podržava. Vaš je sin, ponekad, baš staromodan - nasmiješila se. - Poći će u Englesku ovog ljeta sam. Na moju žalost.

- Ponovno će u Englesku? - uzviknula je Brett. - Pa vas dvoje ste se tek vratili.

- Da, nedavno - složila se Judith. - Ali, znaš i sama kako je Cooper zanesen idejama gospodina Brunela, slavnog inženjera. Divno su se slagali i Brunei ga je ponovno pozvao na duže vrijeme. Cooper sanjari o gradnji novog ...

U predvorju je netko mrmljao i psovao. Clarissa požuri prema vratima da pogleda što se događa. Tilletov ljutit glas još je neko vrijeme odzvanjao s vrha stepenica.

- Oh, bože - rekla je vrativši se ženama. - Bio je to moj muž. Sigurno su opet raspravljali o politici.

- Politika kvari sve ovih dana - uzdahnula je Judith. Clarissa odlučno progovori:

- Ne kanim dopustiti da pokvari, i vaš posjet, a pogotovo ne bal. To će biti svečana i vesela večer koje ćemo se svi sjećati. Muškarci se sigurno neće potruditi oko toga, ali mi moramo.

Sve se žene složile s Clarissom. Ashton se morala pridružiti općem odobravanju iako ju je bal u čast Billyja Hazarda, njegove obitelji, a na koncu konca i u čast Brett, ispunjavao jedva podnošljivim bijesom. Iz bijesa, rodila se jednako nepodnošljiva želja da se osveti svima koji su je povrijedili.

- Oh, oh. Uđi u mene.

- Ashton, ja ... - disao je teško poput nje - ... ne želim te povrijediti.

- Proklet bio Forbes, uđi u mene. Sasvim. Oh, da, tako.

Zadnja joj se riječ pretvori u krik pun užitka. Sasvim slabo, uz bubnjanje u ušima, čula je kočije koje stižu i orkestar koji je ugađao instrumente. Forbes i njegova obitelj stigli su među prvim uzvanicima. Ashton ga je sačekala i istog ga je trena odvukla u mračan i udaljen dio štale,

Nije više mogla izdržati bez muškarca. Ne bilo kojeg muškarca, već onog kojeg je Brett namjeravala odbaciti. I nije to bio jedini razlog zbog kojeg je odlučila zgrabiti Forbesa. Čula je o njemu da je izuzetan primjerak i nije se razočarala. Osjećala se kao da joj je u utrobu zataknuo topovsku cijev.

Stajali su licem u lice, a ona se leđima oslanjala na zid štale. Nije se mogla sjetiti kako se oslobodila steznika i donjeg rublja, jedino je bila svjesna užurbanog ritma zbog kojeg je treskala leđima o staju. Lijeva noga samo što joj nije poklekla, dok je desnu obvila oko Forbesova struka upirući petom o njegova leđa.

Dosegavši vrhunac jedva se suspregnula da ne zavri-šti. Ugrizla se za donju usnu, a nokte je zabila u Forbesov zatiljak, do krvi. Kasnije, kad je maramicom obrisao stražnji dio vrata i spazio krv, prostenjao je:

- Kako, do vraga, da objasnim ovo?

Hlače su mu bile spuštene oko gležnjeva, a Ashton je bila zaposlena oko sređivanja svoje odjeće.

- Smislit ćeš nešto, dragi. Mogli bi biti, recimo, komarči? Mnogo ih je večeras. Maloprije su me ugrizla dva.

- Da, tako je. Ugrizi komaraca - prislonio je maramicu na vrat, a zatim se nacerio, progovorivši s divljenjem i strahopoštovanjem. - Da znaš, Ash ton, stvarno si posebna.

- Hoćeš reći da ti nije žao što si došao ovamo?

- Ni u snu nisam očekivao tako nešto. A bilo mi je, iskreno rečeno, gotovo najbolje dosad.

Nadurila se.

- To je sve? Gotovo najbolje? Nasmijao se.
- Baš si vraški tašta cura. - Uhvatio ju je za grudi. - Dobro. Najbolje dosad.
- Hvala, Forbes. Ali, skloni ruke s moje haljine jer ćeš me ponovno uzбудiti.
Izravnila je nabore na haljini i popravila čipku na šeširiću. Osjećala se slično Forbesu, ali je šutjela. Nikad prije nije bila tako uzbuđena i zadovoljena. Bio je grub, no uživala je u svakom trenutku. Nije mu priznala da se ne bi umislio. Neka nagađa kako joj je bilo. Tiho je pjevušila.

Konačno, on progovori:

- Hoćeš li mi dopustiti da te ponovno vidim? Ovako, kao večeras, hoću reći.

- Večeras više ne. Moram se družiti sa svim onim Jenkijima.

- Nisam ni mislio večeras. Mislio sam odsad pa dok se ne udaš za Jima Huntoona.

Približila mu se ubrzano dišući.

- Forbes, moraš naučiti nešto. Moja veza s gospodinom Jamesom Huntoonom sasvim je poslovne naravi. Ova veza s tobom, čist je užitak. Sve dok su ljudi obazrivi i šutljivi, nema razloga da se užici ne nastave, neograničeno dugo.

- Hoćeš reći i poslije tvog i Huntoonovog ... ^

- Zašto ne? Naravno, ako se ne napiješ i ne izbrbljaš. Ako se to dogodi samo jednom, nikad me više nećeš vidjeti.

- Kunem se da neću progovoriti ni riječi. Možeš tražiti sve od mene, Ashton, i učinit ću to Oh, bože, baš si nevjerovatna.

Dopustila mu je da je još jedanput poljubi prije nego što su, zasebno, napustili staju. Bila je zadovoljna ovom večeri. Forbes joj je pomogao da se barem malo opusti i zaboravi na povrijeđenost i uvredu koje su joj nanijeli Billy i Brett. Momak joj se sasvim prepustio. Držala ga je u šaci; osjećala se kao da je postala vlasnica novog roba.

Na našminkanim usnama zatitra joj smiješak. Žureći uz travnjak prema osvijetljenoj velikoj kući, znala je da će Forbes LaMotte biti dragocjen saveznik.

Svjetiljke u držačima te su noći sjale na svakom prozoru; kineski fenjeri okitili su sve tratine. Svi uzvanici nisu stali u veliku kuću. Razmiljeli su se travnjacima, među drvećem, šetali u parovima ili skupinama.

Iz prizemlja je uklonjen sav namještaj osim stolaca. Velika blagovaonica pretvorena je u salu za ples, a iz Charlestona je stigao orkestar Von Grabowa. Orry je unajmio šalupu Eutaw, da preveze svih četrnaest glazbenika i njihove instrumente do plantaže. U ponoć, uz ugodan povjetarac, šalupa je trebala povesti uzvanike na noćnu plovidbu rijekom i na brodiću je trebala biti poslužena kasna večera. Na verandi okrenutoj prema rijeci postavljeni su stolovi s hranom i pićem. Crnčiči s velikim lepezama tjerali su mušice nad pladnjevima sa šunkom, janjetinom i govedinom s roštilja, piletinom s ražnja, školjkama, škampima i morskim krabama. Na stolove je izneseno stotinjak kilograma šunke i isto toliko svega ostalog. Točio se francuski šampanjac i druga francuska i njemačka vina, četrdeset sanduka svake vrste.

Gosti su se trudili da svojim izgledom uljepšaju bal.

Zrakom je lelujavao opojni miris napudranih ramena i namirisanih dekoltea. Mnogi su muškarci nauljili kosu briljantinom, tako da su svjetlucali pod papirnatim lampionima. Već nakon sat vremena, Orry je mogao sklopiti oči, slušati zvukove prijema i biti siguran da je bal izuzetno uspio. Smijeh i razgovori bili su tako glasni da su se mogli čuti sve do Columbije, pomislio je.

Noć je bila topla. U kaputu, prsluku i kravati bilo mu je vruće i neudobno. A činilo se da temperatura raste, ili je to, možda, bilo zbog šampanjca. Nosio je čašu sa sobom i kružio među uzvanicima; kad bi čaša ostala prazna, istoga trena odnekud bi se stvorile crne ruke i napunile je do vrha, želio on to ili ne.

Vrućina i kravata koja ga je stezala nisu se mogli usporediti sa zadovoljstvom koje je osjećao. Prijem i bal predstavljali su za Orryja sve ono otmjeno i dobro što je krasilo njegovu Južnu Karolinu. Ugodna svjetla, hrana, vino i glazba pridonosili su lijepom raspoloženju. Sve je bilo čudesno. Na svakom koraku ljudi su blistali od zadovoljstva.

Tillet i George pričali su neke smiješne dogodovštine i smijali se kao da se nisu nedavno porječkali oko otcjepljenja. Orry se uvjerio da im je crni rob napunio čaše, i ispratio ih je pogledom dok su odšetali držeći se pod ruku.

Vidio je Constance kako silazi s plesnog podija crvena u licu, zadihana i nasmiješena. Jedan od Smithovih mladića otplesao je s njom polku i s puno šarma ispratio ju je na kraju plesa. Na balu je bilo mnogo Smithovih, ali ne i bliskih rođaka gospodina Whitneyja Smitha koji nije bio pozvan.

Constance je dobro plesala; dobila je kompliment od mladića. Clarissa ju je zagrlila.

- Plešete poput Južnjakinje. Jeste li sigurni da se ne bi preselili k nama? - pitala je Clarissa.

- Prijem je predivan ... toliko je krasnih ljudi, gotovo biste me mogli i nagovoriti, Clarissa.

Orry je izašao na verandu i nagnuo se preko bijele ograde, smiješeći se svima. Osjetio se pomalo ošamućen od pića, no bilo mu je divno. Ali nisu svi dijelili njegovo dobro raspoloženje. Cooper je bio loše volje zbog sinoćnje svađe s ocem. Vidjelo mu se to na licu dok je stajao sam i pijuckao šampanjac.

Orry krene prema njemu i prijateljski ga lupne o mišicu, prosuvši malo pića po Cooperovu rukavu.

- Ma, hajde, opusti se i uživaj barem jednom. Moraš priznati da je prijem vraški uspio.

- Slažem se - rekao je Cooper ne odveć iskreno. -Bilo bi predivno kad bi se ljudi uvijek ovako blagonaklono odnosili prema Jenkijima.

Orry žmirnu.

- Pa ako ti se sviđa zabava, što si tako ozbiljan?

- Nažalost, razmišljam na čiji se račun svi tako lijepo provodimo. Ako pogledaš malo bolje, vidjet ćeš da ne uživaju svi podjednako.

Laganom kretnjom, s čašom u ruci, pokazao je Orryju čovjeka koji se mukotrpno uspinjao stepenicama na verandu, znojeći se i stenjući. Šezdesetogodišnji rob na ramena je natovario dva teška sanduka s pićem.

Bijesan, Orry se okrenuo i otišao.

Od tog trenutka, Orryjevo je raspoloženje splasnulo. Sve što je vidio i čuo ispunjavalo ga je sve većim nezadovoljstvom i melankolijom.

Jedan od Bullovih dječaka potegnulo je konopac s nekoliko papirnatih lampiona od kojih je jedan planuo i umalo upalio haljinu tetke Betsy Bull. Pozvala je svog mladog rođaka i naredila mu da smjesta potraži pojilo, zagnjuri glavu u njega i otrijezni se. Momkov osmijeh je nestao, no, ne samo zbog grdnje. Bio je previše popio. Stojeći pred tetkom Betsy, mladić je povratio. Nekoliko je uzvanika s gađenjem odstupilo, a jedan je muškarac problijedio, zaljuljao se i skoro se onesvijestio. Sve je krenulo naopačke, pomislio je Orry.

Nešto kasnije, u kući, naletio je na Justina LaMot-tea. Sjedio je u stolcu, a na drugi je položio nogu u sjajno ulaštenoj čizmi. Svi su stolci bili zauzeti, i ovaj je nekom mogao poslužiti za sjedenje.

- ... iskreno, svejedno mi je koga će stranka istaknuti - govorio je Justin. - Yancey je bio u pravu. Uobičajena stranačka lojalnost više nema nikakva značenja. Glasati za vigovce znači glasati za stranku koja je oslabljena, ako ne i mrtva. Glasati za demokrate znači stati na stranu političke organizacije koja više ne zastupa interese ovog dijela zemlje. Meni se sve više sviđa Američka stranka. Ne, useljenicima; ne, katolicima. Siguran sam da će svojim načelima uskoro dodati i ne, abolicionistima.

Orry je nedvosmisleno zurio u Justinovu čizmu a LaMotte ga je pokajnički pogledao i ostavio nogu na stolcu. Orry se okrenuo i otišao.

Deset minuta kasnije stajao je leđima oslonjen na zid blagovaonice i gledao kako George pleše valcer s Madelinom. Bio mu je rekao da će to učiniti, i izgledalo je da uživa.

Podižući čašu, Orry je prolio šampanjac po košulji. Shvatio je da se napio. Bilo mu je svejedno. Primicala se ponoć i zabava se zahuktavala. I kad bi pao u nesvijest, ništa se ne bi promijenilo.

No, nije se želio onesvijestiti. Barem ne dotle dok ne stane uz Madeline i ne porazgovara s njom. Kako je bila lijepa, plešući s njegovim najboljim prijateljem. Poprsje joj je bilo bijelo poput mlijeka, obavijeno crvenom svilom haljine. Boja je pristajala uz njenu crnu kosu i tamne oči.

George je izvrsno plesao. S razlogom, pomislio je Orry i iskapio čašu; George je imao obje ruke.

Bože, kako je mrzio svoje obogaljeno tijelo. Nije mogao zamoliti Madeline za ples, morao je skrivati svoju ljubav prema njoj i preostajalo mu je samo da mašta i čezne, a to je bilo tako bolno. Stisnuo je usne, a u očima mu je bljesnuo bijes. Ispružio je ruku. Baš kao što je i očekivao, odmah se stvorila crna ruka s bocom i napunila mu čašu.

- Odlično pleše - rekao je George dovevši po svršetku plesa Madeline k Orryju. - Stvarno je dražesna. No, vidim da me Constance traži. Ispričaj me, Orry. Sluga pokoran, gospođu LaMotte.

Okrenuo se i otišao, ostavljajući Madeline, zbnjenu i nervoznu, u Orryjevom društvu.

- Sad mi je jasno zašto ga voliš - rekla je. -Ljubazan je, pametan i šarmantan. - Otvorila je lepezu i stala se njome hladiti. - Bal je veličanstven i šteta je što večer tako brzo prolazi.

Smjelo se zagledao u njene oči. Polupijanom, bilo mu je svejedno hoće li netko primijetiti njegov pogled.

- Sve prolazi užasno brzo, Madeline. Mjeseci, godine, vrijeme koje nam je preostalo ...

Sklopilar je lepezu tako naglo da je slomila jedno rebarce. Sklopila je oči i prošaptala prestrašeno:

- Nemoj.

Iznenada, povukla se korak od njega i promijenila izraz lica.

- Da, vrijeme juri, zar ne? Svi stanmo a da to i ne primjećujemo. Znete li, Orry, kako me zove Francisov sin? Strina Maddie.

Nasmijala se, ali smijeh je više nalikovao grču.

- Ah, ovdje si, draga. - Pristupio im je Justin. -Netko mi je rekao da si plesala s Jenkijem - govorio je i stao uz Orrya. - Nadam se da poslije plesa niste pojurili svaki na svoju stranu tražeći umivaonik da operete ruke.

Rekao je to mješavinom nezainteresiranosti i humora u glasu tako da je Orry morao prešutjeti skrivenu uvredu upućenu Georgeu. Justin se smiješio i rekao to kao pošalicu, i svatko tko bi se naljutio ispaao bi neotesan.

(Justin je podvio lijevu ruku i lakat pružio prema Madelini.

- Hoćemo li kušati nešto od domaćinove prvorazredne hrane, draga?

- Samo ti pođi, ja sam već jel ...

- Draga, zahtijevam da podeš sa mnom. - Uhvatio ju je za ruku i primorao da ga obujmi oko lakta. Odlazeći od Orrya zarumenjela se od stida i poniženja. Uspjela mu je samo dobaciti kratak, čeznutljiv pogled. I on je čeznuo za njom, nepodnošljivo. Nešto će se morati promijeniti u njihovoj vezi. Morat će se pomaknuti s mrtve točke, pomislio je.

To se, možda, neće dogoditi naglo niti uskoro, no iznenada je naslutio da se mora dogoditi. Neminovno. Hoće li ih taj pomak usrećiti ili upropastiti ?

Napetost u njemu postala je nepodnošljiva. Okrenuo se, koraknuo naprijed i tresnuo čašu za šampanjac o zid. Stakalca su se raspršila po podu.

Osjetio je malo olakšanje. Zbog čega li je to učinio? Je li toliko pijan? Na sreću, nitko nije primijetio ovaj njegov ispad. Podigao je ruku prema licu. Tanak mlaz krvi klizio mu je kroz prste prema zglobu.

Plešući valcer, Billy i Brett zavrtjeli su se mimo Orrya. Nisu primijetili posjekotinu na njegovoj ruci, niti prazan izraz na njegovu licu. Pod svjetlima velikog lusteru, lampiona i svijeća bili su zaneseni jedno drugim. Billy je poželio da glazba nikad ne prestane i da noć potraje beskonačno dugo.

- Kamelije su stigle baš kad sam se spremala sići -rekla je Brett. Billy odahnu s olakšanjem; prvi je put spomenula poklon koji joj je poslao. - Bilo ih je tako mnogo - dodala je. - Sigurno su stajale cijelo bogatstvo.

- Mislim da si Hazardovi to mogu priuštiti.

Istog je trena osjetio da je izrekao glupost. Zvučalo je havlisavo. Bože, kako ga je zbunjivala svojim sjajnim očima, pametnim čelom, iskrenim osmijehom. George mu je jednom rekao kako je dobro za momke iz West Pointa da se klone romantičnih veza jer im one smućuju um i smetaju pri učenju, no, očito, on je zaglibio do ušiju. Osim toga, nije se želio odreći ove romanse.

- U svakom slučaju - rekla je - cvijeće je predivno, a i momak koji je poslao buket.

- Hvala ti. Mnoge djevojke to ne bi rekle.

- Ne vjerujem.

- Stvarno. Zbog toga se i razlikuješ od drugih. Nisi prijetvorna i ne ostavljaš momka u nedoumici. Ono što pomisliš i kažeš. To je jedna od vrлина koju volim ... -porumenio je - ... koja mi se sviđa kod tebe.

- Ne tako davno činilo mi se da baš to ne voliš. Nasmijao se.

- Bolje da ne razgovaramo o mojim greškama iz prošlosti. Toliko ih je da nećemo stići ni o čemu drugome popričati.

- Oh, ne griješiš ti toliko. Barem ne ozbiljno.

- Bogme, griješim. - Krajem oka spazio je Ashto-nino blijedo lice. Stajala je uz Huntoona, ali gledala je njih. - Povremeno, doduše, učinim i nešto pametno. Recimo, zamolim Ofryja da mi dopusti da se udvaram najmlađoj sestri. Jedino bih volio da te mogu viđati češće, a ne jedanput godišnje.

- Svejedno, drago mi je da si ga zamolio i da ti je odobrio. - Stisnula ga je za ruku. - Pisat ću ti na stotine pisama. Možda će me Orry povesti u West Point da te posjetim. Akademija je još uvijek omiljeno izletišta, zar ne ?

- Da, tako su mi rekli. Ali nećeš biti previše osamljena ni ovdje. Onaj će ti se LaMotteov momak i dalje udvarati ...

- Neće. Forbes je zgodan, no ponaša se ... recimo tako ... neprijatno. Više me neće posjećivati - rekla je čvrsto.

- Znali to?

- Da. Rekla sam mu prije nekoliko minuta. Mislim da mu je trebalo reći, budući da si poslao kamelije i da si moj ... - zarumenjela se, baš kao on maloprije. -Billy, molim te, ne gledaj me tako. Ne znam što da kažem, i smijem li biti tako iskrena, ali ... - prislonila je obraz uz njegov i prošaptala - tako te već dugo volim, a bojala sam se da me nećeš nikada primijetiti.

Odmaknuo se i zagledao u njene oči. Nije mu bilo teško izabrati prave riječi i izgovoriti ih.

- Samo ćeš mi ti biti pred očima. Zauvijek.

Držeći polupraznu čašu u ruci, Forbes LaMotte gledao je Billyja i Brett kako plešu. Razbjjesnio se

vidjevši njihove zaljubljene poglede. Nije ni primijetio Ashton koja mu je prišla sa strane i stala do njega. Kad ga je uhvatila pod ruku, trgnuo se.

- Forbes, slatki moj, izgledaš bijesan poput risa.

- Tako se i osjećam. - Pogledao je prema uzvanicima iza Ashton. - Gdje je Huntoon?

- Poslala sam ga na svjež zrak. Željela sam razgovarati s tobom.

- Baš dobro. Smučilo mi se od gledanja ono dvoje. Okrenuo je leđa plesnom podiju i poveo ju kroz gužvu. Nevjerojatno vješto pozdravljala je glavom i nedužno se smiješila svima, a istovremeno razgovarala s njim:

- Nešto nije u redu? Mislila sam da uživaš.

- Uživao sam. A onda je tvoja draga sestra došla i rekla mi kako bi joj bilo drago da je prestanem posjećivati.

- Nije moguće?! No, tako nešto?! I, kako se osjećaš?

- Prokleta uvrijeđen.

- Nimalo te ne krivim.

- Nemoj me krivo shvatiti, Ashton, ali Brett nije jedina cura koja ima ... hoću reći, nije jedina na svijetu.

Nasmiješila se i stisnula ga za ruku:

- Znam što si htio reći, ti zločesti dečko. Večeras si našao novu, zar ne?

Nacerio se pohotno i pogledao je.

- Bogme, jesam. Ali, čovjek mora misliti i o djevojci koja će mu biti žena. Čini mi se da bi Brett mogla biti ta. Nije mi drago što sam izvisio.

- A, što misliš kako je meni otkad mi je gospodin Hazard okrenuo leđa ?

- Valjda isto. Jesi li o tome željela razgovarati?

- Točno. A kad smo već kod zdjele s punčem, budi ljubezan i posluži me jednom čašom.

Požurio je da donese piće. Svoju je čašu iskapio i ponovno je napunio prije nego što su nastavili prema verandi. Popio je šampanjac velikim gutljajima i dok su silazili s trijema, zavitlao je praznu čašu u grm azaleja. Povremeno, Ashton se gadilo njegovo ponašanje. No, poslužiti će svrsi. Onoj fizičkoj, a i svakoj drugoj.

Sišli su s trijema i krenuli tratinom.

- Iskreno, Forbes, uopće me ne čudi ono što si mi ispričao. Predosjećala sam da će ti Brett tako nešto reći večeras.

- Kako to?

- Spomenula mi je nešto dok smo se odijevali. Brbljala je poput svrake, sva uzbuđena zbog Billyja.

- Isusa mu - zarežao je. - Stvarno ne mogu shvatiti Orryja. Kako je mogao dopustiti jednom Jenkiju da udvara njegovoj sestri.

- Oh, cijela ta obitelj potpuno mu je zavrtjela glavom.

- Ako Brett želi vojnika, što fali momku iz Citade-lel I kako može taj jebeni Hazard udvarati Brett i iz Akademije koja je tisuću kilometara daleko?

- Ne psuj, Forbes. Privući ćeš nečiju pažnju. Ako xnas ljudi ne budu primjećivali, sada i ubuduće, to bolje

za našu stvar.

- Našu stvar? - ponovio je Forbes. - O čemu govoriš ?

- Pa, o računima koje moramo srediti s Billyjem i Brett.

Zastao je, pogledao je u lice, zabacio glavu i glasno se nasmijao.

- Bogamu, pa ti si strašna. Prvorazredna drska kuja.

Ošinula ga je lepezom po licu. Ne prejako, ali dovoljno da ga ponizi, baš kao što je i željela. Iako joj je na licu lebdio smiješak, oči su joj sijevale.

- Ovo ću shvatiti kao kompliment. No, budeš li još psovao ili podigao glas, od onog za čime čezneš neće biti ništa.

- U redu, u redu. Žao mi je. Oprosti.

- Tako je već bolje.

Krenuli su prema rijeci. Osvjetljena lampionima, Eutaw je upravo isplovila na noćno krstarenje. S palube se čula glazba dvaju guslača.

- Dakle ovako - rekla je veselo Ashton - nastavljamo naš razgovor. Jesam li u pravu kad mislim da bi se rado osvetio ?

- Osvetio bih se tom jeb ... ovaj ... da, u pravu si. - Zadrhtao je i ispravio se u zadnji tren.

- Savršeno. Želim biti sigurna. Bit ćemo tajni saveznici. Vjerojatno ću se udati za Jamesa, no supruga i saveznica dvije su sasvim različite stvari. Savezništvo s tobom znači i dodatne užitke ... - sklopljenom lepezom milovala mu je nadlanicu. - Možda, budeš li se pristojno ponašao.

Niz leđa mu prodoše svrsi.

- Jasno mi je. No, ti nisi pijana, zar ne? Naglo se okrenula.
- Zašto si to, do vraga, rekao?
- Pa govoriš o tome kako povrijediti vlastitu sestru.
- Baš tako. - Ponovno se smiješila. - Mrzim je. Problijedio je.
- Isuse - morao je uzdahnuti. - U redu, sad mi je jasno. - Učinilo mu se da bi bilo najbolje da se okrene i pobjegne od nje. Tada se sjetio trenutaka u staji. Ponovo joj je ponudio ruku. - Hoćeš li mi reći kako ćemo ... - progutao je slinu - učiniti to o čemu smo razgovarali ?
- Neću, jer još ne znam. Morat ćemo prilagoditi plan okolnostima, ali prepoznat ćemo pravi trenutak čim se ukaže. Ne smijemo srljati. Moramo se smiješiti i čekati, a onda, jednog dana kad to Billy Hazard i moja sestra budu najmanje očekivali, osvetit ćemo im se.
- Usprkos sumnjama, Forbes se nasmiješio. Praznim osmijehom, koji se njoj učinio ljupkim.
- I hoćemo - rekao je. Pokazao je rukom uz tratinu prema osvijetljenoj velikoj kući. - Smijem li zamoliti za ples i tako zapečatiti našu pogodbu ?
- Smijete, gospodine LaMotte. Povedite me.

Prvog lipnja 1852. godine, Billy se iskrcao na Sjeverni molo West Pointa. Izmaglica vrućeg dana lebdjela je nad rijekom i planinama, a Billy je istežao vrat ne bi li vidio Akademiju, skrivenu iza brijega koji se uzdizao od pristaništa. Kako li se George osjećao prvoga dana ? Isto ovako ? Nervozan ? Uzbuđen ?

Billy je odlučio da se potruži slijedeće četiri godine. Želio je biti inženjerac, a to je značilo da mora biti među najboljima. Zalaganjem i uz malo sreće, znao je da može uspjeti. Već se počeo pripremati. Prije puta mnogo je čitao, a i sad mu je kovčeg bio pun knjiga; nosio je primjerak Bourdonove Algebre, Legendreove Geometrije i Trigonometrije, Nacrtnu geometriju, sve priređeno i tiskano za buduće akademce.

- Gospodine, ne stoj te tu i ne buljite! Vi ste jedini novak s parobroda? Vrlo dobro, gospodine. Strpajte kovčeg u kola, gospodine.

Glas s irskim naglaskom pripadao je zgrbljenom, ljutitom čovječuljku u prljavoj vojničkoj uniformi. Odšetao je prema jednopregu držeći ruku na dršku sablje, ne izgledajući baš kao savršen vojnik. Pa ipak, dojmio se Billyja. Ovo je mjesto imalo tradiciju, i bio je ponosan što tu stoji, na molu na kojem je prije deset godina stajao i George. Akademija je stekla loš glas za vrijeme Jacksona, no brat mu je rekao da u zadnje vrijeme West Point staje uz bok vodećih vojnih škola u svijetu: Woolwicka i Sundhursta u Britaniji, St. Cyra i L'Ecole Poly technique u Parizu. Stari Thayer je reorganizirao nastavu u West Pointu po uzoru na francuske politehničke škole.

- Gospodine, neću vam ponavljati da krenete za mnom. Ja sam narednik Owens, akademijski podoficir, i podsjećam vas da ste na vojnom tlu. Ponašajte se u skladu s tim!

- Da, gospodine - odgovorio je Billy i požurio za narednikom.

Kapetan Elkanah Bent sjedio je i doticao gornju usnu noktom kažiprsta. S brade mu je kapao znoj na otvoren snop spisa. Iako je na staroj kući od opeke svaki prozor bio širom otvoren, debeli se oficir preznojavao.

Kuća je bila jedna od dvije na zapadnom rubu Predsjedničkog parka. Za osam mjeseci u rezidenciju, koja se nalazila u središtu šumovitog parka, uselit će novi čovjek. Demokrati su za kandidata izabrali Fran-klina Piercea iz New Hampshirea. Kad su u meksičkom ratu Piercea imenovali generalom, svi su gunđali kako se još jedan političar domogao visokog, vojnog čina. No, ubrzo se bio dokazao kao iznenađujuće sposoban zapovjednik, i mnogi profesionalni oficiri priželjkivali su da on bude izabran za novog predsjednika.

Vigovci, ili liberali, istaknuli su svog kandidata. Vrhovnog komandanta glavom i bradom. Staro Zanovijetalo želio se kandidirati još 1848. godine, no nije uspio. Ovaj je put uspio, budući da stranka nije podržala kandidaturu predsjednika Fillmorea, ako se liberale uopće i moglo nazvati strankom koja još nešto znači. To je i bila glavna prepreka generalu Scottu. Morao je jurišati u političku bitku na konju koji je krepavao.

No, svejedno. Kako god izbori završili zemlja će dobiti predsjednika s vojnim iskustvom, mislio je Bent.

Možda će takav čovjek shvatiti da je zadatak predsjednika vlade da pripremi rat protiv izdajica na Jugu.

U Ministarstvu rata, Bent se nalazio tek četiri tjedna. I već je zamrzio glavni grad, kao što je i pretpostavljao kad su mu saopćili za premještaj. Washington se tek izgrađivao, ulicama je tekla otvorena kanalizacija. Bilo je i koječega drugog što se gadilo Bentu. Nije mogao smisliti slobodnjake Crnce koji su šetali ulicama, umišljajući da su jednaki bijelcima. Prezirao je građanske činovnike, te mrave koji su žurili tamo-amo, kao da su bog-zna-kako važni.

Usprkos svim gradskim nepovoljnostima, premještaj u Washington bio je korak naprijed, korak koji je

predugo iščekivao. Trideset četiri mjeseca Bent je tavorio u pograničnoj utvrdi kod Carlisle Barracks, Nova dužnost mogla je značiti ključnu točku njegove karijere, karijere u kojoj je presporo napredovao, čak i u mirnodopsko vrijeme. A znao je i tko je kriv za to.

U Ured generalskih ađutanata prispijevale su sve liste s osobnim podacima ljudi koji su trebali stupiti u vojsku. Uskoro nakon preuzimanja nove dužnosti, Bentu je u ruke dospio popis potvrđenih kandidata za upis u Akademiju slijedeće godine. Na popisu je uočio ime Charlesa Maina iz Južne Karoline. Uspio je otkriti da je taj Main bratić jednog bivšeg oficira, Bentu dobro poznatog.

A danas mu je u ruke dospio i spisak ovogodišnjih, lipanjskih pitomaca koji su već bili u West Pointu. I na njemu je stajalo poznato prezime. William Hazard II, Lehigh Station, Pennsylvania, To je mogao biti samo netko iz iste obitelji.

Bent je jedva skrivao oduševljenje. Izgubio je trag Orryju Mainu i Georgeu Hazardu, no njihova imena ostavila su trag na njegovoj karijeri. Obojica su istupila iz vojske i tako mu izmakla.

No, mržnja i žudnja za osvetom ostala je. Zahvaljujući Mainu i Hazardu, nije napredovao onako kako je želio. Zbog toga, i mnogo čega drugog, mrzio ih je iz dna duše. A sad, ako ne njima, pružila mu se prilika da se osveti članovima njihovih obitelji.

Na drugom kraju stola gusjenica je mukotrpno puzila prema hrpi spisa koje je Bent upravo sklopio. Sasvim neočekivano, Bent se sjetio nadimaka dvojice njegovih neprijatelja. Jesu li Prut i Panj zaboravili obećanje koje im je dao? Ako jesu, to bolje. Tajnovitost i iznenađenje bili su dragocjeni saveznici. U ratu i miru.

- Kapetane Bent? - iz ureda je začuo glas generalovog ađutanta. - Dođite ovamo, na tren.

- Odmah, gospodine.

Elkanah Bent s mukom ustade. Zakoraknuo je, zastao, pa se vratio k stolu. Palcem je zgnječio gusjenicu. Tek tada je pošao izvršiti naredbu.

»SPONE KOJE NAS VEZUJU LOME SE JEDNA ZA DRUGOM«

Ako popuste, neka se u ime Boga Unija raspadne. Volim Uniju poput vlastite žene. No, kad bi moja žena zatražila i zahtijevala rastavu, pristao bih iako bi mi se srce lomilo.

John Quincy Adams

Povodom navodne Buirove secesiomstičke zavjere 1801.

George Hazard je oduvijek govorio kako ga ne vezuje previše toga za West Point. Pa ipak, često i opširno pričao bi mlađem bratu o Akademiji. Kad se Billy iskrcao na Sjeverni molo, znao je gotovo sve o mjestu u kojem će provesti nekoliko slijedećih godina života.

George ga je bio upozorio na »Thayerove ljude i Thayerov sistem«. Srž tog sistema bilo je uvjerenje kako se nadarenost pitomaca apsolutno može izmjeriti brojkama i činovima. To uvjerenje i ljudi koji su ga ustoličili još su uvijek upravljali West Pointom.

No, u šest godina koliko je prošlo od Georgeove diplome, nešto se bilo i promijenilo. Arhitektura, na primjer. Sjeverna i Južna kasarna su porušene, a umjesto njih podignuta je nova vojarna sa 176 soba po vrtoglavoj cijeni od 186.000 dolara. Pročelja su bila ukrašena crvenim pješčanikom i podsjetila su Billyja na slike engleskih dvoraca. Na katu iznad oružarnice nalazio se veliki hodnik koji je ubrzo postao prostorom za neslužbene diskusije, stjecištem kadeta gdje su vodili brojne i burne rasprave. U prizemlju je neki vojni umirovljenik otvorio malu kantinu s osvježavajućim pićima, kolačima, slatkišima i ukiseljenim povrćem. U zgradu je uvedeno centralno grijanje, a kamini s rešetkama o kojima je George pričao s mnogo sjete netragom su nestali. S njima, nestala je i mogućnost pripremanja objeda poslije obuke. Billy je bio razočaran; nesirpljivo je iščekivao pivu zakusku koju će pripremiti odabranom društvu prijatelja.

Istočno od vojarne i točno nasuprot kapele, počela je izgradnja nove blagovaonice, Zvezdarnica i knjižnica još su uvijek bile na starome mjestu. Zgrada s učionicama također,

Od završetka rata s Meksikom, u West Pointu je bila smještena jedna mženjerijska jedinica. Time se nastojalo podići razinu praktične obuke i potaknuti kadete na bolje učenje. Inženjerce je svatko mogao prepoznati po tamnoplavim jednorednim frakovima s crnim samtenim oviatnicima i manšetama na rukavima, i po oznaci njihova roda vojske - topovskoj kuli. Billy se nadao kako će i on jednoga dana nositi takvu oznaku.

Znao je da će morati prionuti na učenje iduće četiri godine. No, pripreme za lipanjske prijemne ispite učinile su mu se beskorisnima. Ne bi li položio matematiku, morao je riješiti jedan lagani problem na školskoj ploči, i usmeno odgovoriti na tri jednako lagana pitanja. Nije ga čudilo što su mnogi civili držali prijemne ispite smiješnima.

Kadete više nisu sazivali bubnjem nego trubom, no u blagovaonici su još uvijek posluživali jednako lošu hranu. I još se nešto nije promijenilo. Nakon desetak minuta pošto se smjestio u sobu, banuo je pred njega kadet kop se predstavio kao Caleb Slocum, i istog trena naredio mu da zauzme stav mirmo.

Billy je to učinio najbolje što je znao. Kadet treće godine, mršav momak ravne crne kose i lošeg tena, predbacio mu je da se tako ne stoji, a zatim mu je, lijeno otežući u govoru, rekao:

- Recite mi nešto o sebi, gospodine. Je li vaš otac demokrat ?

Billy je odgovorio uljudno:

- Mislim da to ovisi o čovjeku kojeg će ovog mjeseca imenovati stranka.

- Gospodine, pitao sam vas jednostavno pitanje i očekujem jednostavan odgovor: da ili ne. Umjesto toga vi držite predavanje o politici. - Godišnjak prestane urlati i stiša glas do prijetećeg šapata: - Znači li to da je vaš otac političar, gospodine? Billy proguta gnjev.

- Ne, gospodine. Vlasnik je željezare.

- Gospodine! - zaurao je kadet. - Pitao sam vas je li političar ili nije, a vaš odgovor o tome čime se bavite, uopće me ne zanima. Slijedećih petnaest minuta stajat ćete, licem okrenuti zidu, tamo u uglu. Vratit ću se da provjerim. U međuvremenu, zapamtite ovo: budete li brbljavi i nastavite li se praviti pametnim, vaš će boravak u Akademiji biti kratak i mučan. Dakle, gospodine, u kut!

Crven u licu, Billy poslušao. Njegov bi brat, u ovakvoj prilici, tresnuo nadmenog kadeta i o posljedicama brinuo kasnije. No, on je bio promišljeniji i zbog toga mu je George često govorio kako će, vjerojatno, postati izuzetan inženjerac. Ta promišljenost i oprez, s druge strane, učiniše od njega laku žrtvu. Stajao je gotovo cijeli sat dok u sobu nije zavirio jedan pitoinac druge godine, i sažalivši se, naredio mu voljno, jer, očito, Slocum se nije kanio vratiti.

Slocum. Billy je protrljao utrnulu nogu i zapamtio ime.

- Bilo bi vam bolje da se naviknete na takvu vrst šikaniranja, gospodine - rekao je momak. - Bit ćete pitomac prokleta dugu godinu dana.

- Da, gospodine - prommljao je Billy. Neke stvari u West Pointu nisu se izmijenile, niti će se ikada izmijeniti.

Još uvijek u građanskoj odjeći, kao George i Orry nekoć, Billy je, zajedno s ostalim pitomcima odmarširao iza uniformiranog bataljona do Ravni. Čekalo ih je ljetno logorovanje. Pitomci su teturali prašnjavim pu-teljcima tegleći opremu starijih kadeta. Raskrvarili su ruke i izgubili živce pokušavajući zabiti šatorske klinove u tvrdu zemlju.

Prvog dana logorovanja, Billy se suočio još s jednom promjenom u Akademiji. Bila je to promjena slabije uočljiva od ostalih, no ne manje važna. Mnogi su kasnije govorili da je ta promjena bila najznačajnija jer je bila posebno razorna.

U svakom šatoru bilo je mjesta za trojicu kadeta, njihove pokrivače, policu za puške i za siari, zeleno obojeni ormarić. Ormarić je imao tri odjeljka, po jedan za odjeću svakog kadeta, a služio im je i kao jedini šatorski stolac. Kad je Billy ušao zajedno s mršavim, blijedim i zbunjenim pitomcem, treći stanar šatora sjedio je na ormariću i maramicom čistio skupocjene Wellington čizme.

Pogledao ih je.

- Dobra vam večer. Ime mi je McAleer. Dillard McAleer. - Ispružio je raku.

Billy je stisnu pokušavajući po naglasku razaznati iz kojeg je dijela zemlje. Bio je južnjački, no tvrdi i nazalniji od onog iz Južne Karoline.

- Ja sam Billy Hazard, iz Pennsylvanije. Ovo je Fred Pratt, iz Milwaukeeja.

- Frank Prati - rekao je visoki momak, kao da se ispričava.

- Vidi, vidi. Dva Jenkija - zacerekao se Dillard McAleer.

McAleer je imao svijetloplave oči i plavu, kovrčavu kosu koja mu je padala na ružičasto čelo. Billy ga je bio vidio i ranije kad su im mjerili visinu i kad su ih, kao novake, podijelili u četiri čete i svaku pridodali jednoj od kadetskih jedinica. Billy i McAleer bijahu srednje visine, i zbog toga određeni u četvrtu pridodanu jedinicama koje su u stroju stajale u sredini. Frank Pratt, koji je stidljivo stajao na ulazu u šator, bio je visok gotovo metar osamdeset pet centimetara. On je pridodan krilnim jedinicama u stroju.

- Vi se, momci, kanite uortačiti protiv mene? - pitao je McAleer. Billyja ta rečenica podsjetila na nešto. Što li je to bilo? McAleer se i dalje smiješio, no pitanje je zazvučalo sasvim ozbiljno. Billy pomisli kako je to loš predznak.

Čuo je glasove i korake oko šatora, a na McAleerovo pitanje odgovori protupitanjem:

- Zašto bismo to učinili? Muke će ionako biti zajedničke.

- Ne kanim se mučiti ovdje - odvratila McAleer. - Prvi jenkijski kurvin sin koji me bude kinjio, dobit će po nosu. Pro t jer at ću mu ga kroz potiljak.

Billy se počeo po bradi.

- Odakle si, McAleer?

- Iz mjestača u Kentuckyju. Zove se Pine Vale. Otac ima tamo farmu. - Zagledao se u Billyja. - Osim farme ima i četiri crnčuge.

Očito, bio je iščekivao odgovor. I dalje je sjedio na ormariću, a izraz lica govorio im je da će izaći nakraj sa svakom njihovom krjijikom. Billy nije očekivao da će se u West Pointu susresti s regionalnom netrpeljivošću. Bio je prilično naivan, i kad je to shvatio, istina ga je uzdrmala. No, nije imao namjeru

da se upusti u raspravu o robovlasništvu. Budući da su dijelili isti šator, bili su ravnopravni i McAleer je to morao shvatiti. Billy pokaže rukom.

- Rado bih odložio svoje rublje. Hoćeš li se pomaknuti?

- Pa, baš mi se ne da - rekao je McAleer i ustao polagano poput zmije koja se odmata. Iako je bio nabijena stasa, kretnje su mu bile otmjene i naglašavale su njegov djevojački izgled. No, dok je trljao dlanove kao da se sprema za tučnjavu, Billy je, primijetio da su mu ruke žuljevite.

McAleer se ponovo zacereka.

- Čini mi se da ćeš me morati pomaknuti ako želiš useliti u ovaj ormarić.

Frank Pratt tiho uzdahnu. Billyju postade jasno na koga ga podsjeća Dillard McAleer. Ponašao se poput mnogih mladića koje je Billy upoznao na Mont Royalu. Naprasito, gotovo ratoborno. Možda je to bio uobičajen oblik obrane pred Jenkijima. Billy ga hladno pogleda.

- McAleer, ne želim se prepirati s tobom. Morat ćemo zajedno proživjeti šezdeset dana u ovom platnenom paklu, i bilo bi dobro da se ne svađamo. A koliko ja znam, slaganje ili neslaganje ne ovise o tome tko je iz kojeg dijela zemlje, već kako se ponašamo jedan prema drugome. Nisam tražio od tebe ništa neobično. Tek da odložim stvari u ormarić, u trećinu koja tako i tako pripada meni. No, ako te budem morao pomaknuti, kako veliš, ni to mi neće teško pasti.

Mirno i jasno izrečen stav dojmio se McAleer a. Mahnuo je rukom.

- Dovraga, Hazarde, samo sam se zezao. - Uz duboki naklon, stao je ustranu. - Izvoli. Izvoli i ti, Fred.

- Frank.

- Oh, da. Naravno. Frank.

Billy se opusti i okrene prema izlazu iz šatora gdje je ostavio svoje stvari. Odjednom začuje:

- Svi zajedno, momci, potezi!

Billy je prepoznao Slocumov glas trenutak prije nego što su besposleni kadeti izvukli klinove iz zemlje. Idućeg trena, cijeli se šator srušio.

McAleer je psovao i pokušavao se izvući ispod platna. Kad su se trojica pitomaca uspjela iskobeljati, Billy je morao zadržati Kentakšanina da ne pojuri za starijim kadetima koji su se grohotom smijali.

George je često pričao kako je njega i Orrvja uzeo na zub jedan stariji kadet. Isto se dogodilo i Billyju. Caleb Sloćum iz Arkansasa stalno je vrebao ne bi li ga kinjio i poslao na raport i zbog najmanje sitnice. Uskoro, Billyjeve misli bile su zaokupljene Slocumovim prostačkim, pristavim licem i željom da mu se osveti.

Izdržao je sve muke jer je znao da jedino tako može postići cilj koji si je postavio. Dok je stražario, volio je razmišljati o budućnosti. Stražarenje je bilo dosadno. Dva bi sata šetkao na određenom mjestu, zatim se četiri odmarao, pa opet dva stražario, i tako svih dvadeset četiri sata. Ne bi li skratio vrijeme, Billy je maštao o trenutku kad će ga proglasiti inženjercem, oficerom koji će moći uzdržavati ženu. Više nije sumnjao tko će biti ta žena. Jedino se nadao da će ga Brett željeti kao što on želi nju.

Tjedan dana prije svršetka ljetnog logorovanja, Dillard McAleer posvađao se s dvojicom pitomaca-sjevernjaka. Prepirka je izbila oko pitanja slobodne raspodjele zemlje. McAleer je bio žestok govornik i nije popuštao sve dok se u prepirku nije umiješao i stariji kadet Phil Sheridan, poznat kao svađalica pogana jezika. Toga je dana bio dežurni kadetski oficir i umiješao se da uvede reda.

Pod izgovorom da želi okončati svađu, Sheridan je samo još više razgnjevio McAleera. Kentakšanin je bjesneći odlomio granu s obližnjeg drveta i pojurio na Sheridana spreman da ga prebije. Na sreću, ostali ga kadeti zgrabiše i odvojiše od Sheridana, iako im je za to trebalo cijelih pet minuta.

Sutradan, pročelnik Henry Brewerton pozvao je McAleera u svoju sobu. Nitko nije saznao što je rečeno iza zatvorenih vrata pročelnikove sobe, no kasno popodne toga dana McAleer se počeo pakirati.

- Dečki - rekao je drsko se osmjehujući - žao mi je što vas napuštam, no Glavonja je bio sasvim jasan. Ili da odmah krenem kenterberijskim putem, ili da sačekam službene optužbe. Pa, kad već moram izletjeti iz ovog abolicionističkog legla, onda to radije činim dostojanstveno.

Ako je McAleer žalio zbog izгона, dobro je to skrivao. Billy ju se učinilo ironičnim što je Kentakšanin optužio akademiju za naginjanje abolicionizmu. Većina državnih kritičara zamjerala je Akademiji da njeguje prorobovlasničku struju.

Uvijek željan da ugodi drugima, Frank Pratt je rekao:

- Da, -stvarno si tako i učinio, Dillard. - Visokim glasom nastavio je: - Uhvatio si se s ta dva pitomca i Sheridanom ukoštac kao da su djeca.

McAleer slegnu ramenima:

- Naravno. Džentlmeni su se oduvijek borili bolje od prostaka, a Jenkiji nisu ništa drugo do prostaci. Džukele. Većina Jenkija - dodao je brzo, misleći na dvojicu prisutnih kolega. Billy je već bio čuo slične optužbe od drugih kadeta s Juga. Možda je to bio način da nadvladaju osjećaj manje vrijednosti.

Bez obzira što je bio stvarni razlog takvim stavovima, svađe i tučnjave samo su ih produbljivali. Mogao je sasvim živo predočiti McAleerov divljački izraz lica kad je jurnuo na Sheridana.

McAleer pruži ruku obojici.

- Bili ste silno društvo, dečki.

- Da - odgovorio je Billy neuvjerljivo. - Pazi na sebe, Dillard.

- Naravno. Ne brinite za mene,

Mahnulo im je i pošao. No, slika mržnje na njegovu licu i grane u ruci s kojom je jurnuo na kadeta ostala je.

Billy je i dalje, gotovo na svakom koraku, otkrivao nove, očite izraze podijeljenosti na dva tabora. Iako su kadeti raspoređeni u jedinice prema visini, primijetio je da su u dvije jedinice uglavnom lužnjaci ili oni koji su odobravali njihove stavove o robovlasništvu. To što su neki kadeti očito odskakali svojom visinom, kao da nikome nije smetalo. Zbog čega, nije mu bilo jasno.

Prvoga rujna stigao je novi pročelnik. Kao i Brewer-ton, i Robert Lee bio je inženjerac, no mnogo čuveniji od prethodnika. U javnosti je Lee slovio kao američki vojnik bez premca; pričalo se da ga Winfield Scott jednostavno obožava. Došavši na čelo Akademije Lee se suočio s posebnim problemom: njegov najstariji sin Curtis upisao se na Akademiju 1854. godine, a već otprije kružile su glasine o protekcijaštvu u West Pointu.

Billy je prvi put vidio pročelnika izbliza na nedjeljnoj misi, običaju koji se nije izmijenio od Georgeova vremena. Naime, još su uvijek svi kadeti morali prisustvovati nedjeljnim misama. Lee je bio visok gotovo metar osamdeset pet, oči mu bijahu smeđe, obrve guste a lice mu je zračilo odlučnošću i čvrstinom. U crnoj su se kosi nazirale sijede vlasi, no ne i u brkovima čiji su se vršci povijali iznad krajeva usana. Billy je procjenjivao da bi mu moglo biti otprilike četrdeset pet godina.

Misa je počela jednom od kapelanovih uspavanki. Propovijedao je na popularnu religijsku temu: približavanje novog tisućljeća. Predložio je da se svi pomole za novog pročelnika. Zatim je pozvao pukovnika Lee ja da se popne i održi govor kadetima i nastavnicima.

Svađe, ogovaranja i spletke mogu bujati izvan zidova ove Akademije, rekao je, no ljudi koji sjede ispred njega dužni su izdići se iznad takvih svađa. Navodeći riječi mladoga kralja iz Shakespeareaovog Henry ja V, nazvao je kadete bratskom družinom. Tražio je od njih da o vojsci i jedinicama tako misle, i da nikad ne zaborave kako ljudi iz West Pointa ne smiju nikome drugome biti privrženi osim naciji kojoj su prisegnuli da će je braniti.

- Što misliš o njemu? - nesigurno kao i uvijek upitao je Frank Pratt. Billy je ovog momka iz Wiscon-sina odabrao za sobnog kolegu i baš su bili sređivali prostoriju prije poziva za večeru.

- U svakom slučaju uklapa se u predodžbu o idealnom vojniku - odgovorio je Billy. - Nadam se da će uspjeti održati mir u ovoj Akademiji.

- Bratska družina - zamrmlijao je Frank. - Te dvije riječi ne idu mi iz glave. To smo mi, zar ne?

- Barem bismo to trebali biti. - U Billyjevim mislima iskrasne McAleerovo lice dok je jurišao na Sheridana.

Nakon odsječnog kucanja na vratima, začuli su i poznati upit:

- Je li soba spremna za pregled ?

- Spremna je - odgovorio je Billy. Frank je ponovio odgovor kako bi kadetski oficir zadužen za provjeru znao da je i on u sobi.

Oficir je stupio u prostoriju. James E. B. Stuart bio je društven, neobično omiljen pitomac treće godine iz Virginije, za kojeg su govorili da je jezičaviji i od Sheridana. Netko mu je nadjenao nadimak Ljepotan baš zbog toga što tako nije izgledao.

Glumeći strogost, Stuart reče:

- Gospodo, pripazite na sebe jer je na čelu ove institucije jedan Virdžinac. - Brzo je pogledao preko ramena, i tiho dodao: - Došao sam vas upozoriti. Jedan od bubnjara prokrijumčario je u sobu alkohol. Slocum je kupio bocu. Sad je pijan i stalno spominje vas dvojicu - Frank Pratt je probljedio - pa, ako možete, izbjegavajte ga.

- Hoćemo, gospodine - rekao je Billy. - Hvala vam.

- Ne želim da mislite loše o svakom Južnjaku kojeg sretnete - rekao je Stuart i nestao.

Zamišljeno, Billy se zagleda u jesenje sunce koje se razlilo po sobi. Ne želim da mislite loše o svakom Južnjaku. Čak i u "isječcima razgovora, bio je očit sve veći raskol.

Frank prekine tišinu :

- Što smo to skrivili Slocumu?

- Ništa.

- Pa zašto nas onda progoni ?

- Zato što smo pitomci, a on je godišnjak. On je Južnjak, a mi Sjevernjaci. Odakle da znam što ima protiv nas, Frank? Mislim da na ovom svijetu uvijek postoji netko tko te mrzi.

Frank iskrivi usne razmišljajući o turobnoj budućnosti. Nije on kukavica, pomislio je Billy, već pesimist i momak kojeg je lako zbuniti. Jednom kad prevlada tu plahost, mogao bi postati dobar oficir.

- Pa - reče Frank na kraju - osjećam da će nas Slocum jednog od ovih dana živje oderati.

- Vjerojatno. Najbolje je da poslušamo Ljepotanov savjet i da ga izbjegnemo.

No, znao je da je sukob sa Slocumom neizbježan. Kad do toga dođe, bio je siguran da će se suprotstaviti momku iz Arkansasa, pa što bude.

Htio je uvjeriti Franka kako će već nekako izaći nakraj sa Slocumom. no prije nego što je uspio, začuli su zvuk trube. Sva se vrata s treskom otvoriše i kadeti bučno izjuru iz soba niz stepenice prema Ravni gdje su se trebali postrojiti i krenuti u blagovaonicu. Na stepenicama Frank se spotaknu, pade i razdera hlače na koljenu. U stroju, Slocum spazi poderotinu i prijavi Franka na raport.

Billy je pokušao prosvjedovati, no Slocum ga presječe i smijuljeći se i njega prijavi na raport zbog »drskog držanja i izraza lica«.

Nesumnjivo, jednog će dana morati doći do obračuna.

Mučen nesanicom i mislima o Madelini, Orry ponovno uzme Georgeovo pismo.

Rukopis kao da je bio zamućen. Odmaknuo je papir i tek tada uspio pročitati slova i datum: 16. prosinca. Već ove jeseni primijetio je da mu vid slabi. Kao i mnoge druge istine, i ova ga je potištila.

Pismo je bilo protkano humorom i cinizmom. George je početkom prosinca bio posjetio Billyja u West Pointu. Išlo mu je sasvim dobro, što se ne bi moglo reći i za novog pročelnika. Lee se nevoljko bio prihvatio i onog dijela dužnosti koji je od njega tražio da kadete drži u stezi i strogoj disciplini. Želio je da se mladići svjesno i svojevrijedno pridržavaju pravila a ne da im moraju prijetiti minusima i izgonom. »Nažalost«, pisao je George, »svijet nije nastanjen anđeoskim kipovima, iako bi sigurno bio ljepši i bolji da je tako«.

Lee se bio srdačno pozdravio s Georgeom, kao stari ratni drug, iako su se u Meksiku sreli tek nekoliko puta, nastavio je u pismu George. Pročelnik mu je bio priznao da mu najviše teškoća stvara sektašenje koje ozbiljno prijeti jedinstvu kadeta.

Dobra vijest bila je ova: Billy je gotovo u svim predmetima u najvišim odjeljenjima i očito s lakoćom će položiti siječanjske ispite. Lee je bio rekao Georgeu da je momak rođeni inženjerac. Stari Mah an već je bio uočio Billyja.

Na kraju pisma George se osvrnuo na skoro sastavljanje vlade. Brojni Sjevernjaci već su optuživali Fran-klina Piercea da je mlakonja. Od mnogih imena koja su spominjana u vezi s Kabinetom, jedno od najčešćih i najpoznatijih bilo je ono senatora Jeffersona Davisa.

Davis i njegovi Strijelci Mississippija, sjetio se Orry i nasmiješio. Pukovnik Davis, na čelu crvenokošuljaških dobrovoljaca, žestoko se bio borio kod Buena Viste. Ako njega izaberu za ministra rata, Vojna akademija će imati pravog prijatelja u Washing...

Zbog treska u prizemlju iskočio je iz kreveta. Krenuvši prema vratima spavaonice osjetio je bol u koljenima. Bože, kao da se raspada. Godine i vlaga nizinskih zima činile su svoje.

- Orry, kakva je to buka? - čuo je majku kako pita iz sobe.

- Pošao sam ustanoviti. Sigurno nije ništa ozbiljno. Vрати se u krevet.

Pokušao je to izreći blago, no neki strah stvrdnuo mu je glas. Na dnu stepenica spazio je Crnce kako s upaljenim svijećama izvireju u hodnik. Oslonivši se o rukohvat, sjurio je niz stepenište, a od napora koljena ga zabolješe još jače.

- Pustite me da prođem.

Robovi mu napraviše prolaz. Iza njega, žurno je silazio nećak Charles. Orry otvori vrata biblioteke.

Prvo što je spazio bio je viski, razliven po ulaštenom podu i razbijena Tilletova čaša. Tresak koji je Orry bio čuo dopro je od očeva prevrnutog stolca.

Zaprepašten, Orry pojuri u sobu. Tillet je nepomično ležao na boku. Oči i usta bijahu mu otvoreni kao da ga je nešto iznenadilo.

Kap, pomislio je Orry.

- Tata? Čuješ li me?

Nije znao zbog čega je to rekao. Vjerojatno zbog stresa. Čuo je Clarissin uplašen glas s drugog kata, svjestan da je pitanje postavio već mrtvom čovjeku.

Drugog siječnja pokopali su Tilleta u obiteljskoj grobnici na plantaži. Iza crne, željezne ograde pogreb su promatrali brojni robovi. Za vrijeme molitve, prije nego položiše kovčeg u zemlju, počelo je kišiti. Protivno običaju da cijela obitelj bude na okupu, s druge strane groba Ashton je stajala uz Huntoona. Pažljivo, kovčeg* spustiše u grobnu raku.

Clarissa nije plakala, samo je zurila prazna pogleda. Nije zaplakala od dana Tilletove smrti, i kad ju je Orry poslije pokopa nešto upitao, ponašala se kao da ga nije čula. Ponovno ju je upitao osjeća li se dobro, a ona mu je odgovorila nerazumljivim mrmljanjem, bezizražajna lica. Otkad pamti, Orry se nije mogao sjetiti tužnijeg dana na Mont Royalu.

Nakon što je obitelj napustila groblje, oko humka su se okupili robovi. Tihom molitvom, sjetnom

žalopoj-kom ili samo naklonom glave odali su počast bivšem gospodaru. Cooper je koračao uz brata i začudio se Crncima koji su izražavali tugu za bivšim vlasnikom. No, pomislio je, ljudska bića bez obzira na boju kože, nikad se nisu odlikovala logičnim ponašanjem.

Judith i Brett koračale su uz Clarissu. Cooper je gledao suprugu s ljubavlju. Sredinom prosinca rodila mu je kćerku, Marie-Louise. Djevojčicu su u velikoj kući čuvale dadilje.

Cooper je primijetio bratovljeva zgrbljena leđa i umorno lice. Pokušao je odvratiti njegove misli od očeve smrti.

- Prije nego što sam krenuo iz Charlestona, čuo sam neke novosti o Davisu.

- Kakve novosti?

- Vjerojatno znaš da se prošlog mjeseca odbio sastati s Pierceom u Washingtonu.

- Znam.

- Kažu da je popustio. Vjerojatno će ipak pristati na imenovanje. Bilo bi dobro za Jug da postane član Kabineta jer je pošten čovjek. I prilično razuman.

Orry slegne ramenima.

- Sumjam da će njegov ulazak u vladu išta izmijeniti, Cooper.

- Ja ipak vjerujem da jedan čovjek nešto znači. Ako ne vjeruješ, čemu onda sve ostalo?

Brat mu ne odgovori na pitanje.

- Ovih dana Washington je jedna golema ludnica, a najveći su luđaci oni koje Amerikanci biraju da ih zastupaju u Kongresu. Ne znam ni za jedno savjetodavno tijelo koje ljudi manje cijene od zakonodavstva ove naše države,

- Ako ti se ne sviđa stanje u Južnoj Karolini, mijenjaj ga. Budi kandidat na izborima, i ham kreni u Columbiju.

Orry zaslade, okrenu se i zagleda u brata ne vjerujući da je dobro čuo.

- Hoćeš reći Ja bih se trebao početi baviti politikom ?

- Zašto ne? Wade- Hampton je to već učinio. -Bogat i cijenjen plantažer bio je izabran u zakonodavno tijelo Južne Karoline. Cooper je nastavio. - Imaš i vremena i novca. A imaš i ime koje nešto znači. Za razliku od mene, omiljen si u ovom kraju. I sličan Hamptonu. Mogao bi biti drugi glas razuma i umjerenosti u glavnome gradu. Dragocjen glas, icr ih nije mnogo sličnih.

Orryja prijedlog privuče, ali na kratko.

- Čini mi se da bih prije mogao postati svodnik nego političar. Čak je i to zanimanje dostojnije.

Cooper se nije nasmijao.

- Jesi li ikad čitao Edmunda Burkea?

- Nisam. Zašto pitaš?

- Proučavao sam sve njegove govore i članke do kojih sam mogao doći. Burke je bio iskren prijatelj kolonija i 'čovjek izrazito zdrava razuma. Jedanput je napisao da za pobjedu zlih treba samo jedno, a to je da dobn ljudi nKla ne čine.

Shvativši na što brat cilja, Orry mu htjedne odgovoriti, no Brettin krik ga prekine.

Cooper i Orry se okrenuše i spaziše majku. Clarissa je zastala, obgrlila Judith i glasno počela jecati. Bilo im je lakše jer su shvatili da je majka konačno prestala susprezati bol i tugu.

Olakšanje se uskoro premetnulo u strah, jer i nakon jednog sata majčino ridanje i jecaji odzvanjali su velikom kućom. Orry je pozvao liječnika koji joj je dao tinkturu opijuma za smirenje, i rekao okupljenoj obitelji:

- Smrt voljene osobe oduvijek je teško podnijeti, pogotovo ženi koja je gotovo cijeli život provela uz muža. Ali, Clarissa je čvrsta žena. Uskoro će se sabrati.

No, nije bio u pravu.

Orry je primijetio prvu promjenu za tjedan dana. Kad bi se Clarissa smiješila i govorila činilo mu se da ne gleda u njega nego kroz njega. Služinčad bi je zamolila da riješi neki kućni problem, a ona bi im to obećala, pošla za nekim drugim, nevažnim poslom i zaboravila obećanje.

Zakupila ju je nova strast, dobro poznata u Južnoj Karolini, no ne i na Mont Royalu. Počela je proučavati i crtati obiteljsko stablo.

Zeleni ogranak predstavljao je obitelj njene majke, Brettove. Crveni ogranak bio je rodoslovlje njena oca, Ashtona Gaulta. Ostale boje upotrijebila je za Maino-ve, tako da je cijeli jedan pergament bio ispisan granama i ograncima, poput paukove mreže duginih boja.

Clarissa je razastrla pergament uz prozor, na stolu u svojoj sobi. Provodila je sate i sate uza nj, tako da je uskoro postao zamrljan i gotovo nečitak. No i dalje je nastavljala crtati. Sve poslove na plantaži, koje je tako savjesno obavljala, potpuno je zapustila.

Orry nije prosvjedovao. Shvatio je da mu majka, nakon Tilletove smrti, nezaustavno vene. Ako joj povlačenje u neki svoj svijet olakšava bol, neka tako bude. On će pokušati preuzeti njene poslove.

No, bilo je poslova u koje nije bio upućen i koje, jednostavno, nije znao obavljati. Osim toga, cjelokupan posao bio je za njega preobiman. Uskoro, plantaža je počela nalikovati satu koji je kasnio dvadesetak minuta, bez obzira kako ga često navijali.

- Ispravite, zaboga, ispravite! Koji vam je vrug?

Bila je sredina veljače, a jutro je osvanulo vedro i plavo. Orry je nadgledao pripremanje polja za ožujsku sjetvu. Urlao je na Crnce, sve starije i iskusnije robove koji su s kraja na kraj polja razvlačili konopce, tridesetak centimetara udaljene jedan od drugoga. Tog su trenutka radili na udaljenom kraju polja i s čuđenjem se zagledali u vlasnika jer su konopci bili zategnuti pravo i usporedno.

Jednako su bili zbunjeni i mlađi Crnci i žene koji su slijedeći konopce, motikama kopali brazde za rižino sjeme. Orry je urlao tako glasno, da su se osvrnuli i robovi koji su lopatama čistili rovove za navodnjavanje na susjednom polju. Svi pogledi rječito su kazivali

Orryju da je pogriješio.

Zažmirio je i prstima protrljao oči. Probdio je gotovo cijelu noć brinući zbog majke i pišući pismo Georgeu. U pismu je nagovijestio da Mainovi neće ovoga ljeta poći u Newport. Razlog koji je naveo bilo je majčino stanje, no pravi je razlog prešutio. Proljetos, Orry je nedvojbeno osjetio otvoreno neprijateljstvo nekih stanovnika ljetovališta. A b akt an je s mrzovoljnim Jenkijima nije odgovaralo njegovoj predodžbi odmora i ljetovanja.

- Orry, konopci su sasvim ravni.

Brettin glas natjera ga da otvori oči. Okrenuo se i spazio je nedaleko od nasipa. Obrazi su joj se rumenjeli i disala je ubrzano. Očigledno, bila je dotrčala za njim baš kad je vikao na robove.

Ponovno je pogledao konopce. Bila je u pravu. Umor ili optička varka izazvali su zbrku. Robovi su nastavili s radom svjesni da je gospodar pogriješio i da su oni u pravu.

Bret rau priđe i dotakne mu ruku.

- Opet si sinoć kasno legao. - On slegne ramenima, a ona nastavi. - Upravo sam riješila gadnu zbrku u kuhinji. Dilly je izvukla uši Sue jer je zaboravila naručiti kuhinjsku sol. Sue se klela da ti je rekla kako nam u kući nedostaje soli.

- Oh, bože, u pravu je. Zaboravio sam. Prošlog sam tjedna htio staviti na popis za nabavu i sol, no hitno su me pozvali k Semiramis, jer joj je dijete dobilo ospice.

- Najgore je prošlo. S bebom će sve biti u redu.

- Ne zahvaljujući meni. Nisam imao pojma što da učinim sa šestomjesečnim djetetom. Ali, kako ti sve to znaš?

Pokušala mu je odgovoriti ljubazno.

- Poslali su po mene čim si bio otišao. Nisam učinila ništa naročito. Samo sam ga dobro utoplila. No, Semira-mis je bila sva izvan sebe od brige, pa sam je smirila i utješila. Beba se malo odmorila i odmah joj je bilo bolje.

- Stvarno nisam znao da je to trebalo učiniti. Osjećao sam se poput bespomoćnog glupana.

- Ne okrivljuj sebe, Orry. Majka je dosta toga nosila na svojim plećima. Više nego što muškarcu znaju. - Gotovo ga je prekorila, no blago se osmjehnu i ponovno mu dotakne ruku. - Dopusti mi da ti pomognem upravljati plantažom. Sigurna sam da bih mogla.

- Ali ti si još...

- Djevojčica? Bože, isti si kao i Ashton.

Od svih usporedbi našla je pravu da slomi njegov otpor. Prasnuo je u smijeh i rekao:

- Potpuno si u pravu. Nisam imao pojma što je sve mama obavljala. Kladam se da ni otac nije znao. Bit će mi drago da pomogneš. Dapače, bit ću ti zahvalan. Preuzmi sve obaveze koje misliš da su u tvojoj nadležnosti. Ako te itko upita, reci da radiš u moje ime. Nek' se obrate meni ... što ne valja?

- Ako svi budu morali provjeravati iole važniju naredbu i obračati se tebi, nema nikakvog smisla da se prihvatim posla. Štoviše, i neću ga se prihvaćati. Moram imati ista prava i autoritet, i svi moraju biti upoznati s tim.

- U redu. Pobijedila si. - Divljenje se pomiješalo sa strahopoštovanjem. - Pravo si čudo. A tek ti je petnaest godina ...

- Godine nemaju nikakve veze. Neke djevojke postaju žene i s dvanaest godina. Hoću reći, postaju svjesne svega a ne svode sve samo na uljepšavanje i očijukanje. - Orry shvati da Brett misli na Ashton. - Neke žene to nikad ne shvate. A ja bih se objesila kad bih bila takva.

Osmjehnuvši se srdačno, Orry joj reče:

- Pa, čini mi se da bismo morali naručiti nešto kuhinjske soli.

- Cuffey je već pošao u Charleston. Osobno sam mu napisala propusnicu.

Ponovno se nasmijao i prebacio ruku preko njena ramena.

- Imam neki čudan osjećaj da će stvari na ovoj plantaži krenuti nabolje.

- Sigurna sam da će biti tako - rekla je. Na polju Crnci izmijeniše poglede i nasmiješiše se. Ashton se ljuljala naprijed-natrag u stolcu pred sobnim kaminom. Brett se bila nadvila nad stol. Vani je bilo hladno, s rijeke je puhao vjetar a zaleđene grane drveća njihale su se i pucketale. Iz sobe za goste začuje se kihanje. Ashton se namršti. Oluja samo što nije bila počela kad ju je Huntoon dopratio kući iz Charlestona, i odmah se uputio u krevet s povišenom temperaturom.

- Kad bi barem prestao s tim odvratnim kihanjem - rekla je Ashton. Osupnuta pakošću u sestrinu glasu, Brett podigne oči s jedne od poslovnih knjiga plantaže. Kako nekoga bolest može toliko razbjesniti?

No, Ashton je bila bijesna zbog nečeg drugog. Željela je ostati duže u Charlestonu i ne propustiti ni djelić najčuvanijeg društvenog događaja sezone, velikog bala pod pokroviteljstvom Društva svete Cecilije. No, Huntoon ju je vratio kući ranije. Ponovno na Mom Royalu, osjećala se kao u kavezu. Njezina sestrice, izgleda, sasvim je uživala provodeći se uz popise stvari potrebnih za domaćinstvo i uz poslovne knjige. U zadnje se vrijeme počela ponašati kao da je vlasnica cijeloga imanja. Još je ogavnije bilo to što su je sve crnčuge poštovale, baš kao da je prava gospođarica plantaže.

- Kad završim s ovim, napraviti ću jedan od onih maminih vrućih napitaka s limunom i rumom - rekla je Brett. - Od toga bi mu moglo biti bolje.

- Kao pravi mali liječnik, zar ne? Brett ponovno pogleda sestru.

- Nema razloga da budeš zajedljiva. Samo sam mislila pomoći.

- Da, na svakom koraku pomažeš. Čula sam da si danas ponovno bila u kolibama.

- Hattie se zagnojio čir. Razrezala sam ga i povila. I što je loše u tome?

- Stvarno ne shvaćam kako možeš tratiti vrijeme na takve bezvezne poslove.

Brett s treskom sklopi knjigu, odgurne stolac i ustane.

- Očito, moram potratiti vrijeme i da ti pojasnim nešto. Svi ti bezvezni poslovi, kako kažeš, pomažu da Mont Royal napreduje. Pomažu da zaradimo. A otuda potiče i novac za metre brokata koji si kupila za svoju sveta-Cecilija-haljinu.

Ashtonin podrugljiv smijeh nije bio uvjerljiv. Više je zvučao kao obrana. Sve je ljude uspijevala vrtiti oko maloga prsta igrajući ulogu dobre i ljupke žene, poslušne i pokorne. Brett, naprotiv, borila se za vlastitu nezavisnost. Ashton joj je zavidjela na tome. Istovremeno, zbog toga je sve više i više mrzila sestru.

Sakrila je mržnju slijeganjem ramena, okrenuvši se prema vratima.

- Smiri se. Baš me briga ako se i zakopaš u ovoj kućerini. No, zapamti jedno. Oni koji žele nešto postići, izdići se u ovom svijetu, ne troše vrijeme na probleme crnčuga i bijeloga smeća. Oni se druže sa značajnim ljudima.

- Možda je tako kako kažeš. No, nije mi ni nakraj pameti da se izdignem na tvoj način. Želim jedino da pomognem Orryju.

Lukava mala kuja, pomislila je Ashton. Poželjela joj je zariti nokte u oči, ozlijediti je, natjerati da moli za milost. Umjesto toga, nasmijala se i veselo rekla:

- Pa, samo izvoli, ja ću se držati Jamesa. Oh, baš me nešto zanima. Od tog silnog trčkanja, liječenja crnčuga, svih tih poslovnih knjiga, hoćeš li stići odgovoriti na sva ona pisma koja ti šalje tvoj kadet? Mogao bi te i zaboraviti.

- Budi bez brige, za Billyja uvijek nalazim vremena. Njezin tih i čvrst odgovor još više razbjesni Ashton. Istoga trena, iz susjedne sobe opet se začuje Huntoo-novo kihanje. Izjurila je u hodnik i gotovo se sudarila s bratićem Charlesom. Slijedeće sekunde i sama kihne.

- Reci, Ashton, gdje si navukla tu groznu prehladu? - Charles se zacereka i pokaže palcem na susjednu sobu. - Zar ti nije ništa drugo pružio u Charlestonu?

- Gori u paklu, zajedljiva bitango!

Umjesto odgovora, Charles joj zalupi vratima ispred nosa.

U gostinjskoj sobi Huntoon se zabaljio u Ashton slušajući bujicu najgorih psovki koje je ikad čuo.

U proljeće, nakon što je sastavio vladu, predsjednik Pierce, zajedno s članovima Kabineta, pioputovao je Sjeveiom.

U nekoliko najvećih gradova priređeno je mnogo blistavih banketa. Onom u Philadelphia prisustvovali su George i Stanley.

Pierce je bio zgodan, ugodan čovjek. Stanley je bio tako oduševljen što se našao u njegovoj blizini da umalo nije puzao ulagujući se. Georgea je više zanimao novi ministar rata, Jefferson Davis.

Davis je imao držanje pravoga vojnika. Bilo mu je između četrdeset i pedeset godina, bio je izuzetno vitak iako mu je kosa bila išarana brojnim sjedinama. Jagodice su mu bile visoke, a plavosive oči duboko usađene. George je bio čuo da je na jedno oko slijep, no nije znao na koje. Osim toga, mana nije bila uočljiva.

Za vrijeme prijema koji je prethodio večeri, George je s ostalima prišao ministru, pa je uspio čuti i neke

njegove stavove. Davis je počeo razgovor o temi zbog koje je, navodno, i pristao na ponuđeno mjesto u vladi, o transkontinentalnoj željeznici. On je, naime, bio veliki zagovornik nove pruge.

- Treba na cijelu stvar gledati konstruktivno - obratio se novi ministar Georgeu i nekolicini okupljenih. - Doduše, Ustav ne dopušta federalnoj vladi da se miješa u pitanja razvoja pojedinih država, pa biste mogli postaviti logično pitanje ...

- Kako opravdati vladinu novčanu pomoć za željeznicu ?

Davis se ljubazno nasmiješi čovjeku koji je dometnuo pitanje.

- Ni sam ne bih to izrekao bolje, gospodine. - Svi se nasmijaše. - Ja to kanim opravdati pitanjem nacionalne obrane - nastavio je. - Ako pacifička obala ne bude povezana s ostatkom zemlje, taj će nam teritorij moći ugrabiti bilo koji agresor. Osim toga, transkontinentalna željeznica, koja bi uglavnom trebala prolaziti Jugom ... - većina se slušatelja namrštila zbog te rečenice, no Davis se trudio da to ne primijeti - ... pomoći će nam da branimo granicu, jer ćemo tako brže moći premještati jedinice u ugrožena područja. Trenutno, naša vojska broji otprilike deset tisuća oficira i vojnika. A između ovog dijela zemlje i Kalifornije otprilike je 400.000 Indijanaca, od kojih je barem 40.000 neprijateljski raspoloženo. Ta opasnost traži i nove odgovore.

- Koji bi to odgovori mogli biti, gospodine ministre? - upitao je George.

- Kao prvo, više ljudi u vojsci. Najmanje dva nova puka, konjička puka koji mogu putovati brzo i daleko. Indijanci nimalo ne strahuju od naše pješadije. Prezrivo ih nazivaju »rulja-koja-hoda«.

George je bio čuo da je Davis više vojnik nego političar; sve više je vjerovao tim tvrdnjama. Ministar ga se dojmio.

- Mnogo je toga, vezanog uz naše vojno rukovodstvo, sasvim zastarjelo - nastavio je ministar. - Naša taktika, na primjer. Ne bih li to popravio, kanim poslati jednog ili dva oficira da proučavaju taktiku francuske vojske. Ako na Krimu bukne rat, što je vrlo vjerojatno, bit će to izuzetna prilika da proučimo evropske vojske na djelu. Nadalje, očita je potreba da se mnogo toga poboljša i izmijeni u West Pointu.

- To me posebno zanima, gospodine -- rekao je George. - Moj je brat trenutno pitomac, a ja sam diplomirao na Akademiji u klasi »četrdeset šeste godine«.

- Da, gospodine Hazard. Znam oba podatka. Po mom "mišljenju, studij u West Pointu morali bi produžiti; ništa nova, naravno. Već godinama tražimo da četverogodišnji pretvorimo u petogodišnji studij. Zatim, trebalo bi više pažnje posvetiti konjici. Namjeravam potaknuti gradnju nove jahaće dvorane, proširiti staje...

Netko mu upadne u riječ.

- Kažu da biste mogli potaknuti i gradnju druge vojne akademije, akademije na Jugu, gospodine ministre.

Davis bijesnu očima na čovjeka koji je to rekao.

- Gospodine, to su lažne i zlonamjerne glasine. Možda su novu vojnu akademiju predlagali drugi, no ja nikad. Takva bi jedna institucija samo produbila sektaštvo, a sektaštvo je ono što ovoj zemlji najmanje treba, pogotovo ovih dana. Kad je John Calhoun govorio protiv Clayevog kompromisa, rekao je da se spona koje vežu države ove zemlje jedna po jedna kidaju. Vjerovao je da je razdor neizbježan. Ja ne vjerujem. Temelj tog uvjerenja leži u Hudsonovom visočju. Ako ijedna institucija odražava i njeguje jedinstvo ove zemlje, onda je to West Point. A ja namjeravam da tako i ostane.

Usprkos urođenoj sumnji naspram svakog političara s Juga, George zajedno s ostalima spontano zaplješće ministru. Doduše, Davisovi pogledi prije su nalikovali idealiziranju nego stvarnosti. Billy mu je nedavno bio pisao kako u West Pointu sve jače dolazi do izražaja razdvajanje temeljeno na podjeli Sjever-Jug. U lipnju, u Akademiju će se upisati Charles Main. Hoće li razdvajanje utjecati na njegovo prijateljstvo s Billyjem? George se nadao da neće.

Kad je pljesak utihnuo, George reče:

- Lijepo ste govorili, gospodine ministre. Previše je ekstremista ovih dana, na obje strane. Treba nam više ljudi poput vas. - Podigao je čašu uvis. - Za Akademiju!

Davis podigne svoju čašu. - I za Uniju! - rekao je.

Charles je putovao na Sjever, a istovremeno, na drugom kraju svijeta Rusija je počela mobilizirati muškarce pripremajući se za rat s Turskom i njenim saveznicima. Budući kadet stigao je u West Point odjeven u stari baršunasti kaput boje rđe, s plantažer-skim šeširom široka oboda. Kosa mu je dosegala do ramena, a howie nož bio mu je zataknut u saru čizme.

Na prozor drugog kata vojarnice izviriše dvije glave; Billy i njegov prijatelj, kolega iz odjeljenja, veseli Virdžinac po imenu Fitzhugh Lee, gledali su kako se Charles uspinje cestom prema vojarni. Čekali su ga cijelo poslijepodne. On je u međuvremenu predao svoje dokumente, upisao se u knjigu pridošlica i ispunio pristupnicu. U rubriku »imovinsko stanje«, bez dvojbe je upisao »imučno«, umjesto »umjereno«. Pohranivši džeparac kod blagajnika, krenuo je u potragu za svojom sobom.

- Bože - rekao je zadivljeni Fitz Lee - pogledaj samo kolika mu je kosa.

Billy je kimnuo glavom.

- Znao sam da je ima mnogo, ali nisam očekivao takvu grivu. - Oči mu vragolasto bijesnu. Prijateljstvo s Charlesom nije ga smetalo da mu pripremi poseban doček.

- Čupav je kao bizon - rekao je Fitz, i istoga trenutka Billyju sine ideja. Charles nije mogao znati, ali upravo je bio dobio budući nadimak. Billy je još uvijek tragao za svojim.

Charles osjeti da ga netko gleda i podigne glavu prema prozorima. Billy se brzo povuče, trgnuvši i Fitz za sobom.

- Ne smije te vidjeti. Je li soba pripremljena?

- Koliko znam, jeste - rekao je Fitz cereći se nestašno, Mladi Virdžinac bio je pročelnikov nećak, ali Billy je znao da mu to ne bi pomoglo ako ga uhvate u težem prekršaju. Fitz Lee je povremeno kršio pravila i to s užitkom. - Maloprije je Ljepotan odnio gore alat i obukao jedno od onih radnih odjela koje smo »posudili«. Odoh ja po svoje. Zadrži žrtvu da ne pobjegne dok se ne vratim.

-- U redu, ali požuri. Nemamo mnogo vremena prije smotre, - Billy se nagne kroz prozor i domahne. - Hej, Charles. Zdravo!

Charles ga spazi, i odmahne veselo.

- Dovraga, pa to si ti! Kako si, Billy?

- Jedva sam te dočekao. Dolazi gore!

Ponovno se povukao s prozora i otkrio da Fitz još nije otišao.

- Nešto nije u redu?

- Zaboravio sam ti reći, na zabavu je pozvan i Slocum. Znaš i sam kakav je Ljepotan, tako je proketo brbljav da svima otkuca dobar štos.

Billy se namršti.

- Dobro, ali neka Slocum pazi da ne otkrije igru. Poruči mu da sam rekao kako mora držati jezik za zubima.

- Da mu kažem baš tako ,, ovaj ... doslovce ?

- Naravno. Više nisam jedan od njegovih pitomaca za izživljavanje.

- Imaš pravo - nacerio se Fitz i izjurio iz sobe. Nekoliko trenutaka kasnije, uz, stepenice se uspeo Charles. Zagrljao je i ispljeskao po ramenima Billyja, kao da su se poslije dugo vremena dva izgubljena brata ponovno sastala. Tada Charles odbaci svoj veliki šešir, odloži kovčeg i rukom zagladi dugačku kosu.

- Tako mi boga, Billy, uniforma ti odlično pristaje. Ali, nisam imao pojma da ovdje na Sjeveru može biti tako vruće.

- Bit će ti i toplije kad prođe ljeto, bez obzira što će temperatura pasti. Bit ćeš pitomac, ne zaboravi. A ja ću na logorovanju dobiti čin kadetskog kaplara.

Charles se namršti.

- Znači li to da ne možemo prvu godinu biti prijatelji?

- Možemo. Samo ne smijemo to previše iskazivati, jer...

- Kadet Main?

Urlik ih hodnika nagna Charlesa da se naglo sagne. Billy ga je morao zgrabiti za ruku i spriječiti da izvuče svoj nož.

Charles se namršti na kadeta koji je stajao na vratima. Bio je to Fitz Lee, u sivom radnom odijelu.

- Tko si, do vraga, sad ti? - pitao je Charles. Fitz goropadno odgovori:

- Ne po visu j te ton u razgovoru sa mnom, gospodine! Ja sam Mr. Fitz, jedan od vojnih brijčača. Moja i Mr. Jebova dužnost je da sredimo svakog novaka.

- Da sredite šta?

- Da im sredimo kosu, gospodine. Prema pravilu službe. Ako "odbijete suradnju, bit ću primoran da vas prijavim pročelniku.

Podigavši ruke, Charles reče:

- Ne, čekajte. Billy, zar svakoga ovako dočekuju?

- Obavezno - odgovorio je Billy ozbiljna lica. - Mr. Fitz i Mr. Jeb ošišali su me prvoga sata mog boravka ovdje.

- Proklet bio ako nisu premladi za brijčače.

- Oh, kad su mene šišali bili su tek šegrti,

- 'Ajde onda, u redu.

Još uvijek sumnjičavo, Charles pođe za Fitzom uza stepenice do ostave, sobička brižno očišćenog i pripremljenog za predstavu. Za njim krene Billy, jedva se susprežući da ne prasne u smijeh.

U ostavi je bilo kao u paklu. Sobičak je bio bez prozora, osvijetljen s dvije petrolejke koje su samo pojačavale vrućinu. Na običnom stolu ležalo je malo ogledalo, češljevi, četke, škare i britva. Uz klimav stolac stajao je Ljepotan Stuart, ogrnut kutom, stroga lica.

- Sjednite, gospodine. Brzo, brzo! Ovaj ovdje kadet čeka na red čim svršimo s vama. Pokazao je na Galeba Slocuma koji je stajao oslonjen o zid. Billy i kadet iz Arkansasa kimnuše jedan drugome, no bez smiješka. Čim četvrtogodišnjaci raz-duže svoje uniforme i odu, Slocum će poći na odsustvo. Billy je jedva čekao.

Charles je sjeo na stolac. Teatralnom kretnjom Stuart pokaže prema Fitzu i pucnu prstima.

- Mr. Fitz, plahtu molim!

Fitz Lee mu pruži prljavu, zgužvanu plahtu koju Stuart prebaci Charlesu oko vrata.

- Kakva je ovo prokleta, prljava plahta? - požalio se Charles. - Kao da je nad njom krvarilo desetak ljudi. Zar ovdje šišaju mesari?

- Tišina, gospodine! Ne mogu se koncentrirati dok vi blebecete - rekao je Stuart, oštro pogledavši žrtvu. Nekoliko puta škljocnuo je škarama, i napao Charlesovu kosu iznad lijevog uha. Billy je pokušao procijeniti koliko im je vremena ostalo. U četiri sata, predstava je morala završiti.

- Ogledalo molim, Mr. Fitz!

Brijačev pomoćnik hitro poskoči i doda ogledalo. Kako Charles nije primijetio da je sve jedna velika namještaljka? Do toga dana, niti jedan novak nije otkrio igru. Uplašenost, nova sredina i nesigurnost omogućavali su da se godinu za godinom sve odvija bez greške.

Stuart je nakrivio glavu, desnom rukom podbočio bradu, a lakat oslonio na dlan lijeve ruke, proučavajući vlastito umijeće. Cijela lijeva strana Charlesove glave bila je očišćana, a kosa skraćena na dužinu od centimetra i pol. Na desnoj strani, glave besprijekorno odijeljene ravnom crtom, kosa duga do ramena ostala je netaknuta. Billy se morao okrenuti prema zidu, ugristi za donju usnu ne bi li suspregao glasan smijeh.

- Sredili smo polovicu - rekao je Stuart. - A sad ćemo i drugu...

Negdje na Ravni odjekne zov trube. Vrijeme je bilo proračunato do savršenstva. Mr. Jeb odbaci škare na stol, a Mr. Fitz ogledalo. Billy i Slocum pojure prema vratima.

- Čekajte! - poviče Charles. - Što se događa? Stuart na brzinu skine radno odijelo.

- Moramo na zbor. Dođite, gospodine.

- Završit ćemo šišanje drugi put - viknuo je Fitz sa stepenica.

- Drugi put? - Charles zaurla i pojuri za njima. S vrata ostave razočarano se zagleda u Billyja pogledom izdanog prijatelja, no Billy je to od smijeha i suza jedva primijetio. - Kad drugi put? - urlao je Charles. - Kako ću, do vruga, objasniti ovakav izgled?

- Ne znam, gospodine - vikao je Fitz trčeći niz stepenice. - No, da ćete morati objasniti, to je sigurno. Sve će oficire zanimati zašto tako izgledate.

- Jebem ti štos! - urlao je Charles. Izvukao je nož iz čizme i zavitlao ga. Slocum se morao hitro sagnuti jer mu je nož prozujao tik uz uho i zabio se u gredu kat niže. Dok je bowie treperio, Charles provali bujicom najgorih psovki na račun West Pointa, ljudi u Akademiji i njihove podmuklosti.

Kad su ga ispitivali, Charles je izjavio da je sam kriv za takav izgled. Nije rekao tko ga je šišao usprkos prijetnjama oficira i starijih kadeta. Njegova šutnja i hrabrost pribavili su mu poštovanje većine kadeta, uključujući i Ljepotana Stuarta.

Charles je uskoro počeo cijeniti i diviti se Stuartu, iako na prvi pogled njih dvojica nisu imala ništa zajedničkog. Charles je bio zgodan, a Stuart ružan. Nabijeno i kratko tijelo odudaralo je od dugačkih ruku. No, ono što je manjkalo tijelu, nadomjestio je duhom - bio je elegantan i šarmantan. Plave su mu oči uvijek svjetlucale i oduvijek je imao nevjerovatno mnogo uspjeha kod žena koje su odsijedale u hotelu.

Međutim, Charles se nije samo zbog toga divio Stuartu. Po njegovu mišljenju, Virdžinac je bio oličenje svih vrlina Južnjaka. Bio je hrabar, držao je do osobne časti, uživao u životu, uspijevao se smiješiti usprkos teškoćama; smiješiti i izdržati ih.

Stuart je, uza sve to, bio i neobično odan prijatelj. Početkom 1e školske godine, Fitz Lee se bio napio, i imao je peh da ga uhvati dežurni oficir. Bio je izveden pred sud Akademije i prijetio mu je izgon. Stuart je potaknuo Fitzove kolege iz klase da kao jedinstveno godište podnesu pročelniku molbu ne bi li poštudio Fitzu. Cijelo je godište prisegnulo da se takav prekršaj neće ponoviti.

Tradicionalno, molba cijele klase urodila je odlukom da se optužba protiv kadeta povuče. Inače, pukovnik Lee nije želio intervenirati za svoga nećaka. Sutradan, po primitku molbe, vidjeli su pročelnika kako se zadovoljno smiješi. Vjerojatno je bio sretan što mu nećak neće izletjeti iz Akademije, no sretniji je bio jer se ostvarivala njegova želja o bratskoj družini.

Charles nije ima teškoća u svladavanju vojne obuke u Akademiji. Školski dio išao mu je mnogo teže. S engleskom gramatikom i zemljopisom nije se odveć mučio, osim što se dosađivao. No s algebrom, usprkos podukama Herr Nageia, bilo je problema. Od početka, Charles je zapao u »besmrtnike«, i ostao među njima do siječanjskih ispita, koje je jedva položio. Jsto je bilo i s francuskim u drugom polugodištu.

- Zašto, dovraga, vojnici moraju učiti francuski? -pitao je Billyja ugrabi vši priliku da razgovara s prijateljem normalno, a ne kao pitomac s godišnjakom. Bilo je subotnje popodne kasne veljače, puhalo je jugo i snijeg je kopnio, Bili su pošli u planine iznad Fort Putnama, odakle se moglo vidjeti sante leda kako plove sivom rijekom. U zraku se još uvijek osjećala zima i miris dima iz dimnjaka vojarni u nizini. Billy je prelomio grančicu u ruci i bacio je na zemlju.

- Jer, mister Bizon, na francuskome su napisane mnoge knjige o vojnoj nauci. Možda ćeš ih jednoga dana morati prevoditi.

- Ja ne. Postat ću dragun i juriti za Indijancima. -Pogledao je prijatelja. - Siguran si da je to razlog?

- Zašto bih ti lagao ?

- Zato jer sam ja pitomac, a ti si poznati slatkorječi-vac. To si i dokazao kad si mi namjestio oao šišanje.

- Bilo bi ti bolje da pogledaš u rječnik Slatkorječivac znači lažljivac, govornik koji se služi politikantskim frazama.

- Ne govori mi što bi ta riječ trebala značiti. To znam, a znam i da si stručnjak za tako nešto. - S očitim zadovoljstvom ponovio je riječ. - Slatkorječivac. Mister Slatkorječivac, to si ti. . . - S iznenadnom idejom, Charles poput tužitelja upre prst u Billyja. - Točno. Evo ti i nadimka. Stari Slatkorječivac. Billy je negodovao i branio se, no potajno, bio je zadovoljan. Već ga je brinulo to što nema nadimka, a ipak, prava je stvar kad ti ga nadjene prijatelj.

Pred kraj svibnja 1854. Senat je prihvatio Kansas - Nebraska zakon. U siječnju predložio ga je senator Douglas, ponovno uzburkavši javnost aktualizirajući robovlasničko pitanje.

Zakonom su ustanovljena dva nova područja. Douglas je to nazvao izrazom narodne suverenosti. Protivnici robovlasništva nazvali su to izdajom, ukinućem starog Missouri kompromisa kojim je bilo zabranjeno širenje robovlasništva sjevernije od 36. paralele. Svi su govorili da je Davis utjecao na Piercea da potpiše Zakon. Protivnici robovlasništva tvrdili su da je očito prijeko potrebno utemeljiti novu političku stranku koja će moći oponirati mračnim kombinacijama u Washin-gtonu.

Orry je pisao Charlesu kako, sudeći prema riječima s obje strane, Clayev kompromis, očito, više ne postoji. A Charles, ne znajući previše o državnim pitanjima, otkrio je da se sve odražava i u Akademiji. Stariji kadeti sve češće su ga prijavljivali na raport samo zbog pogleda, ili prešućenog odgovora, s optužbom da se ponaša južnjački drsko. Južnjaci poput Slocuma, zauzvrat, okrutno su progonili sjevernjačke pitomce. Lee je i dalje tražio od kadeta da budu bratska družina, no Charles je bio sve svjesniji da se jedinice razdvajaju u dva neprijateljska tabora.

Naravno, u svakom je taboru bilo kadeta koji su se isticali osvetoljubivošću i žestinom, i onih umjerenijih. Slocum je predvodio Južnjake koji su pripadali prvoj grupi. Ljepotan Stuart druge, kad bi bio dobre volje i kad bi za to imao vremena. Stuart je želio biti kadetom kakve je tražio pročelnik, ali previše ga je privlačilo »Zavodničko šetalište« da bi bio savršen. Charlesu je Stuart bio jedan od uzora, a drugi je bio Billy jer se držao po strani od političkih svađa i usredotočio se na učenje i dobre ocjene koje je postizao bez većeg naprezanja.

Ipak, zbog odgoja, kraja iz kojeg je stigao i vremena u kojem se obreo, Charles se ponekad teško svladavao. U proljeće, na jednoj smotri opreme, zapeo je za oko zajedljivom kadetu - naredniku iz Vermonta. Jenki mu je otkinuo tri dugmeta s uniforme, optužujući ga da nisu dobro prišivena.

- Nije čudo da izgledate neuredno, gospodine -urlao je Jenki. - Nemate ovdje svojih crnčuga da vas dotjeruju.

Charles je tiho odgovorio:

- Dugmad ulašćujem i prišivam sam. A i bitke vodim sam.

Kadet iz Vermonta zinuo je ne vjerujući ušima. U očima mu je bljesnuo žar.

- Što ste rekli, gospodine ?

- Rekao sam. . . - u tom se trenu Charles sjetio zbroja svojih minusa. Dva tjedna prije konca pitomaštva, sakupio ih je 190. - Ništa, gospodine.

Kadetski narednik okrenuo se i produžio dalje s olakšanjem na licu. Charles je već bio čuven po bar at a-nju^nožem i šakanju.

Mrzio je samog sebe što se morao povući pred Jenkijevim uvredama. Učinio je to jer je obećao Orryju da će se u Akademiji ponašati dolično, a to mu je više značilo nego braniti čast od uvreda.

Barem zasad.

Neobično, ali prvi koji je potaknuo Charlesa da ozbiljnije razmisli o ropstvu, bio je jedan od njegovih Južnjaka. Učinio je to Caleb Slocum koji je u međuvremenu unaprijeđen u kadetskog narednika.

Kadet iz Arkansasa imao je odlične ocjene. U većini nastavnih predmeta bio je u najvišim odjeljenjima. Billy je govorio da uspjeh postiže krađom ispitnih pitanja prije same provjere znanja i ostalim sličnim

smicalicama. Iako oficiri i nastavnici nisu odobravali takve prevare, bio je to prekršaj koji su blago kažnjavali u usporedbi s ostalim oblicima kršenja discipline. Opijanje, na primjer, svi su držali mnogo većim grijehom.

U svakom slučaju Billy je imao razlog više da prezire Slocuma. Rekao je Charlesu da neće više dugo trpjeti Slocuma i da će mu uskoro naplatiti sve dugove.

Slocum je bio doveo mučenje pitomaca do vrhunca. Često bi odlazio do Bennyja Havena, vlasnika krčme koji je još uvijek bio živ, i činilo se besmrtno, i tamo pokušavao saznati kako su sve prijašnje generacije mučile pitomce. Čuo je mnogo priča, pa i one o mučenjima koja su zbog grubosti kadeti sami dogovorom zabranili i odbacili.

No, za Slocuma nijedno mučenje nije bilo pregrubo. Cilj su mu bili isključivo pitomci sa Sjevera. Kad je Charles shvatio kakvu neograničenu moć i vlast nad pitomcima ima Slocum, postalo mu je jasno da je taj odnos sile i vlasti prema potčinjenom veoma sličan onom koji postoji kod njega, na Jugu, odnosu bijeloga gospodara i crnoga roba. Taj je odnos postojao oduvijek, naravno, no Charles nikad nije shvatio da pruža i neograničene mogućnosti za mučenje i iskazivanje okrutnosti.

Osjetio se poput izdajnika propitujući, makar i u sebi, ispravnost južnjačkih stavova. No, nije mogao drugačije. Ideje, sasvim različite od njegovih, bujale su u Akademiji. Poput nacije i West Point je vrio. Jedan od dokaza bilo je i Dijalektičko društvo. U njemu su kadeti raspravljali o takozvanim mekim temama: »Je li poželjno da žene pohađaju visokoškolsku nastavu?«, no često bi se prepirali, dokazivali, a katkada i vikali jedan na drugoga zbog tvrdih tema. »Ima li pojedina država pravo da se otcijepi od Unije?«, ili »Je li Kongres dužan da zaštiti vlasništvo veleposjednika?«

Charles je priznao sam sebi da o robovlasničkom sistemu čovjek može razmišljati na nekoliko načina i s nekoliko stajališta. O njegovoj pravednosti, recimo, ili o njegovoj praktičnosti na dulji vremenski rok. Bilo mu je teško priznati da je cijeli sistem pogrešan, na kraju krajeva ipak je bio Južnjak, no ako se toliko ljudi protivilo, nešto sa sistemom nije bilo u redu. U svakom slučaju, barem zbog sveg tog neprijateljstva, robovlasništvo je više bilo teret nego južnjački blagoslov. Ponekad je Charles gotovo odobravao stavove jednog političara iz Illinoisa, po imenu Lincoln, koji je tvrdio da je jedini izlaz postupna emancipacija i oslobađanje robova.

Iako se teško opirao, odlučio je da izbjegava prepirke i svađe koje su sve češće izbijale oko tog pitanja. U noći prvoga lipnja, tu je odluku morao prekršiti.

Bilo je prošlo pola deset navečer, kad je Charles uzeo sapun i ručnik i uputio se prema kupatilu. Bilo je kasno i nadao se da neće biti gužve. Kadeti su se smjeli kupati jedanput tjedno, a ako su željeli češće, morali su ishoditi posebno odobrenje pukovnika Leeja.

Podrumski hodnik vojarnje bio je slabo osvijetljen. Sa zidova su treperile petrolejke, a kako se pričalo, ministar Davis je predložio da se u West Point uvede plinsko osvjetljenje. Charles je brzo promaknuo mimo vrata kantine kako ga netko ne bi primijetio. Bio je umoran i prljav od popodnevnog marširanja. Želio se izvaliti u veliki kabao i leškariti desetak minuta u vrućoj vodi do večerjavanja.

Počeo je tiho zvižducati. Pred njim su bila dvostruka vrata kupatila i već je segnuo rukom da ih otvori kad naglo zastade i osluhne. Namrštio se. Iz kupatila su dopirali glasovi. Dva tiha i jedan glasnjivi, molećiv.

Otvorio je vrata. Preplašeni, Caleb Slocum i jedan mršavi kadet iz Louisiane naglo se okrenuše prema njemu. Slocum je u ruci držao vrč, a iz njega se širio miris sapuna i špirita, ili terpentina.

Kadet iz Louisiane gurao je glavu trećeg momka u prazni kabao. Momak je izviriо preko ruba i Charles spazi njegove tamne, vlažne i prestrašene oči. Prepoznao je novaka koji je tek danas bio stigao.

- Izlazite odavde, gospodine - rekao je Slocum Charlesu. - Disciplinske kazne vas se ne tiču.

- Disciplinska kazna? O čemu to govorite, momci? Taj je dečko stigao danas popodne. Nije ni stigao napraviti prekršaj.

- Taj nas je Jenki uvrijedio - promrmlja kadet iz Louisiane.

- Nisam - proštenja momak iz kabla. - Zgrabili su me i dovukli dolje, i počeli, . .

- Zaveži - rekao je mršavi i stisnuo mu vrat tako da se momak ponovno savio u kabao.

Slocum istupi pred njih ne bi li spriječio Charlesa da vidi što se događa. Prištavo mu se lice smrkne.

- Zadnji put vam kažem, gospodine, izlazite. Polagano, Charles zatrese glavom. Cijevi s vrućom vodom zagrijale su kupatilo. Obrisao je vlažan dlan o košulju i rekao:

- Ne idem nikamo dok ne saznam što se ovdje događa - iako je slutio što rade.

Brzo je krenuo ulijevo, Slocum se pomaknuo za njim, a onda je naglo promijenio smjer, pojurio pravo i prošao pored kadeta. Žrtva je bila gola. Izgledao je jadno, savijenih leđa, glave u kablju i golih nogu. Između nogu, Charles spazi uzicu vezanu oko momkovih muda. Uzica je bila čvrsto zategnuta i jadrniku su jaja počela oticati.

Charlesu se usta naglo osuše. Ušao je u kupatilo prije završetka mučenja - sipanja terpentina u

momkov čmar. Bijes mu priguši glas.

- Ovako se ne postupa ni s psom. Ostavite ga na miru!

Slocum nije mogao shvatiti da mu običan pitomac naređuje.

~ Main, opominjem te. . .

Netko je pritisnuo kvaku i otvorio vrata. Charles se brzo okrenu i spazi Franka Pratta s ručnikom preko ramena. Frank postade svjestan da su svi zatečeni njegovim ulaskom i da nešto nije u redu. Proguta slinu i probljedi. Charles mu reče tiho ali oštro.

~ Dovedi Starog Slatkorječivca. Htio bih da vidi što je Slocum večeras pokušao učiniti.

Frank potrči i zalupi vratima. Slocum odloži vrč s terpentinom na skliski pod i počne masirati desnu šaku.

- Očito, gospodine, možete shvatiti samo jednu vrst naredbe. U redu, dakle. Mogu ja i ovako.

Charles se gotovo nasmijao njegovom teatralnom masiranju šake. No, ostao je ozbiljan. Ipak su pred njim stajala dva starija kadeta, satjerana uza zid. Zbog toga su i bili opasni.

Kadet iz Louisiane pusti momka u kablju. Dečko tresne bradom i sruši se na trbuh jaučući. Slocum je i dalje melodramatski masirao šaku. Ortak ga zgrabi za rame.

- Ne počinji s njim, Slocum. Čuo si što pričaju o nožu. A do izгона mu nedostaje samo deset minusa. Ako ga prijavimo na raport, riješit ćemo ga se.

Prijedlog se sviđi Slocumu jer je zazirao od tučnjave s visokim i snažnim Charlesom. Nastavio je trljati ruku i rekao neodređeno:

- Prokleta budala, trebao bi biti na našoj strani. Svi smo iz istog dijela zem. . .

Vrata se naglo otvoriše. U kupatilo su ušli Billy i Frank. Billy zalupi vrata, spazi što se događa i zaurla:

- Isuse Kriste! Ti. . . - upre prstom u nagog momka - . . . oblači se i pravo u sobu!

- D-da, gospodine. - Novak pokuša dohvatiti odijelo, a Charles mu ga dobaci nogom. Slocum je buljio u Billyja.

- S kojim pravom ulazite ovamo i naređujete, gospodine? Ne zaboravite da sam ja vaš nadređeni i da.

. . .

Billy ga presiječe.

- Ti si nitko i ništa. Misliš da je West Point tvoja plantaža, a svaki pitomac Crnac kojeg smiješ mučiti. Ti si obično južnjačko govno!

- Ne pretjeraj, Slatkorječivi - upadne Charles. -Ne moraš tako govoriti.

No, prijatelj se razbjjesnio.

- Ako si na njegovoj strani, reci!

- Jebi se!

Charlesov uzvik zazvonio je u praznom kupatilu.

Podigao je šaku i potegnuo prema Billyju prije nego što je shvatio što čini. Krenuo je da udari prijatelja. Billy se već bio povukao korak i podigao ruku da presiječe udarac. Bio je zapanjen isto kao i Charles.

Ono što je Charles skoro učinio, potpuno ga zaprepasti. Htio se potući zbog nekoliko riječi, ne kao pojedinac, već kao lužnjak. Ponašao se jednako kao Whitney Smith i njegova rulja. Skamenio se zbog saznanja da je u njemu toliko glupog ponosa.

Obrisao je nadianicom usta.

- Žao mi je, Billy.

- U redu je - odgovorio je Billy ne baš prijateljski.

- Slocum je taj na kojeg sam trebao. . .

- Rekao sam da je u redu.

Billyjev bijesni pogled susretne se s prijateljevim. Gnjev se stiša. Lagano pokaže glavom prema vratima.

- Svi van, osim tebe, Slocum. Tvoje ponašanje već odavno nije omiljeno ovdje. Krajnje je vrijeme da ti to netko objasni.

Zabrinuto, Frank Pratt reče:

- Billy, navući ćeš pola kadeta na vrat ako to učiniš.

- Ne vjerujem. Uostalom, svejedno mi je. Van!

- Pripaziti ću vani - rekao je Charles. - Nitko ti neće smetati.

Charles je znao da će se to pročitati. I tada će svi shvatiti. Sjevernjak obračunava sa Slocumom dok Južnjak čuva stražu pred kupatilom. Svima će biti jasno da razlog tučnjavi nije Slocumov rodni kraj, već njegovo ponašanje.

- Požuri - rekao je Charles novaku koji je navlačio zgužvanu košulju. - Cipele ćeš navući vani.

Frank Pratt izvede momka iz kupatila. Charles se zagleda u mršavog iz Louisiane.

- Čini mi se da ću te morati izvući odavde.

- Ne, ne! - zacvilio je kadet šuljajući se poput raka uza zid, što dalje od Charlesa. Kad se dokopao vrata, okrenuo se i potrčao.
Charles pogleda niz mračni hodnik. Nije bilo nikog.

Frank Pratt je čučnuo kraj stepenica i pažljivo osmatrao. Umirovljenik koji je držao kantu upravo je zaključavao vrata. Primijetio je Charlesa i Franka i uputio se uza stepenice bez riječi.

Nakon deset minuta Billy je izašao iz kupatila. Košulja mu je bila poprskana krvlju, a šake mu bijahu oderane. Na licu nije imao ni otrebotine.

Charles mu u očima primijeti nelagodu.

- Može li hodati - upita.

- Mislim da može, samo, jedno vrijeme neće željeti. - Oči mu se zagledaše u prijateljeve, a zatim skrene pogledom. - Previše sam uživao u svemu.

Sa stepenica Frank Pratt im je domahivao da požure. Svi će dobiti minuse ako ih dežurni oficir uhvati izvan soba.

Charlesu je bilo svejedno. Razmišljao je o Billyjevoj rečenici. Je li ga brinulo to što je uživao šakajući Slocuma kao Slocuma, ili kao lužnjaka?

Stigli su do Franka koji ih prestrašeno upita:

- Što će se dogoditi kad Slocum sve ispriča? Dok su se penjali uza stepenice, Billy odgovori:

- Pokušao sam mu objasniti da bi bilo bolje za njega da šuti o svemu. Čini mi se da mu je jasno. Ako išta od ovog ude u moju karakteristiku, ili ako me prijavi, prije izгона ču ga ponovno posjetiti. Njega i onog kopilana iz Louisiane.

- Naravno - nastavio je Frank - mogao bi ga optužiti i za mučenje onog novaka. . .

Billy zatrese glavom.

- Ne, kad bih to učinio, Slocum bi postao junak, a ja samo još jedan osvetoljubivi Jenki. Ionako je previše nesloge i razdora u Akademiji. Neka sve ostane kako sam rekao.

Charles je još uvijek osjećao nelagodu u prijateljevu glasu, pa ga pokuša razuvjeriti i utješiti.

- Rekao si da si previše uživao, no ne vjerujem ti. Bez obzira koliko si ga izmlatio, Slocum je to zaslužio.

Billy ga pogleda sa zahvalnošću. Dok su se penjali mračnim stepenicama nisu progovorili ni riječi. Charles se zabrinuto zamislio. Mislio je o sebi i Billyju. Činilo se da su obojica zaražena bolešću od koje je patila cijela zemlja. Tog trenutka, u mračnom hodniku, odlučio je da ne dopusti da se bolest pogorša.

Slocum je rekao da se ozlijedio padajući niz stepenice. Kadet iz Louisiane podržao je priču. Mučenje pitomaca je prestalo.

Usprkos svemu, istina se brzo pročula, iako nitko nije spominjao pravi razlog. Svi su pričali o tučnjavi dva kadeta, jednog sa Sjevera a drugog s Juga. Većina Sjevernjaka i Zapadnjaka stali su na Billyjevu stranu okrenuvši leđa Slocumu, a lužnjaci su izbjegavali Billy-ja. Charlesa su se odrekla oba tabora, što ga je vrijeđalo, a opet, sve je bilo besmisleno pa se svemu mogao jedino smijati.

Nakon tjedan dana Fitz Lee je ispričao Charlesu da kadet iz Louisiane raspreda novu verziju događaja. Govorio je prijateljima da je Billy nasrnuo na Slocuma zbog svađe oko Kansas-Nebraska zakona i Slocumovih tvrdnji da Kongres mora podržati južnjačke zahtjeve i zaštititi veleposjednike u novim područjima.

A zbog čega je Louisianjanin dosad šutio o svemu? Kako oficiri ne bi saznali o tučnjavi, rekao je. Vodio je računa o dobrobiti jedinica, a istina je slučajno procurila.

- Oh, slučajno je procurila, je li? - zagundao je Charles. - Procurila je tri-četiri puta?

- I više puta - odgovorio je Fitz kisela osmijeha. Charles je pobjesnio. Rekao je da će Louisianjanina izvući iz stroja na večernjoj smotri i da će mu satjerati sve laži u gubicu. Billy i Fitz ga odgovoriše od nakane.

Postupno, zanimanje za tučnjavu je jenjalo. Kadeti

su ponovno počeli razgovarati s Billyjem i Charlesom, a Slocuma su, uglavnom, svi i dalje prezirali, baš kao i prije sukoba.

No, cijeli je događaj ostao kao još jedna ružna uspomena. Pridodan je ostalim sličnim na gomilu koja je sve više rasla.

Uskoro su četvrtogodišnjaci napustili Akademiju. Među njima i Stuart, pročelnikov sin, i momak iz države Main, Ollie O. Howard, od kojeg je Charles otkupio dobro očuvane gunj eve. Billy se, u međuvremenu, spremao za odsustvo.

Svi u Akademiji pričali su o novinama koje su trebale biti uvedene najesen. Nakon gotovo cijelog desetljeća, upravni odbor Akademije preporučio je petogodišnji studij, a ministar Davis osigurao je njegovo usvajanje. Polovica pitomaca te jeseni studirat će po novom sistemu, a polovica po starom,

četverogodišnjem. Oni su trebali biti zadnja klasa koja će na taj način završiti Akademiju.

Petogodišnje školovanje bilo je zamišljeno tako da ispravi ono što su mnogi zamjerali starom načinu: dio matematike, prirodnih znanosti i tehnike trebalo je zamijeniti novim predmetima - engleskim, poviješću, govorništvom i španjolskim.

- Za kog vruga moram učiti još jedan jezik? - žalio se Charles. - Dovoljno se mučim i s francuskim.

- U ratu smo osvojili nova područja u kojima mnogo ljudi govori španjolski. Barem sam čuo da je to razlog. - Billy je zatvorio kovčeg, protegnuo se i prišao prozoru.

- Draguni ne razgovaraju s Meksošima - rekao je Charles - oni na njih pucaju.

Billy ga podsmješljivo pogleda.

- Mislim da se Meksikanci ne bi pokidali od smijeha da te čuju. - Charles se namršti priznajući da prijatelj ima pravo, no Billy to ne primijeti; naslonio je obje ruke na prozorsku dasku i zagledao se u poznati lik koji je šepesao preko Ravni. Kadet primijeti Billyja i skrene pogledom.

- Slocum - rekao je Billy ozbiljno. Charles se približi prozoru.

- Sve bolje hoda.

Kadet iz Arkansasa odšepesa iz vidokruga. Charles, se okrenu od prozora. Već ga je danima mučio osjećaj krivnje. Sve do rujna, ovo mu je zadnja prilika da o tome porazgovara s Billyjem.

- Grozno se osjećam zbog one večeri. Ne zbog Slocuma. Zbog onoga što sam. . . što sam. . . nasrnuo na tebe.

Billy odmahne rukom i Charlesu odmah bi lakše.

- Ja sam jednako kriv - rekao je Billy. - Ali, mislim da je to bio dobar nauk za obojicu. Nek' se ostali kadeti svađaju[^] prepiru, nazivaju pogrđnim imenima, neka rade što žele. Mi ne bismo smjeli, i nećemo.

- Potpuno si u pravu. - Charles je bio sretan što je Billy to rekao, no činilo mu se da je u glasu osjetio više nade nego uvjerenosti.

Nekoliko trenutaka vladala je tišina. Charles s hlača skine slamku. Osjetio je neodoljivu potrebu da se povjeri prijatelju.

- Moram ti reći još nešto. Grozno je ovdje biti Južnjak. Stalno si svjestan, pogotovo na nastavi, da si manje vrijedan. Ne, ne poriči. Vi Jenkiji, u svemu nas nadmašujete. Mi se uspijevamo održati uglavnom zahvaljujući čvrstini i upornosti,

- I da jeste istina to što kažeš, iako ne vjerujem da je tako, sve su to vrijednosti koje krasi vojnika.

Charles je namjerno prečuo pohvalu.

- Biti Južnjak ovdje, znači osjećati se podređenim. Stidjeti se kraja iz kojeg si došao. Bjesniti zbog toga što se oni drugi ponašaju tako ispravno i pravedno -prkosno je podigao bradu - a što, dovraga, nije uvijek ispravno i pravedno.

- Čini mi se da je uskogrudnost jenkijevska boleština, Bizone.

Osmijeh ublaži prkos u Charlesovim očima.

- Mislim da nitko osim Južnjaka ne može shvatiti ovo o čemu sam govorio. Stvarno shvatiti. No, hvala ti što si me saslušao. - Ispružio je ruku. - Prijatelji?

- Bezuvjetno. Zauvijek. - Stisak ruke bio je čvrst. Sa Sjevernog mola začu se brodski pisak. Billy zgrabi kovčeg i krenu prema vratima.

- Kad budeš pisao Brett, reci joj da mi nedostaje.

- Reci joj sam. - Charlesove oči zasjaše. - Vjerujem da će nekoliko dana nakon tvog povratka s odsustva doći u posjet-West Pointu.

Billy zinu od ushita.

- Ako se zezaš. . .

- Nikad se tako ne bih zezao s tobom. Pogotovo otkad sam se osvjedočio u tvoju vještinu šakanja. - Iz police Charles izvuče Levizacovu francusku gramatiku, otvori je i izvadi presavijeno pismo. - Jutros sam dobio Brettino pismo. Veli da te želi iznenaditi - pronašao je rečenicu u pismu - u pravom trenutku. Jasno ti je što to znači. Ako me odaš da sam se izbrbljao. . .

- Budi bez brige. - Poskočio je od radosti. Smijući se prijatelji izađoše iz sobe. - Tko će je pratiti na putu?

- Orry. Dolazi i Ashton. Da je ne vode sa sobom dobila bi napad.

Čak ni ta novost nije mogla pomutiti Billyjevu sreću. Pjevušio je i poskakivao silazeći niza stepenice, a zatim je potrčao preko Ravni. Charles je gledao kako potpuno nevojnički i smušeno pozdravlja dvojicu nastavnika.

Charles je bio dobre volje gotovo cijeli sat. Tada je čuo četvoricu kadeta iz susjedne sobe kako se prepiru oko Kansasa. Razložna objašnjenja i stisak ruke mogli su riješiti ili bar ublažiti nesuglasice među prijateljima, no nisu mogli riješiti neprilike koje su dijelile zemlju. Pogotovo kad mnogi Južnjaci nisu željeli ni priznati da problemi postoje.

Dovraga, pomislio je. Kakva paklena zbrka.

Poručnik Lee i jedan mladi oficir lagano su koračali zapadnim rubom Ravni. Mnogobrojni hotelski gosti i gomila djece izašli su na verandu ne bi li promatrali konjičku vježbu. Mladi je oficir naredio da vježbu prikažu na otvorenom jer je u jahaćoj dvorani bilo pakleno vruće. Bilo je subotnje srpanjsko popodne; obližnji su bregovi treperili na ljetnoj jari.

Vrućina nije smetala promatračima da glasno plješću, a ni kadetima koji su sudjelovali u vježbi. Jedni su prikazali pravilno osedlavanje i zauzdavanje konja, uzjahivanje i sjahivanje. Drugi su prikazali nekoliko načina konjskog hoda, i jašući na konjima preskakali su bale sijena. Odabrana grupa četvrtogodišnjaka u galopu je jurišala na slamnate lutke, sjekući ih i probadajući dragunskim sabljama. Sve je pažljivo motrio mladi oficir, čija je vojnička kapa bila ukrašena narančastim privjescima i znakom -dvjema ukrštenim sabljama i brojem 2 u gornjem uglu. Poručnik Hawes iz Drugog dragunskog puka uvježbavao je jahače za ovu smotru. Prije godinu dana dobrovoljno je počeo predavati konjičku taktiku, nešto što u Akademiji nikad prije nije postojalo.

Budući da su vježbi prisustvovali i civili, Hawes je naredio da jahači odjenu sive, vunene košulje koje su se nosile izvan jahaćih hlača, ali koje su izgledale uredno jer su im rubovi bili podrezani ravno.

- Impresivno - rekao je Lee nadglasavajući tutanj kopita. - Dobro ste to obavili, poručnice.

- Hvala, gospodine. - Hawes upre prstom u crnoko-sog, zgodnog jahača koji je upravljao smeđom kobilom tako vješto da se činilo kako leti preko bala slame. - Taj je momak najbolji jahač među svim kadetima. Čak ne bi trebao nastupati s ostalima, a tek je na drugoj godini. No, cijele je prve godine, još kao pitomac, svaki slobodni sat provodio u dvorani za jahanje. Kad ujesen nastavimo s obukom, neću ga više imati čemu naučiti. Ali, neka jaše sa starijim kadetima. Barem ih potiče da mu se pokušaju približiti u vještini.

Mladić o kojem su razgovarali naveo je konja na novi skok. Držao se u sedlu s urođenom otmjenošću. Lee je gledao momka, njegovu crnu kosu koja je vijorila, izražajni profil lica. Zamislio se na trenutak.

- Dečko je iz Južne Karoline, zar ne?

- Da, gospodine. Ime mu je Main.

- Ah, točno. Prije desetak godina bratić mu je također bio u West Pointu. Momak zaista odlično izgleda.

Poručnik Hawes kimne odobravajući.

- Sličan je Stuartu, ali bolje izgleda. Obojica se nasmijaše, a Hawes doda:

- Ne sumnjam da će biti određen u dragune, kad diplomira.

- A možda i u jedan od novih konjičkih pukova koje ministar želi ustanoviti.

- Mainove ocjene neće mu baš omogućiti da bira rod vojske - primijetio je Hawes. - U vojničkom dijelu je zaista izuzetan. Čini se da ga oduševljava ideja da se čovjek može boriti i još biti plaćen za to.

- To će ga oduševljenje proći kad bude doživio prvu bitku.

- Da, gospodine. U svakom slučaju, nadam se da će uspjeti diplomirati. Srčan je, poput Stuarta.

- Tada će dobro doći bilo kojem rodu vojske.

Hawes ništa ne odgovori. No, slagao se s pukovnikom. Bilo mu je jasno zbog čega pokušava odgoditi stotinu kadeta, iako je većina bila nesposobna za jahanje bilo čega osim starih raga. Istrajao je, jer se nadao da će u toj gomili otkriti i izuzetnog učenika. Ove godine to se i dogodilo.

Oba su oficira promatrala Charlesa kako preskače zadnju prepreku. Lice mu je bilo ozareno širokim osmijehom. Na trenutak, konj i jahač kao da su bili jedno. Na svijetloplavom nebu nalikovali su kentauru.

Oiry je sa sestrama stigao u hotel jednoga petka u rujnu. Smjestili su se baš na vrijeme da prisustvuju večernjoj smotri. Kad je Brett spazila Billvja, zapljeskala je od ushićenja. Bio je odjeven u prekrasnu uniformu s novim podoficirskim znakovima na rukavu.

Kasnije je saznala da je unaprijeđen u mlađeg narednika. Imao je sve izgleda da dobije i čin narednika, najveći čin koji može imati kadet treće godine. Tu je novost čuvao kao iznenađenje.

Ashton je primijetila zadovoljstvo na sestriinu licu. Mržnja je vrila u njoj, baš kao i čudni osjećaji kad je vidjela Billy ja Hazarda. Mrzila je bujanje čežnje u samoj sebi. Snagom volje suspregnula je žudnju. Odbacio ju je i zbog toga će platiti.

No, nije ga željela upozoriti na opasnost, niti sad, niti ubuduće. Njeno lice, okupano suncem, bilo je sabiano i nasmiješeno. Trenutak kasnije opazila je da dva muškarca bulje u nju. Odmah se osjetila bolje. Njena jadna, mala sestra nije privukla ničije poglede. Barem ne ovakve vrste.

Billy Hazard nije bio jedini muškarac na svijetu. Točno ispred nje, stupajući u savršenom mimohodu, bilo ih je stotine. Sigurno će ih naći nekoliko da joj uljepšaju ovaj izlet, vjerojatno njen zadnji ludi provod. James je sve češće navaljivao da odrede datum vjenčanja.

Gledala je kadete čvrstih, snažnih nogu. Vrškom jezika dotakla je gornju usnu. Slabine su joj bile tople i znojile se. Bila je sigurna da će se ludo provesti u West Pointu.

Orryja je svečanost silno uzбудila. Bilo mu je ugodno ponovno čuti bubnjeve, trube i svirale. Zastave su vijorile, a iza njih bregovi su počeli žutjeti i rumenjeti prvim znakovima jeseni. Sve to izazvalo je bujicu uspomena i misao o gubitku. No, kad je ugledao Charlesa kako stupa na krilu puka, među visokim kadetima, prizor ga ispuni snažnim ponosom.

Sutradan, Billy je pozvao Orryja i djevojke da prisustvuju nastavi mačevanja. Ashton je rekla da je muči glavobolja i ostala je na verandi hotela. Brett je s bratom provela cijeli sat sjedeći na tvrdoj klupi i gledajući Billy ja i desetak drugih kadeta kako vježbaju s različitim mačevalačkom opremom: mačevima od orahovog drveta, oružjem za početnike, floretima i sabljama. Billy i njegov protivnik borili su se sabljama.

Učitelj mačevanja, De Jaman, stajao je blizu posjetitelja. Billy je zbunio protivnika složenim napadom, trikovima i udarcima i ubodima.

- Taj momak nosi mačevanje u krvi. Prirodna nadarenost - rekao je Francuz oduševljenim glasom ponosna oca. - Osim toga, činjenica je da kadeti koji se ističu inteligencijom i odličnim uspjehom u drugim predmetima, dobro i maču ju. Taj je sport nadasve vještina uma. ~ Točno - rekao je Orry, sjećajući se kako on nije bio blistav mačevalac.

Billy je završio dvoboj iznenadnim napadom. Zaštitnom kuglicom na vrhu sablje dotakao je točku na grudima protivnikovog podstavljenog prsluka. Poslije pogotka, naklonio se i pozdravio suparnika, skinuo masku s lica i smiješeći se okrenuo prema Brett. Ona je ustala s klupe i pljeskala mu.

Orry se zadovoljno osmijehnuo. Tada je spazio lice Billyjeva takmaca. Ispod oka spazio je veliki plavi polukrug.

- Kako je zaradio tu modricu? - pitao je Billyja. Billy se usiljeno nasmijao.

- Raspravljajući s jednim od sobnih kolega.

- Kakva je to bila rasprava? - htjela je znati Brett.

- Nešto u vezi sa senatorom Douglasom, čini mi se. Moj je protivnik iz Alabame, znaš, pa. . . — namjerno je ostavio rečenicu nedovršenom.

Zbunjen, Orry je upitao:

- Događaju li se često takvi sukobi ovdje?

- Oh, ne, ne često ~ prebrzo je odgovorio Billy. Pogled mu se sreo s Orryjevim. Obojici je bilo jasno da je laž očita.

Te je večeri Orry prošetao do Buttermilk Fallsa. Kako je rekao, bilo je to prvi put da legalno odlazi do krčme Bennyja Havena. Uz Orryjevo dopuštenje, Billy je poveo Brett na »Zavodničko šetalište«.

Sjenke zaljubljenih parova promicale su polumračnim puteljkom. Kroz lišće drvoreda zadnje sunčeve zrake obasjavale su visoke oblake na istoku. Dolje na rijeci, lagano su plovila svjetla broda za Albany. Brett je odjenula svoju najljepšu čipku, canezou i mittens, koja doduše, kako je primijetila, nije baš bila moderna na Sjeveru. Billyju se, pak, činila najljepšim bičem kojeg je ikada vidio.

- Mademoiselle, vous etes absolument ravissante. Nasmijala se i uhvatila ga pod ruku.

- To je sigurno bio kompliment. Zvučalo je tako lijepo da ne može biti nešto drugo. Što točno znači?

Zastali su uz jednu klupu smještenu u mraku iza puteljka.

- To znači da nisam uludo potratio sve one sate francuskog jezika.

Ponovno se nasmijala. Billy se konačno opusti. Nagnuo se i nježno joj poljubio usne.

- To znači da mislim kako si prelijepa.

Iako je toliko čeznula za njegovim prvim poljupcem, potpuno ju je zbunio. Nije mogla izustiti ni riječi. Nije se usudila upotrijebiti riječ ljubav, jer se bojala da se Billy ne nasmije. Sva smetena, nije ni primijetila da se podigla na prste, obavila ruke oko njegova vrata i uzvratila mu poljubac, iskreno i strastveno. Sjeli su na klupu držeći se za ruke.

- Bože, kako mi je drago što si došla, Brett. Mislio sam da nikad neću dočekati ovaj trenutak. Činilo mi se da odsustvo nikad neće završiti.

- Sigurno ti je bilo drago što si išao kući.

- Oh, da, na neki način. Bilo mi je drago ponovno vidjeti Lehigh Station, ali ne toliko koliko sam očekivao. Svi su bili tamo osim jednog biča do kojeg mi je najviše stalo. Dani su se tako sporo vukli da nisam mogao dočekati trenutak povratka u West Point. George je shvatio, no majka nije. Čini mi se da ju je moja dosada povrijedila. Bilo mi je žao zbog toga, pokušavao sam sakriti kako se osjećam, no. . . toliko. . . toliko si mi nedostajala.

Nakon trenutka tišine, prošaptala je.

- I ti si meni nedostajao, Billy. - Stisnuo joj je jače ruke. - Ne možeš ni zamisliti koliko sam bila osamljena, cijelu godinu. Živjela sam za dane kad su stizala tvoja pisma. Ti sigurno nisi bio tako

osamljen. Način kojim ovdje živite toliko je živ i šarolik. I toliko ljudi, prijatelja sa svih strana. Bilo mi je drago što sam upoznala tvoje prijatelje, no neki su me čudno pogledali kad sam progovorila.

- Bili su oduševljeni tvojim naglaskom.

- Oduševljeni ili zgranuti? - Nekoliko kadeta, Jen-kija, pretpostavljala je, sasvim su neprijateljski zurili u nju.

Nije odgovorio. Bio je svjedokom grubosti, čak i otvorenog neprijateljstva s kojim su se neki sjevernjački kadeti ophodili prema posjetiteljicama s Juga. Razlike između njegovog i Brettinog porijekla predstavljat će sve ozbiljniju prepreku. Znao je da ne može beskonačno zanemarivati taj problem, no sada nije želio o njemu u razmišljati.

Pogotovo nije želio o njemu razgovarati. Pomaknuo je opasač mača i zavukao ruku u džep. Izvukao je baršunastu vrpču koju je skinuo sa svečane kape. Gužvao ju je u ruci dok je Brett objašnjavao što ona po kadetskej tradiciji, znači.

- Nažalost, na kraju odsustva nisam je mogao pokloniti svojoj najdražoj. Ona je bila u Južnoj Karolini.

Stavio je vrpču u njenu ruku. Dotakla je prstima zlatom izvezena slova i prošaptala:

- Hvala ti.

- Nadam se, . . . - zastao je - . . . nadam se da ćeš biti moja najdraža zauvijek.

- Željela bih, Billy. Zauvijek.

Negdje u mraku, neki kadet i djevojka čuli su ove riječi i nasmijali se. Billy i Brett nisu čuli smijeh. Sjedili su zagrljeni i ljubili se.

Na povratku, zastali su uz strmu obalu. Billy nikad nije doživio ovako savršenu noć, i nikad nije bio tako siguran da će i sutrašnjica biti jednako savršena.

Dvije sjene piomaknuše u mraku, jedan kadetski poručnik s djevojkom pod rukom. Kadet je bio iz Michigana, i nikad se nije prijateljski ponašao prema Billyju. Udaljujući se prema »Zavodničkom šetalištu«, govorio je glasno djevojci, tako glasno da bi Billy i Brett mogli čuti.

- To je ona cura s Juga. Što misliš, da li podučava svog momka sa Sjevera kako da muči Crnce? Za svaki slučaj, ako momak uđe u obitelj.

Djevojka je kikotala. Billy htjedne jurnuti za njima, no Brett ga zadržao.

- Nemoj. Nisu zavrijedili.

Pai je nestao u mraku. Billy je kiptio od gnjeva, a zatim se pokušao ispričati zbog ponašanja kadetskog poručnika. Brett mu je rekla da zna i za neotesanije momke. No, ono svečano i ugodno raspoloženje raspršilo se poput sapunice. Uvredljiva opaska ponukala ga je da ponovno misli o istom problemu; ako ^e budu vjenčali, oboje će navući gnjev licemjera u svom dijelu zemlje.

Njegov brat George već se suočio sa sličnom mržnjom kad je doveo Constanceu iz Teksasa. Suočio se i pobijedio. Ako je to uspjelo jednom Hazardu, uspjjet će i drugom.

- Nebesa, kakva je to stara, smrdljiva stračara? -šapnula je Ashton dok je jenkijevski kadet četvrte godine pokušao pogoditi ključanicu. Bio je mrak i mučio se s lokotom.

- Delafieldova paprenka - promrmlijao je kadet supijano. Očito je prilično bio popio prije nego što se s Ashton potajno iskrao iz hotela. No, njoj to nije smetalo. To će joj pomoći da se bolje provede. Nije bio osobito bistar, ali je imao golema ramena. Nadala se da su mu barem dvostruko golemi i ostali dijelovi tijela.

- To je artiljerijski laboratorij - nastavio je, konačno uspjevši otvoriti vrata. Zapahnuo ju je vonj smole, ljepila i sumpora. - Kadeti četvrte godine rade ovdje. Miješamo barut, i ostalo. . .

- Kako si nabavio ključ?

- Prodao mi ga je kadet koji je diplomirao prošlog lipnja. Zar nećeš ući? Čini mi se da si rekla kako bi htjela. . .

Nije bio dovoljno pijan da završi rečenicu.

- Rekla sam, ali nisam mislila da ćeš me dovesti u ovakav smrad.

Još je uvijek stajala na vratima. Iznad nje, jedan od tornjića male zgrade ocrtavao se na zvjezdanom, jesenjem nebu. Kućica je bila sasvim po strani, uz sjeverni rub Ravni.

Iz mračne prostorije kadet pruži ruku teško dišući.

- Uđi i dat ću ti suvenir. Svaka djevojka koja odsjedne u hotelu želi vestpointski suvenir.

Krenuo je prema njoj, naslonio se o dovratka i dotaknuo mjedeno dugme na kaputu uniforme. Znala je otprije kako izgledaju. Na gornjem rubu pisalo je kadety na donjem U.S.M.A., a u sredini se nalazio orao i štit.

Nijase micala s vrata. Smrad laboratorija bio je jak. No, jaka je bila i njena požuda koja je bujala već tjednima.

- Hoćeš reći da ćeš mi, ako uđem s tobom, pokloniti dugme ?

Kvrcnuo je noktom po mjedi i rekao:

- Izaberi kojeg hoćeš.

- Pa, u redu - lagano se osmjehnula. - No, nisam mislila na dugmad kad sam rekla da želim suvenir - dodala je i uhvatila ga rukom ispod opasača.

Kasnije, u mraku, prošaplao je.

- Kako se osjećaš?

- Ni približno mi nije dosta, slatki moj. Čula ga je kako je zapanjeno uzdahnuo.

- Čuj, imam nekoliko prijatelja. Mogao bih ih dovesti, bilo bi Im drago. A kad se vratini, i ja ću moći još jedanput.

Ashton je ležala s nehajno prebačenom nadlakticom preko očiju.

- Idi po njih? dragi. Dovedi ih koliko hoćeš, ali ne dopusti da čekam predugo. Samo pazi, svaki od momaka koje dovedeš mora mi podariti suvenir.

- Kad ti ^ažem da sam vidio - rekao je kadet iz New Jerseyja kojeg je Billy dosta dobro poznavao. Bila su prošla tri dana otkako su Mainovi otputovali za New York. Pomoću kažiprsta, kadet je u zraku ocrtao kvadrat. - Nosila je kartonsku kutijicu ove veličine, a u njoj dugmad svih kadeta koje je opslužila.

- Koliko je bilo dugmadi?

- Sedam.

Billy je zurio ne vjerujući.

- Za sat i pol?

- Možda i manje.

- Je li ijedan bio iz njenog dijela zemlje?

- Ne. Izgleda da neki Jenkiji brzo mogu zanemariti svoje predrasude prema lužnjacima.

- Sedmorica! Ne mogu povjerovati. Kad Bizon za to čuje, počet će izazivati na dvojbe i lijevo i desno.

- Braneći žensku čast. . . ili tako nekako, zar ne?

- Naravno - rekao je Billy. - Sestrična mu je. Kadet je počeo ubrzano pričati.

- Čuj, nitko je nije prisiljavao. Zapravo, bilo je obratno. A mislim da Bizon i neće doznati što se dogodilo.

- Kako neće ?

- Dama je rekla da će se vratiti za šest mjeseci, da će nastati pravi pakao ako itko od sedmorice spomene njeno ime, ili ono što se dogodilo te noći. Da će sva sedmorica jezivo platiti.

- Kakav pakao? Je li rekla nešto određenije?

- Ne. Možda joj nitko i ne vjeruje, ali svi se ponašaju kao da vjeruju. Valjda zbog toga što je svi žele vidjeti još jednom - dodao je uz zbunjene i nervozne osmijeh. - Ili, možda za1;o što ne žele izbliza upoznati Mainov bowie nož.

Billy je pretpostavio da ih je Ashton samo strašila. Nije bilo ni spomena da bi Mainovi ponovno posjetili West Point. Tada je shvatio razlog zbog čega mu ovaj kadet zbunjenog i nervoznog lica sve ovo priča.

- Čekaj malo. Ako svi šute o događaju, otkud ti sve znaš?

Osmijeh nestade s kadetovog lica, ali nervoza ostade.

- Ja sam bio sedmi u redu. I nisam ti rekao sve. Nije htjela dugmad s kaputa od nas koji smo. . . ah. . . iskoristili njenu darežljivost.

Billy osjeti mučninu.

- Nego što je željela?

- Dugmad s rasporka. Probljedio je i samo upitao:

- Zašto mi sve to govoriš ?

- Zbog prijateljstva - zazvučalo je lažno, no Billy ne reče ništa. - Osim toga, vidio sam te s njenom sestrom, i mislio sam da bi trebao znati. Častan čovjek bi rekao da si odabrao bolju sestru.

- Zaboga, sedam dugmeta s vojničkih rasporka. Bizon to ne smije saznati.

Kadet se sasvim uozbiljio.

- To je, zapravo, pravi razlog zbog kojeg ti sve pričam, Hazard. Cijelo vrijeme mislim o onom Mainovom nožu. Ne postoji mnogo ljudi koji me straše, ali od njega me hvata jeza. Sva sedmorica ga se bojimo. Budi siguran da nitko neće ni pisnuti.

Kad je Billy ostao sam, i kad je prvo zaprepaštenje prošlo, postalo mu je jasno da je kadet bio u pravu kad je rekao ono o sestrama. Imao je ludu sreću što nije odabrao Ashton, i što se zaljubio u Brett. Nije znao što da misli o njoj, ali, očito, s tom djevojkom nešto nije bilo kako treba. Bilo mu je drago što je više ne zanima. Za cijelo vrijeme posjeta jedva da je progovorila s njim, i ponašala se kao da ne postoji. Hvala bogu, zaboravila gaje.

Virgilia je prebacila pleteni šal preko ramena i zakačila ga sigurnosnicom, Promiješala je zobenu kašu u loncu na maloj željeznoj peći. Umjesto jedne polomljene noge, pod peć su bile postavljene cigle.

Snježna oluja kasnog studenog prekrila je krovove koliba bijelim pokrivačem. Tragovi kolskih kotača u smrznutom blatu ispred stračare jedva su se nazirali pod naslagama novog snijega.

Jak vjetar udarao je o prozore prekrivene voštanim papirom, a kroz pukotine na zidu, odmah uz obješenu graviru Fredericka Douglassa, ulijetale su pahulje snijega.

Grady je sjedio uz rasklimani stol. Izbljedjela, plava flanelska košulja bila mu je zakopčana do grla. Smršavio je petnaestak kilograma i ličio je na sjenku. Kad bi se nasmijao, a to je rijetko činio tih dana, bljesnuli bi savršeni gornji zubi. Jedino po žućkastom sjaju moglo se zaključiti da su umjetni.

Nasuprot Gradyju, sjedio je mršavi posjetitelj, uredni Crnac svijetlosmeđ kože, kovrčave sijede kose i bistrih smeđih očiju. Ime mu je bilo Lemuel Tubbs. Kad je bio ušao u kolibu, bilo je vidljivo da šepa.

Pred Tubbsom je stajala netaknuta šalica slabe kave kojom ga je Virgilia bila ponudila. Posjeta crnačkim nastambama po jakoj mećavi nije ga oduševljavala, no dužnost je bila dužnost. Ozbiljno je govorio Gradyju.

- Tvoje iskustvo dalo bi našem idućem javnom skupu neprocjenjiv doprinos. Ništa ne utječe na publiku uvjerljivije od istinitih priča ljudi koji su preživjeli ropstvo.

- Javni skup? - Grady je glasno razmišljao. - Ne znam, mister Tubbs. Što ako za to sazna neki od južnokarolinških lovaca na odbjegle robove?

- Razumijem tvoju zabrinutost - odgovorio je Tubbs. - Naravno, samo ti možeš odlučiti. - Bio je neodlučan prije nego što je izrekao još jedan uvjet. - Ako odlučiš doći i govoriti, moram te upozoriti na još nešto. Treba osuditi ropstvo na najžešći mogući način, no, ne želimo da pozivaš na nasilje i ustanak robova na Jugu. Takvi govori odbijaju mnoge bijelce koje želimo privoljeti da budu na našoj strani. Da budem sasvim iskren, boje se da nas novčano potpomažu.

- Znači, vi skrivate pravu istinu? - pitala je Virgilia. - Prodajete se za nekoliko srebrnjaka?

Posjetiteljeve se lice namršti. Prvi put, oči mu bljesnuše gnjevom.

- Ne bih to tako rekao, gospođice Hazard. - U krugovima protivnika robovlasništva bilo joj je draže da je oslovljavaju tim prezimenom, nego da je zovu gospođom Grady.

Zapravo, čelni ljudi filadelfijskog pokreta protiv robovlasništva bili su podijeljeni po pitanju Virgilije i Gradyja. Ekstremistički stavovi to dvoje ljudi samo su im stvarali probleme. Dio ljudi iz pokreta nije ih želio u svojim redovima, a dio, čiji je zagovornik bio Tubbs, želio je uključiti u pokret Gradyja pod uvjetom da se prikloni njihovim pogledima. Tubbs je želio to naglasiti još jedanput.

- Ako želite nešto postići za pokret, nužni su i određeni kompromisi, inače . . .

- Mister Tubbs - prekinuo ga je Grady - mislim da je bolje da počete. Ne zanima nas nastup pod vašim uvjetima.

Tubbs se potrudio da savlada ljutnju.

- Bilo bi mi drago da nisi tako nepromišljen. Možda promisliš ako ti velim i ovo. Vjerujem da možeš pomoći abolicionizam, iako ih je mnogo u pokretu koji ne dijele moje mišljenje. Dugo mi je trebalo da ih uvjerim da pristanu na moje nagovaranje i da te pozovu. - Pogledao je Virgiliju. - Sumnjam da će pristati slijedeći put.

- Grady ne želi govoriti pred mekušcima i kurvama - rekla je Virgilia i zatresla glavom. Kosa joj je bila nepočešljana, siva i prljava. - Mi podržavamo abolicionizam gospodina Garrisona.

- I njegovo spaljivanje Ustava? To podržavate? - Tubbs odmahne glavom. Na Dan nezavisnosti Garrison je uskovitlao javnost spaljujući primjerak Ustava na zboru kod Bostona. Virgilia je, očito, držala da je učinio pravu stvar.

- Zašto ne? Ustav je točno ono što je Garrison rekao: ^Sporazum sa smrću i ugovor s paklom.«

- Takvi stavovi samo odbijaju ljude koji nam najviše trebaju ... - počeo je Tubbs.

Virgilia se zacerekala.

- Oh, nemojte opet, mister Tubbs. Kakav vam je to stav, ako stvarno vjerujete u Pokret?

Oči mu ponovno bljesnuše.

- Možda iskazujem svoja uvjerenja na drugačiji način od vašega, gospođice Hazard.

- Odbijajući da prihvatite opasnosti? Oblačeći se tako otmjeno i šurujući s dvoličnim bijelcima? Odbijajući da žrtvujete vlastitu ugodu i ...

Tubbs se nije mogao suspregnuti i tresnuo je šakom o stol.

- S kojim pravom vi blebećete o opasnosti i žrtvama? Odrastao sam kao rob u Marylandu i s četrnaest sam godina prvi put pobjegao. Poveo sam i mlađeg brata. Uхватili su nas i predali u ruke osakatiteljima robova. Zna li što je to? Ovo je uspomena na njih - udario se po osakaćenju nozi - no, brata su mi uništili. Poludio je na mukama.

Grady prezirno dobaci.

- I nije vam stalo da im se osvetite?

- Naravno da mi je stalo! U početku sam samo o tome i mislio. Tada sam pobjegao u Philadelphiju, i nakon godinu-dvije, kad je bijes i strah od progonitelja jenjao, počeo sam razmišljati. Sve manje me

počela zanimati osobna osveta, a sve više sloboda za ostale. Mrzim sistem, i sistem želim ukinuti.

- A ja kažem, ukinimo ga nasiljem! - uzviknula je Virgilia.

- Ne. Ako pokret krene u tom smjeru, samo će osigurati ropstvu da se održi i produži, u još gorem obliku ... - Tubbs ne završi rečenicu, svjestan da govori u vjetar. Ustao je od stola, pažljivo stavio cilindar na glavu govoreći: - Čini mi se da govorim uzalud.

Nasmijala mu se u lice.

- Zaista, uzalud.

Tubbs je stisnuo usnice, ali nije odgovorio. Okrenuo se i, šepajući, pošao k vratima. Virgilia mu doviknu zlobno:

- I dobro ih zatvorite s vanjske strane. Bez riječi, Tubbs je izašao.

Grady je uspravno sjedio u stolici. Odjednom, ramena mu se opuste.

- Ovo zatvaranje vrata neće ništa poboljšati. ~ Stresao se zbog zime i očaja. - Ubaci još drva u peć.

- Nema više drva, a novca imam tek za put do Lehigh Stationa. - Nije bila gnjevna, samo je izrekla golu istinu. Usula je kašu u plitke, limene tanjure i sjela za stol. - Morat ću opet skoknuti kući.

Grady se zagledao u tanjur smrknuta lica i odgurnuo

ga-

- Ne volim kad odlaziš kući. Mrzim što moraš moljakati.

- Ja nikad ne moljakam. Kažem im što mi treba i to dobijem. Zašto i ne bih? Imaju i previše. U jednom danu potrate više novca nego ljudi u ovom crnačkom naselju za godinu dana. - Stala mu je iza leđa pokušavajući ga zagrijati masirajući mu prstima vrat. - Vojnici u ratu ne mogu se razmetati udobnošću.

- Tubbs ne misli da smo u ratu.

- Uškopljenici poput Tubbsa predugo dobro žive. Zaboravili su. Dobit ćemo rat i bez njih. Mi ćemo slaviti, Grady, sigurna sam.

Ne slušajući je pažljivo, ne baš uvjeren u njene riječi, uhvatio ju je za ruku dok je ona zurila u prazno. Snijeg je i dalje prsio u sobu kroz pukotinu u zidu padajući na gunjeve koji su im služili umjesto kreveta. ' U uglu je ležala hrpa stare odjeće, gotovo već zatrpana snijegom. Grady je skupljao krpe ne bi li preživjeli. Kad ni to ne bi pomoglo, krao bi. Na koncu, zadnje rješenje bilo je da Virgilia ode u Lehigh Station na nekoliko dana.

- Peć uopće ne grije - rekla je. - Bilo bi najbolje da se zavučemo pod pokrivače.

- Ponekad se osjećam grozno jer živiš ovako zbog mene ...

- Šuti, Grady. - Hladnim prstima pritisla mu je usta. -- Sama sam to izabrala. Mi smo vojnici, ti i ja. Pomoći ćemo kapetanu Westonu da izbori pobjedu.

Grady je ozbiljno pogleda.

- Ne spominji njegovo ime glasno, Virgilia. Nasmijala se i razbjesnila ga nadmoćnošću bjelkinje.

- Valjda ne vjeruješ u te gluposti? Sva ta tajna imena i šifrirane poruke? Već barem deset ljudi zna tko je čovjek koji se krije pod imenom kapetan Weston. Stotine njih znaju čime se bavi, a za nekoliko mjeseci saznat će i milijuni. Kad mu pomognemo da oslobodi Crnce na Jugu, obračunat ćemo s bijelcima na Sjeveru. Obračunat ćemo sa svakim muškarcem i ženom koji su nam se suprotstavili javno ili prešutno. A početak ćemo, recimo, s mojim bratom Stanleyjem i onom kurvetinom koju je oženio.

Njezin osmijeh i tihe riječi preplašiše Gradyja tako da je zaboravio na gnjev.

- Nije mi mrsko ići kući po odjeću ili hranu - govorila mu je dok su se zavlačili pod hladne pokrivače što su smrdjeli po prljavštini i dimu. - No, željela bih te povesti sa sobom jednog da ...

- Ne. - Kad bi to spomenula, nikad ne bi popustio. - Znaš i sama što bi nam ljudi učinili da se zajedno pojavimo u tom gradiću.

- Oh, da, znam - uzdahnula je privijajući se uz njega. - I mrzim ih zbog toga. Bože, kako ih mrzim, dragi moj. Osvetit ćemo se i njima, jednog . . . oh.

Ono što je dotakla, uzбудilo ju je. Čak i po ovakvoj hladnoći želio ju je. Uskoro, trudili su se da odagnaju zajedničku bijedu na jedini način koji su znali.

Zimska oluja prošla je Lehigh Stationom zatrpavši zemlju i krovove gomilama snijega. Bila je noć i još je sniježilo kad se Virgilia iskrcala s broda. Dogodine će moći putovati u zagrijanim vagonima, ne brinući da li se rijeka zamrzla. Željeznica je najavila da će izgraditi prugu do Bethlehemu i dalje u dolinu.

Bez obzira koliko mrzila obitelj, bila je svjesna da jedino zahvaljujući njihovom razumijevanju i pomoći uspjeva opstati u Philadelphiji. Točnije rečeno, razumijevanju njezina brata Georgea i njegove žene Constance. Oni su joj dopuštali da prenoći u Belvedereu, i da na odlasku ponese zavežljaje stare odjeće i kovčege hrane. Iako je pokušavala razmišljati kao revolucionar, ostala je i praktičar. Znala je dobro da se ne smije pojaviti ovdje s Gradyjem, štoviše, svoje je dolaske uvijek tako planirala ne bi li stigla za mraka, jer znala je da u ovoj selendri živi mnogo licemjera koji bi je rado napali da je prepoznaju. Znala ih je sve poimence, i već je bila napravila popis za istrebljenje kad za to dođe

vrijeme.

S tankim rukavicama, u laganom kaputu, klipsala je uzbrdo po snijegu. Kosa joj je bila potpuno bijela kad je stigla pred Belvedere. Spazila je pred vratima lagani jednopreg i gunjem prekrivenog konja. Ušla je u zgradu, George joj je to dopustio, i čula glasove iz salona. Razgovarali su George, Constance i mjesni katolički svećenik.

- Koji je kršćanski odgovor kanzaškom problemu? - pitao se svećenik. - To me progoni ovih dana. Dužnost mi je o tome porazgovarati sa svojim vjernicima, ne bih li saznao . . .

Prekinuo je rečenicu spazivši Virgiliju na vratima. George je začuđeno pogleda, a Constance se malodušno osmjehnu.

- Dobra večer, George. Constance. Oče Donnely.

- Nismo te danas očekivali ... - počeo je George. Nisu nikad znali kad će banuti, pa bi svaki put ponovio istu rečenicu. U zadnje vrijeme počeo je Virgiliju zamarati.

Neiskreno mu se nasmiješila, i obratila se svećeniku.

- Ne postoji kršćanski odgovor na stanje u Kansasu, jer su baš ti, nazovimo ih kršćani, porobili Crnce. Svaki čovjek koji se usudi da preko granice dovede roba izaziva . . . zaslužuje . . . jedini mogući odgovor. Metak u čelo. Kad bih ja bila tamo, prva bih potegnula obarač.

Sve je ovo bila izgovorila tako uvjerljivo da je svećenik ostao bez riječi.

Ali ne i George. Strogo ali ne i bijesno odgovorio je:

- Bilo bi najbolje da pođeš gore i skineš sa sebe tu promočenu odjeću.

Zagledala se u njega za tren.

- Naravno. Do viđenja, oče.

Nakon što je svećenik otišao, George se ushodao po sobi.

- Zaista ne znam zašto još uvijek podnosimo Virgiliju. Ponekad mi se čini da smo stvarno budale.

Constance zatrese glavom.

- Ne želiš se odnositi prema njoj poput Stanleyja, to je sve. Ipak ti je sestra.

Zagledao se u lokvicu rastopljenog snijega s Virgili-jinih cipela.

- Sve češće zaboravljam da je tako.

- Ne bi smio - rekla je Constance,

Kasnije te noći, George se podigao u krevetu i ugledao Constance budnu, kako zuri u mrak.

- Nešto nije u redu? Je li ti opet zlo?

Već se mjesec dana loše osjećala. Prije dva mjeseca spontano je pobacila, i to je bio treći pobačaj u nekoliko zadnjih godina. Svaki je ostavio posljedice koje su trajale duže od onih prethodnih: vrtoglavice, znojenje i noćne mučnine. George nije brinuo samo o ženinom zdravlju, već i o stanju njena duha, pogotovo otkad je liječnik nagovijestio da, možda, više niti jedno dijete neće moći iznijeti dokraja.

- Dobro mi je - rekla je. - Morala bih se odjenuti i poći. Stiže nova pošiljka.

- Imaš pravo. Zaboravio sam.

- Lezi i spavaj.

Bio je već ^spustio noge na hladan pod.

- Ne pada mi na um. Vrijeme je grozno i ne možeš sama do brvnare. Obući ću se i dovesti kočiju pred vrata.

Još su se neko vrijeme prepirali, jer ga je ona uvjeravala kako zaista nema potrebe da ide. Oboje su znali da će, na kraju, biti po njegovom. Zapravo, Constance je bila sretna što ju je želio pratiti. Osjećala se slabom i prehladenom. Iako joj ne bi bilo drago da sama izađe u hladnu, snježnu noć, svejedno bi bila pošla.

George je želio poći zbog dodatnog razloga. Mogao je tako porazgovarati s novim bjeguncem i vidjeti ga. A to mu je značilo više od svih govornika, uvodnika u novinama i članaka o robovlasništvu. Bjegunac koji je putovao tajnim kanalima mogao mu je pomoći da učvrsti svoje stavove o problemima koji su razdirali zemlju. Zategao je naramenice i potapšao je po ruci.

- Idem s tobom. Bez pogovora.

Nakon dvadeset minuta dovezli su se pred brvnaru na kraju tvorničkog imanja. Unutra je gorjelo tinjavo svjetlo. Pomogao je Constanci da side s kočije i prihvatio kovčeg koji je ponijela od kuće. Silazeći, nježno ga je poljubila hladnim usnama u promrzli obraz.

Požurila je do brvnare i zakucala ugovorenim znakom, dva udarca, pa stanka, i još dva udarca.

George je krenuo za njom kroz dubok, svjetlucač snijeg i osjetio kako mu preko ruba cipela moći čarape. Oluja je bila prošla i na nebu je sjajio pun mjesec.

Trgovac Belzer oprezno je otvorio vrata. Preplašeno je zastao spazivši drugu osobu.

- To sam ja - rekao je George.

- Oh, da. Uđite, uđite.

Bjegunac je sjedio za stolom držeći u ruci komad govedine. Bio je mišićav čovjek crvenosmeđe puti i visokih jagodica, i izgledao je poput Indijanca. George je ocijenio da bi mu moglo biti oko trideset pet godina, no kovčava mu je kosa bila potpuno sijeda. Mogao je zamisliti zbog čega.

- Ovo je Kee - rekao je Belzer svečano, kao da predstavlja nekog iz vlastite obitelji. - Došao nam je čak iz Alabame. Ime mu je skraćeno od Cherokee. Baka po majci bila je pripadnik toga plemena.

- Pa, Kee, drago mi je što si ovdje - rekla je Constance. Odložila je kovčeg uz stol. - Unutra su čizme i dvije debele košulje. Imaš li zimski kaput?

- Da, gos' do - odgovori bjegunac dubokim, zvonkim glasom. Doimao se nervoznim zbog njihova prisustva.

- Opskrbili su ga kaputom u skrovištu kod Wheelinga - rekao je Belzer.

- Dobro - odgovori Constance. - Obično je u Kanadi hladnije nego u Pennsylvaniji. No, kad stigneš tamo, ne moraš više brinuti o lovcima na robove.

- Želim raditi - rekao je Kee. - Dobro kufam.

- Mislim da je to radio dok je bio dolje - objasni Belzer.

George je razgovor slušao površno. Bio je zapanjen Keejevim izgledom i držanjem. Glava mu je bila uvučena među ramena, kao da iščekuje udarac. Čak i ovdje, na slobodi, tamne su mu oči zračile strahom i nepovjerenjem. Stalno je pogledavao prema vratima kao da svakog trena iščekuje da lovci nahrpu u brvnaru.

- . . . radio je kod gospodara poznatog po okrutnosti - probije se do Georgeove svijesti kraj Belzerove rečenice. - Kee, da li bi im htio pokazati ono što sam ja već vidio?

Bjegunac odloži netaknutu govedinu. Ustao je, otkopčao košulju i spustio je do pasa. Constance se strese i uhvati muža za ruku. Georgea prodoše trnci od pogleda na brojne ožiljke. Pružali su se od vrhova ramena niz leđa, a neki su bili tako nabubrili kao da su se pod kožom ugnijezdile isprepletene zmije.

Belzerove blage oči žarile su gnjevom.

- Neki su ožiljci od biča, a ovi deblji od usijanog željeza. Kad su te prvi put tako kaznili, Kee?

- Kad sam im'o devet. Uz'o sam maline iz gospodarevog vrta. - Skupio je prste i stisnuo dlan. - Ovol'ko malina.

George je zurio šutke, ne vjerujući. Bilo mu je jasno zašto su mu uvjerenja sve čvršća u posljednje vrijeme.

Kad su se ponovno našli u krevetu u Belvedereu, George je zagrlio Constance pokušavajući je ugrijati.

- Svaki put kad sretnem nekog poput Keeja, pitam se zbog čega trpimo ropstvo tako dugo.

Nije vidio divljenje u njenim očima dok mu je odgovarala.

- George, jesi li svjestan koliko si se promijenio? Kad smo se upoznali tako nešto ne bi ni u snu pomislio.

- Vjerojatno ne. No, znam kako se sad osjećam. Moramo prekinuti ropstvo. Prvenstveno u dogovoru i suradnji s ljudima koji ga provode i podržavaju. Ali, ako odbiju pristati na razumna rješenja, onda i mimo njih.

- A što ako budeš morao izabrati između borbe za ukinuće ropstva i prijateljstva s Orryjem? I sam kažeš da je i on jedan od onih koji provode i podržavaju robovlasništvo.

- Znam. Nadam se da nikad neću morati birati.

- Ali, ako budeš primoran? Što onda? To me muči već dugo vremena jer znam koliko voliš i poštuješ Orryja.

Usprkos bolnoj pomisli, znao je da mu savjest dopušta samo jedan odgovor.

- Radije bih žrtvovao prijateljstvo nego uvjerenja. Zagrlila ga je, i tako stisnuta uza nj zaspala.

On je još dugo ležao budan, misleći o ožiljcima i uplašenim očima bjegunca u brvnari. A kad je zaspao, sanjao je Crnca koji vrišti i užareno željezo na njegovim leđima.

Ako su južnjački plantažeri predstavljali jednu krajnost koju je George prezirao, njegova vlastita sestra predstavljala je drugu. Za vrijeme njenog dvodnevnog boravka u Belvedereu, neprestano su se prepirali oko narodne suverenosti, zakona o bjeguncima, i svake druge teme vezane uz robovlasništvo. O tim pitanjima Virgilijini stavovi nisu dopuštali nikakva kompromisa.

- Ja bih riješila sve probleme jednim jedinim udarom - izjavila je sjedeći za stolom s Georgeom i Constancom. Znajući da će razgovor završiti svađom, jer obično je tako bivalo, Constance je poslala djecu da se igraju. - Samo jedan dan, jedan vatreni dan na Jugu, i sve bi bilo riješeno - dodala je Virgilia uz osmijeh od kojeg se George naježio.

Nabola je viljuškom treći komad kolača, zagrizla ga i nasula u čašu još rum-punča iz srebrnog vrča. Pogledala je mirno brata

- Možeš se stresati i mrštiti koliko hoćeš, George. Možeš propovijedati o skrupulama, obzirima i milosrđu sve dok ne poplaviš, no taj će dan doći.

- Virgilia, to su gluposti. Revolucija robova ne može nikako uspjeti.

- Naravno da može. Dobro novčano potpomognuta i organizirana, i evo ti jedne veličanstvene noći vatre i pravde. Nepravda će biti zbrisana, isprana golemom rijekom krvi.

George je bio toliko zaprepašten da je skoro ispustio tanjurić. Pogledao je Constance, a zatim oboje pogledaše Virgiliju. Zurila je u prazno, ili u neku, njoj divnu, apokaliptičku viziju.

George poželi zaurlati na nju. Umjesto toga, pokuša šalom ublažiti njene rečenice.

- Trebala bi pokušati pisati za teatar. Recimo melodrame.

Naglo ga je pogledala.

- Samo ti pokušavaj biti duhovit. Ali, taj dan samo što nije osvanuo.

Osjetivši nelagodu zbog njenog plamtećeg pogleda, Constance je dodala:

- Zar ne shvaćaš da zbog straha od crnačke pobune i prijetnji sličnih tvojima, Južnjaci ne žele razgovarati ni o postupnoj emancipaciji Crnaca, njihovom oslobađanju uz novčanu naknadu.

- Postupna emancipacija je pogubna ideja. Kako kaže gospodin Garrison, to je kao da lopovu ponudite novac ne bi li vratio ukradenu robu.

- Bez obzira na to, Južnjaci strahuju od brzog oslobađanja velikog broja robova jer očekuju da će navaliti na njih kamenjem i motikama. Tvoje ideje o odmazdi ni u kom slučaju ne pomažu trenutnom stanju.

Virgilia odgurne tanjur s desertom.

- Nisu to samo ideje, obećaj em vam.

- Već si to rekla. Nekoliko puta - resko odgovori George. - Ali, kad smo već kod te teme, iskreno bih te želio upozoriti na nešto. Prekini svoje veze s kapetanom Westonom.

Oči joj se razrogačiše. Glas joj postade nesiguran.

- Što ti znaš o kapetanu Westonu ?

- Znam da postoji. I znam da mu je Weston tajno ime, kao i to da je zadržati ekstremist, baš kao i one usijane glave na Jugu.

Namrštila se.

- Zar si unajmio uhode da me nadziru?

- Ne budi glupača. Održavam poslovne veze diljem države i imam mnogo povjerenika u Harrisburgu. Svi su oni dobro poznati s tim problemom. Znaju i to da kapetan Weston potiče pobunu na Jugu. Izazvao je protiv sebe mnoge, pa čak i ljude koji se na drugačiji način bore i suprotstavljaju ropstvu. Drži se podalje od njega ili ćeš snositi posljedice.

- Ako i dođe do toga, bit ću ponosna da ih snosim. Bila je potpuno izgubljen slučaj, pomisli George.

No, pokušao je još jednom.

- Ne budi tako sigurna. Mnogo je ljudi u Pennsylvaniji koji mrze abolicioniste. A među njima su i oni nasilni.

- Jadni George! Zar su te do toga doveli uspjeh i novac? Da odbaciš principe i postaneš kukavica? - Poput uvrijeđene kraljice digla se od stola i napustila sobu.

Constance je pritisla oči dlanovima.

- Ne mogu je više podnositi. Kakvo opsjednuto i zlo biće je postala.

Uhvatio ju je za ruku i smirio, no oči mu ostadoše prikovane za vrata kroz koja mu je sestra izašla.

- To je više nego opsjednutost - rekao je tiho. -Ponekad mi se čini da je sumanutost.

Izbuljemh i otvorenih očiju, otečenog, bezbojnog jezika koji je izvirivao kroz stisnute zube, čovjek je visio obješen o krovnu gredu. Sudeći po nakrivljenoj glavi, bilo je očito da mu je slomljen vrat.

Ispod tijela koje se lagano klatilo, s bakljama u rukama, tiho su razgovarala šestorica muškaraca. Iza njih ležali su dugački sanduci s natpisima: GEOR. - AL. - MISS. Jedan od sanduka bio je otvoren. Unutra su bile naslagane nove puške.

Nasmrt preplašen, Grady je sve to vidio kroz pukotinu na vratima štaglja. Poslali su ga iz Philadelphije u predgrađe Lancaster a, gdje je trebao uručiti šifriranu poruku dugu dvije stranice. Čovjek kojem je nosio pismo visio je u štaglju. Hvala bogu da je bio čuo glasove dok se šuljao dvorištem, i da se sakrio na vrijeme.

Polako, počeo se povlačiti prema svinjcu. Uplašeni prašćići glasno zaskviče, a na vrata štaglja istrči naoružani muškarac.

- Stoj!

Grady počne trčati. Odjeknuo je pucanj i metak mu prošišti iznad glave.

- Uхватite tog Crnca! Vidio nas je.

Grady je trčao kao nikad u životu. Povremeno bi se osvrnuo i spazio ljude kako skaču na konje. Iza njih, štagalj su lizali crveni vatreni jezici. Na ružičastom prosinačkom nebu, uz rumenilo zalazećeg sunca, krov je buktio sve jače.

Meci su praštali daleko od njega, no on je trčao sve brže. Spotaknuo se o neki kamen i žestoko tresnuo o tlo. Raskrvario je nos. Brzo je ustao i teško dišući pojurio prema rijetkoj šumi. Prevario je progonitelje sakrivši se u ledenu vodu potoka. Ležao je priljubljen uz obalu gotovo pola sata. Tek je tada shvatio cijenu kojom je platio spas. Dotakavši gornju usnu, oči mu se ispuniše suzama.

Sutradan ujutro dovukao se do straćare u Philadel-phiiji. Iscrpljen i uplašen, zamotao se u gunj eve i počeo mrmljati.

- Kapetan Weston je mrtav. Vidio sam ga kako visi. Spalili su ga, zajedno sa štagljem. Skoro su me uhvatili. Bježao sam i pao. Izgubio sam zube. Jebem mu boga, izgubio sam zube!

Suze su mu se kotrljale niz obraze dok ga je Virgilia grlila.

_ No? no _ tješila ga je gladeći njegovu kovrcavu kosu. - Ne plači. Kapetan Weston i nije bio neki vođa. Previše je pričao. Previše je ljudi znalo za njega. Naslijedit će ga netko drugi, netko bolji. Pobjedit ćemo.

- Da, ali ... izgubio sam svoje zube, jebem mu sve!

Pritisla mu je glavu o svoje grudi, ne rekavši ništa. Zurila je u zid smiješeći se, zamišljajući potoke bjelacke krvi.

Ashton je okrenula ključ u bravi i provjerila jesu li vrata dobro zatvorena. Potrčala je spavaonicom do prozora, pritvorila kapke i stavila zasun. Pokušala je savladati paniku, ali nije uspjela.

Počela se razodijevati, bacajući dio po dio odjeće svud oko sebe. Sasvim naga, stala je pred ogledalo pomno proučavajući vlastiti izgled.

Da li se vec primjećuje? Ne, još ne. Trbuh je bio ravan i gledak. No, neće takav ostati zadugo. Od puta u West Point prošlo je otprilike devedeset dana. Nepro-mišljenost ju je skupo stajala.

Nije se moglo dogoditi u gore vrijeme. Prije mjesec dana, zamorena stalnim Huntoonovim prošnjama, konačno je pristala na vjenčanje i odredila datum - u proljeće. Već joj je tada bila izostala jedna menstruaci-ja, no tješila se da je to posljedica nekih zdravstvenih tegoba, a ne one burne noći u vestpointskom laboratoriju.

No, stanje je ostalo neprcmijenjeno. Huntoon je razgovarao s Orryjem i bio je dogovoren datum vjenčanja u ožujku. I tako se uhvatila u vlastitu stupicu.

- Blagi bože, što da radim? - pitala je svoj odraz u ogledalu.

Orry. Razgovarat će s njim. Shvatit će je. Dok se odijevala i učvršćivala kosu češljevima i ukosnicama uvjerala se da je to dobra zamisao. Nakon pet minuta je shvatila da se zavarava. Ozbiljno razmislivši, shvatila je da brat nikad ne bi pristao na ono što je kanila tražiti od njega.

Da zatraži pomoć od Brett? Istoga trenu odbacila je tu pomisao. Radije bi gorjela u paklu nego priznala sestri da je u takvoj nevolji. Osim toga, Brett je bila suviše bliska s Orryjem. Stalno ga je pratila i dogovarala se s njim o ovome ili onome, kao da je gospodarica Mont Royala - prevrtljiva mala kurva. Ako joj se povjeri Brett bi odmah odjurila Orryju i sve mu izbrbljala.

Nagla i jaka bol presiječe je posred čela. Otključala je vrata spavaonice i polako se spustila niz stepenice. Na dnu zastade jer joj se učinilo da osjeća drhtaj u trbuhu. Preplašeno, pritisnula je haljinu rukama.

Nije osjetila ništa. Valjda je bio zrak u crijevima. Previše je uzrujana.

U kuću je ušla Brett noseći pismo u ruci.

- Billy je počeo pohađati nastavu kemije. Veli da je profesor Bailey pravo čudo. Uči ih što sve mogu postići kemijskim pokusima, eksperimentiraju s topovskim prahom is...

- Uopće me ne zanima čime se Billy bavi - povikala je Ashton jurnuvši mimo nje.

- Ashton, što se s tobom zbiva ovih dan . . . Tresak vrata bio je odgovor na Brettino nedovršeno pitanje.

Gotovo zaslijepljena niskim prosinačkim suncem Ashton je otrčala do rijeke. Kad je stigla do ruba pristaništa i gotovo pala u vodu, shvatila je gdje se nalazi. Jedno je vrijeme zurila u osvjetljenu vodu Ashleyja i pomišljala na samoubojstvo.

Brzo se predomisli. James Huntoon jeste mekušac i slabić, ali sve više kreće se u važnim političkim krugovima, i sve je utjecajni. Nije joj bilo ni nakraj pameti da propusti brak s njim, sve ono što dobiva njime, i da skonča poput neke glupave junakinje iz Simmsova romana.

Što da radi? Kome da se obrati? Vlastitim se ponašanjem dovela u ovo stanje. Premda je znala da može zaglibiti, nikad nije pomišljala na ljude koji bi joj mogli pomoći da se izvuče iz škripca. Na Mont

Royalu nitko joj nije mogao pomoći. Sve Crkinje koje su to znale mrzile su je i nisu joj vjerovala. S te strane ništa nije mogla očekivati. Na majku nije ni pomislila. Jadna Clarissa samo se vukla kućom prazna osmijeha, ili je sjedila u svojoj sobi brišući grane obiteljskog rodoslovlja koje bi iscrtala prethodnog dana.

- Prokletstvo - rekla je Ashton gledajući plavu sojku na grani divlje palme. - U cijeloj Južnoj Karolini ne postoji dovoljno pametna i povjerljiva osoba kojoj bi mogla . . .

Iznenada joj jedno lice iskrsnu u mislima. Ona bi joj mogla pomoći, ako itko može, ona je ta. Ili bi je barem mogla uputiti nekome. Svi su govorili da je Crnci naprosto obožavaju, i da joj svi vjeruju.

Ali, kako će gledati na odluku koju je Ashton donijela? Neke su žene držale da je to grijeh.

To može otkriti jedino ako je upita. Nije imala drugog izbora, osim da upropasti brak i sve ono što će joj vjenčanje donijeti. A na to nije htjela ni pomisliti.

Začudo, što je više razmišljala o odluci, sve se bolje osjećala. Te je noći dobro spavala. Sišavši slijedećeg jutra niz stepenice, izgledala je odmorno i svježje. Lijepo se odjenula i ponijela sa sobom suncobran i rukavice.

Naredila je da joj pripreme kočiju. Dok je čekala, spazila je Orryja kako prilazi kući s čekićem u ruci.

- Bogme, netko se dotjerao danas! - rekao je zatakavši čekić o pojas.

- Valjda ne misliš, Orry, da sam jedna od onih žena koje ne drže do svog izgleda. Brett je takva, ja ne. Češkao se po bradi ne odgovorivši na primjedbu.

- Ideš u posjet?

- Da, gospodine, krenula sam na Resolute. Već dugo nisam posjetila Madeline.

Krivotoci, crni sluga otvorio je vrata.

- Gospodarica Madeline? U glazbenom je salonu. Molim vas, pričekajte da vas najavim, gospođice Ashton.

Odšetao je dostojanstveno, a nakon nekoliko trenutaka na vrata izviri Justin.

- Tko je to? Oh, Ashton. Dobro jutro. Nisam te vidio gotovo cijelu godinu.

- Da, zaista, dugo me nije bilo - nasmiješila se Ashton. - Izgledaš uzrujano, Justin.

- Kako ne bih bio. — Prišao joj je držeći u ruci primjerak Mercury ja. - Sve je više tih prokletih republikanaca na Sjeveru i svi traže samo jedno: da se ukine zakon o odbjeglih robovima i Kansas-Nebraska zakona.

Ashton je uzdahnula.

- Nije li to užasno? Orry mi je rekao da ima i dobrih vijesti; ako se ne varam, u Kansasu je za zastupnika u Kongresu izabran zagovornik robovlasništva. - Nikad nije bila posve sigurna je li dobro zapamtila takve stvari. - Zar ne?

- Da, izabran je, ali uz pomoć brojnih ljudi iz Missourija koji su morali odjahati u Kansas i osigurati da se izbori valjano sprovedu. Nadam se da će ta nova stranka nestati kao što se i pojavila. Oko nje se okupljaju samo fanatični Jenkiji koji nas žele pribiti na stup srama.

Udarajući savijenim novinama o dlan, vratio se u kuću. Ashton je laknulo. Bila je nervozna i petljala je uzicu svoga šeširića dotičući njome suhu, gornju usnicu. Lakaj se vratio i poveo je do glazbenog salona.

Madeline je ustala da je pozdravi, smiješeći se i poravnavajući nabore haljine. Osmjehivala se ljubazno, ne, ništa više; njih dvije bile su samo poznanice. Ashtonine oči zadržale se na knjizi koju je Madeline odložila. Walden, ili život u šumi. Nikad nije čula za nju. Ljudi su govorili da Madeline čita mnogo sjevernjačkog smeća.

- Ovo je, zaista, neočekivano zadovoljstvo, Ashton. Lijepo izgledaš.

- I ... i ti, također. - Nakon kratke zbunjenosti sabrala se, odlučivši da odglumi ulogu što je bolje moguće.

- Da poručim nešto osvježavajuće?

- Ne, hvala. Došla sam porazgovarati s tobom o nečem ozbiljnom. Nitko mi osim tebe ne može pomoći. - Preplašeno se osvrnula. - Smijem li zatvoriti vrata? Ne bih željela da netko čuje naš razgovor.

Madeline podigne tamne obrve.

- Naravno. Je li netko u tvojoj obitelji bolestan? Da nije Orry?

Ashton brzo ode do vrata i zatvori ih. Da nije bila zaokupljena vlastitom brigom, vjerojatno bi osjetila zabrinutost u Madelininom glasu.

- Ne, svi su dobro. Ja sam ta kojoj je potrebna pomoć. Neću okolišati, Madeline, ali zaista ne znam nikoga kome mogu vjerovati i od koga mogu tražiti savjet. Ne smijem se obratiti svojoj obitelji. Znaš, prije nekoliko mjeseci, ja sam ... - zastala je namjerno, pokušavajući postići melodramatski ton - . . . ja sam se ponijela nepromišljeno. I sad sam, kako se kaže, u nevolji.

- Shvaćam - promrmljala je Madeline.

Na sreću, u Madelininom glasu nije čula ton osude. Blijedom rukom pokazala joj je stolac.

- Sjedni, molim te.

- Hvala. Tako je teško nositi tajnu i nikome se ne povjeriti. Na rubu sam ludila ... - suze joj se pojaviše u očima, baš kako je htjela. A zašto i ne bi? Zar nije bila očajna? Morala je sve izvesti savršeno, ili će propasti. Neće joj se pružiti druga prilika.

- Razumijem te.

- Poznaješ toliko ljudi u susjedstvu ... i svi te toliko cijene. Shvatila sam da jedino tebi mogu reći, zamoliti te za pomoć . . .

- Pretpostavljam da ne želiš zadržati dijete?

- Ne smijem! Trebala bih se vjenčati s Jamesom u proljeće. Dogovoren je već i dan. Volim ga, oh, Madeline . . .

Je li laž bila uvjerljiva? Pod haljinom, tresla su joj se koljena. Čvrsto ih je stisnula.

- Ah, bog neka mi oprost - uzdahnula je odveć glasno, pomisli i skrušeno spusti pogled. - Dijete nije njegovo.

- Neću pitati čije je. No, moram ti iskreno reći što mislim o tvojoj odluci: moralno, ne odobravam tako nešto.

Sad, pomislila je Ashton u panici. Sad! Ne povlači se! Nagnula se naprijed ridajući tako uvjerljivo da se i sama iznenadila.

-- Oh, bojala sam se da ćeš to reći. Mnoge žene tako r'sle. Poštujem tvoja uvjerenja, priznajem da sam zgriješila, no moram li izgubiti Jamesa i upropastiti cijeli život zbog jedne jedine glupe greške? Možeš li me barem uputiti nekome? Znam da u nizini postoje ljudi koji pomažu djevojkama u nevolji. Nikome neću odati tko me uputio. Samo mi reci kome da se obratim. -Sklopila je ruke kao u crkvi. - Molim te, Madeline.

Madeline se zagledala u njene ruke. Suze u Ashtonini očima odagnaše njenu sumnju. Prišla je djevojci, položila svoju ruku preko njenih ramena, i dok ju je Ashton molećivo uhvatila za dlan, progovorila:

- Smiri se. Pomoći ću ti. Ne mogu se pretvarati da odobravam tvoj postupak, ali ne mogu, kako sama veliš, dopustiti da upropastiš cijeli život zbog nekoliko nepromišljenih trenutaka. Svi ponekad popustimo trenutnim osjećajima - dodala je. - Poznajem jednu ženu u močvarama. Rekla je da joj se mogu obratiti ako ikada budem u neprilici. Ne bi bilo dobro da pođeš sama. Trebat će ti pomoć.

Ashtonino turobno lice zasja nadom. Madeline duboko uzdahnula, kao da se sprema zaroniti u vodu. Zapravo se tako i osjećala. Nije željela sudjelovati u rješavanju problema ove nepromišljene, umišljene i ispravne djevojke koja joj se obratila samo zbog toga što je bila očajna. No, Ashton je bila ljudsko biće koje je vapilo za pomoći. Madeline je, na nesreću, bila žena koja to nije mogla zanemariti.

- Poći ću s tobom - rekla je iznenada. - Trebat će mi nekoliko dana da sve dogovorim. Nikad prije nisam posjetila Tetku Belle.

- Oh, hvala ti. Oh, Madeline, ti si najdraže, najdivnije . . .

- Ne tako glasno, molim te - prekinula ju je Madeline. - Morat ću se povjeriti svojoj sluškinji, Nancy, no osim nje nitko više ne srni i e saznati. Ne želimo narušiti tvoj dobar glas ili izazvati nove nevolje.

Naravno, pomislila je Ashton, ni ja ne želim narušiti svoj dobar glas.

Pripreme su bile zamršene. Prvo, trebalo je stupiti u vezu s primaljom. Nancy je to obavila. Zatim, trebalo je dogovoriti datum i obavijestiti Ashton. Zapečaćeno pismo odnio je na Mont Royal Pete, jedini muškarac kojem je Nancy vjerovala, jak Crnac s kojim je živjela već godinu dana.

Nekoliko dana prije zakazanog datuma, Madeline je rekla Justinu da želi poći u Charleston radi kupovine. Nevoljko je pristao, prečuvši njenu rečenicu da će u gradu prenoćiti. Jedino je tražio da, osim Nancy, s njom pođe i muški rob. To je i očekivala.

Noć prije tobožnjeg puta u Charleston, slabo je spavala. Justin je oko jedanaest sati upao u njenu sobu; dva sata sjedio je dolje, opijajući se s Francisom/i proklinjući proturobovlasničke zagovarače u Kansasu. Prišao je njenom krevetu b^z riječi. Podigao joj je spavaćicu preko trbuha, uhvatio je šakama za gležnjeve i razdvojio joj noge. Nakon desetak minuta, još uvijek bez riječi, napustio je sobu.

Mrzila je način na koji bi posizao za njenim tijelom. No, barem bi poslije otišao u svoju sobu i ostavio je na miru. Nije postojala opasnost da otkrije koliko je nervozna.

Jutro je osvanulo sunčano, točno dva tjedna prije Božića. Nancy je spakirala Madelinin kovčeg. U podne, Pete je doveo kočiju s pokretnim krovom, jer se vrijeme promijenilo i slutilo je na kišu. Madeline je brinula zbog nevremena jer je trebalo putovati lošim cestama, no nije bilo vremena za odgađanje.

Kad je Resolute nestao s vidika, preuzela je uzde od Nancy. Pete je trčao uz lijevi bok kočije. Tako su stigli i do napuštenog raskrižja gdje ih je čekala Ashton u laganom jednopregu. Bila je blijeda i

nestrpljiva.

Pete je sjeo u Ashtoninu kočiju i odvezao je u šumu. U blizini je imao prijatelja, slobodnjaka, kod kojeg je kanio prenočiti i sutradan na istom mjestu sačekati kočiju s tri žene. Ashton je brbljala o verziji koju je ispričala kod kuće. Rekla je da će preko noći odsjesti kod neke prijateljice. Madeline je slušala njen glas, ne obraćajući previše pažnje sadržaju rečenica.

Tri su se žene smjestile u kočiju. Ashton je sjedila u sredini i Madeline je primijetila kako Orryjeva sestra nije oduševljena što se mora tiskati uz Crnkinju. No, morala je to šutke podnositi.

Madeline je trgnula uzdama i kočija je krenula. Gledala je oblake, sve više uznemirena zbog ovoga putovanja. Ako ju je išta utješilo, onda je to bila pomisao na skrovito mjesto Belline brvnare, daleko od Resolutea, u močvarama do kojih su vodili loši putevi kojima je malo tko prolazio. Madeline je vjerovala da imaju dobre izgleda da stignu do Tetke Belle a da ih nitko ne sretne.

Kad su se našle otprilike na pola puta, nebo se zacrnilo i počelo je kišiti uz jak vjetar i tuču. Cesta koja je na tom dijelu vodila uz močvaru ubrzo se pretvorila u kaljužu. Madeline je zaustavila kočiju.

Tuča i kiša prestadoše nakon desetak minuta, a vjetar se smiri. Madeline potjera konje uzdama i kočija ponovno krenu, no nakon dvadesetak minuta lijevi se kotač zaglubi u kaljuži.

- Svi van - naredila je Madeline.

Zajedno s Nancy poduprla je ramenima kotač i pogui ala ga dok je Ashton stajala postrance i gledala ih. U trenutku kad su uspjele pomaknuti kola iz gliba, Madeline začuje zvuk od kojeg joj se s.ce sledi. Topot kopita približavao se cestom.

- Sakrij se ovdje, brzo! ~~ rekla je Ashton koja ju je zbunjeno gledala, ne vjerujući da Madeline ozbiljno misli kako će uprljati svoje otmjene haljine zvlačeći se u blatnjavu gust aru.

- Zaboga, djevojko, požuri! - Madeline ju je gurnula u zadnji tren. Na cesti se pojavio jahač usponvši konja kad je spazio kočiju.

Jahač joj se učinio poznatim. Krupan čovjek s golemim crnim šeširom. Madelini se želudac stisnu. Prepoznala ga je. Poznaje li i on nju?

- Gospodo Madeline, što, za ime svijeta, radite tako daleko od Resolutea, i to po ovakvom nevremenu? - upitao je Watt Smith, sredovječni čovjek čiji su se konji često natjecali s konjima njena muža.

- Dužnost je dužnost, gospodine Smith.

- Ovdje? Pa u okolici ne živi nitko osim nekoliko bezvrijednih Crnaca. Jeste li sigurni da niste zalutali? Madeline zatrese glavom. Sm ha kao da nije razuvjerila. Pogledao je smrkuto Nancy.

- Nije sigurno za bijelu ženu da se mota zabačenim cestama, pogotovo kad polovica Crnaca šuška o pobuni. Želite li da jašem & vama ostatak puta?

- Ne, hvala vam, sve će biti u redu. Doviđenja. Uvrijeđen i zbunjen, Smith dotaknu obod šešira i odjaha svojim putem.

Madeline je sačekala otprilike pet minuta, a zatim pozvala Ashton da iziđe iz skrovišta. Srce joj je lupalo kao ludo. Strahovala je da će cijela zamisao biti otkrivena.

No, više se ništa nije dalo popraviti. Obavljena posla ili neobavljena, sve je bilo isto.

U trošnoj brvnari, Ashton je stenjala iako se još ništa nije dogodilo. Madeline je sjedila na malom trijemu u starom stolcu za ljuljanje, iscrpljena svim što se dogodilo tog posliiepodneva.

Žilava starica s osminom crnačke krvi slušala je zapomaganje djevojke i mirno puckala glinenu lulu.

- Kad sve završim, i kad se bude odmarala, namje-stit ću slamnjače za vas i Nancy.

- Dobra ideja, Tetka Belle. Hvala vam.

- Želim da znate - uperila je držak lule u Madeline - pomoći ću joj samo zato jer ste me vi zamolili. Ta cura muči svoje ljude.

- Znam. Nismo nikad bile bliske, no, činilo mi se da joj moram pomoći. Nije znala što sa sobom.

- Nek5 vam ne uđe u krv da se žrtvujete za njoj slične. Ona je zla, lazmažena i nezahvalna plačljivica. Nije vrijedna ni da vam skute ljubi.

Madeline se umorno nasmiješi. Tetka Belle uđe u brvnaru i zatvori za sobom vrata.

Kad je ugledala Belle, Ashton poče prestrašeno jaukati i cviliti. Madeline je čula staricu kako mirno govori;

- Nancy, dohvati tu bocu rakije i sipaj joj u grlo. A ti5 gospođice, začepi usta i lezi mirno, jer inače možeš se kupiti odavde i poroditi svoje kopile bez obzira želiš li ga ili ne.

Ashton je zašutjela. Madeline se namjesti u stolcu pokušavajući se opustiti. Nije mogla. Stalno su joj u misli navirale sumnjičave oči Watta Smitha.

Dok su se sutradan vozile prema raskrižju, Ashton je nekoliko puta pala u nesvijest. Madelini se činilo da se pretvara, jer tako se, valjda, djevojka poslije pobačaja mora ponašati. Pete ih je već čekao s jednopregom. Pomogli su Ashton da se smjesti i krenuli kući. Ashton se jedva sjetila da im uputi bljedih osmijeh i prommljala nekoliko riječi zahvale.

Jučerašnja je oluja zatrp?1! ceste polomljenim granama. I okoliš Resolutea bio je neuredan i pun per jastog lišća palmi. Morat će sazvati cijelu četu ljudi da počiste tratine, pomisli Madeline. Ali ne danas. Sutra će biti dovoljno...

- G'dice Madeline! - Nancyn preplašeni šapat trgnu je iz umornih misli. Podigla je oči i spazila Justina kako izlazi iz kuće i kreće prema njima. Lice i oči žarile su mu bijesom.

- Čuo sam da ste tražile Charleston uzvodno -rekao je. - Zar si zaboravila gdje se nalazi?

Strah i zbunjenost preplaviše joj misli. Watt Smith sigurno je bio dojahao do Resolutea i izvijestio Justina kako mu je vidio ženu na zabačenoj cesti, gdje pristojnoj dami ni u kom slučaju nije mjesto. Svaki savjestan čovjek bio bi učinio isto. Bila je sigurna da će Watt baš to učiniti, pa ipak, cijelo je vrijeme pokušavala odagnati tu pomisao.

- Justin...

Nije nastavila. Bila je užasnuta i preumorna da smisli neku laž.

Nancy i Pete pogledavali su se očima prepunim užasa. Justin pristupi kočiji, zgrabi Madeline za mišicu i izvuče je iz kola. Jauknula je, ne vjerujući da joj se muž može smiješiti u ovakvom trenutku. Uživao je što ju je uhvatio u zamku.

- Gdje si bila? - Stisnuo joj je zglob do bola. -Nabijala mi rogove?

- Justin, za ime boga, ne govori tako pred ... oh! Na oči joj navreše suze; povukao joj je ruku još žešće i unio joj se u lice.

- Zar se kurvaš iza mojih leđa? Saznat ćemo i to. -Grubo ju je odvuкао u kuću.

- Pitam te još jednom. Gdje si bila?

- Prestani, Justin. Nisam ti bila nevjerna, kako veliš. Nikad ne bih učinila tako nešto. Zarekla sam ti se na vjenčanju.

Dok je govorila, polako se povlačila pred njim. Slijedio ju je po spavaćoj sobi, poput mačke, neumoljivo se približavajući, korak po korak. Na putu mu se ispriječio mali tronožac s vazom. Podigao ga je i bacio iza sebe. Tronožac je zazvečao, a vaza se razbila.

- Onda, gdje si bila?

- U ... u privatnom posjetu. Ženske stvari. - Prestravljena, nije znala što drugo da kaže.

- Nisam zadovoljan odgovorom. - Ponovno ju je zgrabio za zglob. - Hoću istinu.

- Pusti me! Ako me povrijediš vrištat ću da svi u kući čuju.

Zabavljao se. Pustio joj je ruku i odmaknuo se korak.

- Samo izvoli. Misliš da će se netko zabrinuti? Da, možda ona crnačka drolja s kojom si tako bliska. I za nju ću se pobrinuti, budi bez brige.

Medelinom prostruji još jači strah. Iako je bila prestrašena, znala je da može izbjegavati odgovor beskonačno. Ali, ako počne mučiti jednu Nancy...

- Ne moraš se toliko bojati, draga. - Glas mu je bio razdragan, kao da vodi običan razgovor. - Neću te povrijediti fizički. Nikad nisi imala ni najmanju modricu. To bi bilo ružno kad bismo se zajedno negdje pojavili. Osim toga, ti si dama, ili bi to trebala biti. Bičevanje i slične stvari samo su za crnčuge. Naužit ću se toga večeras. S tvojom crnkijom i onim robom. U međuvremenu, nastavit ću ti postavljati ljubazna pitanja i očekivati odgovor.

Usprkos susprezanju, ponovno je počela plakati. Mrzila je tu svoju slabost koja je izviralala iz napetosti, iscrpljenosti i straha. Nije se mogla savladati.

- Odgovorila sam ti, Justin. Nisam te obeščastila. I nikad neću.

Uzdahnua je kao da žali.

- Dragaa moja, to nije odgovor. Morat ću te ostaviti u sobi sve dok se ne urazumiš.

- Ostaviti me...?

Shvatila je što kani i oči joj se razrogačiše. Poput životinje koja se bori za život jurnula je prema vratima. Skoro je uspjela. Prsti su joj bili udaljeni samo nekoliko centimetara od mjedene, ulaštene kugle, kad sjevnu njegova ruka. Zgrabio ju je za zglob i zavitlao je natrag u sobu. Vrisnula je, udarila o krevet i srušila se.

- Duboko si me uvrijedila svojim lažima i neposluhom. Ovaj put neću ograničiti tvoje zatočeništvo na dan i noć. Zbogom, draga.

- Justin!

Zgrabila je kuglu i mahnito je počela tresti naprijed--nazad uspjevši otvoriti vrata nekoliko centimetara. No, on je bio jači. Zaključao ih je s vanjske strane. Kad je čula ^vljocaj ključa u bravi, kliznula je na pod nemoćna i jadna.

Izašavši iz sobe, Justin se prestao smiješiti. Ono što je zapravo osjećao nije bilo olakšanje nego bijes. Ova kazna, zatvor na najmanje tjedan dana, nije mogao promijeniti ono bitno. Madeline mu je prkosila već godinama - svim njenim knjigama i neženskim stavovima. Zadnji ispad bio je samo vrhunac

njenog otpora i pobune. Pobune koju je on sam omogućio. Snošljivošću...

Ne, svojom slabošću.

Mora tome stati na kraj, zakleo se sam sebi spustivši se niza stepenice. Počeo je urlati na sluge da pronađu i dovedu Nancy i Petea, Nitko nije znao gdje su.

Nakon sat vremena, shvatio je da su pobjegli. Divlji ga je bijes gotovo gušio. Poslao je momka do Francisove kuće s porukom da smjesta okupi oružanu potjeu. Potjeru koja će pucati čira spazi bjegunce.

Viđeni su, dva dana kasnije, kako skelom prelaze rijeku Savannah. Nitko im je pribavio lažne propusnice. Nitko nije provjeravao smiju li putovati, i nitko s Resolutea ih više nikad nije vidio.

Koliko je dugo bila zatvorena? Tri dana? Ne, četiri, računala je.

Nije bilo načina da sazna što se dogodilo s Nancy i Peteom. Strahovala je da ih je mučio ili ubio. Grozničava uma, gotovo na rubu svijesti, teško se mogla i sjetiti zbog čega brine za njih. Spavala je po danu, a noću hodala sobom - njenim zatvorom. Na verandi, ispred zatvorenih prozora, čovjek je čuvao stražu dan i noć. Jedanput dnevno, pred svitanje, dvojica Crnaca došla bi do vrata. Prvi je pazio, a drugi, na brzinu, stavio u sobu obrok hrane za taj dan. Na tanjuru bi bile tri prepolovljene kriške smeđeg kruha. Uz njih i plitki vrč s vodom. Za nekoliko trenutaka, koliko bi vrata bila otvorena, robovi bi je sažalno pogledali ne usuđujući se progovoriti ni riječi.

Nije dobijala vodu za pranje. Svakog bi dana upotrijebila malo vode iz vrča. No, uskoro je počela neugodno vonjati. Trećeg dana, dok je spavala, netko se ušuljao i ispraznio do vrha punu noćnu posudu. Dotad, soba je zaudarala poput staić.

Zar je to, uostalom, i bilo važno? Kako su sati prolazili, sve je manje bila svjesna stvarnosti. Čudna ju je zvonjava u ušima izluđivala. Neka neobična svjetlost, ljubičasta ili bijela igrala je po uglovima njene sobe.

Ili joj se to samo priviđalo?

- Ory, Ory, zašto se nismo upoznali ranije?

Vidjela ga je kako stoji na vratima i pruža svoju desnu ruku dok mu oči plamte. Zahvalna, potrčala mu je u susret. U trenu kad mu je htjela dotaći ruku, nestao

Počela je plakati. Neki tih, unutarnji glas, rekao je: Kako bi se otac stidio da vidi sve ovo.

Bilo joj je svejedno. Bila je bolesna, iscrpljena, užasnuta. Jecaji se postupno pretvoriše u krikove.

- Potrebni su joj hranjivi obroci.

- Da, doktore - rekao je Justin zabrinuta glasa, pun razumijevanja - no, već tjedan dana pokušavamo je nagovoriti da jede. Ne želi. Odbija hranu.

Justin i liječnik pogledaše se očima punim lažnog razumijevanja i zabrinutosti.

Madeline to spazi ali ne shvati značenje pogleda. Jedva svjesna onoga što se događa, ležeći u krevetu raspuštene, crne kose, blijeda lica, gledala ih je širom otvorenih, djetinjih očiju.

- Oh, nisam iznenađen - odgovorio je liječnik značajno kimnuvši glavom. — To je čest predznak živčane iscrpljenosti. - Bio je debeljuškast, otmjeno od je čn čovjek čije je lice zračilo uspjehom. Ime mu je bilo Lonzo Sapp.

- Srećom - nastavio je - suvremeno liječništvo otkrilo je postupak kojim to uspješno rješava. Odmor u krevetu, mnogo vrućeg čaja, a potom, kad se pribere, jaka hrana. Istovremeno, preporučio bih vam obilne količine posebnog tonika od celera, jedanput dnevno.

- Tonik od celera - ponovio je Justin - sigurno po vašem receptu ?

Dr. Sapp kinine glavom.

- Temelj mu je vinski ocat, no najvažniji je sastojak usitnjeni celer. - Liječnik se nagnuo nad krevet i pomaknuo uvojak Madelinine kose s obrve. Koža joj je svjetlucala obasjana slabim svjetlom svijeća. Milujući je po kosi, podsjećao je na dobroćudnog oca. - Ako me čujete, gospođo LaMotte, onda shvatite da uskoro možete ozdraviti. Želite li to?

Zadebljalim, suhim jezikom dotakla je ispucam, donju usnu. Nije progovorila, već se zagledala u liječnika izmučenim pogledom i sklopila kapke dajući mu znak da je shvatila.

- Onda se morate pridržavati mojih uputstava bez pogovora. Vaš me muž doveo iz Charlestonea. Zabrinut je zbog vas. Utješio sam ga, no ozdravljenje je samo u vašim rukama. Hoćete li učiniti ono što budem tražio od vas ?

- D...da.

Justin se sagnuo i nježno je poljubio u obraz. Osjećao se mnogo bolje jer je otkrio način na koji može slomiti njen buntovni duh. Usput, na taj ju je način kažnjavao i za nevjeru. Bio je uvjeren da ga je prevarila s nekim prošlog tjedna, a možda je to radila već godinama. Prečesto je sama izbivala s Resolutea.

Zaključavši je u sobu i izgladnjujući, slomio je sav njen otpor, ali nije uspio postići jedno. Nije saznao

gdje i s kim je provela dan i noć u močvari.

Najprije ga je neuspjeh razbjesnio. Tada je, shvativši da neće saznati i da gubi bitku s njom? njenu tvrdoglavu šutnju protumačio svojom srećom. Kad bi otkrio ime njena ljubavnika, to bi ga ponizilo. Što ako je to neki bijedni bijeli trgovac, ili, ne daj bože, neki Crnac. Njena šutnja sve mu je više vrijedila. Bolje da ne sazna istinu, pomislio je. No, istovremeno, u njemu se rodila nepodnošljiva i trajna mržnja prema vlastitoj ženi.

Dok se uspravljao nad njenim krevetom, na licu mu nije bilo ni traga mržnje. Prije ulaska u sobu namazao se cimetnom tekućinom, jer je u prostoriji nepodnošljivo zaudaralo. Nije više bilo potrebno. Prišao je prozorima, otvorio ih i razmaknuo kapke.

Sobu je ispunio hladan, noćni zrak. Svijeće zatitraše, a Madelinine oči ispuniše se zahvalnošću.

- Bit će bolje kad povrati snagu - uvjeravao ga je Sapp dok su napuštali sobu. - Slabost joj pomućuje duh. - Liječnik je zatvorio vrata sobe, pažljivo pogledao na jednu i drugu stranu hodnika i nastavio tihim glasom. - Nakon tjedan dana, priviknut će se na tonik. Ni u što neće posumnjati. Tada možete početi dodavati toniku sredstvo o kojem smo razgovarali.

- Sredstvo koje sadrži tmkturu opijuma.

- Male količine, naravno. Ne smije joj nauditi, tek toliko da bude smirena i poslušna.

Krenuli su hodnikom prema stepeništu. Dr. Sapp je nastavio:

- Kad prestane uzimati tonik, opijum joj možete nastaviti davati na mnogo različitih načina. Tinktura je tamna, slatkasta tekućina koju možete stavljati u kolače, dodati mesnim umacima ili vinskom octu kojim ćete začiniti njenu salatu« Hoću reći, ne morate joj ga davati poput lijeka. Naravno, ako ste čitali Quinceyja, onda znate da se mogu očitovati i popratne pojave. Slabost, tvrda stolica, iznemoglost, ravnodušnost. No, sve se to može pripisati i drugim uzrocima, naravno. Naporu i tegobama svakodnevnog života - rekao je slegnuvši ramenima. - Ne mora nikada saznati da uzima opijum,

- To me raduje - rekao je Justin s olakšanjem čovjeka koji je probdio cijelu noć, i kojem se konačno ukazala prilika da se odmori. Na lice namjesti tužan osmijeh. - Tako sam se brinuo zbog nje.

- Razumijem vas.

- Želim učiniti sve da izliječim njene živce i vratim joj duševni mir.

- Težak zadatak, no divim se vašoj odlučnosti.

- Izliječiti je da ne muči sebe i obitelj.

- Potpuno vas shvaćam - prommljao je dr. Sapp, smiješeći se domaćinu.

- Još jedno pitanje, doktore. Koliko dugo smije trajati liječenje?

- Pa, ako ste zadovoljni rezultatima, godinu dana. Dvije. Neograničeno dugo.

Ponovno, dva se muškarca pogledaše, i ne trepnuvši, shvatiše da su se savršeno razumjeli. Neobavezno čavrljajući, poput dugogodišnjih prijatelja, nastaviše silaziti stepenicama.

Krajem ožujka 1855. na Mont Royalu je priređeno slavlje u čast Ashtoninog vjenčanja s Jamesom Huntoo-nom. Orrju je sve nalikovalo običnoj farsu, Claiissa se smiješila mladoj, no nije se mogla sjetiti tko je ta lijepa dama.

Odmah nakon vjenčanja, Ashton je priredila mučnu scenu. Sve do tog trenutka, Huntoon se protivio da svadbeno putovanje provedu u New Yorku, jedinom mjestu u koje je Ashton željela poći. Nije joj smetala mržnja prema Jenkijima čim je čula da su u tom gradu najotrnjeniji restorani i kazališta. Huntoon je, pak, zagovarao put u Charleston, i bio je prilično uporan, sve dok gnjevna mlada supruga nije hitnula na njega komad torte. Ozlojeđeni i prestrašeni mladoženja brzo je promijenio mišljenje strahujući da mu mlada još tjednima neće dopustiti da uživa u njenim dražima. Čim je kočija krenula, Ashton se vratilo dobro raspoloženje.

Uza sve nemile scene, naravno, ulje na vatru dodao je i Cooper, razgnjevljujući većinu muškaraca svojim stavovima. Neprestano je ponavljao pitanje zbog čega ni abolicionisti, ni plantažeri ne žele razmotriti Emerso-nove prijedloge koje je u veljači iznio pred njujorškim proturobovlasničkim društvom. Emerson je pažljivo bio razradio mogućnosti postupnog oslobođenja, predlažući da se robovlasnicima isplati više od dvije stotine milijuna dolara - po njegovom mišljenju zanemariv novac u usporedbi s okončanjem nacionalne sramote i očuvanjem mira u zemlji.

- Obje se strane tom prijedlogu izruguju - rekao je Cooper - a razlog može biti samo jedan. Onoga trena kad ukineš uzrok svađi, svađalice ostaju bez posla.

- Želite reći da su ljudi koji se bore za južnjačka prava obične svađalice? - upitao je netko Coopera.

- Neki su i iskreni. No, većina priželjkuje da abolicionisti još žešće i ekstremnije napadaju Jug. Jedino tako mogu opravdati otcepljenje od Unije i odvojenu vladu, što je, naravno, čisto ludilo.

Naprotiv, gosti na svečanosti koji su ga slušali, smatrali su da je Cooper lud i opasan. Još donedavna držali su ga običnim dosadnjakovićem čije brbljanje nikome ne može nauditi, ali u zadnje su vrijeme promijenili mišljenje. Njegovo živo zanimanje za političke stavove engleskog državnika Edmunda

Burkea i upozorenja da čovjek ne smije stajati po strani, ponukalo ga je da se priključi ogranku čarlstonske Demokratske stranke.

U stranku su ga prihvatili iz razumljivog razloga. U nekoliko im je navrata poklonio prilično veliku svotu novca, tako da ga vođe stranke jednostavno nisu mogle odbiti. Uostalom, nije on bio jedini čovjek u državi koji se protivio putu kojim je Jug pošao. Kako ih nije bilo mnogo, demokrati su ih podnosili.

Počeo je sve češće putovati i sastajati se s drugim umjerenim demokratima. U Virginiji je upoznao čovjeka koji mu se svidio - visokog političara po imenu Henry Wise, čija je želja bila da postane guverner. Wise je javno branio robovlasništvo, ali je smatrao da su svi južnjaci koji misle ostvariti svoja prava izvan Unije, obični spletkari i idioti.

- Naravno, shvaćam zašto to žele - govorio je Wise. - Rado bi ponovno imali vlast i moć, sve ono što je ovih dana prešlo iz ruku Juga na Sjever i Zapad. Možda to i ne poznaju. Možda, stvarno, vjeruju u svoje glupe stavove. Ali, to su opasni ljudi, Cooper. Organizirani, aktivni, glasni ... i prijatna su cijelom Jugu. Cooper se osmjehnu, zamišljeno i tužno.

- Kad se zli ljudi udruže, moraju se udružiti i dobri. Inače, past će jedan po jedan, kao neprimjetne žrtve.

- Mudro rečeno.

- Bilo je jednako mudro i 1770, kad je to Burke i zapisao. Nažalost, rečenica je zaboravljena.

- Nije zaboravljena. Samo je mnogi, s obje strane, ne žele čuti. - Wise je zastao, zagledavši se u posjetitelja. - Čuo sam o vama, Cooper. Dugo ste vremena bili usamljeni borac u svojoj državi, i drago mi je da ste se priklonili demokratima. Trebalo bi nam više ljudi poput vas. Pretpostavljam, naravno, da nije već prekasno.

Sve činjenice upućivale su da bi moglo biti prekasno. Objе strane i dalje su izazivale i prkosile jedna drugoj. U državi Massachusetts proglašen je izazovan zakon

0 osobnim slobodama koji je štitiо sve ljude, uključujući

1 Crnce. Zakon je donesen kao odgovor na prošlogodišnji događaj u Bostonu. U tamošnjoj je sudnici, naime, suđeno Anthonyju Burnsu, odbjeglom robu, a abolicio-nistička rulja napala je zgradu pokušavajući osloboditi Burnsa. Nisu uspjeli. Federalne i državne vlasti dogovorile su se da Burnsa vrate južnjačkom vlasniku.

U međuvremenu, potpomognuti takozvanim graničarskim lupežima iz Missourija, završeni su izbori u Kansasu. Prebrojavši glasove, zakonodavna tijela te države bila su sastavljena gotovo isključivo od pobornika robovlasništva. Bila je javna tajna da su naoružani graničari iz Missourija terorom i zastrašivanjem utjecali na izbore. Novoizabrani zakonodavci odmah su donijeli nekoliko zakona kojima su odredili stroge kazne za svaki proturobovlasnički javni istup.

Mjesec za mjesecom, obje su strane ulagale sve više žuči u igru koja je sve više odisala nasiljem. Iz Missourija horde noćnih jahača prelazile su granicu. Sa sjeveroistoka stizale su pošiljke oružja za slobodnozemiļaše. Na sanducima je stajao natpis da sadrže Biblije. To je ponukalo Cooper a da na sastanku stranke u Columbiji izjavi:

- Čak je i Bog zavrbovan. Zapravo, obje strane tvrde da Gospod nosi njihovu uniformu. Što mislite, ima li on dnevi raspored, pa malo trčkara jednima, malo drugima? Ako je tako. sigurno je, jadnik, užasno iscrpljen.

Nitko se nije nasmijao.

Jednoga popodneva, na pristaništu tvrtke C.S.C, Cooper se upustio u razgovor s lučkim predradnikom Gerdom Hochwaltom, Nijemcem, čiji su se roditelji tek pnje pedesetak godina doselili u Charleston. On je bio prvi Hochwalt rođen u Americi. Bio je čovjek oštar prema neradnicima, no inače blag i čovjekoljubiv, odan vjeri. Bio je oženjen i otac jedanaestero djece, a kuća u predgrađu jedva je bila dovoljno velika za sve njih.

Cooper i Hochwalt raspravljali su o nedavnom proturobovlasničkom kongresu u Big Springsu, u Kansasu. Prisutni na kongresu iznijeli su prijedlog da se područje Kansas prizna slobodnom državom. Također, odbili su priznati zakone koje je donijelo zakonodavstvo izabrano na prijeveru. Uredništvo Mercury ja oštro je osudilo zasjedanje u Big Springsu. Hochwalt je odobravao uvodnik.

- Čitao sam ga - rekao je Cooper - i mislim da je obična, otrcana frazeologija. - Razgovarajući, usput su obojica nadzirala Crnce koju su na Mont Royal ukrea-vaK bale pamuka za liverpulsku tvornicu. Brod je, kao i za mnogih prethodnih plovidbi, bio natovaren do vrha. Iza svake pošiljke, već su ga čekale tri nove narudžbe. Samo pakiraonica mjesečno je donosila sve veći dobitak. Čak je i Orry morao priznati da mu brat uspješno posluje.

Hochwalt je podviknuo na jednog lučkog radnika koji se spotaknuo i zadržao utovar. Obrisao je oznojeni vrat plavom maramicom i rekao:

- Da, možda je članak gospodina Rhetta malo otrcan, no vjerujem stavovima za koje se zalaže.

- Kako možete, Gerd? Ponovno se zalagao za odvojenu vladu.

- A zašto ne, gospodine ? Koliko moje sjećanje seže u prošlosti. Sjevernjaci nas stalno vrijeđaju i

krnje. Misle da smo smeće, svi do jednoga. Južnjački vlasnici bordela! Takva krilatica kruži Sjeverom, zar ne? A ja nikad nisam imao roba, niti sam bio pobornik robovlasništva. Nikad u životu. Sjevernjačko vrijeđanje me razbješnjuje. Ako ne prestanu, tako mi boga, krenut ćemo vlastitim putem.

Cooper je mogao shvatiti Hochwaltove osjećaje. No, nije bio trenutak za osjećaje, već za trezveno razmišljanje.

- Zar ne vidite da nas ljudi poput Boba Rhetta, Jamesa Huntoona, ili onog Yanceyja iz Alabame vode ravno prema rubu provalije?

Hochwalt zatrese glavom.

- Ne, gospodine Main. Čak i da je tako, osjećam da bih pošao za njima.

- Za ime svega, čovječe, zašto?

Predradnik zaškilji prema Cooperu poput ne baš bistra čovjeka.

- Južna Karolina je moj dom. Ti ga ljudi brane. Nitko drugi to ne čim, gospodine Main,

- Velim ti, Orry, kad je Hochwalt to rekao, prošla me jeza. Moj predradnik nije neki gorljivi prevratnik. On je staložen, ugledan Nijemac. Ako on i ljudi poput njega vjeruju usijanim glavama, situacija je gora nego što sam mislio.

Cooper je to izrekao nekoliko večeri kasnije. Orry je bio dojahao do Charlestona da zajedno srede knjigovodstvo tvrtke. Radili su gotovo cijeli dan i na kraju je Orry bio zadovoljan Cooperovim poslovanjem. Čestitao je bratu na dobro vođenom poslu. Nakon toga, sjeli su u udobne stolce od pletenog pruća, gledajući vrt Cooperove kuće u ulici Tradd. Mali Judah, zdepasti dječčić, kotrljao je loptu do Marie-Louise, bebe koja je ispruženih nogu sjedila na gustoj travi.

- Pravo da ti kažem - odgovorio je Orry - ne posvećujem baš previše pažnje svim tim problemima. Imam dovoljno vlastitih briga.

Koje ne rješavaš, pomisli Cooper primijetivši melankoličan izraz bratovijeva lica. Orry se ispružio u stolcu protegnuvši duge noge. Gledao je djecu kako se igraju u vrtu. Je li to bila zavist u njegovim očima?

Orry skrene pogled od djece i nastavi razgovor o tvrtki.

- Zadovoljan sam što brodovi plove natovareni do vrha. Južnoevropsko tržište riže još je uvijek slabo. Narudžbe opadaju svakog mjeseca. Bilo je pametno što si predložio da proširimo posao s tvrtkom.

Rekao je to uobičajenim tonom glasa, no Cooper je osjetio da nešto nije u redu. Nije mogao ustanoviti što. Htio je upitati Orryja za razlog kad je Judith izašla iz kuće noseći u ruci malen paket.

- Došao je dostavljač iz Kolonijalne knjižare rekavši da je ovo za tebe, Orry.

- Oh, knjiga koju sam jutros poručio. Knjižar mi je bio obećao da će danas popodne dobiti nekoliko primjeraka. - Brzo je odmotao paket. Ugledavši naslov ispisan zlatnim slovima, Judith je iznenađeno sklopila ruke.

- Vlati travel! Tu je knjigu stihova velečasni Ent-whistle napao na nedjeljnoj misi. Čitala sam o tome u novinama. Rekao je da su te pjesme djelo čovjeka koji je odbacio razum i čudoređe. Da su prepune prljavštine i prostakluka.

Cooper je rekao:

- Tog pjesnika ne vole ni svećenici na Sjeveru ... kako mu je ono ime? - Zagledao je knjigu u bratovljevim rukama. - Whitman. Otkad imaš vremena i sklonosti za suvremeno pjesništvo?

Ispod brade Orryjevi se obrazi zarumenješe.

- Kupio sam je kao poklon.

- Nekome na Mont Royalu ?

- Ne, jednoj znanici.

Cooper nije nastavio ispitivati. Da jest, možda bi otkrio razloge Orryjevom otužnom raspoloženju.

- Večera samo što nije zgotovljena - rekla je Judith. - Od ranoga jutra Rachel je skupljala rječne rakove. - Rachel je bila prsata Crnkinja, slobodnjakinja zaposlena kao kuharica. - Pozvala sam Ashton i Jamesa da nam se pridruže, no, rekoše da su zauzeti. Ne viđamo ih često. Iako stanuju u blizini, žao mi je što moram reci, ali nisu mi navratili. Svaki put kad ih pozovem imaju neka preča posla.

- Imaju cijele gomile novih prijatelja - objasni Cooper. - Većina ih je iz Bob Rhettovog kružoka. Ne mogu se pretvarati da je ugodno kad te izbjegava vlastita sestra, ali mislim da je bolje tako nego da se družite i večeravaju s nama. James i ja toliko se razlikujemo u političkim nazorima, da bismo, vjerojatno, već kod predjela izazvali jedan drugoga na dvoboj.

Nimalo ozlojeđen, pljesnuo je rukama.

- Djeco! - pozvao je - vrijeme je za jelo. Dođite ocu u krilo.

Orry nije prestajao misliti o Madelini. Gledao je knjigu, zatim je ponovno zamotao i pažljivo spremio u džep.

Za vrijeme večere, Cooper je nekoliko puta pokušao povesti razgovor o proširenju poslovanja tvrtke, ideji kojom se sve češće zanosio u posljednje vrijeme. Zahtijevalo bi to hrabrosti i mnogo više uloženog novca nego što su ga Mainovi mogli namaći. Mislio je kako bi, možda, mogao zainteresirati

Georgea Hazarda da se uortači s njima, ali tu ideju još nije bio spomenuo Orryju. Tako je bilo i te večeri. Orry je uporno skretao razgovor s teme o poslovanju. Zapravo, dok su sjedili za stolom jedva je izgovorio dvadesetak riječi, Te noći, u krevetu s Judith, Cooper je rekao kako se ne sjeća Orryja tako tužnog i loše raspoloženog sve od dana kad se bio vratio iz Meksika.

Huntoonovo odvetništvo dobro je napredovalo. Njegova popularnost također. Ashton je pomogla i u jednom i u drugom. Vrlo često pozivala bi goste na sjedeljke, prijeme, večere; bila je obazriva i ljubazna prema gradskim prvacima i njihovim ružnim, dosadnim ženama, ni u jednom trenutku ne dopustivši im da primijete koliko ih prezire i kako ih podmuklo iskorištava.

Huntoon se danima pripremao za završni govor na temu rastuće nacionalne krize. Jedne večeri kasnoga ljeta, u njihovoj kući na East Batteryju okupio je probrano društvo od tridesetak uzvanika ne bi li im predočio govor u sažetom obliku. Među uzvanicima su bili izdavač i urednik Rhett i gost poznat kao jedan od najgorljivijih zagovarača otcjepljenja? William Yancey iz Alabame. Miran, gotovo bezazlena izgleda, Yancey je slovio kao odličan govornik. Neki su ga ljudi nazvali Princom Smjelih Kritičara. Ashton je sanjarila kako bi bilo dobro da ga unaprijede u kralja, jer tada bi njen muž mogao osvojiti titulu princa.

Držeći srebrom uokvirene naočale u jednoj ruci, Huntoon se potrudio da ostavi što bolji dojam. Uzvanici su ga pažljivo slušali dok je izgovarao završne rečenice, zaključak govora koji je Ashton znala napamet.

- Unija je poput velike tvrđave, moje dame i gospodo. Njena je polovica već prešla u ruke divljačkih osvajača. Vjerni podanici još uvijek drže drugu polovicu koju su pokoljenjima nepokolebljivo branili. Sad i toj polovici prijetite. Ja ću, među prvima, uzeti baklju u ruke i radije spaliti tvrđavu do temelja nego dopustiti divljacima da zauzmu i centimetar naše polovice.

Ashton je prva zapljeskala, a za njom i ostali, glasno odobravajući. Dok su kućni robovi nudili punč na srebrnim pladnjevima, Huntoon je pristupio Yancey.

- Znae, James, vrlo vjerojatno ćemo tako nešto morati i učiniti. A nakon toga, na ruševinama stare morat ćemo izgraditi novu tvrđavu. Taj će zadatak iziskivati odane radnike ... i sposobne vođe.

Ton glasa i pogled rječito su kazivali da među ove druge ubraja i Huntoona. Mladi se odvetnik kočoperio zbog laskanja.

Ashton nije shvaćala sva ta pitanja o kojima su muškarci beskrajno dugo znali raspravljati. Zapravo, nije marila za stalno pozivanje na neka izgubljena južnjačka prava, jer, što se uzbuđuju toliko kad imaju ono jedno, Bogom dano pravo da su vlasnici robova. Zanimalo ju je jedino zašto su se u razgovorima svi toliko uzbuđivali i žestili. U tome je osjetila priliku da prigrabi dio moći i vlasti. Muž ju je bio uvjerio kako će jednog dana biti utemeljena samostalna, odijeljena južnjačka vlada. Svim je srcem željela postati jednom od njenih velikih dama.

- James, bio si divan - uzviknula je uhvativši ga pod ruku. - Nikad te nisam čula tako dobro govoriti. - Ponovno je zapljeskala pozivajući i druge, koji joj se pridružiše. Iz skupine ljudi izdvoji se Yancey, uzvikujući:

- Tako je! Bravo!

- Hvala ti, draga - rekao je Huntoon, a pogled pun zahvalnosti doimao se patetičnim. Ashton ga nije često hvalila kad bi bili nasamo. Naprotiv, prečesto bi mu govorila kako je loš ljubavnik.

Te večeri, pak, prisustvo brojnih ljudi i uspjeh cijelog prijema izazvalo je u njoj neočekivano seksualno uzbuđenje. Jedva je dočekala da se uzvanici razidu, otrčala je uza stepenice, razbacala odjeću i nestrpljivo dovukla muža u krevet.

Žmirkajući i znojeći se, posao mu je teško išao od ruke. Nakon svega, prošaptao je:

- Je li bilo dobro ?

- Sasvim dobro - slagala je. Tako je dobro napredovao u politici da ga nije htjela obeshrabriti u krevetu. Ali, nikad je nije zadovoljio mlitavim milovanjem, i zapravo joj se sve češće gadio. Tješila se pomišlju da sve, pa i položaj jedne od prvih dama, ima svoju cijenu.

Ponovo joj je bio potreban novi izlet kući. Što prije.

Ashtonin je ljubavnik otkrio novo sastajalište: ruševine stare crkve koju su svi nazivali Kapelicom Spasa. Kako je samo uživala zadići suknuju i prepustiti se Forbesu da je uzme na suncu i stepenastim temeljima crkvice.

Njegov je konj u blizini ržao i toptao kopitima. Iz daljine čula je potmule pucnjeve - čuvari polja na nekoj od plantaža tjerali su ptice s dozrelih rujanskih rižinih usjeva. Rzanje i pucnje vi samo su pojačali njeno uzbuđenje. Dahtala je od zadovoljstva.

- Brine me da ne napravimo dijete - rekao je Forbes oznojena lica, tek nekoliko centimetara iznad njenog.

Ashton obilne ugao usana.

- Taj me mali strah dodatno uzbuđuje. Zapravo je vjerovala da ne postoji opasnost da

zatrudni. Huntoon je često pokušavao, no nije zanjela. Vjerojatno je ona stara u močvari, rješavajući je njene gluposti, nešto spetljala. Nije to bilo ni tako loše, ali pomisao da je jalova katkad bi je rastužila.

- Uzbudivat će te sve dok ne ispadne klinac koji liči na mene a ne na tvoga muža - rekao je Forbes.

- Briga oko Jamesa je moj posao. A tvoj je ovdje. Rekavši to, ponovno ga je povukla na sebe. Udaljeni pucnjevi opet je uzbudiše.

Kući se vratila našuljanih guzova zbog tvrdih temelja kapelice, no nije joj bilo žao. Vrijedilo je. Forbes je bio vješt ljubavnik. Taština ju je malo mučila, jer nije znala s kim Forbes vježba kad nje nema. Bio je sve bolji i bolji. Tješila se pomišlju da ako i ima druge, sigurno se ne mogu usporediti s njom. Čim bi ga pozvala, Forbes bi dojurio kao poslušna pastuh.

Vraćajući se na Mont Royal, Forbes ju je dopratio gotovo kilometar do plantaže. Razgovarali su o još nečem zajedničkom: bili su opsjednuti izmišljanjem različitih načina kojima bi mogli nauditi Billyju Hazardu i Brett. Forbesa je oduvijek čudilo odakle Ashton toliko dovitljivosti i mašte. Nije znao da je zanimaju samo tri stvari - moć, seks i osveta.

- Čuo sam da vas je prije nekoliko dana posjetio mister Yancey - rekao je Orry za večerom.

Ashton se ponosila s pola stupca što ih je Mercury objavio o prijemu.

- Da, stvarno je bilo ugodno - odgovorila je. -Rekao je nekoliko oštrih rečenica na račun Jenkija. James također. Naravno - okrenula se k Brett - s izuzetkom obiteljskih prijatelja.

- Zanimljivo - rekla je Brett, ne nasmiješivši se.

- Stvarno. Billy je nešto posebno. - Ashtonin je osmijeh bio umiljat i lažno iskren. Nešto je u njoj bolno zaigralo i presjeklo joj želudac. - Je li već spomenuo dan vjenčanja?

Na pitanje je odgovorio Orry.

- Nije. Tek će slijedećeg lipnja diplomirati. A ni poručnička plaća nije velika. Tisuću dolara godišnje? Od toga obitelj ne može živjeti. Rekao bih da je prerano razgovarati o vjenčanju.

Brettine oči zasjaše kad je pogledala brata.

- Da, prerano je.

No, porazgovarat će uskoro o tome, pomislila je Ashton. A tada bi se mogao ukazati pravi trenutak za osvetu; kad budu najsretniji.

Poslije večere, Ashton je otišla do obiteljske grobnice. Počeo je puhati jak vjetar. Kosa joj je vijorila poput crnog barjaka dok je klečala uz Tilletov grob i govorila tiho, ali uzbuđeno.

- Jamesu ide sve bolje, tata. Željela bih da si ovdje i vidiš to. Znam da si želio još jednog sina umjesto kćerke, ali ponosit ćeš se sa mnom, baš kako sam ti obećala. Postat ću čuvena dama. Za moje ime znat će ljudi diljem Juga. Moljakać će me za milost i usluge. Jamesa, također. Kunem ti se da će tako biti, tata. Kunem se.

Kad je Ashton otišla iz kuće, Orry se popeo do majčine sobe. Clarissa je bila ljubazna i vesela, no nije ga prepoznala. Na stolu pred njom ležao je već treći pergament s obiteljskim stablom. Prva je dva tako često ispravljala, brisala i dopunjavala da su se raspali u komadiće.

Silazeći niz stepenice razmišljao je o Billyju i Brett. Bilo mu je drago što nisu pomišljali na vjenčanje čim Billy izađe iz West Pointa. Nije bio siguran što bi mu odgovorio da ovoga trena zaprosi Brett. Cijela mu se sutrašnjica činila odveć sumornom.

Uputio se u biblioteku i ugasio svjetiljku. Otvorio je prozorske kapke i duboko udahnuo svjež noćni zrak. Mirisalo je po rijeci i jeseni. Okrenuo se i pogledao sobu. U mračnom uglu visjela je njegova uniforma. Sjetio se da mu predstoji posao na rižinim poljima. Trebalo je ubrati urod. Nije ga uopće zanimalo.

Što se dogodilo Madelim ?

To ga je pitanje progonilo danima. Potpuno se osamila. Gotovo da i nije napuštala Resolute, a kad bi nekamo i pošla, uvijek bi je pratio Justin. Prije nekoliko tjedana presreo je njihovu kočiju na cesti uz rijeku. Mahnuo im je na pozdrav, možda i odveć srdačno, a Madeline mu je odzdravila isto kao i Justin: namještena osmijeha, praznog pogleda i jedva podignute ruke dok se kočija udaljavala cestom. Iz police s knjigama izvadio je Vlati trave, još uvijek zamotan u smeđi papir. Nije je mogao pokloniti Madelim. Više nije posjećivala Clarissu niti mu je odgovarala na molbe da se sastanu. Triput ju je ovoga ljeta čekao kod Kapelice Spasa nadajući se da će doći. Nije se pojavila.

Zadnji put kad ju je čekao, otkrio je slomljene grane i ugaženu travu, dokaz da se u kapelici sastaju i drugi ljubavnici. Očajan, pokušao je preko roba saznati da li su poruke koje je slao na Resolute negdje piopale. Nancy je pobjegla prije nekoliko mjeseci i možda je cijeli sistem slanja i primanja poruka bio prekinut. Nakon nekoliko dana rob mu je dojavio suprotno.

»Rekli su mi na Resolute. Dobiva poruke. Djevojka Cassiopeia nosi joj.«

»Čita li ih gospoda LaMotte?«

»KoPko sam uspio znat', čita. Al' ih onda pokida i baci u peć.«

Sjetivši se toga, Orry zamahnu rukom i udari knjigom o vješalicu s uniformom koja se stropošta. Zvuk

uznemiri Brett i dvije Crnkinje. Ne otvarajući vrata, zaurla da je sve u redu.

Odjednom, dosjeti se i ponada. U subotu je trebao biti održan konjički turnir kod Šest hrastova. Možda će i Madeline biti tamo? Obično je izbjegavao takve događaje, no na ovaj će poći. Možda mu se ukaže prilika da porazgovara s njom i otkrije što se zbiva.

Subota je osvanula tmurna, kišna, s potmulom grmljavinom. Na turniru se okupila brojna gomila ljudi. Orryja nisu zanimali mladići koji su se prozvali Sir Gawain ili Sir Kay. Dok su jurišali kopljima na obješene kolutove, on je tumarao gomilom tražeći LaMotteove.

Konačno je spazio Justina kako razgovara s Franci-som i još nekim muškarcima. Pošao je dalje tražeći Madeline. Ugledao ju je točno na mjestu gdje je nekoć stajao nećak Charles čekajući da Whitney Smith ispali hitac prema njemu. Sjedila je na oborenom deblu, gledajući kako kiša prsi po rijeci.

Prišao je primijetivši da joj haljina leži na prljavoj travi. Morala je čuti njegove korake, ali nije se osvrnula. Osjećajući se čudno, nedoraslo, prestrašeno, pročistio je gilo.

- Medeline?

Polako je ustala. Ustuknuo je vidjevši joj lice. Bilo je bijelo, kao u bolesnice. Smršavila je najmanje sedam--osam kilograma. Obrazi su joj upali. Učinilo mu se da se napreže ne bi li izoštrila pogled.

- Orry, drago mi je da te vidim.

Osmjehnula se, ali jednako prazno kao kad ju je sreo u kočiji na cesti. Nije mogao podnijeti izraz njenih očiju. Uvijek su bile žive i tople, a sada...

- Medeline, nešto nije u redu? Zašto mi nisi odgovorila na poruke? - Šaptao je iako nikog nije bilo u blizini.

Sjenka zabrinutosti preleti joj licem. Pogledala je mimo njegova ramena, a zatim im se oči ponovno sretoše. Učinilo mu se da je spazio bol i poziv u pomoć. Koraknuo je prema njoj.

- Vidim da nešto nije u redu. Moraš mi reći...

- Madeline!? - Presjekao ga je Justinov glas. -Molim te, pridruži nam se, draga. Krenut ćemo uskoro.

Orry se okienuo, suspregnuvši napetost. Madelinin muž zvao ju je s druge strane proplanka. Ne bi li odagnao moguću sumnju, Orry dotakne obod šešira pozdravljajući ga, a Justin mu jednako odgovori.

Orry se pokušao smiješiti, kao da je progovorio nekoliko uobičajenih rečenica sa susjedovom ženom.

Zapravo je šaptao:

- Moram s tobom govoriti nasamo, barem jedanput. Ponovno ga je pogledala. Čeznjivo, učinilo mu se. Uzdahnula je i rekla:

-- Ne, žao mi je. Sve je tako zamorno.

Lagano, gotovo mjesečarski, uputila se prema mužu. Orry je kiptio; poželio je jurnuti, zgrabiti Justina za grlo i stiskati ga sve dok ne prizna što se dogodilo Madelini. No, Madeline to sigurno nije željela. Doimala se ravnodušno, zbuđeno, kao u nekoj čudnoj groznici.

Dok je jahao prema Mont Royalu, progonile su ga njene oči. U njima se skrivalo nešto čudno, poslušno, beznadežno. Bile su to oči pokorene životinje.

Očekujući da odjene uniformu sa žutim opšavima i mjedenom kulom, znakovima inženjeraca, Billy Hazard je imao vremena da se osvrne na četiri godine provedene u West Pointu. Nije se mogao požaliti.

Ashtonine prijete sedmorici kadeta nikad se nisu obistinile, a njihova šutnja o događaju omogućila je da Charles ništa ne sazna. Jedan od sedmorice natuknuo je da ih je Ashton samo plašila, što je Billy znao od samog početka. Nakon svega, neprijatna zgoda je zaboravljena, jer sve je vrijeme trebalo posvetiti vojnim vježbama i učenju.

Billyjev svijet bio je ograničen na događanja unutar vestpointske svakodnevice, i nije se previše zanimao onim što se događalo izvan toga kruga. Da nije bio toliko zauzet Akademijom i mislima na Brett, sigurno bi se bio zabrinuo nad događajima koji su potresali zemlju i svijet.

Na Krimu je bjesnio krvavi rat. Jedan od Georgeo-vih kolega iz West Pointa, George McClellan, oputovao je u Evropu kao službeni vojni promatrač. A u Americi je nasilje svakodnevno bivalo sve žešće. Glave su padale u Kansasu - a bogme i u Kongresu. Za vrijeme govora o Kansasu, senator Sumner iz Massachu-settsa pobrkao je politički govor i žučljiv, osobni obračun sa senatorom iz Južne Karoline Andrewom Butle-rom. Dvadeset drugog svibnja, kongresmen Preston Brooks iz Južne Karoline ušetao je u Senat podupirući se o debelu palicu sa zlatnom kuglom na vrhu, koja mu je poslužila i da uvjeri Sumnera kako je loše govorio.

Ubrzo zatim Sumner je cvilio moleći za milost jer je cijela klupa bila poprskana njegovom krvlju. Brooks ga je udarao sve dok štap nije puknuo. Začudo, drugi senatori ostali su na svojim mjestima i hladno promatrali cijeli prizor.

Nakon nekoliko tjedana Billy je primio Brettino pismo u kojem je pisalo da Brooksa slave diljem Južne

Karoline. Ashton i njezin muž priredili su prijem u čast Brooksa i poklonili mu novi štap s ugraviranim riječima divljenja. Kongresmen je tih dana primio desetke sličnih štapova. Billy je čitao pismo dalje: Kad su nas prošlog tjedna posjetili James i Ashton, Orry je primijetio kako se Sumner vjerojatno neće oporaviti godinu dana ili duže. James je samo podigao obrvu i rekao: >Tako brzo? Baš šteta.« Mrzim vremena koja su došla, Billy. Čini se da u ljudima potiču ono najgore.

Ni takve vijesti nisu obeshrabrile Billyja. Ostalo mu je samo nekoliko dana do odlaska iz Akademije, a studij mu je išao odlično, pogotovo zadnje, četvrtne godine. Mahan je javno hvalio njegov uspjeh u vojnom i građevinskom inženjerstvu. Billy je znao razlikovati Finus mitis od Pinus strobus, napisao je zapažen rad o glinencu i vapnencu kao građevinskim materijalima, a u snu je znao izgovoriti omjere materijala za sastav građevinske žbuke. Na koncu, diplomirao je kao jedan od najuspješnijih kadeta u klasi iz 1856.

George, Constance, Maude, čak i Stanley i Isabela doputovali su u West Point na promociju. George i Isabela razgovarali su samo službeno, a zabrana posjećivanja jedne obitelji drugoj još je uvijek bila na snazi. Billy je čuo Constance kako je rekla da je žalosno i dalje se inatiti, jer je život tako kratak, našto je George odgovorio da ga, baš zbog toga što je tako kratak, ne kani potratiti u druženju s Isabelom.

Charles je čestitao Billyju na odličnom uspjehu i naslijedio njegove pokrivače i sitniju kadetsku opremu. Nikad se nije pokušavao mjeriti s Billyjem, jer učenje mu nije išlo od ruke: uporno je ostajao među »besmrtnicima« znajući da će ga odrediti u konjicu, što je, uostalom, i priželjkivao. Uvjeti za napredovanje u konjici, a i u ostalim rodovima, naglo su se poboljšali jer je Davis prije godinu dana uspio povećati broj jedinica. Ustanovljena su dva nova pješadijska i konjička puka. I pročelnik je premješten u jedan od njih. Robert Lee je dodijeljen novom konjičkom puku kojim je zapovijedao Albert Sidney Johnston, također bivši vestpointski student. Charles je očekivao da slijedeće godine i njega odrede u jednu od novih jedinica.

Billy je već znao gdje će početi odsluživati četiri oficirske godine. Poslije diplomskog odsustva morao se javiti kao titularni mlađi poručnik u Fort Hamilton, vojnu postaju u njujorškoj luci gdje su inženjerci gradili obalne utvrde i proširivali pristanište.

Putujući s obitelji kući, Billy se prvi put provezao novom Lehigh željezničkom piugom koja se protezala cijelom dolinom, sve do Lehigh Stationa. Na silasku s vlaka, šef stanice čestitao je Georgeu na Billyjevom uspjehu.

- Hvala vam - rekao je George. ~ Stvarno je pravi vojnik. Tako dobro izgleda da gotovo i sam poželim vratiti se u vojsku.

- Bilo bi divno kad bi krajem lipnja mogla doći i Brett - rekao je Billy.

George se zagledao u vršak cigare.

- Razmišljate li vas dvoje o nečem ozbiljnom?

- Još ne, ali uskoro bismo mogli. Želio bih o tome porazgovarati s nekim.

- Možda bi stariji brat mogao poslužiti?

- Nadao sam se da ćeš to reći.

- Onda, večeras - odgovorio je George primijetivši Billyjev ozbiljan izraz lica.

Nakon večere Billy se pošao presvući u građansko odijelo. George je iz ljubio djecu prije spavanja i požurio u radnu sobu gdje ga je čekalo pismo što je stiglo za njegova puta u West Point. Pismo je bilo poslano iz Eddyvillea u Kentuckyju.

Prije nekoliko mjeseci bio je čuo o tome čovjeku, Williamu Kellyju, koji je imao visoku peč i malu željezaru u Eddyvilleu kod Pittsburga. Kelly je tvrdio kako je otkrio brz i dobar način da iz lijevanog željeza odstrani silicij, fosfor i ostale elemente i da smanji količinu ugljika. Kelly je svoj način nazvao pneumatskim procesom i tvrdio je da tako proizvodi vrlo dobar, mek čelik.

Pritisnut zajmodavcima i ismijavan od suparnika koji njegov proces nazvaše »kuhanjem zraka«, Kelly je nastavio usavršavati srž procesa, takozvani konverter, na nekom skrovitom mjestu u šumama Kentuckyja. George mu je pisao i predložio da doputuje u Eddyville i ispita napravu. Također je predložio da, ako mu se sviđa ono što bude vidio, novčano potpomogne Kellyjevo istraživanje i da se djelomično uortače.

Razočarano se namrštio pročitavši odgovor. Da, Kelly bi s novcem mogao skinuti s vrata zajmodavce, no nije želio pokazati konverter nikome, sve dok ga ne usavrši i prijavi kao zaštićeni izum. Čovjek je bio sumnjičav s razlogom. Mnogi su ljudi obećavali brda i doline ne bi li saznali pojedinosti koje su pospješivale proizvodnju željeza, a zatim bi, kako izum nije bio zaštićen, poboljšanje jednostavno ukrali. Pa ipak, Kellyjev je odgovor razočarao Georgea i nije prestajao o tome misliti dok je šetkao verandom očekujući Billyja.

Sjeo je u stolac za ljuljanje. Uz rječnu obalu promicao je teretni vlak pufkajući crne oblake dima koji su se obasjani suncem na zalazu pretvarali u ružičaste oblačke i nestajali na nebu. Kako su začudne bile promjene u ovih trideset jednu godinu. Odrastao je uz brodiće na kanalu i doživio njihov nestanak.

Vlakovi i pruge koji su ih zamijenili bili su simboli novog doba.

I u političkim raspravama u Washingtonu, željeznica je igrala značajnu ulogu. Robovlasništvo, zadnji događaji oko Kansasa i Nebraske neraskidivo su bili vezani uz donošenje odluke kojim će putem biti položena transkontinentalna pruga. Ministar Davis se zalagao za Južnu trasu koja bi prolazila robovlasničkim državama. Senator Douglas je zagovarao Sjevernu trasu s velikim križanjem u Chicagu. Nije bila tajna zbog čega je Douglas želio da pruga ide baš tim pravcem na Zapad. Njegovi su ga protivnici javno optuživali da je namjerno poticao donošenje Kansas-Nebraska zakona ne bi li njime potaknuo življe naseljavanje tih krajeva i tako opravdao gradnju željeznice tom trasom gdje je, inače, imao velike posjede.

Uz svaki motiv rojile su se stotine nečistih primisli, pomislio je George gledajući zalazak sunca. U cijeloj zemlji nije više bilo čovjeka sposobnog da se nosi sa svim problemima i strastima koji su bujali. Nije više bilo državnika - postojali su samo političari.

Možda je razmišljao tako zato što je stario? S trideset jednom godinom bio je proživio tri četvrtine prosječnog životnog vijeka. Ta ga je spoznaja tištala, jer mu se činilo da sva ljudska nadanja, snovi, njegovo vrijeme na zemlji nestaju jednako brzo kao i dim iz lokomotive što je odmicala dolinom.

Čuo je Billyja kako silazi stepenicama i odagnao te misli. Mlađi je brat dolazio k njemu po savjet, mudrost, ne sumnjajući da i stariji ljudi mogu biti nesigurni baš kao i on. Čak i nesigurniji. George se potrudio da to ne pokaže. Zaljuljao se u stolcu i pričekaio Billyja odmjereno puckajući cigaru.

- Hoćemo li se prošetati uz brijeg? - upitao je George.

Billy je kimnuo glavom. Pošli su s verande i odšetali iza kuće, prošli mimo staja i drvarnice, i uputili se prema bregovima zastrtim planinskim lovorom. Uz padinu, na lovoru što se širio prema vrhu, bijelili su se cvjetovi i njihali na večernjem povjetarcu.

George se uputio prema vrhu koji je nadvisivao najvišu točku Belvederea, Puteljak je bio zarastao, ali George ga je znao napamet i grabio je uzbrdo dok mu se rascvjetali lovor petljao oko nogu. Uspuhao se penjući.

Na zaobljenom vrhuncu je zastao i zagledao se u busenje lovora. Podsjetili su ga na majčinu usporedbu sa žilavom obitelji i čvrstom ljubavi.

Ispod njih, pružao se pogled na gradić i željezaru. Billy se na tren divio krajoliku, a zatim je posegnuo u džep i pružio bratu fotografiju uokvirenu u jeftin, bijeli lim.

- Želio sam da to vidiš.

George je nakrivio fotografiju, hvatajući zadnje zrake sunca.

- Hej, pa to ste ti i Charles. Ne izgledate baš trijezno.

Billy se nasmijao i vratio fotografiju u džep.

- Slikali su nas neposredno poslije povratka od Bennyja - rekao je.

- Nisam znao da su fotografi već stigli i do West Pointa?

- Da, prije godinu dana napravljena je prva fotografija diplomatske klase. Charles i ja željeli smo jednu na kojoj ćemo biti samo nas dvojica.

George se nasmijao i zatresao glavom.

- Cooper Main je u pravu. Živimo u vrijeme čuda. Billy se uozbilji.

- Kad bi se barem neko čudo dogodilo i u Južnoj Karolini. Čini mi se da Orry ne želi da se vjenčam s Brett.

- O tome si želio razgovarati? - Billy kimnu glavom, a George nastavi. - Jesi li razgovarao ili pisao Orryju o svojim namjerama?

- Nisam, i neću još barem godinu dana. Sve dok ne budem siguran da mogu uzdržavati suprugu.

Kako li je razuman i promišljen, pomisli George. Bit će vrstan inženjerac. Billy je nastavio:

- Brett je, ipak, nešto već nagovijestila Orryju. Oboma nam se čini da nije oduševljen idejom. Kao da me ne cijeni,

- Gluposti. Ti i Brett različitog ste porijekla, iz različitih dijelova zemlje koji su svakim danom sve neprijatelj skiji jedan prema drugome. Orryja brine vaša budućnost, a ne nešto[^] drugo. Priznajem, i ja dijelim njegovu zabrinutost.

- Pa što da radim?

- Drži se savjeta kojeg je majka meni dala kad sam strahovao što će ljudi reći o vjenčanju s katolkinjom. Rekla mi je da vodim računa o vlastitim osjećajima a ne o licemjerju drugih ljudi. Rekla je da ljubav mora nadvladati mržnju, mora ako ljudska vrsta želi opstati. Orry te ne mrzi, ali možda sumnja u tvoje sposobnosti. - Kratko se osmjehnuo. - Držite se čvrsto, poručnice. Ne popuštajte, i na kraju, Orry će pristati.

- A što ako to potraje?

- Neka. Želiš li Brett ili ne? - George se sagne, ubere grančicu lovora i podigne je prema slabom svjetlu. - Ti znaš koliko majka voli ovu biljku. Uvijek govori kako je jedna od rijetkih koja sve izdrži i sve

nadživljuje. - Pružio je Billyju zelenu grančicu s bijelim cvjetovima. - Nauči nešto od nje, Neka tvoji osjećaji prema Brett nadjačaju sumnje drugih. Budi izdržljiviji od Orryja. Kad ti se učini da nada jenjava, pomisli na lovor koji raste ovdje i odolijeva buncu i olujama. To je najbolji savjet koji ti mogu dati.

Billy je na tren gledao grančicu, Želio se osmjehnuti, no nije mogao. Glas mu je bio prigušen od uzbuđenja.

- Hvala ti. Poslušat ću tvoj savjet. - Spremio je grančicu u džep.

I posljednja sunčeva rumen nestala je s neba. Svodom su se razasule tisuće zvijezda, a braća se, osmjehujući i prijateljski čavrljajući, počеше spuštati puteljkom. Nestali su niz sutonom obavijenu padinu, a vjetar je njihao lovor šumoreći njegovim lišćem kao valovima mora.

Te su jeseni mnogi stari politički ortaci okrenuli leđa jedni drugima. Buck Buchanan konačno je uočio priliku da se natječe za predsjedničko mjesto kao kandidat Demokratske stranke. Cameron, iako još uvijek posvađan sa starim kolegom, osjetio je da bi ga ta kandidatura mogla uništiti ako pristupi republikancima, premda su toj stranci pristupali mnogi političari sa Sjevera i Zapada. Tako je u jesen 1856. sudjelovao u predizbornoj kampanji pod okriljem nečega što je okrstio Unionističkom strankom, osluškujući lijevo i desno želi li netko koaliciju s njim. Republikanci poput Davida Wilmota obećavali su da će podržati Camerona za mjesto u Senatu, pod uvjetom da se priključi njihovoj stranci. Stanley je odano radio za Gazdu Camerona ne razumijevajući za što se taj čovjek zalaže, osim ako to nije bio Cameronov osobni probitak.

U Južnoj Karolini Huntoon je nastavio javno iznositi svoje stavove. Strahovao je od rastućeg utjecaja republikanaca, ali se istovremeno razočarao u Buchanana koji je navodno bio pobornik nemiješanja u unutrašnje stvari robovlasničkih država, dok je s druge strane podržavao Douglasovu doktrinu o novim teritorijama. Kako je Jug onda mogao preživjeti pod vodstvom bilo koje stranke? - pitao se Huntoon u svojim govorima. Nikako. Otcjepljenje je bio jedini odgovor. Huntoon je završavao gotovo svaki istup dramatično uzdižući ruku i kličući:

- Mač u ruke! On neka presudi u ovom nacionalnom sporu. Što prije ga isučemo da obranimo južnjačka prava, to bolje!

Poklič je uvijek izazivao burno odobravanje i često su ga navodili u južnokarolinskim novinama. Mercury je prozvao Huntoona Mladom Usijanom Glavom, što je uzbudilo i oduševilo Ashton jer je u tome vidjela znak napretka muževljeve karijere. Svi su govorili da je čovjek postao slavan kad ga u javnosti okrsti Starim Ovim ili Mladim Onim.

Na Sjeveru, Hazardovi su se suočili s rastućom konkurencijom britanske željezarske industrije. George je krivio demokrate i njihovu politiku niskih carina, pa je pristupio republikancima. Na njegovu odluku nije utjecao čvršći stav te stranke prema robovlasništvu, iako je i to podržavao. Glasao je za republikanskog kandidata, Fremonta, kojeg je Buchanan pobijedio za otprilike 500.000 glasova. Tako tijesna pobjeda bjelodano je svjedočila o snazi nove stranke u njenoj prvoj predsjedničkoj utrci.

Nekoliko dana poslije izbora, Cooper se pojavio na Mont Royalu sa smotuljkom pod rukom. Kad ga je razmotao, Orry je ugledao nacrt trgovačkog broda. Na ukrasnoj vrpici ispod nacrtu bile su napisane dvije riječi - Zvijezda Karoline.

- Koliko je velik taj brod? - upitao je Orry.

- Od pramca do krme dug je 165 metara. Samo je malo manji od broda koji moj prijatelj Brunei gradi za prijevoz ugljena i putnika za Ceylon. Ime mu je Levijatan, i nedavno je počela gradnja na Temzi. Putujem s obitelji za dva tjedna jer ga želim vidjeti.

Orry se počేశkao po bradi, zamišljen.

- Možda ti je potreban novi izlet u Britaniju, ali nisam siguran da je Mainovima potreban novi brod. - Taknuo je rukom nacrt. - Ne misliš valjda stvarno sagraditi ovo čudovište...?

- Naravno da mislim. Htio bih utemeljiti Mainovo brodogradilište u Charlestonu, posebno stoga što Zvijezdu Karoline namjeravam porinuti odavde, kao američki teretnjak.

Orry je natočio dvije čaše viskija, i pružio jednu bratu.

- Zbog toga si zakupio svo ono zemljište na James Islandu?

- Točno - nasmijao se Cooper.

Orry otpije gutljaj viskija i prilično sarkastično reče:

- Drago mi je da vjeruješ kako ova obitelj zna i može napredovati dok drugima ide sve lošije. Nezaposlenost raste. George piše kako strahuje od velike krize, a ti želiš graditi teretni brod.

- Najveći u Americi - kimnuo je Cooper. Bio je smiren i samouvjeren. Znao je kako izaći nakraj sa neistomišljenicima, pa i u vlastitoj obitelji.

- Vrlo brzo bi se ispatilo - nastavio je. - Prevezio bi pamuk i sve što bude potrebno. Znam da predstoje teška vremena, no neće trajati vječno. Moramo gledati unaprijed. Zamisli na trenutak što bi značila

domaća brodograđevna industrija. Kliperi zastarijevaju. Građeni su samo zbog brzine. Budi najbrži i ne vodi računa o nosivosti. Više nitko ne gradi klipere. Oni koji još plove sasvim su zastarjeli. Ne mogu prevesti svu onu robu koju bi naši farmeri i tvorničari željeli izvesti. Velim ti, Orry, kao pomorska zemlja u strašnom smo zaostatku. Američko brodovlje koje plovi oceanima, mislim samo na parne brodove, ne premašuje 90.000 tona. A britansko je šest puta veće. Očito ima prostora za nove američke brodove i Zvijezda Karoline baš bi dobro uplovila u taj prostor. Osim toga, brodogradilište bi bilo na korist Charlestonu i našoj državi. Potrebna nam je industrija neovisna o robovlasništvu.

Nasmijavši se, što je drugo mogao pred tolikim oduševljenjem, Orry je podigao ruku.

- U redu, uvjerio si me.

- Stvarno?

- Možda ne sasvim, jer nisam pitao koliko bi ta ljepotica progutala novca?

Bljesak u Cooperovim očima na tren ugasnu.

- Moći ću ti određenije reći kad se vratim iz Engleske. Zasad mogu samo predviđati, ili uspoređivati s cijenom Brunelova broda. Eastern Steam Navigation Company procjenjuje da će Levijatan stajati u dolarima... četiri milijuna - Orry je hvatao zrak, a Cooper je dodao - ...ili više.

- Pa, ti si sišao s uma, Cooper! I da sve stavimo pod hipoteku mogli bismo sakupiti, koliko?... jedva polovicu te svote.

- Razmišljao sam o Georgeu. Možda bi on uložio drugu polovicu.

- S proizvodnjom i prodajom željeza koji zapadaju u krizu? Pričaš koješta!

- George je mudar poslovni čovjek, poput tebe. Mislim da će uočiti dugoročnu priliku i odreći se kratkoročnih rizika.

Izazov je bio očit. Orry će ili pristati ili se svrstati u red nazadnjaka poput Stanieyja. Zapravo, Orry je osjetio da su ideje njegova brata vizionarske i ostvarljive, uzbudljive, i ne baš tako besmislene. Ipak, nije odmah pristao.

- Nedostaju brojke. Realne procjene nosivosti, cijena, mogućnost zarade. Dok to ne vidim, neću ni porazgovarati s bankarima.

Cooperu je i to bilo dovoljno Blistajući, rekao je:

- Sve ćeš imati dva tjedna nakon što se vratim. Možda i prije. Nekoć su u Charlestonu gradili male brodove. Ponovno rođenje brodograđevne moglo bi spasiti ovaj dio države.

- Ili upropastiti Mainove - tv, *.ao je Orry, ali uz osmijeh.

Cooper se s obitelji iskrcao u Bristolu, a zatim nastavio put Velikom zapadnom prugom koju je izgradio I. K. Brunei. Vlak je pošao s perona natkrivenog golemim krovom kojeg su držale grede što su stršale iz zidova. Nadstrešnica stanice Temple Meads konstruirana je prema Brunelovim planovima. Vozeći se 200 kilometara prugom normalna kolosijeka, prelazeći preko lukova ciglom sagrađenog Brunelova mosta Maidenhead, kojeg su svi držali graditeljskim remek-dje-lom, Cooperova je obitelj stigla do nove stanice Paddington, koju je službeno prije dvije godine pustio u promet kraljičin muž; Brunei je projektirao svaki djelić stanice kao i obližnji hotel Paddington. Budući da je Brunei bio u hotelskoj upravi, Cooper je odlučio tu i odsjesti. Otkrio je da ga čeka udoban apartman iako je rezervirao jedan mnogo skromniji. Za njega ~ cijena je bila ista.

Isambard Kingdom Brunei, pedesetogodišnjak, bio je čovjek maštovit, nemirna duha, uvijek s cilindrom na glavi i cigarom u uglu usta. Nisu svi držali njegove ideje dobrima. Odluka da Zapadna pruga bude širokotračna doživjela je mnoge kritike; vlakovi s ostalih pruga nisu mogli voziti i ovom. No, po vizionarstvu, nitko mu nije bio ravan. Cooper se ponovno uvjerio u to kad ga je niski inženjer odveo do brodogradilišta kojim je upravljao njegov ortak, Scott Russell.

Zbog Levijatana, Millwall je postao prvorazredna turistička atrakcija. Sav prostor oko navoza, močvarna polja Isle of Dogs, ispunili su šatori u kojima se prodavala kava, suveniri i tisuće drugih sitnica: mali modeli gotovog broda, litografije, populana izdanja za djecu. Doduše, nakon kišovito tjedna posao im baš nije cvao.

Šesnaest metara visoko Levijatanovo dvostruko korito stršalo je u kišovito nebo. Unutrašnje i vanjsko korito bili su razmaknuti gotovo metar, ali čvrsto spojeni pregradama. Brod je trebao imati šest jarbola, pet dimnjaka i dva stroja, jedan za kotač s lopaticama, a drugi za golemi vijak. Navoz je bio tako položen da bi brod mogao postrance kliznuti u Temzu, jer zbog dužine uobičajeno porinuće bilo je nemoguće.

- Nadam se da će za godinu dana zaploviti, uspijem li dovršiti neke ideje za navoz i održati zanimanje za suradnju kod gospodina Russella. Postalo je, naime, očito da su predračuni za korito broda i strojeve bili proizvoljni i netočni.

Brunei je žvakao neupaljenu cigaru. Usprkos uočljivom nezadovoljstvu s ortatom, ponosno se zagledao u dugačku kobilicu. Cigarom umjesto kažiprsta upro je u dio vanjskog korita broda koji je već bio obložen dva i pol centimetra debelim željeznim pločama.

- Do kraja posla, ova će ljepotica biti obložena s 30.000 takvih ploča i s tri milijuna zakovica. Kad se najžešće radi, dvije stotine skupina radnika ukucava zakovice.

Cooper je podigao krznenu šešir ne bi li bolje vidio to željezno čudovište. U lice mu je prskala kiša.

- Želio bih sagraditi sličan brod, samo manji, u Charlestonu. Već davno sam pokušao nacrtati projekt broda, kopirajući Britaniju.

- Vidio sam nacрте. Bili su dobri. Ali ovo što govorite pomalo je smiješno, Cooper. Uvijek sam mislio o vama kao o inteligentnom momku koji zna cijeniti bogatstvo koje ima. Valjda ne želite staviti na kocku vaša prijateljstva, obitelj, zdravlje i sav novac radi jedne ovakve avanture.

- Svjestan sam da je rizik golem, no, osjećam da moram pokušati. Ne želim graditi brod zbog sebičnih razloga. Mislim da bi mogao pomoći Jugu baš u vrijeme kad Jugu takva pomoć bude najpotrebnija.

- Da, svjestan sam sve veće trgovačke i političke izolacije Juga - rekao je Brunei kimnuvši glavom. - Proturobovlasnička društva prilično su jaka i ovdje, znate. Ali, ako zaista ozbiljno želite graditi brod, pokazat ću vam svoje nacрте, proračune, dati vam sve podatke koje mogu. Ne moram vam reći da mnogi sumnjaju u moj projekt. Ovaj će brod biti prvi u povijesti sagrađen bez rebara. Gotovo me svi uvjeravaju kako će se svinuti u sređini ili prelomiti na dva dijela...

- Vjerujem vama a ne vašim kritičarima.

Inženjer se nasmijao. Vratilo mu se dobro raspoloženje dok je objašnjavao kako će izgledati četvorocilin-drični stroj za pokretanje broskog vijka koji je bio naručio u tvrtki Jamesa Watta.

- A uz njega, bit će ugrađena osovina za pokretanje kotača s lopaticama, teška četrdeset tona, najveći pojedinačni komad željeza kojeg je ikada izlio čovjek...

Govorio je s beskrajnim oduševljenjem dok su šetali po kisici. Platno napuštenih šatora sa suvenirima lepršalo je na vjetru. Radnici u brodogradilištu, spazivši Brunela, klicali su mu sa skela, ali on to nije primjećivao; bio je zanesen tumačenjem. Govorio je tako brzo da je Cooper jedva stizao zapisivati podatke koji su ga zanimali.

Cooper je poveo obitelj do malog, crkvenog groblja u Beaconsfieldu. Djeca nisu shvatila zašto otac stoji šutke, pognute glave nad grobom čovjeka po imenu Burke. No, i četvorogodišnja Marie-Louise osjetila je da ovo mjesto njenom ocu znači nešto posebno.

Djecu je mnogo više zanimalo tunel ispod Temze, životno djelo Brunelova oca, koje je nakon devetnaestogodišnjeg rada i očeve smrti, dovršio njegov sin. Obitelj je ušla u pješački tunel kod Wappinga. Unutra je bilo prohladno i vjetrovito, a Judith je zastala, osupnuta gomilom skitnica i beskućnika koji su sjedili ili spavali uza zidove tunela. No, Cooper, s Marie-Louise u naručju i Judahom kojeg je držao za ruku, vidio je samo veličajnost cijeloga projekta i pothvata. Oči su mu blistale.

- Ako slobodni ljudi mogu ovo izvesti, zašto onda držati robove ?

Od prošaptane rečenice Judith prođoše srsi. Cooper je izgledao kao da je ugledao lice Boga. Obgrlila ga je oko ramena i stisnula, voleći ga više no ikad.

Slijedećeg su se dana Cooper i Brunei trebali sastati i porazgovarati o cijeni Levijatana, ali je Cooper odgodio sastanak i pošao u novu potragu, potragu za nečim što bi moglo pomoći Georgeu Hazardu.

Potragu su potakle četiri riječi naslova u novinama starim nekoliko tjedana. Slučajno je nabasao na te novine, pokupivši ih s klupe na željezničkoj stanici, želeći u njih zamotati ogriske jabuka što su ih djeca bila pojela. Htio je sve baciti u koš za otpatke kad mu je naslov privukao pažnju.

BESSEMER TRAŽI AMERIČKI PATENT

Zanimajući se za izume i izumitelje, Cooper je odmah prepoznao ime, Henry Bessemer bio je čuveni izumitelj, poznat po usavršavanju oružja s glatkom cijevi, naročito za krimskog rata, novčano pomagan od strane francuskog cara, Napoleona III.

Što li je pokušao patentirati u Americi? Dva stupca u novinama sadržavala su odgovor.

- Za ime svijeta, tko bi rekao! - uzviknuo je Cooper.

Judith ga je upitala:

- Nešto nije u redu?

- Naprotiv. Pogledaj. Momak po imenu Bessemer tvrdi da je otkrio način na koji brzo i uspješno pretvara lijevano željezo u čelik. Želi to patentirati u Americi. Zanima me zna li George za to. Moram to istražiti umjesto njega.

I tako je učinio. Većina istraživanja svodila se na prelistavanje starih novina. Bio je napisao i nekoliko pisama Bessemeru, moleći ga za razgovor, ali izumitelj ni na jedno nije odgovorio.

- Ne čudim se - rekao mu je nakon nekoliko dana Brunei. - Bessemer tvrdi kako je bio prisiljen odati tajnu prerano.

- Kako prisiljen?

- Govorio je o tome, samo načelno, na sastanku Udruženja za unapređenje znanosti. Times je u cijelosti tiskao njegov govor.

- Kad je to bilo?

- Koliko se sjećam, negdje u rujnu.

- Nisam istraživao toliko u prošlost.

Cooper je ponovno pisao izumitelju, a i Brunei. Konačno, Bessemer je odgovorio pozitivno, dodajući da će primiti Coopera samo na desetak minuta.

Brunelove genijalne ideje bile su tako općenite i široke da ih nije bilo moguće patentirati, pa ih je stoga rado prenosio drugima. Bessemerovi izumi bili su drugačiji - sasvim konkretni, pa ih je morao zaštititi ako nije želio da ih netko ukrade. Cooperu se Bessemer učinio sumnjičavim, opreznim čovjekom.

- Sve je izašlo u javnost prerano. Navuklo mi je na vrat čopor divljih vukova. Progone me i napadaju se međusobno želeći se dočepati mog otkrića. Naravno, proizvođači čelika iz Sheffielda ismijavaju me. A što drugo i mogu? Ovoga trena, njima je potrebno dvadeset četiri sata da izliju male količine čelika. Ako ja za pola sata uspijem izliti pet tona, uništiti ću ih.

- Možete li mi reći nešto podrobnije o samom postupku, gospodine Bessemer?

- Ne. Ono što sam već rekao javno, ponovio sam i vama. Doviđenja, gospodine Main,

Cooper je znao jedan od razloga Bessemerovoj neljubaznosti. Novi postupak nije bio usavršen. Listajući stare novine, Cooper je pronašao članak u Timesu i saznao nešto više o svemu. Prepisao je sve što bi moglo zanimati njegova prijatelja u Lehigh Stationu.

Bessemer se približio otkriću za vrijeme rada s Miniem, francuskim stručnjakom za oružje koji je bio u službi Napoleona III. Budući da je bio znatiželjan, privukla su ga i istraživanja novih materijala koji bi mogli zamijeniti loše lijevano željezo od kojeg su izrađivane topovske cijevi. Rezultat Bessemerova istraživanja bio je novi postupak za dobivanje većih količina kvalitetnog čelika - zapravo, novi najoliki konverter, zatim hidraulični stroj kojim se moglo upravljati konver-terom sa sigurnog odstojanja i, naposljetku, kako ga je nazvao, »upuhujući stroj« kojim je rastaljenom sirovom željezu dodavao jak mlaz zraka bogatog kisikom.

Teoretski, novina postupka bila je savršeno jednostavna. No? tako je bilo i s većinom revolucionarnih izuma. Mjesec dana nakon otkrića, Bessemerov su postupak razne tvrtke otkupile po cijeni od nekoliko tisuća funti. Nakon još mjesec dana, štampa ga je nazvala šarlatanom. »Bio je to bljesak meteora na metalurškom nebu koji je završio u potpunom mraku.«

U vrijeme kad je Cooper stigao u Englesku, javnost se sasvim prestala zanimati za Bessemerov postupak. Pa ipak, Bessemer je i dalje vjerovao u njegovu uspješnost i pokušavao ga patentirati u Americi. No, engleski su mu željezari radili o glavi. Svi koji su platili za novi postupak, ubrzo su bili izjavili da je sve čisti promašaj i prijevara. Čelik je bio loš. Opsjednut željom da otkrije uzrok, Bessemer se posvetio neprestanim laboratorijskim istraživanjima. Činilo se da uzrok neuspjehu leži u engleskoj rudači bogatoj fosforom. Nažalost, istražujući postupak, izumitelj je koristio švedsku rudaču u kojoj gotovo nije bilo fosfora.

Brunei je rekao Cooperu da ni to otkriće ne rješava sve Bessemerove probleme. Kružile su glasine o nekom nepoznatom proizvođaču čelika iz Walesa koji je tvrdio da je otkrio pravi postupak i kanio ga patentirati. Nije čudo što se Bessemer osjećao ugroženim i bijesnim. U samo tri ^mjeseca bio se vinuo do vrhunca uspjeha i tresnuo o zemlju razočaran neuspjehom.

Ipak, Cooper je vjerovao kako je Bessemer na tragu velikom otkriću. Pogotovo što su šefildski čeličari i dalje javno napadali njegov postupak i njega kao čovjeka. Oduvijek je bilo tako: ideja s toliko žestokih protivnika obično je imala nešto u sebi.

Nastavio je skupljati isječke iz novina i uskoro je pred njim bio debeli snop spisa i vlastitih opaski. Kanio je sve to predati Georgeu čim se bude vratio u Ameriku.

- Na kraju svega — rekao je Judith dok su kretali za Southampton odakle su trebali putovati kući - ako želim predložiti Georgeu da se uortačimo, i zatražiti od njega nekoliko milijuna za brod, nije loše da mu učinim i malu uslugu.

Diugi svezak

Izdavač IRO »OTOKAR KERŠOVANI«

Opatija, Maršala Tita 65

Za izdavača TOMISLAV PILEPIĆ

Tisak GRO »TISKARA RIJEKA«

Rijeka, 1988